MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYIN NO: 471
İKTİSADİ ve İDARİ BİLİMLER FAK. YAYIN NO: 384

PATENT VE LİSANS (Patent, Marka, Know-how) SÖZLEŞMESİ HUKUKU

Prof.Dr. Ali Sait YÜKSEL

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA YÜNİVERSİTESİ YAYIN NO: 471
İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ YAYIN NO: 384

PATENT VE LİSANS
(Patent, Marka, Know-How)
SÖZLEŞMESİ HUKUKU

Prof.Dr. Ali Sait YÜKSEL

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

İstanbul - 1989

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ISBN 975 - 400 - 015 - 8

Marmara Üniversitesi
Teknik Eğitim Fakültesi
Döner Sermaye İşletmesi
Matbaa Biriminde Basılmıştır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Ülkü'me ve Aslı'ma
armağandır

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883
MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İÇİNDEKİLER III
KISALTMALAR VII
ÖNSÖZ IX

BİRİNCİ BÖLÜM 1-4
PATENT HUKUKU VE TEKNOLOJİ ÜRETİMİ
I. Kavramlar 1
II. Patent türleri 1
II.1 . Temel patent 1
II.2 . Ek patent 2
II.3 . Geliştirme (düzeltme) patenti 2
III. Buluş hukukunun felsefesi ve teknoloji üretimi 2

İKİNCİ BÖLÜM 5-10
PATENT HUKUKU TARİHÇESİ VE ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR
I. Patent hukuku tarihçesi 5
II. Uluslararası patent antlaşmaları 6

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 11-18
PATENTE BAĞLANACAK VE BAĞLANMAYACAK BULUŞLAR, TÜRLERİ VE BULUŞ HAKKI
I. Buluş kavramı ve hakkın kapsamı 11
II. Buluş türleri 12
III. Buluş hakkının korunması 14
IV. Patente bağlanamayan buluşlar 14

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 19-36
PATENT İSTEME HAKKI VE PATENT VERİLMESİ
I. Patent isteme hakkı 19
I.1. Patent isteme hakkına sahibolanlar 19
I.2. Çalışanların buluşları 20
II. Patent verilmesi 22
II.1. Patente bağlanma koşulları 22
II.1.1. Yenilik 22
II.1.1.1. Önceki yayın 24
II.1.1.2. Önceki kullanım 25
II.1.2. Buluşun sanayide uygulanabilir olması 26
II.1.3. Türkiye uygulamasında yenilik incelemesi 27

BEŞİNCİ BÖLÜM 37-40
BAŞVURUDA ÖNCELİK VE YASA DIŞI ELE GEÇİRME SORUNU
I. Başvuruda öncelik koşulları 37
II. Buluşların yasa dışı olarak ele geçirilmeleri 39

ALTINCI BÖLÜM 41-50
SINAİ MÜLKİYET DAİRESİNE BAŞVURU
I. Sınai Mülkiyet Dairesi'nin örgüt yapısı 41
II. Başvuru koşulları 42
II.1. Eklenecek belgeler 43
II.2. Eksik belge için ek süre sorunu 47
III. Başvuran ve buluşu yapan 49
IV. Başvuruyu değiştirme ve geri alma 49
V. Başvurunun incelenmesi 49

YEDİNCİ BÖLÜM 51-55
PATENT VERME KARARI
I. Kararın biçimi ve içeriği 51
II. Patentin verilmesi 51
III. Patentin ilânı 53
IV. Gizli patentler 54

SEKİZİNCİ BÖLÜM 57-65
PATENTTEN DOĞAN HAK (Patent hakkı), İPTALİ VE SONA ERMESİ
I. Patent hakkının içeriği 57
II. Korumanın kapsamı 57
III. Patentin iptali 58
IV. Patentin sona ermesi 63
IV. 1. Sürenin dolması 63
IV. 2. Yıllık harcın ödenmemesi 64
IV. 3. Vazgeçme ile sona erme 64
IV. 4. Geri alma yoluyla sona erme 64

DOKUZUNCU BÖLÜM 67-71
PATENT HAKKININ İHLALİNE KARŞI DAVALAR
I. Hukuk Davaları 67
I.1. Tecavüzün kaldırılması ve önlenmesi davaları 67
I.2. Tazminat davası 67
I.3. Tecavüze araç olan üretici gereç ve makinaların patent sahibine verilmesi 68
II. Ceza davaları 71

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ONUNCU BÖLÜM 73-74
FAYDALI MODELLER; SINAİ RESİM VE MODELLER
I. Sınai resimler 73
II. Sınai modeller 73

ONBİRİNCİ BÖLÜM 75-123
LİSANS SÖZLEŞMESİ
I. Patent ve Know-How kavramları ve yasal dayanak 75
II. Teknoloji transferinin başkaca araçları 77
III. Lisans sözleşmesinin hukuki niteliği 79
IV. Lisans sözleşmesinin kapsamı ve biçimi 83
V. Lisans sözleşmesi türleri 85
VI. Marka lisansının bazı özellikleri 89
VII. Genel olarak sınai hakların şirketlere sermaye olarak konulmaları 91
VIII. Lisans sözleşmesinin tesçili 94
IX. Sözleşme tarafları 95
IX. 1. Lisans alanın yükümlülükleri 96
a) Bedelin ödenmesi 96
b) Kullanım yükümlülüğü 105
c) Lisans alanın yan yükümlülükleri 105
IX.2. Lisans verenin yükümlülükleri 106
a) Kullanımı ve kullanımın devamını sağlama yükümlülüğü 106
b) Patent hakkından vazgeçilmemesi yükümlülüğü 107
c) Lisans verenin yan yükümlülükleri 108
IX.3. Lisans verenin sorumlulukları 109
a) Hukuki ayıplardan sorumluluk 109
b) Maddi ayıplardan sorumluluk 111
Patentin zararlı yan etkilerinden sorumluluk 111
IX. 4. Zorunlu lisans ve "re'sen lisans" 112
X. Lisans alanın patentle ilgili davalar bakımından durumu 115
XI. Sözleşmenin sona ermesi 116
XII. AET kartel hukuku ve lisans sözleşmeleri 117
XIII. Uygulanacak Hukuk 123

KAYNAKLAR 125
EKLER 129
KURZE INHALTSANGABE 179
SUMMARY 181
PROF.DR. ALİ SAİT YÜKSEL'İN YAYINLARI LİSTESİ 183

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

KISALTMALAR

age	: Adı geçen eser
AT	: Avrupa Toplulukları
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch (Alman MK.)
BGE	: Entscheidungen des Bundesgerichsthofes (İsviçre Federal mahkemesi kararları)
BGH	: Bundesgerichtshof (Federal Alman Yargıtayı)
BK	: (Türk) Borçlar Kanunu
CMUK	: Ceza muhakemeleri usulü kanunu
D.	: (Yargıtay, Danıştay) Daire (si)
Dan.	: Danıştay
Der.	: Dergisi
E.	: Esas (Mahkeme dosya kayıt No.)
EPÜ	: Europaisches Patentübereinkommen (AT Patent antlaşması)
EuGH	: Europaisches Gerichstshof (AT Adalet Divanı)
FSEK	: Fikir ve San'at eserleri kanunu
GRUR	: Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht (dergisi)
GWB	: Gesetz gegen Wettbewerbsbeschraenkungen (Alman rekabet sınırlamalarına karşı kanunu)
HMUK	: Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu
HD.	: (Yargıtay) Hukuk Dairesi
İBK	: İhtira Beratları Kanunu
İcİfK	: İcra ve İflas Kanunu
İçt. Bir. Kr.	: (Yargıtay, Danıştay) İçtihatları Birleştirme Kararı
K. (Kr.)	: Karar
PatG	: Patentgesetz (Alman Patent kanunu)
PK Tas.	: (Kadük kalmış olan) Patent Kanun Taslağı
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
Yg.	: Yargıtay
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ÖNSÖZ

110 yaşını tamamlamış bulunan, Türkiye'deki patent mevzuatının yenilenmesi için değişik zamanlarda (özellikle 1928, 1952 ve 1979'da) çabalar gösterilmiştir. Ne var ki, bütün eleştirilere ve yetersizliklerine rağmen, mevzuatı yenileme doğrultusundaki girişimlerden bu güne dek bir sonuç alınamamıştır.

Modern patent mevzuatına olan gereksinim, aslında o ülkede sanayileşmenin en azından kalkış dönemini tamamlayarak belirli aşamaya ulaşmasından sonra ancak kendisini duyurabilmektedir. Bizde de bir bakıma ciddi bir patent mevzuatını ortaya koymanın ekonomik varsayımları belki 1960'lı yıllardan sonra oluşmağa başlamıştır. O zamana kadar aslında Türk patent mevzuatı, yerli kuruluşların fazlaca ilgisini de çekmemiştir. Ancak, anılan dönemlerden sonradır ki, patent mevzuatını modernize etmenin teknoloji gelişimine de katkısı bulunabileceği farkedilmiştir.

Artık bu aşamadan sonra, ekonominin iyice varlığını duyuran bu gereksiniminin karşılanmasının daha fazla ertelenebilmesi kolay olmayacaktır. Öte yandan Birleşmiş Milletler Kalkınma Proğramı ile yapılan son" uluslararası antlaşma" ile hükümet de bu doğrultuda bir yüklenim altına girmiştir. Bununla ilgili "Sınai Mülkiyet Dairesi'nin modernizasyonu" başlıklı proje çerçevesinde aynen şu yükümlülük öngörülmüştür:

"Hükümetin kalkınma hedefi, ülkenin teknolojik ve sınai kalkınmasını ilerletmektir. Hükümet bu hedefe ulaşmak için yeni servisler tesis ederek veya yeni ve islah edilmiş sinai mülkiyet kanunlarını yürürlüğe koyarak Türkiye'deki yaratıcılığı ve buluş faaliyetini artırmayı veya teşvik etmeyi, teknoloji tedarikinde Türk sinai teşebbüslerinin müzakere kabiliyetini desteklemeyi ve hükümet kuruluşlarının, araştırma enstitülerinin, kanunun (1) ve sanayi'nin yararları için teknolojik bilginin en iyi şekilde kullanımını artırmayı üstlenecektir." (2)

---

(1) (Kamu'nun) olması gerekir. RG'de gerçi kelime aynen böyle yayınlanmışsa da, antlaşmanın yine RG'de yayınlanan İngilizce metnindeki karşılığı "benefit of .. the public.."dir .

(2) Milletlerarası Antlaşma-Karar: 87/11671, RG. 19472/27.5.1987.

Bu proje ile Sinai Mülkiyet Dairesi'nin patent tasnif kapasitesinin geliştirilmesi, "kompüterize edilmiş patent ve marka kataloğu sisteminin kurulması" plânlanmış bulunmaktadır.

Avrupa Topluluğu'na tam üyelik başvurusu yapmış bir ülke için; patent ve markalarla görevli dairemizin bu günkü uygulaması; yalnız teknik imkân ve örgütlenme değil, zihniyet yönünden de tümüyle ivedi olarak islah edilmeğe muhtaç durumdadır.

Kitap, Hukuk Fakültemizde ilk kez 1987 yılında konulan sinai mülkiyet hukuku dersi öğrencilerimiz için hazırlanmıştır. Fakat özellikle serbest ticaret bölgelerinin giderek etkinlik kazanması ve yabancı sermayenin -örneğine az rastlanır bir biçimde- Türk mevzuatınca özendirilmesi gerçeği de göz önünde tutulunca, Türk yayın hayatında boşluğu duyulan -ve uzun yıllardır uygulaması içinde bulunduğum- bir alana katkıda bulunabilme çabası da kitabın ortaya konuşunu hızlandırmıştır. Bu açıdan kitaba özellikle uygulamanın ihtiyaçlarına da cevap verecek bir niteliğin kazandırılması kaçınılmaz olmuştur.

Bu nedenle içtihat taramasına da özen gösterilmiş; Danıştay ve Yargıtay'ın konuyla ilgili kararlarının ilgili bölümlere yerleştirilmesine çalışılmıştır. Ayrıca olası bir yeni yasalaşmada güncelliğini koruyabilmesi için, kitabın hazırlanışında batılı ülkelerin modern yasa ve uygulamalarından geniş oranda yararlanılmış ve yeri geldikçe yasa taslağındaki hükümlere de yollama yapılmıştır.

Müsveddelerin yazılışında ve matbaadaki düzeltmelerle, daha öncesinde Hukuk Fakültemizdeki derslerin verilişindeki yardımları için kürsü arkadaşım araştırma görevlisi değerli Dr. Osman Gürbüz'e teşekkür borcumu yerine getirmeliyim. Tam bir buçuk yıllık bir yayın sırası bekleyişinden sonra, kurulca matbaaya iletilen müsveddenin üç hafta içinde dizilip tamamlanması, benim için şükrana değer bir sürpriz oldu. Sür'at ve dizgideki titizliğini candan takdir ettiğim Marmara Üniversitemiz Teknik Eğitim Fakültesi 'ne bağlı matbaa ünitesinin bütün değerli çalışanları adına seçkin yönetici ve dost insan Dr. Aşkın Çelik'e en içten teşekkürlerimi duyururum.

Florya, Ocak 1988

Prof.Dr. Ali Sait YÜKSEL

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Birinci Bölüm

PATENT HUKUKU VE TEKNOLOJİ ÜRETİMİ

I. Kavramlar

Sınai Haklar kavramı öncelikle
1)Patent (1) hakları'nı,
2)Markaları ve
3)Know-how (teknik bilgi) yi kapsamına alır.

Bu açıdan ticaret ve üretim ilişkilerindeki rekabeti düzene koyar. Patent Hukuku; buluş sahibinin (mûcidin) ticaret ve üretim ilişkileri açısından buluşunun (münhasıran kendi tekelinde olan) değerlendirilmesine yönelik hakları konu edinir. Bu hukuk; buluş ve buluş nedeniyle sağlanan hak korumasıyla ilgili olarak bulan, başvuran ve hak sahibi ile resmi kurumlar ve üçüncü kişiler arasındaki hukuki ilişkileri düzenler. Bu anlamda "patent", yaratıcı düşüncenin değerlendirilebilmesi için devletçe belirli bir süre koruma altına alındığını kanıtlayan belge (ihtira beratı) olmaktadır. Patent hakkı da -fikrî haklar gibi- fikir yaratma hukukunun bir bölümünü oluşturur. Burada ilk planda; yaratılan eser'in (ya da buluşun) korunmasından çok, yaratıcı kişiliğin korunması söz konusudur. Bu açıdan patent hukuku teknik-yaratıcı insanın, buluş sahibinin hukukudur.

Halen uygulanan İhtira beratı Kanunu (23.3.1879) 1844 tarihli Fransız yasasından esinlenerek düzenlenmiş asırlık bir yasadır. Bu yasayı yenilemek için yapılan bir dizi tasarının (1928, 1952, 1979) bugüne kadar yasalaştırılması mümkün olamamıştır.

II. Patent türleri:

II.1. Temel Patent

Yasa taslağında "temel patent" ve "ek patent" tanımları vardır.

---

(1) Patent kelimesi, lâtince "patere" (= açık olmak) fiilinden gelen "patants" ve "patentis" kelimelerinin karşılığı "açıklanmış olma" anlamı taşır. İBK patenti "ürün-şey" patenti, "yeni araç" patenti ve "bilinen araçların yeni bir biçimde kullanılması" olarak üçe ayırır. Yasada ayrıca "usul patentleri" ve "düzeltme (ek ve bağlı) patentleri" ayrımı da yer alır.

Temel patent, patente bağlanma koşulları taşıyan buluşlara verilen "ilk" patent anlamında kullanılmaktadır. (PK Tas.m.5). Tasarı, temel patentin korunma süresini 20 yıl olarak öngörmektedir.(m.7).

II.2. Ek Patent

Taslaktaki tanımıyla ek patent "patenti alınmış bir buluşun, sahibine, haleflerine, veya üçüncü şahıslara temel patentin süresi içinde patente konu olan buluşun değiştirilmesine, geliştirilmesine ve tamamlanmasına ilişkin olarak verilen patenttir" ve bu patent "hüküm ve süre yönünden temel patente bağlıdır" (PK Tas. m.6).

II.3. Geliştirme (Düzeltme) Patenti:

Başkası adına tesçili yapılmış bir buluşu geliştirerek ortaya çıkartılan buluşlar için de başvuru yapılabilir. Geliştirme/düzeltme patenti denilen bütün patentlerde temel, ilk patent olduğu için, ortaya konan yeni buluş ilk patent sahibinin onayı alınmadan uygulamaya konulamaz. Aksi davranış İBK. 24. maddesine aykırılıktan doğan bir suç oluşturur.

İlk patent sahibi de kendi patenti üzerine yeni bir patent geliştirebilir ve bu geliştirilen bölümü "ek patent" olarak ayrıca tesçil ettirebilir. Bu durumda ek patentin süresi de bağlı olduğu esas patentle birlikte sona erer.

III. Buluş hukukunun felsefesi ve teknoloji üretimi

Toplum, topluma daha iyi olanaklar sağlamak üzere olağanın dışında tenik becerisini ortaya koyan bireyi özendirmek, saygısını belirtmek ve ödüllendirmek ister. Bu yolla teknik yönden yetenekli insanlara, bilinenler üstüne yenilerinin eklenmesi fırsatı verilir ve tekniğin bütün insanlığın yararına gelişmesine katkılar özendirilir. Patenti alınan üretim yöntemi, gereç ya da ürün, tesçil edildiği ülkede koruma süresi içinde, patent sahibinden başka hiç kimse tarafından uygulanamaz, taklit edilemez ve üretilemez. Buluş sahibine tanınan haklar, ekonomik düzenin biçimine göre değişik olabilir. Ekonomik sistemin sadece devlet tarafından yönetildiği ekonomilerde buluş sahibine, buluş yapanın saygınlığını artırma etkisi yanında, buluşunun değerlendirilmesinin meyvelerinden buluş yapanın ayrıca maddi yönden de yararlanmasını sağlayan "buluş belgesi" verilir.

Sosyalist ülkelerde yalnızca ülke için buluş ve teknik yeniliklere değil, yabancı (kapitalist) teknolojiye de önem verilmektedir. Buluşu yapana bu sistemlerde de, toplumsal katkısının takdiri dışında, ödül de verilmektedir. Patent koruması öngörmeyen bir plânlı ekonomi

düzeninde de, işletme içinde türetilen buluşların sahiplerine tekelci hak tanınmadan teknolojik ilerlemenin sağlanamayacağı kabul edilmektedir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında SSCB'nin "buluş belgesi" sistemini örnek olmış olan sosyalist ülkeler (Yugoslavya, Polonya, Macaristan) bu doğrultuda yaratıcıya tekelci haklar tanımışlardır. Ancak "Lenin Düzenlemesi" kuralları doğrultusunda "kardeş devlet işletmelerince" oluşturulan yeniliklerin bedelsiz, ya da çok az bir bedel karşılığında serbestçe değerlendirilmesine izin verilmesi sistemi zayıflatmakta ve işletmeler, araştırma çabalarına girmektense başka işletmelerce gerçekleştirilen buluşları zahmetsizce elde etme kolaylığından yararlanmaktadır. (2)

Öte yandan Sovyetler sadece 1976-1980 arasında batılı ülkelere 720 sanayi lisansı satmışlardır (bunun 125'inin alıcısı ABD olmuştur).(3)

Piyasa ekonomisi izleyen ülkelerde, buluşu yapana; buluşun ekonomik avantajlarından belirli süresi içinde münhasıran yararlanma hakkı verilir; ayrıca buluşu yapana, patent sicilinde adının ilân edilmesi yoluyla saygınlık sağlanır. Bu hakkın tescili yoluyla buluşu yapan; isterse yasal korumaya alınan patent hakkı ile piyasaya yeni ürün ve yöntemlerle bizzat çıkabileceği gibi, bunu ücret karşılığında başkalarına da terkedebilir (lisans verilmesi). Belirli sürenin geçmesiyle münhasır yararlanma hakkı sona erer ve yöntem, bu sürenin sonunda herkes için serbest hale gelir ve dileyen aynı yöntemle serbestçe üretimde bulunabilir.

Sanayide gelişmişlik düzeyi yüksek olan ülkelerin; genellikle patent korumasını iyi işleyen bir sisteme bağlamış olan ülkeler durumunda oldukları görülmektedir. Fakat patent koruması ile sanayide gelişmişlik düzeyi arasındaki bağın, sıkı patent korumasının sonucu olduğu da kuşkusuz söylenemez. Sanayinin belirli düzeye getirilmesi, pek alâ patent koruması sistemi olmadan da gerçekleşebilmektedir (yakın geçmişteki Japonya ve Israil örneklerinde görüldüğü gibi). Fakat Japonya ve Israil örneklerinde de belirli aşamadan sonra sanayi gelişmesine patent koruma sisteminin olumlu katkıları görülmüştür. Bundan başka İsviçre'de 1907'ye kadar kimya dalına ve yakın zamana kadar İtalya'da ilâç sanayiine patent koruması tanınmadığı halde, ilgili alanlardaki sanayi gelişimi hızlı olmuştur.Öte yandan patent sahibine tekelci nitelikteki yararlanma

---

(2) Beier, F.K.; Die herkömmlichen Patentrechtstheorien und die sozialistische Konzeption des Erfinders. GRUR Int.1970/1 s5; Karş. Jonkisch/Kastler; Einheit von gesellschaftlichen, betrieblichen und persönlichen Interessen-Grundlage eines zukünftigen sozialistischen Erfinder-und Patentrechts in der DDR, der neuerer (B) 1968, s.249;

(3) Friedrich-Ebert Stiftung-Informationen, s-6/1987

tanıyan patentin verilmesinden sonra patent dergileri, dokümantasyon merkezleri aracılığıyla buluşla ilgili gerekli bilgilerin ilgi duyan herkesin yararına açılması ve patentin bu aşamadan sonra ticarî bir mal niteliği kazanması teknoloji aktarılmasında olumlu bir yön olarak açıklanmaktadır. Böylelikle buluş, rizikosuz bir biçimde devredilebilir hale gelmekte ve değerlendirilmesi de, üretildiği işletmenin dışına da aktarılabilmektedir. Bu yüzden patentin korunması ve lisans sistemi, teknik bilgilerin yaygınlaştırılmalarının önemli birer aracı olarak görülmektedirler. Öte yandan patent korumasının bulunmadığı, değerlendirme monopollerinin reddedildiği ekonomik ortamlarda, işletmelerin araştırma ve teknik geliştirme yatırımlarından kaçınacaklarına değinilmektedir. (4)

Birleşmiş Milletler Örgütü, kalkınma stratejisinin ilkelerini belirleyen kararında (24.10.1970), gelişmekte olan ülkelerin teknoloji açığının kapatılması çabalarının desteklenmesi gereğine değinmiştir. Bu çerçevede saptanan devletlerin ekonomik hak ve yükümlülüklerine ilişkin charta'da açıkça gelişmekte olan ülkelerin teknik ve bilimsel alanda ilerlemelerine katkıda bulunma ve teknoloji transferini gerçekleştirmek üzere sıkı bir işbirliği gereği de bir yükümlülük olarak belirlenmiştir. (5)

Gelişmiş ülkeler açısından "buluş" ekonomi için bir yaşam sorunudur ve bu ülkelerde parola "icadetmezseniz, tükenirsiniz" biçimindedir. Bu yüzden araştırma ve teknolojik gelişmeye bu ülkelerde büyük yatırımlar yapılır. 1985'de Almanya'da araştırma ve geliştirmeye yapılan harcama 53 milyar DM. idi. (1986'da 55 milyar). Bu tutar, GSMH'nın %2,8'inin karşılığıdır. (Kişi başına düşen harcama tutarı 900.- DM.tı). Özel sektörün bu harcamalardaki payı 1979'da %53 ve 1985'te %59'du. Özel sektör Almanya'daki araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin %70'ini üstlenmiştir. Bu ülkede araştırma alanında 400.000 kişi çalışır (çalışan nüfusun ‰14'ü). Yapılan araştırmaların sadece %10'u askeri alandaki araştırmalardan oluşur. (6)

1985'te Almanya'da yapılan patent başvurusu 45213'tü; Türkiye'de ise (152'si Türk, 438'i yabancı olmak üzere) 590'dan ibaretti. (7)

Buna karşılık Japonya'da yıllık patent başvuru sayısı 480.000 dolayındadır. ABD'nde de yıllık başvuru 100.000 kadardır.

---

(4) Beier/Straus, GRUR, 6/1977, s.284.
(5) Kunz-Hallstein, H.P., GRUR.Int. 8-9/1979,s.369.
(6) Langmann, Dr.Hans Joachim; Teknoloji gelişmesi; Häusser Dr.Erich; Patent bürosu: Teknik yaratıcılığın aynası; DÜNYA, 10.2.1987.
(7) Yüksel, Prof.Dr.Ali Sait; Das Türkische Patentrecht in der Gerichtspraxis, GRUR International, 2/1987, s.90.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İkinci Bölüm

PATENT HUKUKU TARİHÇESİ VE ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR

I. Patent hukuku tarihçesi:

Buluşun korunmasının ilk izlerini; orta çağın sonlarından beri münferit zanaatkâr ve esnafa tanınan ve belirli bir zanaatın yürütülmesi, ya da belirli sınai düşüncelerin değerlendirilmesi konusunda tekelci hak tanıyan "imtiyaz" (ayrıcalık)larda bulmak mümkündür.

Almanya'da daha 15. yüzyılda buluşunu, bulana tek başına (münhasıran) kullanma hakkı tanıyan İmparatorluk "serbest belgeleri" verilirdi. O zamanlar Almanya'da da yasal düzenleme olmadığı için bunların verilişi, tamamen imparatorluk takdirine göre oluyordu.

İngiltere'de de krallık, münferit sınai girişimcilere tekel hakkı tanıyordu (monopoly patents). Zorunlu gıda ürünleri için bile verilmeye başlanan tekel hakları, 16. yüzyılda neredeyse sanayi ve ticaretin gelişmesine engel olacak boyutlara ulaşıyordu. Bunun üzerine 1624'te İngiltere'de, sadece yeni buluşlara ve en çok 14 yıllık süreyle imtiyazlar tanıyan Antimonopol yasası çıkarılmıştı. (1)

Böylelikle ilk kez İngiltere'de buluş koruyan yasal düzenleme yapılmış oluyordu. Ancak anti monopol yasası buluşu yapana buluş koruma belgesi verilme hakkı tanımıyordu. Buluş yapana, patent verilmesi hakkı tanıyan patent yasası adı altında ilk düzenlemeler, 18. yüzyılın sonunda yapılmağa başlandılar: 1791'de Fransa'da, 1790'da ABD'nde, 1835'te (o zamana kadarki antimonopol yasa yerine geçmek üzere) İngiltere'de ve 1877'de Almanya'da. İmparatorluktan önce sadece belirli Alman şehirleri patent korumasını kabul etmişlerdi. Bu dönemde patent serbest ticareti engelleyen bir araç olarak görülmüştü. Patentler bu dönemde, eskinin zanaatkâr ve lonca imtiyazları gibi fabrikatör yararına bir koruyucu gümrük gibi görülüyordu.

---

(1) Ayrıntılar için: Hirş, Fikri ve Sınai haklar, s.33

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İmparatorluğun kuruluşundan sonra ancak, Almanya eyaletlerindeki patent aleyhtarı tutum değişmiş ve ortak bir patent yasasının bulunmayışının Alman sanayiine ciddi zararlar verdiği ileri sürülmüştü. 1877 tarihli yasayı 1891'de yenisi ve 1936'da bir başkası izlemişti. Almanya'da bu günkü patent yasası 1981 tarihlidir.

Modern patent yasalarının öncüleri doğal hukuk düşüncesinden esinlenerek yaratıcıya buluşu üzerinde mülkiyet hakkı tanıyan ABD (1970) ve Fransız (1971) patent yasalarıdır.

II. Uluslararası patent antlaşmaları:

a) Uluslararası patent hukuku, 1883 tarihli "sınai mülkiyetin korunması" ile ilgili Paris antlaşmasını temel almıştır. 1883 tarihli sınai mülkiyetin korunmasıyla ilgili Paris antlaşması, öncelikle bütün üye ülke uyruklarının üye ülkelerden birinde patent başvuru ve koruması yönünden "eşit işlem ilkesi"nden yararlanacağını öngörmektedir (m.2).

Üye ülkelerden birine patentini kaydettiren bir yıl içinde birlik üyesi başka bir ülkede tescil ettirmek isterse "birlik önceliği"nden yararlanır (m.4).

Bir patentin verilmesi, korunan ürüne ayırıcı bir işaret konulması şartına bağlanamaz (m.5) ve çeşitli ülkelerden verilen patentler birbirlerinden bağımsızdırlar (m.4).

Birlik üyeleri, sınai mülkiyet için belirli bir makamı görevlendirmek ve patente bağlanan buluşları yayımlamakla yükümlüdürler (m.12).

Türkiye de 1925'ten beri 1883 Paris antlaşmasının La Hey metnini kabul etmiş ve bu antlaşmayı 1619 sayı ve 15.5.1930 tarihli yasayla onaylamıştır. Türkiye ayrıca 1934'te Londra'da yapılan değişikliği de 6894 sayı ve 30.1.1957 tarihli yasayla onaylamıştır. Türkiye ayrıca 1 ilâ 12. maddeleri hariç 14.7.1967 Stockholm metnini de 7/10464 sayı ve 8.8.1975 tarihli bakanlar kurulu kararıyla kabul etmiştir. (RG. 15418 / 20.11.1975). Türkiye aslında Lozan sözleşmesiyle, bu antlaşmalara katılmayı taahhüt etmişti. (2)

b)Patentlerin klasifikasyonu ve başvuru formaliteleriyle ilgili iki Avrupa antlaşması yapılmıştır. Patent Klasman Sözleşmesi (1954), patent literatüründe yer alan geniş teknik bilgilerin rahatça aranıp

---

(2) Hirş, 1939 ayrı basım, s.180

bulunması ve belirli bir düzenin kurulmasında önemli roller üstlenmektedir. Türkiye 6749 sayılı yasa ile "ihtira beratlarının milletlerarası tasnifi hakkındaki Avrupa Anlaşması"na katılmıştır.

c)1963 tarihli "buluş patentleri maddi hukukunun belirli kavramlarının birleştirilmesi hakkındaki antlaşma", Avrupa devletleri veya bir grup Avrupa devletindeki teknik gelişmenin özendirilmesini amaçlamaktadır. Bu sözleşme Almanya için de1980'den beri yürürlüktedir. Bu sözleşme, üye ülkelere, sanayide kullanılabilen, yeniliği olan ve buluş niteliği taşıyan bir çalışma sonunda ortaya çıkan buluşlar için patent verilmesini öngörmekte (m.1) ve kavramları tanımlamaktadır (m.3,5). Bu antlaşmayla, antlaşmayı imzalayan ülkeler; yayınlanması, ya da değerlendirilmesi kamu düzenine ve sosyal ahlâka aykırı düşen, bitki ve hayvan türleriyle ilgili olan ve -mikroorganizmalar hariç- bitki ve hayvan yetiştirilmesi konularındaki buluşlara patent vermemeyi kararlaştırmışlardır (m.2). Antlaşma; başvurularda; buluşan gereğinde özel çizimlerle açık tasvirinin yapılmasını ve bu açıklamaların, bir uzmanın bu açıklamaya göre buluşu kolayca uygulayacağı ayrıntıda olmasını ve korunması istenen patent isteğinin açıkça belirtilmesini öngörmektedir (m.8/1,2). Patent isteminin içeriği, patentin maddi koruma alanını belirler; patent isteminin yorumu için yapılan tasvir ve çizimlerden yararlanılır (m.8/3). Yeniliği, ya da buluş çaba yönü yahut sınai kullanım imkânı bulunmadığı için, sonradan iptal edilen patentler, baştan itibaren hiç verilmemiş sayılırlar. Antlaşma koyduğu ilkelerle, üye ülkeler arasındaki patent mevzuatının uyumlaştırılmasına önemli katkılarda bulunmaktadır.

d)1973 tarihli "patent verme usulü" ile ilgili Avrupa antlaşması, Avrupa'lı ülkeler arasında patent verme yöntemlerinde koordinasyon amacına dönüktür. Avrupa'lı 11 ülke (Avusturya, Belçika, Fransa, Federal Almanya , İtalya, Lichtenstein, Lüksemburg, Hollanda, İsveç, İsviçre ve İngiltere) tarafından kabul edilen Avrupa Patent Antlaşmasına Türkiye üye olmadığı halde Türk uyruklular da Avrupa Patenti alma başvurusu yapabilirler. Böylelikle Avrupa ülkeleri arasında ortak bir patent örgütü yaratılmış olmaktadır (m.1); örgüt merkezi Münih'tedir; La Hey'de şubesi ve yönetim kurulu vardır (m.4). Antlaşmaya göre tek bir Avrupa ülkesi veya hepsi için geçerli olmak üzere yapılacak Avrupa patent başvurusu üzerine "Avrupa patenti" düzenlenir (m.3) ve bu patentler, bütün Avrupa ülkelerinde, o ülke yerli patentleriyle eş değerde tutulurlar (m.2/2).

Bunun sonucu olarak üye ülkelerde ulusal patentler yanında Avrupa patentleri de yer almakta ve aynı işlevi görmektedirler.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Başvuranlar, başvurularını diledikleri sisteme yapma imkânını elde etmektedirler.

Bazı üye ülkelerde patent için önce kendi ülke organlarına başvuru yapılmakta ve bunu izleyen 12 ay içinde aynı buluş için Avrupa patent müdürlüğüne Avrupa patenti başvurusu yapılmakta ve kendi ülkelerinde daha önce yapılan başvurudan ötürü "öncelik" hakkı isteminde bulunulmaktadır. İki işlem birlikte yürütülmekte ve fakat sonunda Avrupa patenti düzenlendiği zaman, aynı patent için çifte koruma söz konusu edilemeyeceğinden, ulusal organın verdiği patent geçersiz kalmaktadır.

e)Bu alanda bir de "Patent işleri alanında uluslararası işbirliği sözleşmesi" (Patent Cooperation Treaty-PCT) de 1970'de düzenlenmiştir.

Türkiye'nin henüz katılmadığı PCT sözleşmesi, uluslararası patent başvuruları ve yenilik incelemesiyle ilgili uygulamaları yakınlaştırma ve uyumlaştırma amacı gütmektedir. Sözleşmenin II. bölümü, başvurularda; uluslararası buluşların yeniliği, buluş kalitesi ve sanayie aktarabilme özelliği konularında geçici bir rapor düzenlenmesini öngörmektedir. Bu yoldan buluş yapana, buluşu için uluslararası başvuruda bulunarak birden çok ülkede patent için koruma sağlama imkânı tanınmaktadır. Bu başvuru, üye ülke ulusal patent mercilerine yapılan başvuruyla aynı sonuçları doğurmaktadır.

Uluslararası başvurunun kesin incelenmesi ve patentin verilmesi başvuru sahibinin tanıma isteminde bulunduğu bütün ülkelerde -ve ayrıca Avrupa patenti için başvurulmuşsa, Avrupa patent dairesinde- ve o ülkede geçerli kurallara göre yapılmaktadır.

Demek ki Avrupalı bir üye uyruğu, patentini kendi ülkesine veya Avrupa patent dairesine, ya da uluslararası patent bürosu yoluyla kendi ülkesinde sicile kaydettirme imkânını elde etmiş olmaktadır.

f)Bütün bunlar dışında Avrupa'da bir de "Ortak Pazar Avrupa patenti hakkında"ki 15.12.1975 tarihli antlaşma vardır. Bu antlaşmayı Topluluğun 10 ülkesi imzalamış durumdadır. Ancak ratifikasyon işlemleri tamamlanmadığı için, henüz yürürlüğe konamamıştır. Antlaşma, patentler konusunda bütün AT üyesi ülkeler için ortak bir hukukun ortaya konmasını (m.1) ve Avrupa patent dairesinde özel bir organın oluşturulmasını öngörmektedir (m.4).

Avrupa patent örgütü; Avrupa yönetim bölümü (m.8), marka iptal bölümü (m.9) ve iptal itiraz dairelerinden (m.10-12) oluşacak ve örgütün bir başkanı bulunacaktır (m.143/2). Yönetim kurulunun özel komisyonu, örgüt işlemlerini denetleyecektir (m.15-23). Ayrıca Topluluk Adalet Divanı, iptal itirazlarını inceleyen dairenin üyelerinin görevden alınmaları (m.12/1), Avrupa patentlerinin sınırlanması ve geçersizliklerinin kararlaştırılmaları ve patent yönetim işlerine karşı hukuki şikâyetlerde karar verecek organ niteliğindedir (m.63).

Antlaşmanın önemli hükümleri şunlardır:

- Avrupa patenti, Topluluğun bütün ülkelerinde tek düze ve otonom olmalıdır (m.2/2).
- Topluluk patenti, bütün AT ülkelerinde aynı geçerliliğe sahiptir. Patentin doğuşu da, iptali de, aynı şekilde bütün ülkeler için geçerlidir.
- Topluluk patenti, sahibine münhasıran kullanma hakkı tanır. Topluluk patenti şu konuları kapsamaz: Özel alan ve amaçlı eylemler, deneme amaçlı eylemler, doktor reçeteleriyle eczanelerde münferit ilaç yapımı, geçici olarak Toplulukta olan ve Topluluk üyesi olmayanların gemi, kara ve hava taşıt araçlarındaki buluşlarından yararlanmaları; patent sahibi, ya da lisans alıcısının bir ürünü piyasaya sürdükten sonra ki AT bölgesindeki eylemler.

İptal açıklamalarında, Topluluk patenti daha baştan verilmemiş sayılır. Ancak iptal kararı, ondan önce yapılmış hukuken geçerli işlemlerin hukuki varlığına zarar vermez.

-Patentler yazılı olarak devredilirler (m.40). Lisanslar AT bölgesinin bir bölümü için geçerli olacak tarzda da verilebilirler (m.43).

-Topluluk patentinde de lisans vermeğe hazır olduğu açıklaması yapılırsa, düşük ücret alınır (m.44).

-Belirli ülkeler için geçerli olmak üzere, zorunlu lisanslar verilebilir (m.46-48).

Ancak antlaşmanın zayıf noktaları olarak da şunlar vurgulanır: Topluluk patentiyle ilgili hak tecavüzleri, yetkili mahkemenin ulusal yasalarına göre çözümlenirler (m.36/1).

-Önceden kullanım ve sahibolma hakları, belirli tek bir kurala bağlanmamıştır (m.38).

g) Türkiye ayrıca "uluslararası bir patent enstitüsü"nün kurulmasıyla ilgili 6.6.1947 tarihli La Haye antlaşmasını da 6563 sayı ve 13.5.1955 tarihli yasa ile kabul etmiştir. Bu antlaşmanın 1961'de ye-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

niden düzenlenen metnini de Türkiye ek protokolü ile birlikte 1408 sayılı ve 8.6.1971 günlü yasa ile onaylanmış ve 7/3355 sayı ve 2.11.1971 günlü bakanlar kurulu kararıyla (RG. 14026/28.11.1971) yürürlüğe koymuştur.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Üçüncü Bölüm

PATENTE BAĞLANACAK VE BAĞLANMAYACAK BULUŞLAR, TÜRLERİ VE BULUŞ HAKKI

I. Buluş kavramı ve hakkın kapsamı:

I.1. Kısa tanımıyla buluş; teknik araçların yardımıyla bir problemin çözümüdür. Patent kanunu tasarısında buluş "teknolojik alanda belirli bir problemin pratikte çözümlenmesini sağlayan ve buluş sahibine ait olan fikir" olarak tanımlanmıştır (m.2).

Alman yargıtayı (BGH2 52,74,79) buluş'u; "Nedensellik bağıyla önceden kestirilebilecek bir sonuca erişmek üzere hükmedilebilen doğa gücünün kullanılması yoluyla planlı biçimdeki belirli bir eylemle ilgili öğretidir" şeklinde tanımlamıştır.

Bu bilgiler bir uzmanın uygulayacağı türdendirler. Amaçlanan sonuca götürecek araçların bilinmediği sürece bir buluştan söz edilemez. Buluşu yapanın, eylemi sonuca götüren doğa yasasını bilmesi gerekli değildir; önemli olan, aracın bilinmesidir. Buluşu yapanın çözülecek problem konusunda bilinçli olması da gerekmez. Belirli problemi çözme sonucu doğuran "**rastlantı buluşları**" da korunmaya alınacak buluşlardandır.

Patentle korunacak buluş, uzmana yöneltilmiş bilgilerdir ve bu özelliği ile de maddi olmayan bir yapıyı ve bir düşünce biçimini yansıtır. Üzerinde egemenlik kurulacak ve yönlendirilecek doğal güçler, tabiat bilimlerinin bütün alanlarının (fizik, kimya veya biyoloji) araçlarıdır; önemli olan da, bu gücü kullanma ile varılmak istenen sonuç arasında nedensellik bağının kurulabilmesidir.

Buluşu yapan, belirli koşullar altında kendisine buluşu için patent verilmesi konusunda özel avantajlı bir durumdan yararlanır. Buluşu yapan, bundan ayrı olarak, buluş tamamlandığında düşünsel yaratıcılığı nedeniyle yarattığı üzerinde bir hak elde eder.

Tekrar edilebilirlik de önemli bir koşuldur; yani öngörülen araçların yardımıyla amaçlanan sonuca varmanın her zaman mümkün olması gerekir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Amaçlanan sonucun mutlaka teknik nitelikli olması gerekmez. Sonuç, ticari ve örgütleme alanıyla da ilgili olabilir (Alman Yargıtay Kr.).

I.2. Buluş hakkının niteliği:

I.2.1 **Kişisel hak**: Buluştan doğan hak, yapısı bakımından kişiye bağlı haklarındandır ve içeriği de, bulucuya saygıyı belirten buluş sahibinin, özellikle buluş yapan (mûcit) olarak adlandırılmasıdır.

Kişiye bağlı haklar, buluş yapanın kişiliğinin parçasıdır; bu yüzden devredilemezler, miras bırakılamazlar; ve icra işlemlerine konu olamazlar.

Kişisel hakkın patent hukukuna yansıması, patentin ilân edilmesinde buluş sahibinin adının anılmasını isteme konusunda vazgeçilmez bir hak biçiminde görünür. Konu, taslakta (PK.Tas.m.10) daha yumuşak bir ibareyle ifade edilmiştir: "Gerçek buluş sahibi, verilecek patentlere isminin yazılmasını isteyebilir".

Buluştan doğan hak ayrıca, buluşun konusuyla ilgili bir servet hakkı olarak da ortaya çıkar.

I.2.2. **Servet hakkı**: Servet hakkı, buluş düşüncesinden rahatsız edilmeksizin yararlanmaya dönük bir haktır. Üçüncü kişiler, buluşu kendilerine mal edemeyecekleri gibi, buluşun değerlendirilmesinde buluşçuyu rahatsız da edemezler. Buna karşılık buluşu yapan, aynı buluşu yapmış olan başkalarına, buluştan yararlanılmasını yasaklayamaz. Böyle bir yasaklama hakkı, ancak patentin alınmasından sonra söz konusu olabilir.

Servete dönük hak devredilebilir ve miras bırakılabilir. Buluşçu, buluşunu sanayide değerlendirme kasdını açığa vurduktan sonra, servete yönelik hakkın icraya konu olması da mümkündür. Böyle bir kastın belli edilişine kadar, buluşu değerlendirip değerlendiremeyeceği konusunda karara varma tamamen buluşçuyu ilgilendiren bir konu olmaktadır.

Ancak buluşçu, buluşunu ilân ettiği, ya da söz konusu buluş bir başkası adına patente bağlandığından itibaren, buluştan doğan servete dönük hak da kural olarak sona erer.

II. Buluş Türleri

II.1. Buluşlar ilgili oldukları **alanlara** göre bölümlendirilebilirler:

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

II.1.1. Kullanılacağı sanayi dalına göre buluşlar; boya sanayii, elektronik sanayii, inşaat, madencilik biçimlerinde ayrılabilirler. Bazı ülkelerin patent dairelerinin uyguladıkları "patent sınıfları"nın ayırımı da bu esasa göre yapılır.

II.1.2.Buluşun ilgili olduğu doğa bilimi koluna göre de; buluşlar kimyasal, fiziksel ve kimya-fiziksel gibi ayırımlara tabi tutulurlar. Söz gelimi fiziksel buluşlar da yine akustik, optik, elektrik gibi alt bölümlere ayrılabilirler.

II.2.Ayırımlar, **buluş konularına** göre de yapılırlar:

II.2.1.Ürün buluşu; ürünler de değişik olabilir:

Dar anlamda ürün; belirli özellikleri bulunan maddi bir varlık olabilir: Bir cep saati, bir su pompası gibi.

Ürün, bir iş aracı ve doğa gücünden yararlanan bir gereçten ibaret olabilir.

Buluş, bölümler ve değişik yerler arası ilişkiler konusunda bir düzenleme olabilir: Otomatik haberleşmede yeni bir bağlantı türü gibi.

II.2.2.**Yöntem** buluşu; doğa gücü üstüne belirli bir sıraya göre etkileme imkânını ifade eder. Söz gelimi bir boya maddesi, ya da ilâcın yapılması yönteminin bulunuşu gibi.

II.3.Buluşlar **bağımsızlık derecesine** göre de tasnif edilirler:

II.3.1. Bağımsız buluşlar, o zamana kadar bilinmeyen bir ürün, ya da yöntemin ortaya konması anlamını taşırlar.

O zamana kadar çalışılmamış bir teknik konuda ilk kez genel çözüm fikrini açığa vuran buluşlara, öncü (pionier) buluşlar denir.

II.3.2.Düzeltici (iyileştirici) buluşlar: Bunlar aracıyla belirli bir ürün ya da yöntem; ilk kez yaratılmasa da, kullanılacak araç, ya da elde edilecek sonuçlar bakımından önemli iyileştirmelere konu edilmiştir. Bunlar bir yöntemin uygulanışını basitleştiren, ya da ucuzlatan, tehlikesini azaltıcı, ya da kaldıran veya yararlanma etkisini yükselten buluşlardır.

II.3.3.Kombine buluşlar; burada birden fazla eleman arasında öylesine bir ilişki kurulur ki, elemanlarda görülen tek tek etkiler, yeni işlevli bir bütünlük içinde kaynaştırılırlar. Söz gelimi temel elemanların belirli bir karışımı sonucu barutun bulunuşu gibi.

II.3.3.1.Tek tek etkileri bilinen maddelerin kombinasyonu (karışımı) bir buluşa konu olmuştur: Söz gelimi barutun tek tek elemanlarının etkileri daha önce de bilinmekteydi; fakat bulunan, bunların karışımından barutun yapılmasıydı.

II.3.3.2. Tek tek etkileri, ya hiç, ya da kısmen bilinmeyen maddelerin tek tek etkilerinin saptanması da, bir buluş olabilir; o zaman bağımsız bir kombinasyon (karışım) buluşu yanında, birden çok tek tek buluş da bir araya getirilmiş olur.

III.Buluş hakkının korunması:

III.1.Patent başvurusu yapılmamış olan buluşların korunması, öncelikle Borçlar Kanunu ilkelerine dayanır. Buluş hakkı da mutlak bir haktır. Bundan da şu sonuçlar çıkar:

III.1.1.Tekrarlanma tehlikesinin bulunması durumunda, buluşa dayanan hakkın yasaya aykırı olarak rahatsız edilişi (TMK.628/ 2,896 ve BGB.1004 anlamında) rahatsızlığın sona erdirilmesini isteme hakkını verir.

III.1.2. Buluş hakkına hukuka tecavüz ve kusurlu biçimde aykırılık (BK.41, BGB 823/1 anlamında) tazminat isteme hakkını verir. Buluş hakkının zedelenmesi, haksız rekabetle ilgili Ticaret hukuku kurallarıyla da korunabilmek gerekir. Bu yönden de buluş yapana tazminat isteme hakkı tanınmalıdır (Karş.TK.57).

III.2. Buluş, patent siciline kaydedildikten sonra, konu artık İhtira Beratları yasası kapsamına girer. Aslında İhtira Beratı yasası, henüz başvurusu yapılmamış patente bağlanabilecek buluşları da koruması altında tutar; bir bakıma, özellikle

-buluşun çalınması, ya da yasa dışı olarak alınmasında,

-buluşun başkası adına patente bağlanması durumunda da, daha önceki yararlanmanın korunması biçimlerinde ortaya çıkar.

IV. Patente bağlanamayan buluşlar:

Değerlendirilmesi; sadece satışa çıkarmağa, ya da buluşun yurt içi dolaşıma konu edilmesini sınırlandıran yasalara aykırı olan, ya da -halkta kabul görmüş- ahlâk kurallarına ters düşen buluşlar, patente bağlanamazlar.

VI.1. Buluş gözetilen kullanım amacı yönünden yasalara ve ahlâka ve kamu düzenine aykırı olmamalıdır. (PK Tas.m.3/2) Yoksa, buluşun yasal olmayan amaçlar için kötüye kullanılmağa elverişli olması, patente bağlanabilme yeteneğini ortadan kaldırmaz. Söz gelimi suç işlemede kullanılmağa özellikle elverişli olsalar bile, gereçlerle ilgili buluşlar için patent verilir.

IV.1.1. Bu konudaki değer yargısı bakımından, patentin verilme zamanında geçerli olan yasal durum ve ahlâk görüşlerine bakılır. Öyleyse, söz gelimi başvurusu sırasında yasal olan bir buluş, patent henüz alınmadan çıkan yeni bir yasaya ters düşebilir.

IV.1.1.1. Kimi Avrupa (söz gelimi F.Almanya'da) ülkelerinde bazı durumlarda hedef alınan ürün (madde) değil ve fakat sadece üretim yöntemi patente bağlanabilir (yöntem patentleri).

IV.2. Yöntem patentleri kavramıyla genellikle şunlar anlatılır:

IV.2.1. Tasarıda (m.3/c) "insan ve hayvan hastalıklarını teşhis ve tedavide veya cerrahide kullanılan yöntemlerin"de korunmayacağı belirtilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bunları patent verilmesinden yasaklamanın nedeni şudur: Halkın beslenme ve sağlığı bakımından önem taşıyan bu maddelerin yayılması, ürünü de kapsayan bir patent korumasıyla engellememelidir. Türk mevzuatı (İBK, m.3) "ilâçlara ve her türlü ilâç maddelerine ait mali işlemler ve kuyumculukla ilgili" buluşlara ayrıca veteriner ilâçlarına patent verilemeyeceğini öngörür.

Konuyla ilgili bazı Danıştay kararları aşağıdadır:

Eczacılıkla ilgili olduğu tespit edilen ihtiraın tescil edilmemesinde mevzuata aykırılık bulunmadığı: Tescili istenilen «Haşaratla mücadele isimli ihtiraın, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca incelenmesi sonucunda eczacılıkla ilgili bir bileşim olduğu tesbit edildiğine göre İhtira Beratı Kanununun 3.maddesi uyarınca tescil talebinin reddi yolunda davalı idarece yapılan işlemde mevzuata aykırılık görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir» (12.D.12.12.1973 gün, E:1971/2569, K: 1973/3299)

İlâç imaline mahsus usullerin ihtira beratı olarak tescil edilemiyeceği: «Halkın, sağlığını ilgilendiren maddelerin imali imtiyazının belli ellerde toplanmasını önlemek amacıyla, bu maddelere berat verilmemesi hususunu düzenleyen 1879 tarihli Yasanın 3. maddesindeki "her nevi edviye ve mualecat" tabirinin kapsamına ilaç maddesinin olduğu kadar ilâç imaline mahsus usul de girdiğinden, "asitilen birleşimlerin imali için usul" ünvanlı ihtiraın tescil isteminin reddine ilişkin işlemde isabetsizlik görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir. (12. D.19.2.1968 gün, E: 1967/76. K: 1968/339) Dan.12.D.Kr.1976, s.444)

Konusu beşeri ve veteriner tababete taallük eden buluşlara ait berat isteğinin reddinde isabetsizlik bulunmadığı: «Konusu beşeri ve veteriner tababete taallük ettiğinden "Polienketonların imaline mahsus usul" ünvanlı buluşun, ihtira olarak tescili isteğinin, reddine dair işlemin, ihtiraın parfümlerin elde edilmesi ile ilgili olduğundan bahisle iptali isteği ile açılan davada, dava konusu buluşun 1879 tarihli İhtira Beratı Kanununun 3.maddesi kapsamına girip girmediğinin tesbiti için yaptırılan bilirkişi tetkikatı sonucu tanzim olunan rapor muhteviyatına göre, davacı iddiaları yerinde görülmediğinden, davanın reddine karar verilmiştir". (12.D.21.6.1969 gün, E: 1966/2750, K: 1969/1344); Dan.12.Kr., 1976, s:444)

Berata bağlanması istenilen ihtiraın, ilâçla ilgisinin araştırılması yükümlülüğünün idareye ait olduğu: Berata bağlanması istenilen ihtiraın; İhtira Beratı Kanununun 3. maddesi kapsamına giren ispenciyeri müstahzar, ecza veya ilâç olup olmadığı hususunun davalı bakanlıkça araştırılması gerekirken, bu hususdaki raporun Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığından alınarak gönderilmesi yolunda davacıya mevzuatın öngörmediği bir külfeti yüklemeye ilişkin olan dava konusu işlemde, kanuna ve hukuka uyarlık görülmediğinden iptaline karar verilmiştir. (12.D.18.6.1973 gün, E: 1971/83, K: 1973/1870, Dan. 12. D.Kr., 1976, s.444)

Eczacılıkla ilgili olduğu tespit edilen ihtiraın tescil edilmemesinde mevzuata aykırılık bulunmadığı: Tescili istenilen "Haşaratla mücadele maddeleri" isimli ihtiraın, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca incelenmesi sonucunda eczacılıkla ilgili bir bileşim olduğu tesbit edildiğine göre İhtira Beratı Kanununun 3. maddesi uyarınca tescil talebinin reddi yolunda davalı idarece yapılan işlemde mevzuata aykırılık görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir (12.D. 12.12.1973 gün, E. 1971/2569, K: 1973/3299; Dan. 12. D.Kr. 1976. s.444)

İlaçlara ihtira beratı verilemeyeceğinden zuhulen bu yolda yapılan tescilin yok hükmünde sayılmasının yerinde olduğu: "1 -4 Benzodiazepin" 4 oksitleri ve bunların imaline mahsus usul ve ameliye" adlı ihtiraın mevzuunun ilaç olması ve İhtira Beratı

Kanununun 3. maddesi hükmüne göre, ilaçlara berat itası caiz olmaması sebebiyle, başlangıçta davacı şirket adına zuhulen tescil edilmiş bulunan ihtira beratının, aynı kanunun 36. maddesi hükmüne ve 51 sayılı Tefsir Kararına göre, yok hükmünde addedilmesine dair müesses işlemde mevzuata aykırılık görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir. (12. D. 30.1.1967 gün, E: 1965/3290, K: 1967/107; Dan. 12. D.Kr., C. I, s.451)

İlâç imaline mahsus ihtiraın tescil edilemeyeceğine ilişkin hükmün Anayasaya aykırı olmadığı ve evvelce İhtira Yasasına aykırı olarak yapılan ihtira tescilinin yok sayılıp devrinin tescil edilemeyeceği: Başka bir şirket adına tescili ihtiraın ilâca ilişkin bulunduğundan İhtira Beratı Kanununun 36. maddesi uyarınca yok sayılıp davacı şirkete devrine engel olunmasına dair işlemin iptali istenmekte ise de Kurucu Meclisin 51 sayılı tefsir kararının ışığı altında söz konusu kanunun 3. maddesinin, Anayasaya aykırı bulunmadığından ve ihtiraın evvelce İhtira Yasasına aykırı olarak verilmiş bulunduğu için yok sayılıp devrinin tescil edilmemesinde kanuna aykırılık görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir. (12. D. 20.3.1968 gün, E: 1965/35, K: 1968/613, Dan. 12.D.Kr., 1976, C.I, s.451)

«Davada, uyuşmazlık, tescili istenen ihtiraın ilaçla ilgisi bulunup bulunmadığı konusuna yöneliktir.

İhtira Beratı Kanununun 3 üncü maddesi ilaçla ilgili ihtira beratı isteklerinin kabulüne imkân vermemektedir. Bu bakımdan tescil taleplerinin incelenmesinde yenilik tetkiki yanında ihtiraın ilaca ilişkin olup olmadığının tesbiti hususu da önem kazanmaktadır.

Filhakika davacının talebi idarece Eczacılık Fakültesinde incelettirilmiş ve tanzim edilen rapor ile ilaca ilişkin olduğuna karar verilmiştir. Dava konusu edilen işlemin bu rapora dayanılarak tesis edildiği anlaşılmaktadır.

Ancak, 1408 sayılı Kanun ile yürürlüğe giren La Haye'de Milletlerarası Beratlar Enstitüsünün kurulmasına dair 6 Haziran 1947 tarihli Anlaşmanın değiştirilmesine dair 16 Şubat 1971 tarihli La Haye Anlaşmasının değişik 1 inci maddesinin üçüncü fıkrası "Enstitüsü ayrıca her talep edenin hesabına olmak üzere, tekniğin vaziyetini gösteren vesikalara müstenit, her türlü tetkike girişebilir" şeklindedir. Birinci maddenin tamamının tetkikinden anlaşılacağı üzere, Enstitü berat taleplerine konu teşkil eden ihtiraların yeniliği hususunda mütalaa vermek görevi yanında, bu tür taleplerle ilgili olarak tekniğin vaziyetini gösteren incelemeler yapmak görevini de yüklenmiş bulunmaktadır.

Bu nedenle, tescili istenen ihtiraın yeniliği dışında ilaca ilişkin olup olmadığın masrafı davacılara ait olmak üzere La Haye Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde incelettirmek olanağı bulunmaktadır.

Davalı idarece yaptırılan inceleme sonucu Eczacılık Fakültesince düzenlenen raporda berata konu teşkil eden ihtiraın ilaca ilişkin olduğu bildirilmekle beraber davacının itirazı üzerine bu itirazları da karşılar nitelikte bir raporun tanzim edilmiş olmasına binaen yapılan incelemenin yeterli ve hükme esas sayılabilecek derecede olaya açıklık ve kesinlik getirdiği kabul edilemez.

Bu hale göre uyuşmazlık, 6563 sayılı ve 1408 sayılı Yasalara ek anlaşmalar hükümlerine göre La Haye Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde mevcut imkânlarla yapılacak araştırmalar sonucu ilaca ilişkin olup olmadığı yönünden bir çözüm şekline bağlanabileceği, davacı da bunu talep etmekte olduğu cihetle davalı bakanlıkça berat talebinin reddi yolunda tesis edilen işlemde isabet görülmemiştir.» (Dan. 12.D., E.1972/1156, K. 1975/942, 8.5.1975; Dan. Der. 1977/20-21, s.631)

Japonya, İtalya, İngiltere, İsviçre ve İspanya mevzuatı da ilâç konusunda Türk mevzuatınınkine benzer hükümler taşır. (1)

---

(1)Yosmaoğlu, s.11

8.5.1961 gün ve 51 sayılı patentlerle ilgili kurucu meclis yorum kararı da (RG. 10805/12.5.1961) konuya değinir: Yasanın 2. maddesinde belirtilen "madde" ve yöntem patentlerinin "müstahzarları ve 767 sayılı Türk kodeksi hakkındaki Kanun'un 4. maddesindeki" anılan ilâçları ilgilendirilmesi durumunda patent verilemeyeceği; her hangi bir kimyasal maddenin üretim yöntemi için patent verilmiş olsa bile bu kimyasal maddenin ilâç olduğu saptandığında (madde: 36 çerçevesinde) iptal edileceği karara bağlanmıştır.

Meclisin yorum kararında; ilâçlara patent verilmese de, "bir ilâcın kimyevi madde ismi" patente isim olarak verilerek "ilâçlar için berat istenildiği ve verildiği görülmektedir." denilmekte ve aşağıdaki örnek sıralanmaktadır: "Chloramphemicol kimyevi maddesi, milletlerarası kodekse bir ilâç olarak bu isimle kayıtlı bulunduğu halde, mamleketimizde; "terapötik olarak kıymetli esterler ve bunları elde etmeye mahsus usul" ünvanı ile beratı alınmış bulunmaktadır. Burada kıymetli esterler diye ilâcın kimyevi ismi zikredilerek esas ilâç ismi saklanmıştır".

IV.2.2. "Yeni bitki türleri elde etme veya hayvan neslinin iyileştirilmesi veya bunların elde edilmesiyle ilgili biyolojik yöntemler" de tasarıda koruma dışı bırakılmışlardır (PK Tas.m.3/d). Kimyasal üretim, kullanılan cisimlerin sentez, ya da analiz yoluyla tamamen değişikliğe uğratıldığı üretimlerde ancak söz konusu olur. Öyleyse sadece karışımlardan oluşan buluşlar buraya girmez ve fakat pek çok boya maddesi, kimyasal üretim sayılırlar.

Patent korumasına konan bu sınırlamanın da gerekçesi şöyle açıklanabilir: Sanayiin gelişmesi bakımından, aynı maddeleri başka yöntemlerle daha basit, ucuz ve daha iyi üretebilme imkân ve çekiciliği, oluşan sanayiin elinden alınmamalıdır.

IV.3. Teknik eylem özelliği taşımayan -aşağıdaki türden- buluşlara patent verilmez:

IV.3.1. Keşifler, bilimsel teori ve matematik yöntemleri (Keşifler, yalnızca bilinmeyen doğa görüntü ve yasalarının tanınmasını ifade ederler. Onlarda belirli bir sonuca erişmek için doğa gücünden yararlanma söz konusu değildir) (İBK, m.36; Karş. PK. Tas. m.2)

IV.3.2.Estetik biçim vermeler (güzel sanatlar, edebiyat ve ses sanatlarında şekil yaratmalarda, doğa gücü kullanılarak hiç bir problem çözülmez).

IV.3.3. Düşünsel faaliyet, oyun ve işle ilgili plan, kural ve yöntemler genellikle eğitim ve öğretim; steno öğretimi, muhasebe yöntemleri, ders yöntem ve sistemleri ekonomik yöntemlere ilişkin yöntem, kural ve projeler,) patente bağlanmaz, çünkü bunlarda da doğa gücünü kullanma unsuru yoktur). (IBK, m.3; PK Tas. m.3/b).

IV.3.4.Bilgisayar tesis proğramları (çünkü bunlar da doğa gücü kullanmaksızın sadece insan hafıza ve muhakeme faaliyetlerinden kaynaklanırlar; enformasyon ulaştırılması (burada da doğa gücü kullanım koşulu söz konusu değildir). (PK Tas.m.3/6).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Dördüncü Bölüm

PATENT İSTEME HAKKI ve PATENT VERİLMESİ

Ankara'da Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı Sınai Mülkiyet Dairesi'ne bir buluşu için başvuran kimse, buluşun patente bağlanma özelliklerini taşıması koşuluyla, bir patent verilmesi konusunda devlete karşı bir kamu hukuku talep hakkını elde etmiş olur. Böyle bir başvuru, aynı zamanda öncelik hakkından (priorität) yararlanır. Ancak buluşun hukuk dışı yollarla elde edilmiş olması durumunda, zarar gören itirazda bulunmuşsa, başvurana patent verilmesi konusunda bir talep hakkı doğmaz ve verilmiş patent de iptal edilir (PK. Tas.m.49).

Belirtilmelidir ki, devlete yönelen kamu hukuku nitelikli bir "patentin verilmesini isteme hakkı"; -yalnız devlete değil, her üçüncü kişiye karşı ileri sürülebilen- "patentten doğan hak"tan farklı bir kavramdır. Kendisine patent verilmesini isteme hakkı olan başvuran, ya buluş sahibinin kendisi veya hukuki halefleridir; fakat bunlardan başkasının da başvuruyu yapabileceğine önceki bölümlerde değinilmişti. Patent verilmesini isteme hakkı devredilebilir, miras olarak geçebilir ve haczedilebilir.

I. Patent İsteme Hakkı:

"Patente dönük hak", patent verilmesi konusunda, buluşun sonucu olan maddi hukuka dayalı bir bekleme (adaylık) hakkıdır. Bu hakkın temeli, buluşu-patente bağlanabilecek türden ise -buluşu yapana, buluşunu tek başına değerlendirme imkânı veren patentin verilmesi zorunluğudur. Bu bekleme (adaylık) hakkı devredilebilir, miras bırakılabilir ve haczedilebilir (PK Tas.m.29/1).

Bekleme hakkı, patentin verilmesiyle patent hukukunun etkilerinin ortaya çıkmasına kadar devam edebilir. Patent bir başkasına verilirse, bekleme (veya adaylık) hakkı sona ererse de, "ön kullanımdan doğan hak" varlığını sürdürür.

I.1. Patent isteme hakkına sahibolanlar:

Patent isteme hakkına sahibolanların başında kuşkusuz buluşu yapan ve onun hukuki halefleri gelir [bulucu (mûcit) ilkesi] (PK. Tas.m.8/1). İhtira Beratı Kanunu (İBK), Avrupa ülkelerinin çoktan terketmiş oldukları, buluş sahibi olsun olmasın, ilk başvurana patent

isteme hakkını tanıyan ilkeyi gözetmektedir. Yasamıza göre, yetkili makam ilk başvurana patent vermekle yükümlüdür. (İBK. 11) Ancak hemen bütün ülkeler, bu kuralı terketmiş ve patent alma hakkını, bulanın yaratıcı kişiliğinin korunmasını öne alarak buluşu yapan ilkesine geçiş yapmışlardır.

Birden fazla kişi bir buluşu ortaklaşa yapmışlarsa, "patent isteme hakkı" ortaklaşa istem hakkı biçiminde ortaya çıkar (PK. Tas.m.8/2).

Birden fazla kişi bir buluşu ayrı ayrı (tek başlarına) yapmışlarsa, patent hakkı, buluş için patent alma başvurusunu ilk yapana ait olur. Böylelikle "Başvuru ilkesi"ne geçerlilik tanınmış olması; ilk başvuranın buluşunu önce açığa vurmakla buluşunu gizleyene göre, kamu yararına daha çok hizmet etmesinin sonucudur.(1)

Sınai mülkiyet dairesi önünde, yani patent verme uygulaması sırasında patent verilmesini isteme hakkı başvurana tanındığından, buluşu yapan ilkesini uygulayan ülkelerde bile, bu ilkenin ciddi oranda sınırlandırılmış olduğu belirtilmelidir. Böylelikle buluş yapanın kişiliği üzerindeki olası anlaşmazlık yüzünden patent başvurusu incelemesinin geciktirilmesi önlenmek istenmiştir. Bu yüzden patent verilme incelemeleri sırasında başvuran kural olarak buluş yapan gibi işlem görür. Ancak buna rağmen patent verme işlemleri sırasında bile gerçek buluş yapanı koruyan aşağıdaki kurallar da gözden uzak tutulmamalıdır:

Buluş yapan ilkesini uygulayan ülkelerde başvuran patent verme inceleme işlemlerinde buluş yapanın adını ve bu buluşun kendi eline nasıl geçtiğini bildirmek zorundadır. Bu beyanların gerçeğe uygun olarak yapılması istenirse de, sınai mülkiyet müdürlüğünce ayrıca araştırma yapılmaz. (Karş.PK. Tas.m.10)

Buluş yapan itirazda bulunursa, yasaya aykırı olarak buluşu elde eden başvuran için patent isteme hakkı doğmamış olur. (Karş. PK Tas.m.49/b).

I.2. Çalışanların buluşları

Türk mevzuatında ayrıntılı olarak düzenlenmemiş olmakla birlikte, batı Avrupa yasaları çalışanın buluşlarını da ayrıca kurala bağlamışlardır. Bu da "buluş yapan ilkesi"nin doğal sonucu sayılmak gerekir. Konuyu daha 1960'lı yıllar öncesinde yasaya bağ-

---

(1) Taslak "birlikte buluş yapılması durumunda ..Borçlar Kanununun âdi şirket hükümleri ile TMK'nun işlirâk halindeki mülkiyet hükümleri uygulanır" (m.8/4) biçimindeki maddesi ile, nitelendirmedeki kararsızlığı yüzünden bu alanda yeni bir teknik kargaşanın öncülüğünü yapmağa aday görünmektedir.

layan ülkelerde (söz gelimi Federal Almanya'da) buluş bakımından şu ayırımlar yapılır:

I.2.1.Hizmet Buluşları: Bunlar çalışanın gördüğü işler ya da işletmenin deneyim ve iş kolu özellikleri çerçevesinde yapılmış olan, patente bağlanabilecek buluşlardır. Hizmet buluşlarının gecikilmeden bütün ayrıntılarıyla işverene yazılı olarak duyurulmaları gerekir. İşveren bu buluşu "serbest bırakmadığı" taktirde, kendisine duyurulan hizmet buluşunu koruma altına alacak resmi tesçil başvurusunu yapma zorundadır.

I.2.1.1. İşveren kendisine duyurulan buluşu, yazılı olarak ya tamamen, ya da kısmen kendisi için saklı tuttuğunu açıklayabilir. (BK.336).

İşverenin böyle bir tek başına sahibolma isteği açıklaması ile patent başvurusunun -imâlatı dahil- bütün hakları işveren geçer.

İşveren, buluşa sadece kısmen sahibolmak isterse, o zaman bu buluştan tekel sağlamayan (münhasır olmayan) bir yararlanma hakkı elde eder.

İşverenin buluşu sahiplenmesi durumunda, buluş sahibi çalışanın ölçülü bir ücret ve buluşu yapan olarak adının duyurulmasını isteme hakkı doğar (Bulana saygınlık ilkesi).

Ücretin tutarı; buluşun önemi, bulanın işletmedeki durumu ve buluşun ortaya çıkmasına işletmenin katkısına göre takdir edilir (BK.336/3). Tasarı, biraz farklı bir düzenleme ile "..çalıştırana ait iş yerinde çalışan kimselerin buluş yapmaları" durumunda buluşun çalışana ait olacağını belirler (m.9/1). Fakat iş sözleşmesine bunun aksi hükümler konabilir. Tasarı ayrıca -bozuk bir türkçe ile- "Ancak ..çalışan bu buluşun yapılmasında görevli ise, buluş çalıştıranın sayılır" hükmünü öngörmekte; fakat bu durumda "...çalışanın... ölçülerine göre saptanacak bir tutarı isteme hakkı" bulunduğunu da belirtmektedir (m.9/2).

I.2.2.Serbest buluşlar; bunlar iş ilişkisi sırasında yapılan, patent korumasına alınabilecek başkaca her türlü buluşları kapsamına alır.

Fakat çalışan; buluş, işletmenin alanına giren bir nitelik taşıyorsa, başkaca kullanım imkânlarını araştırmadan önce işverene en azından buluştan ölçülü koşullar atında münhasır olmayan yararlanma hakkı bulunduğunu bildirmek zorundadır.

Teknik iyileştirme önerileri; patente bağlanma özelliği bulunmayan teknik yenileştirme buluşlarında da işverenin, öncelikle yararlanma konumu vardır. Buluşu değerlendirmesi durumunda işveren, çalışana ölçülü bir ücret vermekle yükümlüdür.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

II. Patent Verilmesi:

II.1. Patente bağlanma koşulları:

Bir buluşa patent alınabilmesi için, buluşun yeni ve sınai alana uygulanabilir olması ve yaratıcılık özelliği taşıması gerekir (İBK. m.2).

İBK -dili yenileştirilmiş biçimiyle- "sanayi yönünden yeni bir sonuç ve eser ortaya konmasını ve bu amaçla yeni araçların yaratılması ya da bilinen araçların yeni bir biçimde kullanılması"nı buluş (ihtira) sayar (İBK. m.2).

II.1.1.YENİLİK

Buluşun yeni sayılması için; başvuru (ya da öncelik isteme) gününden önce teknik alanda bilinmemesi gerekir. Tasarıda yenilik "bir buluşun, ..başvuru tarihinden önce Türkiye'de veya diğer ülkelerde, uygulamaya imkân verecek şekilde yayınlanmamış veya ülke içinde buluşla ilgili konuda uzman bir kimse tarafından uygulamaya konabilecek derecede izahının yapılmamış olması" biçiminde tanımlanır.

"Yenilik" konusuyla ilgili içtihatlar aşağıdadır:

«..HUMK. nun 275. maddesi hükmü gereğince ancak çözümü özel veya teknik bir bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin görüşü alınır. Olayda uyuşmazlık konusu olan iş, davalı tarafın kullanılmış ve kullanılmamış deriler için özel bir işleme usulü geliştirip geliştirmediği ve bunun bir berat konusu olup olamıyacağı hususudur. Görülmektedir ki konu daha ziyade teknik bir konudur. Bu nedenle üç kişilik bilirkişi kurulundan hiç olmazsa ikisinin teknik eleman olması zaruridir. Oysa mahkemece seçilen bilirkişilerden ikisinin hukukçu olması anılan yasa maddesinin amacına ve işin özelliğine aykırıdır.

Mahkemece, yapılacak iş biri N.E. Üniversitesi Güzel Sanatlar Akadamesinden, biri deri ve tabakçılık işlerinden anlar olmak üzere 3 kişilik yeni bir bilirkişi kurulu seçilerek bu kuruldan davalının berat almak için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına başvurusuna ekli 16.4.1982 günlü (tarifnamede)'ki açıklamaya göre davalının tarif ettiği deri üzerinde çalışma usulünün bir özelliği olup olmadığı, yoksa esasen deriler üzerinde bu şekilde mi çalışıldığı ve bunun eskiden beri bilinen bir usul mü olduğu davalı taraf bir yenilik getirmişse bu yeniliğin ne olduğu ve bu yeniliğin ihtira beratı konusu olabilecek bir nitelikte bulunup bulunmadığı, konularında görüşleri alınarak buna göre hüküm tesis etmek gerekirken o şekilde bir bilirkişi kurulundan alınmış rapora dayanılarak karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.» (Yg.11. HD.15.3.1985, t.1314-1415); Dönmez,Haksız rekabet, s.204)

«.. Ayrıca, İhtira Beratı kanununun 2 inci maddesinde "Sanayice yeniden bir netice ve eser vücuda getirmek ve bunların husulü için vesaiti cedide ihdas ve yahut malum olan vesaiti bir sureti cedidede istimal eylemek muhteriattan addolonur" denilmek suretiyle ihtiradan anlaşılması gerektiği belirtilmiş ve aynı yasanın 37 inci maddesinde "Berat istidanamesinin itası tarihinden evvel Türkiye Cumhuriyeti memalikinde ve diyarı ecnebiyede fiile getirilecek surette mevkii intişara konulmuş şeyler ihtiraatı cedideden addolu namaz" hükmü yer almış bulunmaktadır. Kanunun bu hükümleri karşısında ihtiradan ve bu yasa hükümlerinin uygulanmasından söz edilmek için ihtiraın yenilik vasfına sahip olup olmadığı ve daha önce Türkiye'de ve yabancı bir ülkede mevkii intişara konulmuş şeylerden bulunup bulunmadığı hususunda tereddüt etmesi halinde, Bakanlığın bu hususları incelettirmesine ve alınacak sonuca göre bir karar vermesine yasaca engel bulunmamaktadır.

Sanayi Bakanlığı adı geçen ihtiraın yenilik taşıyıp taşımadığı tarafsız bir bilim müessesi olan Orta Doğu Teknik Üniversitesinden sorarak mütalâasını istemiş, Üniversitede konu incelenerek ihtiraın, enerjinin sakımı ve termodinamiğin ikinci kanunlarına aykırı prensiple çalıştırılmak istendiğinden makinanın ihtira beratı teklifinde tarif edildiği şekilde çalışmasına imkân olmadığı bildirilmiş ve idare tescil talebinin reddi hakkındaki işlemini bu tarafsız bilim müessesinin mütalâasına istinaden tesis etmiştir. İhtira enerji üretiminde kullanılması düşünülen bir makineye taaluk ettiğine ve teknik konularda bir Yüksek Öğrenim bilim kuruluşu bu ihtiraın, uygulanması mümkün bir yenilik taşımadığını belirttiğine göre Bakanlığın, tescil talebini kabul etmemesinde mevzuata aykırılık bulunmamakta ve bir bilirkişi incelemesi yaptırılmasına gerek görülmemektedir. Bu sebeple davanın reddine, (Dan. 12.D, 1975/675, 7.4.1975; Yosmaoğlu, age, s.14).

Sınai bir yenilik getirmeyip, model değişikliği mahiyetini taşıyan ihtiraın tescil edilemeyeceği : «Banyo küveti» ünvanlı ihtiraın tescili talebinin reddine ilişkin işlemin iptali dileğiyle açılan davada, İhtira Beratı Kanununun 2. maddesinde «Sanayice yeniden bir netice ve eser vücuda getirmek ve bunların husulü için vesaiti cedide ihdas veyahut malum olan vesaiti bir sureti cedidede istimal eylemek muhteriattan addolunur» denilmekte olup, davacının ihtiraının sınai bir yenilik getirmediği ancak bir model değişikliği mahiyetinde bulunduğu anlaşıldığından, «Banyo Küveti» ünvanlı ihtiraın tescili talebinin reddedilmesinde isabetsizlik görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir.» (12.D.30.1.1967 gün, E: 1966/517, K: 1967/113; Dan. 12.D. Kr., 1976, C.I. s.442)

«6563 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği tarihe kadar hem yerli hem yabancı kökenli ihtiralar yönünden geçerli olan tetkiksiz berat verilmesi sisteminin bu tarihten sonra değişikliğe uğradığı ve Kanunun 1 inci maddesi ile idareye, ihtiraları gerektiğinde doğrudan doğruya yenilik tetkikine tabi tutmak yetkisinin tanındığı görülmektedir.

Bu nedenle yurt içinde tarafsız bir kuruluşa yenilik incelemesi yaptırılması ve bir netice alınmadığı takdirde Milletlerarası Beratlar Enstitüsüne gönderilmesi gerekmektedir.

Nitekim, davacının berat verilmesi için vaki talebi üzerine idarece buluşun yenilik vasfını taşıyıp taşımadığı yönünden Tarım Bakanlığına yaptırılan inceleme sonunda; uyuşmazlık konusu ihtiraın şimdiye kadar bilinen, uygulanan ve rastlanan bir konuya ilişkin bulunduğu saptanmıştır.

Davacı bu ihtiraın La Haye Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde incelettirilmesini davalı idareden talep etmediğine ve 6563 sayılı Yasada da incelemenin mutlaka bu enstitüde yaptırılması gerektiğine ilişkin açık bir hüküm bulunmadığına göre, yurt içinde tarafsız bir mercie yaptırılan inceleme ile yenilik unsuru taşımadığı anlaşılan ihtira hakkındaki berat talebinin İhtira Beratı Kanununun 2 nci ve 37 nci maddelerine göre reddinde bir isabetsizlik görülmediğinden yasal dayanağı bulunmayan davanın reddine..» (Dan. 12.D., E: 1972/2622, K: 1974/2865, 16.12.1974; Dan. Der. 18-19/1975, s.635)

Azlık oyu: «..6563 sayılı Kanunla tasdik edilen Milletlerarası Andlaşmayı değiştiren 16/2/1961 tarihli andlaşma dahi 1408 sayılı Kanunla aynı esaslar dahilinde onanmış ve 19/6/1971 günlü Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. 1879 tarihli İhtira Beratı Kanunu hükümlerinin yanı sıra yukarıda belirtilen La Haye Milletlerarası Beratlar Enstitüsünü kuran andlaşmanın ülkemizde uygulanmasını öngören 6563 sayılı Kanun ve bu kanuna ait komisyon raporları, aynı konudaki Bakanlar Kurulu kararı gözönünde tutulduğu takdirde beynelmilel önemi ve büyük sorumluluğu aşikâr bir ihtira beratı dosyasının inceleme işinin bir kaç kişiye bırakılamayacağını ve yenilik tetkikatının ancak geniş teşkilâtı , arşivleri ve yetişmiş elemanları bulunan La Haye gibi bir merkezde yapılmasını hukukî ve zarurî sebebi kolayca anlaşılır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle yurt içinde yaptırılan yenilik incelemesine dayanılarak tescil istemenin reddedilmesinde isabet bulunmadığından ve davacının talebi olmasa dahi yenilik incelemesinin La Haye Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde yapılması gerektiği görüşüyle aksine verilen çoğunluk kararına karşıyım.»

Tütünde nikotini giderici usule ait olup, yeniliği anlaşılan ihtiram idarece tescilinin yapılması gerektiği : «Tütünde nikotin vesair sıhhate dokunan maddeleri yok eden ve öksürtmeyen müstahzar» isimli ihtiram tescil istemi kabul edilmemiş ise de, İhtira Beratı Kanununun 11. maddesi hükmü uyarınca, ihtiram sıhhat ve hakikatı, yeniliği ve faydası Devletin zıman ve kefaleti altında olmamak üzere berat verileceğini amir bulunmasına ve ayrıca Tekel İdaresince yapılan incelemeyle usulün yeniliği de anlaşıldığına nazaran ihtiram, tütündeki zifir ve zararlı maddeleri yoketmediği gerekçesiyle tescilinin iradece reddedilmesinde kanuna uyarlık görülmediğinden işlemin iptaline karar verilmiştir.» (12.D.18.12.1967 gün, E: 1966/1094, K: 1967/2139; Dan. 12. Kr., C.I, s.444)

Yenilik taşımayan ihtiram tescil edilmemesinde yasalara aykırılık bulunmadığı : «Uyuşmazlık konusu "Bilhassa iç giyim eşyalarına mahsus taşıyıcı band" isimli ihtiram; Sümerbank Genel Müdürlüğünce yapılan incelemesi sonucunda, Berat Kanununun şimdiye kadar bilinen ve uygulanan şerit örgü şekillerine ilişkin bulunduğu ve bir yenilik taşımadığının saptanması üzerine tescil isteminin reddedilmesinde mevzuata aykırılık bulunmadığından davanın reddine karar verilmiştir.» (12. D. 23.5.1973 gün, E: 1969/3925. K: 1973/1618; Dan. 12.D.Kr., 1976 s.448)

Milli Savunma Bakanlığına yaptırılan inceleme sonucunda, bilinmekte olduğu ve yenilik taşımadığı saptanan ihtiram tescil edilmemesinde mevzuata aykırılık bulunmadığı : Tescili istenilen «Bir taarruz ve müdafaa mermisi başlığı imaline mahsus usul ve bu usul gereğince imal olunan mermi başlığı» isimli ihtiram; İhtira Beratı Kanununun 2 ve 37. maddeleri ile 6563 sayılı Yasanın 1. maddesi hükümleri uyarınca, Milli Savunma Bakanlığınca incelenmesi sonunda, eskiden beri memleketimizde bilinmekte olduğunun ve yenilik taşımadığının saptanması üzerine tescil edilmemesinde mevzuata aykırılık görülmediğinden bu yoldaki işlem aleyhine açılan davanın reddine karar verilmiştir.» (12.D.17.4.1973 gün, E: 1970/5269, K: 1973/1179; Dan. 12.D.Kr., 1976, s.448)

"Teknik alan" deyimi, bulunan bir şeyi halka tanıtmak için başvuru yolları ve kullanım alanlarını ifade eder. Alan, bilimsel bir konferans olabileceği gibi, ürünün kamu önünde demonstrasyonu da olabilir.

Buna göre buluş, aşağıdaki iki durumda "yeni sayılmaz":

II.1.1.1. **Daha önce yayınlanmışsa;** (önceki yayın, önceki duyuru): İBK'nda buluşun ne kadar önce yayınlanmış olması gerektiği konusunda bir hüküm yoktur; oysa eski Alman yasası son 100 yılda buluşun her hangi bir kamuya açık yayında yayınlanmış olmasından söz eder.

Yayının yurt içinde veya dışında yapılmış olmasının farkı yoktur. Yayının resmi olup olmaması da önem taşımaz. Bu arada özellikle yabancı ülkelerde basılmış ya da yayınlanmış patentler, önceden yayınlanma koşulunun örneklerini oluştururlar.

İBK (m.37)'na göre; "patent başvurusu yapılmasından önce yurt içi ve dışında fiilen uygulanacak biçimde yayına konu olmuş buluşlar"ın yenilik özelliği kaybolur.

Konuyla ilgili Danıştayın bazı kararları aşağıdadır:

Evvelce Milletlerarası Beratlar Enstitüsü literatürüne geçen ihtiraın yenilik vasfı taşımadığından tescil edilemeyeceği : «Böğürtlen Nebati Kökünden elde edilen üsare» ünvanlı ihtiranın; La Haye Anlaşmasının Tatbikine Mütealllik Yönetmeliğin 1. maddesi uyarınca durumunun sorulması üzerine, Milletlerarası Beratlar Enstitüsünün ihtiranın evvelce literatüre geçmiş yani yayınlanmış olduğunu bildiren geçici mütalaasının anılan yönetmeliğin 19. maddesinde öngörülen 6 aylık süre içinde itiraz edilmediği için kesinleşmesi üzerine, 1879 tarihli İhtira Beratı Yasasının 37. maddesi gereğince tescil isteminin kabul edilmemesinde yasaya aykırılık görülmediğinden bu işleme karşı açılan davanın reddine karar verilmiştir.» (12.D.8.4.1972 gün, E: 1971/940, K: 1972/1059; Dan. 12.D.Kr., C.I., s.446)

Milletlararası Beratler Enstitüsünce başka ülkeler adına tescilli olduğu için yenilik taşımadığı bildirilen ihtiraın tescili talebinin reddinde isabetsizlik bulunmadığı : «Tescili istenilen "Krom Cevherini Kalevi halde çözülür hale getirme usulü" ünvanlı ihtiranın; 6563 sayılı Yasanın 1. maddesi uyarınca durumun sorulduğu Milletlerarası Beratler Enstitüsünce çeşitli memleketler adına tescilli olduğu için yenilik taşımadığının bildirilmesi üzerine, 1879 tarihli İhtira Beratı Yasasının 37. maddesi gereğince idarece tescili isteminin reddinde tutarsızlık görülmediğinden bu işleme karşı açılan davanın reddine karar verilmiştir.» (12. D.5.6.1972 gün, E: 1969/3305, K: 1972/1560; Dan. 12. D.Kr., 1976, s.447)

II.1.1.2.Daha önce yararlanılma (önceki kullanma) durumu:

Buluştan yurt içinde daha önce açıkça yararlanılmışsa, yeni'lik söz konusu olmaz.

a) Yararlanma, patentin yayınlanması durumunda patent koruması altına girecek olan her türlü eylemi ifade eder ve buna üretme, dolaşıma sokma, buluş maddesini kullanma da girer. Buluşun sergi ve panayırda gösterilmiş olması da kullanma'ya girer (Birlik antl. m.11)

b) Yararlanmanın açık olması; yararlanmanın ekonomik alanı dışındaki belirlenemeyecek kadar geniş bir insan kitlesi tarafından sağlanmış olmasını ifade eder. Yararlanma sadece meslek sırrı bakımından gizli tutmaları gereken yakın çevre için söz konusu ise, o zaman "**açık**" kullanılma koşulu gerçekleşmiş sayılır.

c)Açık kullanım, yurt içinde yapılmış olmalıdır.

Önceden yayınlanmış ya da önceden yararlanılmış olma'nın, yenilik koşulunu kaldırabilmesi için aşağıdaki özellikleri taşıması gerekir:

Yayın (ya da kullanım) öylesine açıklıkta olmalıdır ki, başka bir uzman buluştan -kendi yaratıcı düşüncesini katmağa gerek kalmaksızın- yararlanacak durumda olmalıdır.

Yayın, ya da ön kullanım; buluş için resmi patent başvurusundan önce olmalıdır. Demek ki, patentin verilmesinden önceki ve fakat başvurudan sonraki yayın ve ön kullanımın, yenilik'i zedelemesi söz konusu olmaz.

Söz gelimi Federal Alman yasasına göre istisnai olarak aşağıdaki durumlarda, yayın ve kullanım, yenilik koşulunu ortadan kaldırmış sayılmaz:

Yayın, ya da ön kullanım; başvuranın buluşuna dayanıyorsa ve sadece başvurudan önceki 6 ay içinde olmuşsa:
Burada güdülen amaç;
-önce, üçüncü bir kişinin, buluştan bilgi edinerek, buluş yapanın rızasını almadan başvurunun hemen öncesinde yenilik koşulunu kaldırmak istemesinin önlenmesi ve
-sonra da; buluşu yapana, buluşun yankısını ölçmek ve hattâ olası alıcılarını bulabilmek bakımından buluşunu başvurudan önce tehlikesizce kamu oyunda tartışmaya sunmasına imkân hazırlamaktır.

Yayın, ya da ön kullanım; ancak başvuru için söz konusu edilebilecek öncelik (priorität) hakkı tarihinin sonrasında yapılmışsa.

Olabilir ki, başvuran buluşu için önce yurt dışında başvuruda bulunmuştur. Bu başvuru üzerine buluşun kamu oyuna duyurulması, başvuranın Paris sözleşmesi çerçevesinde 12 ay içinde yurt içinde de başvurusunu tekrarlamış olması durumunda, yenilik zedeleyici nitelik taşımaz.

II.1.2. BULUŞUN SANAYİDE UYGULANABİLİR OLMASI

Patent korumasına alınabilmesi için, buluşun, sınai işletmelerde uygulanabilir nitelikte olması gerekir; şu anlamda ki buluş bir sınai işletmede, ya araç ya da sanayi ürünü olarak kullanılabilmelidir. Türk hukukunda tarımda uygulanabilir olma da , yeterli bir koşuldur. Bu bakımdan sanayide uygulanabilme koşulu geniş olarak yorumlanır.

Bir Danıştay kararı şöyledir:
"Suni bir muhitte balık yetiştirmek için usul ve cihaz" isimli ihtiraın sanayi alanına girmediği, tarım alanını ilgilendirdiğinden bahisle berata konu olamıyacağı yolundaki işlemde isabet bulunmadığı:" 23 Mart 1879 tarihli İhtira Beratı Kanununun 2. maddesi hükmü, sanayie ait alât ve edevatın yeni bir şeklini veya yeni bir kullanma usulünü keşfeden veya bunları ıslah eden kimselere İhtira Beratı verilmesini öngördüğüne göre, tescili istenen "suni bir muhitte balık yetiştimek için usul ve cihaz" adlı buluşun maddede açıklandığı üzere, yenilik vasfı taşıyıp taşımadığı araştırılarak buna göre işlem yapılması gerekirken, buluşun sanayi alanına girmediğinden ve tarım alanını ilgilendirdiğinden bahisle 2. madde kapsamında kabul edilmemesinde ve dolayısiyle berata konu olamıyacağına karar verilmesinde isabet bulunmadığından dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir." (12. D. 24.2.1973 gün, E: 1971/2684, K: 1973/3365; Dan. 12. D. Kr. 1976. C.I. s.448)

Buluşların pek çoğu için, sanayie aktarılabilirlik koşulu sorun oluşturmaz. Ancak şu tür buluşların sanayie aktarılmaları mümkün olmaz:

II.1.2.1. Sadece bilimsel tespitlere yararlı olabilen buluşlar:

Söz gelimi astronomi alanında ölçü yöntemleri gibi. türk mevzuatına göre (İBK. m. 36) "sırf teorik ve işlemden oluşan ve sanayide kullanılış biçimi gösterilmemiş yöntem, buluş ve soyut düzeltmeler" üzerine patent verilmiş olsa bile "iptal edilir ve hiç verilmemiş sayılırlar". (Danıştay kararları: Yosmaoğlu, age. 14 vd). Taslak bunları "keşifler ve ilmi kurallar buluş değildir" olarak ifade eder. (m.2).

II.1.2.2. Sınai bir değerlemeye konu edilemeyecek olan teknik bir takım oyun, ya da şakalarla ilgili buluşlar: Söz gelimi şapka çıkarmağa yarayan bir makina buluşu gibi (PK Tas. m.2).

Bununla birlikte sanayie aktarılabilirlik yanında buluşun, ayrıca bir de kâr getirir nitelikte olup olmadığına bakılmaz. Rantabl olmayan, ya da salında hiç bir kâr hedefi bulunmayan buluşlar da, pek alâ patente bağlanabilir.

II.1.2.3. Yaratıcı düşünce etkinliği

Buluşun patente bağlanabilmesinde üçüncü bir temel koşul olarak Tasarıda "yaratıcı fikri faaliyet"ten söz edilir ve bu kavram şöyle tanımlanır.

"Tekniğin mevcut durumunun doğal sonucu olmayan, mevcut durumu aşarak teknolojinin gelişmesini sağlayan veya yeni ihtiyaçları karşılayan bilgi oluşumudur." (m.2).

II.1.3. Türkiye uygulamasında yenilik incelemesi:

Aslında İBK'nda esasın yenilik incelemesi yer almamaktaydı. Ancak 6563 ve 1408 sayılı yasalar bu kurumu, Türk mevzuatına da sokmuştur. Böylece sonradan da olsa, Türk patent sistemi de "inceleme sistemi"ne dönüşmüştür. Bu sistemde buluşun patente bağlanma yeteneği araştırılır.

Sınaî Mülkiyet Dairesi'nin uygulamasında bir bakıma buluş'un yeni olup olmadığının incelenmesi, 1960'lara kadar güncel bir sorun değildi. Çünkü idare, İBK'nun bu konudaki başvuruya patent verilse bile, patentin geçerliliği için koşullar mevcut değilse, ya da önceden olan koşullar sonradan kalkarsa, patentin iptal edileceği ve öte yandan patentlerin tesçilinin devlet garantisi anlamına gelmediği ilkelerinden hareketle ön incelemeyi önemsememekte idi. Önceleri yenilik incelenmeyişinin başka bir nedeni de, 1960'lı yıllara kadar Türk patent mevzuatının yerli kuruluşların pek ilgisini çekmemiş olmasıdır. 1960'lı yıllardan sonra idare'nin bu tutumu değişmiş ve birbirinden önemli farkları bulunan iki ayrı yöntemle yenilik araştırması yapılmağa başlanmıştır. Bir yandan buluş iddialarını içeren ve açıklayan tarifname konusuna göre, yenilik incelemesi üniversitelere yaptırılmakta ve kuruluş yetkililerinin inceleme

sonuçlarına göre, idarece tesçil kararı verilmekteydi. Fakat öğretim kurumlarının amaçlarına uymayan ve döküman merkezi bulundurma gerekleri açısından yeterli ve hazırlıklı olmayan bu uygulamadan istenen sonuç alınamamaktadır.

20 yıl kadar süren böyle bir uygulamadan sonra, buluşlarda yenilik araştırması, çağdaş bilgisayar olanaklarından yararlanan ve halen Avrupa Patent Anlaşması uyarınca görev üstlenen Avrupa Patent Daire'sinin patent araştırma bölümü ile işbirliği içinde yürütülmektedir. Bu kuruluş, araştırmasını, bütün Avrupa ülkelerinde (bu arada, ABD, Avustralya, Güney Afrika, Japonya, Kanada, SSCB ve öteki Doğu Bloku ülkelerinde) yayınlanmış teknik içerikli belgelerin taranması yoluyla yapmaktadır. Böyle bir araştırma sonunda tesçiline karar verilen patent, kesinlikle yeni özellikleri olan bir buluş'a verilmiş patent niteliği taşımaktadır.

3143 sayılı K. (m. 15) de yönetime "ihtira beratı ile ilgili tesçil müracaatını, yerli ve yabancı ilmi kuruluş ve enstitülerde yenilik incelemesine tabi tutmak" yetkisi tanımaktadır. (Krş. PK. Tas. m. 22/3; Karş. Sinai Mülkiyet 21.9.1955 g. lü Talimat Eki, m. 2, 3).

Danıştay kararları konuya şöyle değinirler:

İdarenin, ihtiraın yenilik niteliği, yurt içinde veya La Haye'de tetkik ettirilebileceği : "- 6563 sayılı Yasanın 1. maddesi ile Sanayi Bakanlığına, gerekli gördüğü hallerde tescili istenen ihtiraın yenilik niteliğini yurt içinde veya La Haye'de incelettirme yetkisi verilmiş bulunduğuna ve meyve presleri imalatında ıslahat ünvanlı ihtiranın, Makine ve Kimya Enstitüsü Kurumda yapılan yenilik incelemesinde, ihtira konusunun bilinen ve uygulanmakta olan hususlara uyduğu saptanmış olduğuna göre, tescil isteminin reddinde isabetsizlik görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir" 12. D. 15.3.1971 gün, E: 1969/289, K: 1971/597, Dan. 12.D.Kr. 1976, s. 445)

Özet: İhtiraın tescili konusunda çıkan uyuşmazlıklarda Danıştay 12. Dairece sonradan verilen tüm kararlar La Haye anlaşmasına katılmamızın asıl amacı olan la Haye'de yenilik incelemesi yaptırılması lüzumunu gözönünde tutulmak suretiyle, muhteriler tarafından yenilik incelemelerinin La Haye'de yaptırılması idareye yaptıkları başvurmalarda istenmiş ise bu isteğin idarece mutlaka yerine getirilmesi ve incelemenin La Haye'de yaptırılmasına, başvuruda böyle bir istek mevcut değilse yurt içinde rakip bir müessesede olmamak koşulu ile idare tarafından re'sen yenilik incelemesi yaptırılmasının, 6563 sayılı Kanunun1. maddesinin tanıdığı yetkiye uygun düşeceği yönünde istikrara kavuşturulmuş olması nedeniyle içtihadın birleştirilmesine gerek olmadığı.

".. Buraya kadarki açıklamalardan anlaşılacağı üzere, Yüksek Onikinci Dairenin konu ile ilgili kararlarında bir içtihat birliği yoktur. Yüksek Daire bir kısım kararlarında idarenin yenilik incelemesini dilerse yurt içinde de yaptırabileceğini kabul ederken; diğer bir kısım kararlarında söz konusu incelemenin mutlaka Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde yaptırılması gerekeceğini belirtmektedir.

Buna göre, kararlar arasındaki uyuşmazlığın, içtihadı birleştirme yolu ile giderilmesi gerekmektedir.

II-La Haye'de kurulan Milletlerarası Beratlar Enstitüsüne iltihakımız hakkındaki 6563 sayılı Kanunun 1. maddesi, bir yandan anlaşmada yazılı esaslar dairesinde adı geçen Enstitüye katıldığımızı belirtirken, diğer yandan ihtiraları lüzumunda resen yenilik tetkikine tâbi tutmaya Hükümetin mezun kılındığını hükme

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

bağlamaktadır. Kanuna ek Anlaşmanın 1. maddesinde ise, "İşbu Anlaşmaya taraf olan Devletlerin Hükümetlerine sınaî mülkiyetin himayesine mahsus milli teşkilâta tevdi edilmiş olan berat taleplerinin mevzuu, ihtiraların yeniliği hakkında esbabı mucibe ile beraber fikir ve mütalâa beyan etmekle mükellef, beratlara ait Milletlerarası bir Büro tesis edilmiştir." denmektedir.

Anlaşmaların onaylanmasına ilişkin Kanunların, ilişiğindeki anlaşma hükümlerine göre yorumlanıp uygulanması gerekir. 6563 sayılı Kanunun 1. maddesi ile Anlaşmanın 1. maddesi hükümleri birlikte mütalâa olunduğunda, bir ihtiraın yenilik vasfının incelenmesine lüzum görülmesi halinde, bunun ancak Milletlerarası Beratlar Enstitüsüne yaptırılabileceği sonucu çıkar. Nitekim 6563 sayılı Kanunun 1inci maddesi ile ilgili "İktisat Encümeni" raporu da, bu hususu doğrulamaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, 6563 sayılı Kanundan önce ülkemizde yürürlükte olan usul, herhangi bir inceleme yapmaksızın berat verilmesi usulü idi. İhtira Beratı Kanununun 2'nci maddesi ile kabul edilen bu sistem olduğu gibi korunduğunda Milletlerarası Beratlar Enstitüsüne katılmamızın pratik bir anlamı olamıyacağı düşünülerek, 6563 sayılı Kanunun 1'inci maddesine ".... ihtiraları lüzumunda re'sen yenilik vasfının tetkikine tâbi tutmaya.... Hükümet mezundur" hükmü konulmuştur. Hükmün getirilişindeki bu amaç dahi, yenilik incelemelerinin ancak Milletlerarası Beratlar Enstitüsüne yaptırılabileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak; idare, 6563 sayılı Kanunun 1'inci maddesi ile tanınan yetkiye dayanarak yenilik incelemesi yaptırmak istediğinde, bunu yalnızca Milletlararası Beratlar Enstitüsüne yaptırabileceğinden, içtihadın, Yüksek Onikinci Dairenin E. 1968/295, K. 1969/2313 ve E. 1968/1917, K. 1970/1757 sayılı kararları doğrultusunda birleştirilmesi gerekeceği" yolundaki açıklamaları dinlenildikten, konu ile ilgili kararlar ve mevzuat incelendikten sonra gereği görüşüldü:

A- İçtihadın birleştirilmesine konu olan kararlar:

1- Onikinci Dairenin 22.12.1969 gün ve E. 1968/295, K. 1969/2313 sayılı kararı.

"Ham sodyum karbonat muhtevi tabii birikintilerden yüksek kesafette karbonat ihrazına mahsus usul" unvanlı ihtiraın tescili istemi, ihtiraın yenilik vasfını haiz olmadığı Azot Sanayii Müessesesinde idarece yaptırılan inceleme sonucu anlaşılarak reddedilmiştir.

Onikinci Daire tarafından işlem oyçokluğu ile iptal edilirken şu gerekçelere dayanılmıştır.

1- İdarenin, ihtiraın yenilik vasfına sahip olup olmadığı ve daha önce Türkiye'de veya yabancı bir memlekette mevkii istişara konulmuş şeylerden bulunup bulunmadığı hususlarını, 6563 sayılı Kanunla katıldığımız L Haye Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde inceletmesi gerekir.

2- İhtiraın konusu bakımından incelemeyi yapan Azot Sanayii A.Ş. rakip firma durumunda bulunduğundan, böyle bir müessesede yenilik incelemesinin yaptırılması uygun değildir.

İdarenin, kararın düzeltilmesi yolundaki istemi, 8.7.1971 sayılı kararla oybirliği ile reddolunmuştur.

II- 12. Dairenin 28.9.1970 gün ve E. 1968/1917, K. 1970/1757 sayılı kararı.

"Munzam anahtar abone tesisatlı telefon sistemi" unvanlı ihtiraın tescili talebini, idare, P.T.T. Genel Müdürlüğünde yenilik incelemesi yaptırmak suretiyle reddetmiştir. Açılan dava sonucu 12. Daire, aynen yukarıda yazılı iki gerekçeye dayanmak suretiyle işlemi oybirliği ile iptal etmiş, idarenin düzeltme istemi de, 14.10.1971 gün ve 1971/2235 sayılı kararla ve oybirliği ile reddolunmuştur.

III- 12. Dairenin 12.4.1971 gün ve E. 1969/428, K. 1971/910 sayılı kararı.

"Benzin, motorin ve fuel oil içine konulan katkı maddesi ve bunun imâli usulü" isimli ihtiraın tescili istemini, idare İ.T.Ü. Makina Fakültesi Motorlar Kürsüsünde yenilik incelemesi yaptırmak suretiyle reddetmiş, açılan iptal davasını 12. Daire;

1- 6563 sayılı Kanuna göre İdarenin yurt içinde de yenilik incelemesi yaptırabileceği,

2- İ.T.Ü. Makine Fakültesi Motorlar Kürsüsünün tarafsız ve yetkili bir organ olduğunu beyanla, davayı oybirliği ile reddetmiş, davacının düzeltme istemi oyçokluğu, tavzih istemi ise oybirliği ile reddedilmiştir.

IV-12. Dairenin 13.12.1971 gün ve E. 1969/1513, K. 1971/2905 sayılı kararı.

"Yatay kok fırınlarını şarj mekanizması tarafındaki kapak ve çerçeveleri için

bakım tertibatı" unvanlı ihtiraın tescili talebini, idare Karabük Demir Çelik Fabrikalarında inceletmiş ve söz konusu ihtiraın yenilik vasfı taşımadığı gerekçesi ile reddetmiş, açılan iptal davası sonucunda 12. Daire, yukarıda belirtilen aynı gerekçelerle davayı oyçokluğu ile reddetmiş, düzeltme istemi de oybirliği ile reddedilmiştir.

B- İnceleme: Yukarda esas ve karar numaraları yazılı 12. Daire kararları 6563 sayılı Kanunun 1. maddesi ile idareye tanınan "İhtiraları lüzumunda re'sen yenilik tetkikine tabi tutma" yetkisinin ne suretle kullanılacağına ilişkin bulunmaktadır.

6563 sayılı Kanun yürürlüğe konulmadan önce ihtira beratı verilmesi konusunda yurdumuzda 23 Mart 1879 tarihli kanun uygulanmakta idi. Bu kanuna göre "tescil" veya "tevdi" sistemi denilen ve ihtira beratı konusunda yapılan başvurunun sadece şekil yönünden incelendiği, berata konu olacak ihtiraın yenilik unsuru taşıyıp taşımadığı konusunda bir araştırma yapılmadan berat verilmesi usulü uygulanmakta idi. 23 Mart 1879 tarihli Kanunun 11. maddesinde bu usul "... berat istenilen muhteriat için bir güna tetkikatı evveliye icra olunmamak üzere itâ olunur" şeklinde ifade edilmiştir.

6563 sayılı Kanunla, La Haye'de kurulan Milletlerarası Beratlar Enstitüsüne katılmak suretiyle, Hollanda, Belçika, Fransa, Lüksemburg hükümetleri arasında 6 Haziran 1947 tarihinde imza edilin anlaşmayı onaylamak suretiyle, "Tescil" veya "Tevdi" sistemi terk edilmiş ve bu anlaşmanın kabul ettiği "Tahkik Sistemi" ne geçilmiş, böylece berat isteminin şekli koşulları ile birlikte isteme konu olan ihtiraın yenilik vasfı taşıyıp taşımadığı hususunun incelettirilmesinden sonra berat verilmesi kural olarak kabul olunmuştur.

6563 sayılı Kanunun 1. maddesinde "6 Haziran 1947 tarihinde, La Haye'de Hollanda, Belçika, Fransa, Lüksemburg hükümetleri tarafından müştereken kurulan "Milletlerarası Beratlar Enstitüsüne" ilişik anlaşmada yazılı esaslar dahilinde iltihaka ve ihtiraları "lüzumunda re'sen yenilik vasfının tetkikine tabi tutmaya ve bu enstitüde mutehassıs memurları, asli vazifelerine halel gelmeksizin vazifelendirmeye hükümet mezundur" denilmektedir.

Kanunun bu maddesi bir yandan anlaşmada yazılı esaslar dairesinde adı geçen enstitüye katıldığımızı belirtirken, diğer yandan ihtiraları lüzumunda re'sen yenilik vasfının tetkikine tabi tutmaya hükümeti mezun kıldığını hükme bağlamaktadır.

La Haye Anlaşmasının tasdikine dair olan ve hükümetçe hazırlanan Kanun tasarısının gerekçesinde ... anlaşmaya katıldığımız takdirde, tescil talebinde bulunan muhteri; arzu ettiği takdirde, masrafı kendisine ait olmak üzere, müracaatı bu enstitüye gönderilerek yenilik vasfı tetkik ettirilecek ... denilmiş ve tasarının 1. maddesi, 6 Haziran 1947 tarihinde La Haye'de Hollanda, Belçika, Fransa ve Lüksemburg hükümetleri tarafından kurulan (Milletlerarası Beratlar Enstitüsüne) ilişik anlaşmada yazılı esaslar dahilinde iltihâka hükümet mezundur" şeklinde düzenlenmek suretiyle meclise sevkedilmiştir.

Maddenin atıfta bulunduğu anlaşma hükümlerinde de, Enstitüye yenilik yönünden yapılacak müracaat hakkı, anlaşmaya dahil memleketlerin sınâi mülkiyet idareleri kanalı ile müracaat sahiplerine tanınmış bulunduğu belirtilmiştir. Ancak madde bu şekli ile kanunlaşmış olsa idi; La Haye'de tetkik isteme yetkisi mütlak surette müracaat sahiplerine ait olması gerecekti. Halbuki, tasarının bu maddesi; iktisat encümeninde, "... Milletlerarası Beratlar Enstitüsüne iltihaka ve ihtiraları lüzumunda res'en yenilik vasfının tetkikine tabi tutmaya... Hükümet mezundur" şeklinde yeniden düzenlenmiş ve tasarı bu haliyle kanunlaşmıştır.

Anlaşmaya katılmamızın amacı, yenilik incelemesinin, bu konularda ihtisaslaşmış bir nevi müşterek fen heyeti olan La Haye Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde yaptırılmasını sağlamak olduğu anlaşılmakla beraber maddeye "lüzumunda re'sen kelimelerinin ilâvesi suretiyle, idareye bu lüzumu tesbit için yurt içerisindeki kuruluşlara da bu yeniliği inceletmek yetkisi tanınmış, böylece hiç bir yenilik vasfı taşımıyan ihtira taleplerinin gelişi güzel bir şekilde La Haye'ye gönderilmesi önlenmiştir. Maddenin yeni düzenleniş şekli sonucu yukarda numaraları yazılı olan aynı konudaki davalarda biribirine aykırı kararlar verilmiş olmakla görünürde 521 sayılı Danıştay Kanununun 45'inci maddesinde öngörülen biçimde içtihadın birleştirilmesi gereği belirmiş ise de, Danıştay 12. Dairesince bu konuda sonradan verilen bütün kararlar anlaşmaya katılmamızın asıl amacı olan La Haye'de yenilik incelemesi yaptırılması lüzumu gözönünde tutulmak suretiyle, muhteriler tarafından

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

eğer yenilik incelemelerinin La Haye'de yaptırılması idareye yaptıkları başvurmalarda istenmiş ise, bu isteğin idarece mutlaka yerine getirilmesi ve incelemenin Ha Haye'de yaptırılmasına, eğer başvuruda böyle bir istek mevcut değil ise, yurt içersinde rakip bir müessesede olmamak şartı ile, idare tarafından re'sen yenilik incelemesi yaptırılmasının, 6563 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin tanıdığı yetkiye uygun düşeceği yönünde istikrara kavuşturulmuş ve ihtiraların yenilik vasfı ile ilgili olarak, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının, bu yöndeki kararlarımızdan sonra, bu konuda tesis ettiği idari işlemler, Dairemiz tarafından verilen bu kararların ışığı altında tatbikat görmeye başlamış ve 1975 yılından sonra 12. Daireye bu konudaki davaların açıldığı hakkında evrak kaleminde herhangi bir kayda tesadüf edilememiş ve bu konudaki içtihat yerleşik nitelik kazanmıştır. Bu nedenlerle içtihadın birleştirilmesine gerek olmadığına 14.6.1979 tarihinde oyçokluğu ile karar verildi."

Karşı Oy: "... T.B.M. Meclisinde 6563 sayılı Kanun tasarısını görüşen iktisat encümeni muhteriin isteğine değil Hükümetin lüzum görmesi üzerine yenilik tetkikatının La Haye'de yaptırılmasını uygun görmüş ve maddede bu esasa göre değişiklik yapmıştır. Bakanlar Kurulu kendisine mevdu bu görevi 15.2.1956 günlü ve 4/6723 sayılı kararla Sanayi Bakanlığına (iktisat ve Ticaret Vekâletine) devrederken bu esastan hareket etmiş ve; ".... ihtiraları lüzumunda re'sen yenilik vasfının tetkikine tabi tuttırmak hususunda... " sözü edilen bakanlığa yetki verilmiştir. 6563 sayılı Kanunla tasdik edilen Milletlerarası Anlaşmayı değiştiren 16.2.1961 tarihli anlaşma dahi 1408 sayılı Kanunla aynı esaslar dahilinde onanmış ve 19.6.1971 günlü Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

1879 tarihli İhtira Beratı Kanunu hükümlerinin yanısıra yukarıda belirtilen La Haye Milletlerarası Beratlar Enstitüsünü kuran anlaşmanın ülkemizde uygulanmasını öngören 6563 sayılı Kanun ve bu kanuna ait komisyon raporları, aynı konudaki Bakanlar Kurulu kararı gözönünde tutulduğu takdirde beynelmilel önemi ve büyük sorumluluğu aşikâr bulunan bir ihtira beratı dosyasının incelenme işinin birkaç kişiye bırakılamıyacağının, yenilik tetkikatının ancak geniş teşkilâtı, arşivleri ve yetişmiş elemanları bulunan La Haye gibi bir merkezde yapılmasının hukuki ve zaruri sebebi kolayca anlaşılır..."(Dan. İçt. Bir. Kar. Kr. E. 1973/11, 1973/10, K. 1979/7, 14.6.1979; Dan. Der. 36-37/1980, s. 179 vd.)

Patent başvurusu sırasında uluslararası Enstitü'de de yenilik araştırma yaptırılması ileri sürülmemişse, bakanlık aynı araştırmayı yurt içinde yaptırabilir. Patent sahibinin olası bir uyuşmazlıkta, yenilik incelemesinin uluslararası enstitü'ye yaptırılması istemi artık dinlenilmez. Fakat incelemeyi yapan kurumun, patent konusuna rakip bir kurum niteliği taşımaması gerekir.

Aynı konu aşağıdaki kararda da ele alınmaktadır:

İhtiraın yenilik incelemesinin rakip kuruluşlarda yaptırılamayacağı: - "6563 sayılı Yasanın 1. maddesi uyarınca, İhtira Beratı Kanununun 11. maddesine rağmen, Bakanlığın, ihtira olarak tescili istenilen şeyin, yeni bir şey olup olmadığını yurt içinde veya dışında incelettirilebileceğini kabul etmek zarureti varsa da, bu incelemelerin mevzuata ve ihtira hukuku icaplarına uygun surette yaptırılması gerekirken, buluş konusuyla aynı sanayi dalında faaliyet gösterdiği cihetle rakip durumunda bulunan Sümerbank müesseselerinde yaptırılan yenilik incelemesi sonucu düzenlenen rapora dayanılarak dava konusu ihtiraın tescili isteğinin reddinde isabet görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir" (12. D. 23.3.1970 gün, E: 1968/1190, K: 1970/5381, Dan. 12. D. Kr., 1976, s. 444)

Başvuru konusu patent, yurt dışında esasen yenilik incelemesinden geçmişse, bakanlık haklı gerekçesini göstererek yenilik incelemesinin uluslararası Enstitü'de yapılmasını isteyebilir.

".. Yabancı ülkede yenilik incelemesi yapılıp tescil edilen ihtiraın ülkemizde ancak gerekçe gösterilerek yeniliğinin incelenebileceği veya inceleme yapılmaksızın doğrudan doğruya tescili yoluna gidileceği:. - Menşe memlekette, Belçika'da ve Fransa'da yeniliği incelenen ve alınan olumlu sonuç üzerine tescili yapılan "Malzemeler için Radyan ısıtma Cihazı" isimli ihtiraın; davalı idare tarafından sebep gösterilmek suretiyle yenilik tetkikinin yaptırılması veya adı geçen ülkelerde alınan olumlu sonuç dikkate alınarak İhtira Beratı Kanununun 35. maddesi uyarınca ülkemizde de tescil edilmesi gerekirken, sebep gösterilmeksizin yenilik tetkikine girişilerek talebinin reddinde isabet görülmediğinden işlemin iptaline karar verilmiştir." (12.D.3.2.1973 gün, E: 1970/1872, K: 1973/280; Dan. 12. D. Kr., C.I, s. 447)

Yurt dışında yapılacak yenilik incelemesi konusunda bakanlıkla uluslararası Enstitü arasında bir ortak çalışma anlaşması vardır. Enstitü ilk incelemeleri konusunda ara görüş yollar; görüş belirli süre tanınarak başvuru yapana duyurulur ve başvuranın karşı görüşüyle birlikte enstitü'ye yollanır. Bunun üzerine Enstitü ikinci ve kesin görüşünü yollar; buna itiraz edilmez. Bakanlık da bu görüşe uyarak başvuruyu kabul, ya da reddeder.

Fakat uluslararası Enstitü 21.10.1977 günlü protokolle, Avrupa patent bürosuyla (5.10.1973 Münih anlaşmasıyla kurulan) birleşerek Avrupa patent antlaşması çevresinde (1.1.1978'den beri) bir genel müdürlük haline dönüştürülmüştür.

Ancak Türkiye'nin inceleme istekleri, şimdi de 1 No'lu anılan genel müdürlük tarafından yerine getirilmektedir.

Danıştay kararları aşağıdadır:

"...Dava, berat verilmesi için 1966 yılında Sovyet Patent Dairesine müracaat edilen ve 1968 yılında Belçika'da tescili yaptırılan Kok Bataryaları unvanlı ihtiraın İhtira Beratı Kanununun 35 inci maddesine göre tescili için 2.2.1971 tarihinde yapılan müracaat üzerine, mezkûr ihtiraın yenilik vasfının La Haye Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde tetkik ettirileceği bu itibarla Sınai Mülkiyet Mevzuatının Tatbik Suretini Gösterir 1956 tarihli Talimatnameye Ek Talimatnamenin 1 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca üç ay içinde ihtira ile ilgili evrakın Bakanlığa gönderilmesi aksi halde talebin hükümden düşeceği yolunda tesis edilen 22.5.1971 günlü ve 1192 - 6/09024 sayılı işlemin ve söz konusu talimatnamede yer alan üç aylık süre ile ilgili hükmün iptali talebiyle açılmıştır.

Beratlar Enstitüsüne iştirakimize ait anlaşmanın tasdikine dair 21.5.1955 günlü ve 6563 sayılı kanun idareye lüzumunda re'sen yenilik tetkiki yapma yetkisini vermiştir. Bu itibarla İhtira Beratı Kanununun 11 inci maddesini ve davacının iddialarına dayanak yaptığı 35 inci maddesinde yer alan "memaliki ecnebiyede ihtira beratı alanlar ihtira kerdeleri hakkında Türkiye Cumhuriyeti memalikinde dahi berat alabilirler." hükmünü 6563 sayılı kanunun lüzumunda re'sen yenilik incelemesi yapma yetkisi veren hükmü ışığında değerlendirmek gerekir. Bu takdirde de menşe memlekette veya tescil için tevdilerde bulunduğu diğer memleketlerde berata bağlanmış veya yenilik tetkiki yaptırılmış bir ihtiraın, müracaat halinde, herhangi bir incelemeye tabi tutulmaksızın memleketimizde de mutlak surette berata bağlanacağını kabul etmek mümkün değildir. İdarenin lüzumunda, 11 inci maddeye göre vaki müracaatlarda olduğu gibi bu kabil ihtiraların da yeniliğini tetkik ettirmeye yetkisi vardır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Kaldıki, dava konusu ihtiraın Belçika'da yenilik tetkiki yaptırılmaksızın tescil edildiği havalı idarenin savunmasından anlaşılmıştır. Bu nedenlerle idarenin yenilik tetkiki yaptırılmasına ilişkin işleminde isabetsiz bulunmamaktadır.

Diğer taraftan 1956 tarihli Talimatnameye ek Talimatnamenin birinci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan üç aylık süre tanzimi olup hak düşürücü bir süre niteliğinde değildir. Bu sürenin geçirilmiş olması ihtira sahiplerinin kanunun 35 inci maddesinin tanıdığı haktan bütünü ile istifade edememeleri neticesini doğurmaz. 6563 sayılı kanunda bu sürenin geçirilmesi ile hakkın düşeceğini belirten bir hüküm olmadığı gibi sözkonusu yönetmelik hükmünün de böyle bir maksadı öngördüğü söylenemez. Üç aylık sürenin geçmesinden sonra yapılacak müracaatları yeni bir müracaat olarak kabul edip işleme koymak gerekir. Üç aylık sürenin açıklanan niteliğinden ötürü davacının bu noktaya ilişkin iddia ve talepleri varit görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle haklı dayanağı bulunmayan davanın reddine, 60 lira ilâm harcı evvelce alındığından yeniden alınmamasına 9.4.1974 günü oybirliğiyle karar verildi. (12.D. 9.4.1974 gün ve E. 1971/3007, K: 1974/990; Yosmaoğlu, Nevzat; Patentler. Know-how'lar ve markalar, s. 22)

"... 6563 sayılı Kanunun 1 inci maddesi "6 haziran 1947 tarihinde La Hayo'de Hollanda, Belçika, Fransa ve Lüksemburg Hükümetleri tarafından müştereken kurulan Milletlerarası Beratlar Enstitüsüne, ilişik Anlaşmada yazılı esaslar dahilinde iltihaka ve tüzumunda re'sen yenilik vasfının tetkikine tabi tutmağa ve bu enstitüde mütehassıs memurları, asli vazifelerine halel gelmeksizin vazifelendirmeye hükümet mezundur." hükmünü taşımaktadır. Davalı bakanlık buna dayanarak tescili talep edilen ihtiraın Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde yenilik vasfının tetkikine lüzum görmüştür. Söz konusu ihtiraın, menşe memlekette yenilik tetkikine tabi tutulmuş ve berata bağlanmış olması, memleketimizde tekrar yenilik vasfının araştırılmasına mani değildir.

Öte yandan; ihtira beratının Paris İttihadı Mukavelesine göre rüçhan hakkı olarak tescili talep edildiği ve menşe memleket olan SSCB nin bu mukaveleye dahil olduğu, binaenaleyh yenilik tetkiki yapılmadan berat verilmesi gerektiği yolundaki iddia da; Paris İttihadı Mukavelesinin ilgili hükmü sadece himaye süresine ilişkin olduğundan varit görülmemiştir.

Bu nedenle dayanağı olmayan dâvanın reddine, (Dan. 12. D., E. 1970/400, K. 1970/1822, 12.10.1970, Dan. Der.)

"... 6563 sayılı Kanuna göre Sanayi Bakanlığı, berat itası istenilen ihtira konusunun yenilik vasfı taşıyıp taşımadığı hususunda Bakanlık bünyesinde inceleme yapma veya yurt içi milli müesseselerde inceleme yaptırma yetkisini haiz ise de, bu incelemenin mütehassıs kuruluşlarda yaptırılması ve teknolojik mukayese ve tahlil sonuçlarına dayanan incelemenin inandırıcı olması gerekir.

İhtira'nın yeniliği hususunda Sümerbank tarafından yapılan inceleme sonucu düzenlenen raporda; "Amido gruplarını ihtiva eden olyafın organik muhallillerde eritilmiş boyalarla boyanması usulü, dünya literatürüne geçmiş ve çeşitli patentlere konu teşkil etmiştir" denilmiş; ancak incelemenin teknolojik dayanakları ve somut örnekleri verilmemiştir. Bu durumda incelemenin inandırıcı olma niteliği yoktur.

Diğer taraftan dâvaya konu ihtira isteminin İsviçre'de tevdi edilen evi üzerine Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde yapılan yenilik tetkiki neticesinde verilen raporda; ihtira metalibatının yeniliği aleyhinde bir vesika mevcut olmadığı belirtildiği iddia edilerek adı geçen raporun örneği ve tercümesi Bakanlığa ibraz edilmiştir.

Üye ülkelerden hangisinden tevdi edilirse edilsin Milletlerarası Beratlar enstitüsünde ihtira konusu aynı incelemeye tâbi olup, değişmez bir sonuca bağlanmakta ve inceleme sonucu verilen rapor üye ülkeleri bağlayıcı nitelikte bulunmaktadır.

Dâvalı Bakanlık tarafından yapılacak incelemede; dâvacı tarafından ibraz edilen raporun ihtira beratı istenen konunun aynı olduğu ve raporun berat itası için gereken bilgiyi ihtiva ettiğinin tespiti halinde ihtira itasına; rapor konusunun ihtira istenen konu ile aynı olmadığı tespit edildiği halde ise yurt içinde yapılan incelemenin yetersiz olması nedeniyle yenilik tetkikinin Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde yaptırılmasına karar verilmesi gerekirken yurt içi incelemesine dayanılarak istemin reddinde mevzuat hükümlerine uyarlık yoktur.

Dâva konusu işlemin bu nedenlerle iptâline.." (Dan. 12.D, E. 1970/30, K. 1973/753, 10.3.1973, Dan. Der. 12-13/1944, s. 552)

Kanadada yenilik incelemesi yaptırılmadan tescil edilen ihtiraın, Türkiye'de tescili sırasında La Haye, Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde yenilik incelemesi yaptırılmasına karar verilmesinde isabetsizlik bulunmadığı: "La Haye'de kurulan "Milletlerarası Beratlar Enstitüsü"ne katılmamız hakkındaki 6563 sayılı Yasanın 1. maddesine göre hükümet, ihtiraların yeniliği hakkında inceleme yaptırmaya yetkili olup, İhtira Beratı Yasasında ise yenilik niteliğinin incelettirilmesini engelleyen bir hüküm de bulunmadığından, Kanada Patent Dairesi tarafından yenilik incelemesi yaptırılmadan tescil ettirildiği bildirilen "numeratör cihazı" ünvanlı ihtiranın, yenilik niteliğinin La Haye Milletlerarası Beratlar Enstitüsünce incelettirilmesi yolundaki işlemde isabetsizlik görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir." (12. D. 4.12.1971 gün, E: 1970/3067, K: 1971/2830, Dan. 12.D.Kr., 1976, C.I. s. 446)

Rüçhanlı olarak tescili istenilen ihtiraın menşe ülkede yeniliğinin incelettirilmiş olmasının aynı ihtiraın ülkemizce La Haye'de, tekrar yenilik incelemesine tabi tutulmasına engel teşkil etmeyeceği: -" Bir ihtiraın, menşe memleketinde yenilik tetkikine tabi tutulmuş ve berata bağlanmış olmasının, memleketimizde 6563 sayılı Yasanın 1. maddesi uyarınca tekrar yenilik vasfının araştırılmasına mani olamayacağı gibi, rüçhan hakkı olarak tescili istenilen ihtira için ilk müracaatın beynelmilel anlaşmalara dahil bulunan SSCB'de yapıldığından, yenilik incelemesi yapılmaması yolundaki iddia da, Paris İttihadı Mukavelesinin ilgili hükmünün sadece himaye süresine ilişkin olduğundan varit görülmediği cihetle "Tütün dumanını sağlığa zararlı maddelerden temizlemeğe mahsus filitre" adlı ihtiraın yenilik vasfının La Haye'de tetkiki gerektiği yolundaki işlem aleyhine açılan davanın reddine karar verilmiştir." (12.D. 12.10.1970 gün, E: 1970/400, K: 1970/1822; Dan, 12.D.Kr., 1976, s. 445)

Yurt içinde yaptırılan incelemede olumsuz rapor verilen ihtiraın, La Haye'de yenilik incelemesine tabi tutulmasına lüzum görülmesinde isabetsiz bulunmadığı: - "Davacının tescilini talep ettiği " Kalorifer dumanının sudan geçirilerek temizlenmesi usulü" ünvanlı buluşunun, idarece, Türkiye Çimento Sanayii A.Ş.'de incelettirilip verilen olumsuz rapor üzerine, kesin bir netice alınması bakımından 6563 sayılı Yasanın 1. maddesi uyarınca La Haye' Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde yeniden yenilik incelemesine karar verilmesinde yasalara aykırı bir cihet görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir." (12.D. 16.11.1970 gün, E: 1969/3838, K: 1970/2031; Dan. 12.D.Kr., 1976, s. 445)

İhtira sahibi tarafından Milletlerarası Beratlar Enstitüsünden alınan olumlu rapora itibar etmek gerekirken idarece Milli Savunma Bakanlığına yaptırılan incelemeye dayanılarak berat isteğinin reddinde isabet bulunmadığı: "6563 sayılı Yasanın 1. maddesine göre idare ihtiralar hakkında yenilik niteliği yönünde araştırma yaptırmaya yetkili ise de, bunu İhtira Yasasının gereklerine uygun olarak yapmak zarureti bulunduğundan, davacı tarafından Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde bir yenilik incelemesi yaptırılarak müspet rapor alınmışken idarece, bu raporun teyidi ve tamamlanması yolunda hareket edilmesi gerekirken, Milli Savunma Bakanlığınca inceleme yaptırılarak "sıvı halindeki bir ortamın içinde patlayıcı madde dolgularının patlatılmasına ilişkin tertibat" için ihtira beratı verilmesi yolundaki davacı isteminin reddinde isabet görülmediğinden işlemin iptaline karar verilmiştir." (12. D. 15.6.1971 gün, E: 1969/1457, K: 1971/1500; Dan. 12. D.Kr., 1976, s. 445)

Enstitü'ye yollanacak belge ve bilgiler şunlardır:
-Bakanlık işareti/referansı,
-Türkiye'ye başvuru tarihi,
-isteniyorsa, öncelik hakları ve tarihleri,
-Patent başvurusunun adı; araştırma isteminin konusu,
-Başvuruyu yapanın adı soyadı,
-Başvuranın ya da vekilinin adı,
-İstenilen araştırmanın gerekçesi, (yasa maddeleri belirtilerek)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

-Tarifname,
-Numaralı olarak patent istemleri (metalip),
-Patentin ve istemin resimleri.

Uluslararası enstitü incelemesi sırasında ek açıklamaya ihtiyaç duyar; ya da eksik saptarsa, bu ek bilgileri de ayrıca isteyebilir. Enstitü, buluşun tıbbî, gıda sanayii, bunlarla ilgili usullere, ya da bitki cinsi yetiştirilmesine, mali ve sarraflık işlerine değinmesi durumunda, bakanlıktan ek bilgi istemekte ve görüş almaktadır.

Enstitü'ye yollanacak belgelerin Almanca, İngilizce ve Fransızca olarak düzenlenmesi gerekir. Enstitü mütaleası da aynı dillerde yazılır.

Yenilik incelemelerinin bütün giderleri, buluşu yapana aittir. (15.2.1956 gün ve 4/6723 Bakanlar Kurulu Kararı).

Konuyla ilgili bazı Danıştay kararları:

Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde yenilik vasfı incelenmesi masraflarının, ihtira beratı talep eden tarafından ödenmesi ve gerekli vesikaların da kendilerince hazırlanması gerektiği: -"Tescili istenen "üç tırnaklı ankastre priz" ünvanlı ihtiraın yenilik vasfının La Haye'deki Milletlerarası Beratlar Enstitüsündeki incelenmesi için lüzumlu masrafların davacılar tarafından ödenmesi ve vesikaların kendilerince hazırlattırılması gerektiği yolunda Bakanlıkça müttehaz dava konusu işlemde 4/6723 sayılı kararname ile sınai mülkiyet mevzuatının tatbik süretini gösterir Yönetmeliğin 1. maddesi hükmüne aykırılık görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir." (12. D. 27.10.1965 gün, E: 1965/3194, K:1965/859; Dan., 12. D.Kr., C.I. s.448)

İhtiraın, Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde incelenmek üzere yabancı lisana tercümesinin gerektiği:. "İhtira mevzuatı uyarınca idare, gerekli gördüğü incelemeyi yurt içinde veya Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde yaptırılabileceğine göre, davacının ihtiraının adı geçen enstitüde incelenmek üzere yabancı lisana tercüme ettirilmesinin istenilmesinde bir isabetsiz bulunmadığından davanın reddine karar verilmiştir." (12. D. 18.3.1968 gün, E: 1967/1483 K: 1968/582; Dan. 12.D. Kr., C.I, s. 449)

Milletlerarası Beratlar Enstitüsü düşüncesine yapılan itiraza ilişkin bilgi ve belgelerin Türkçe metinlerinin idarece istenebileceği: "Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde incelettirilmesi yapılan "Birleşik Durumdaki Fermuar Dizisi imalinde kullanılan Tertibat" ünvanlı ihtiraın yenilik unsuru taşımadığı yolundaki Enstitü düşüncesine karşı davacının hazırladığı tarifname, savunma ve itirazların davalı idarece Türkçe metinlerinin istenmesi yolundaki işlemin iptali istemiyle açılan davada; La Haye Anlaşmasının uygulanmasına ilişkin Talimatnamenin 7. maddesi hükmü uyarınca, Enstitüye gönderilecek bilgi ve belgelerin idarece ilgililerden istenebileceği nedeniyle dava konusu işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığından davanın reddine karar verilmiştir." (12.D. 17.4.1973 gün, E: 1970/2936, K: 1973/1178; Dan, 12. D.Kr., C.I, s. 450)

Tescili istenilen ihtiraın, inceleme ücretinin istem sahibi tarafından ödeneceği:"Davacının tescilini istediği "Fuel Oil ve kazan akaryakıtlarının içine konulan katı maddesi ve bunun imali usulü" adlı ihtiraın önce yurt içinde yenilik incelenmesine tabi tutulması, sonradan bu inceleme yeterli görülmeyerek istemin La Haye Milletlerarası Beratlar Enstitüsüne intikal ettirilmesi, belgelerin anlaşmaya dahil devletlerden birinin diliyle yazılmış olmasının istenmesi ve inceleme ücretinin davacıdan alınması yolunda yapılan dava konusu işlemde İhtira Beratı Kanunun 2 ve 37. maddeleriyle 6563 sayılı Yasanın 1. maddesine aykırılık görülmediğinden bu

işleme karşı açılan ve hukuki dayanaktan yoksun bulunan davanın reddine karar verilmiştir." (12.D. 1.10.1973 gün, E: 1971/704, K: 1973/2317; Dan.12.D.Kr.C.I.s. 450)

"... Davacı, Toprak altı kapalı sulama ve gübreleme metodu ile bitki ve ağaçların üşüme donma ve kırağı teşekkülünden don bacasıyla don tavanından emilen dikey sistemli hava sirkilasyonu ve konveksiyon akımı ile önleme metodu isimli iki ihtiranın tescili için davalı bakanlığa müracaat etmiştir. Bakanlık ihtiraların yeni olup olmadığını Ankara Ziraat Fakültesinde iki defa inceletmiş ancak tatminkar bir cevap alamadığı görüşü ile, ihtiraların bir kere de La Haye Beratlar Enstitüsünde incelenmesine ve bu iş için gerekli masrafın muhteri tarafından ödenmesine karar vermiştir. Davacı bu işleme itiraz etmişse de isteği reddedilmiştir. Dava bu red işleminin iptali isteği ile açılmıştır.

Milletlerarası Beratlar Enstitüsüne İltihakımız Hakkında Kanunun 1. maddesi "... anlaşmada yazılı esaslar dahilinde iltihaka ve ihtiraların tüzumunda resen yenilik vasfının tetkikine tabi tutmaya..." hükümeti yetkili kılmaktadır. Bu kanunun uygulanması ile ilgili olarak çıkarılan 15.2.1956 gün ve 4/6723 sayılı kararname de "masrafları muhterilere ait olmak üzere ihtiraların tüzumunda resen yenilik vasfının tetkikine tabi tutulmaya..." İktisat ve Ticaret vekaletini selahiyetli kılmaktadır. Bu yetkinin günümüzde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından kullanıldığı kuşkusuzdur. Gerek anılan kararname hükmünün sarahati gerekse hizmetten yararlananın o hizmetin gerektirdiği külfetlere de katlanması yolundaki ilke karşısında davalı idarece davacının ihtiralarının La Haye de incelettirilerek bunun için gerekli masrafın muhteri tarafından ödenmesi yolundaki işlemde mevzuat ve hukukun genel kurallarına aykırılık bulunmadığından davanın reddine" (Dan. 12.D.E. 1974/1038, K. 1975/2178, 27.1.1975; Dan. Der. 22-23/1976, s. 475)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Beşinci Bölüm

BAŞVURUDA ÖNCELİK ve YASA DIŞI ELE GEÇİRME SORUNU

I. Başvuruda Öncelik koşulları:

I.1. Patente bağlanma istem hakkı, sadece ilk başvuranındır (öncelik ilkesi). Patent verilmesini gerektiren daha önceki bir başvuru, aynı buluşun daha sonraki her başvurusuna olumlu cevap verilmesini engeller. Bu sonucu doğurması için her iki buluşun da aynı olması gerekir. Her iki başvuru da, aynı düşünce temeline dayanıyorsa, yâni kullanılacak teknik araç veya varılan sonuç bakımından, ya tamamen birbirinin aynı; ya da sıradan bir uzman için özel bir buluş edimi sergilenmese de, yerini tutacak belirli sapmalarla (söz gelimi biraz azaltma, ya da güçlendirme ile) benzer sonuçlar verebilen türdense, buluşların aynı olduğu ifade edilebilir.

I.2. Önceliği belirleyen, başvurunun sınai mülkiyet dairesine girişi tarihidir.

Sınai Mülkiyet Dairesi'ne yapılan bütün başvurulara giriş tarih ve saat kaşesi vurulur. Gerek önceliğin, gerek yeniliğin ve gerekse patent süresi ve ön kullanım hakkının belirlenmesinde, bu tarih ve saat esas alınır.

Aşağıdaki durumlarda başvuran lehine öncelik, daha önceki bir tarihe alınır:

I.2.1. Buluşun daha önce yurt dışında başvurusunun yapılması (Birlik önceliği):

Paris Birlik antlaşmasının üye ülkeleri içinde, üye ülkelerden birinde başvuruda bulunulması (ilk başvuru), aynı buluşun başka üye ülkelerde daha sonraki başvurularına (taklitlere) göre öncelik sağlar (Birlik antlaşması, m.4). Aynı imkân; ikili sözleşme bulunan ya da karşılıklılık ilkesi uygulayan ülke uyruklarına ve oturanlarına da sağlanır (PK Tas. m.15).

Birlik önceliğinin koşulları şunlardır:

-Başvuran, üye ülkelerden birinin uyruğu olmalıdır, ya da üye ülkelerden birinde oturmalıdır.

-İlk başvuru, usûlüne uygun olarak yapılmış olmalıdır; başvurunun sonuçlanıp sonuçlanmaması önemli değildir.

-Öncelikten yararlanılabilmesi için, ilk başvurudan itibaren 12 ayın geçirilmemiş olması (öncelik süresi) gereklidir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Konuyla ilgili Danıştay kararları:

« Dâva, gazların sıvıların içinde dağılımı isimli ihtira için berat verilmesi talebini red eden 16.4.1976 tarih ve 1135-6/-06159 sayılı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı işleminin iptali talebiyle açılmıştır.

İhtira Beratı Kanununun halen yürürlükte olan 35 inci maddesindeki Memaliki ecnebiyede ihtira beratı alanlar ihtira kerdeleri hakkında Türkiye Cumhuriyeti memalikinde dahi berat alabilirler. Fakat beratlarının müddeti ahar memlekette almış bulunduğu beratlar müddetinin inkizasıyla hitam bulmak meşruttur.» hükmü kuşkusuz yabancı ülkelerde verilmiş ihtiraları düzenlemektedir.

Aynı Kanunun 37 inci maddesi ise «Berat istidanamesinin itası tarihinden evvel Türkiye Cumhuriyeti memalikinde ve diyarı ecnebiyede fiile getirilecek surette mevkii intişara konulmuş şeyler ihtirai cedideden addolunmaz» hükmünü taşımaktadır. 35 inci madde, yabancı memleketlerde ihtira beratı alanlar hakkında bir düzenleme getirmekle beraber, bu hükmü ayrıcalığı olan bir madde olarak nitelemek mümkün değildir. Diğer deyişle, 35 inci maddeden yararlanan bir kimsenin kanunun 37 inci maddesindeki kayıtlamanın dışında olduğu söylenemez. Maddelerin bir arada ve birbirlerini tamamlar nitelikte kabulü yasa koyucunun güttüğü amaca uygun olduğu kadar bu hal Türk vatandaşı ile yabancı ayrımı yapmadan kanun önünde eşitliği sağlamanın da kaçınılmaz sonucudur.

O halde, 37 nci maddede yazılı şekilde, bir ihtira «berat istidanamesinin itası tarihinden evvel... diyarı ecnebiyede fiile getirilecek surette mevkii intişara konulmuş» şeylerden ise ihtiraatı cedideden addolunmaz.

Bakılan davada; Türkiye'de berat talebine konu olan ihtira için A.B.D. de 31.1.1964 tarihindeki tevdi üzerine 17.6.1969 gün ve 3.450.000 sayılı berat alındığı ve bu beratın konusu ihtiraın Türkiye'de tevdiinden önce A.B.D. de tescil edilerek neşredildiği anlaşılmaktadır.

Paris Antlaşmasının 6894 sayılı Kanunla katıldığımız Londra değişikliği metninin 4 üncü maddesinin A-(1) fıkrası «ittihad memleketlerinden birinde bir ihtira beratı tevdi etmiş olan kimse aşağıda tayin edilen mühletler zarfında rüçhan hakkından istifade edecektir.» Yine aynı maddenin C (1) fıkrası ise, «Yukarıda zikredilen rüçhan mühletleri ihtira beratları için oniki aydır» hükmünü taşımaktadır.

Bu maddede akit memleketlerin rüçhan hakkından yararlanması için süre yönünden bir kayıtlama niteliğindedir.

Yukarıda anılan anlaşma hükümlerinin ihtira Beratı Kanunumuzun 35 inci ve 37 inci maddeleriyle birlikte değerlendirilmesi halinde dâvacının bir yıllık süre geçirildikten sonra başvurması dâvalı idarenin de bu durumu gözeterek berat müracaatının Türkiye'deki tevdi tarihinden evvel bir tarihte neşredildiğini esas almak suretiyle 37 nci maddeyi uygulamasında mevzuata ve anlaşma hükümlerine uymayan bir yön bulunmamaktadır.

Öte yandan dâvacı, berat verilmesini istediği ihtiraını rüçhan hakkına dayalı olarak istemeyip istemin bir ithal beratı niteliğinde olduğunu ileri sürmekte ise de; yukarıda değinilen La Haye anlaşmasının Londra metninin 4 üncü maddesiyle uygulama olanağı bulan ihtira Beratı Kanununun 35 inci maddesi, rüçhanlı isteklerle sınırlandırılmış olmaktadır.

Yukarıda ayrıntılarıyla açıklandığı şekilde dâvalı idarece tesis edilen işlem İhtira Beratı Kanunun 37 inci maddesi ve 342 sayılı Kanunla katıldığımız Paris İttihadı Mukavelenamesinin 2 nci maddesi 1. bendi A ve C bentleri ve 6894 sayılı kanunla katıldığımız aynı anlaşmanın Londra Metninin 4. maddesi A-1 ve C-1 fıkraları âmir hükümlerine uygun olduğundan hukuki dayanağı bulunmayan dâvanın reddine.» (Dan, 12., 24.10.1977; Yosmaoğlu, age, s.6,7)

-Öncelikten yararlanma isteği, başvuruda açıkça belirtilmelidir (öncelik açıklaması, m.27; Sınaî Mülkiyet mevzuatının tatbik süretini gösterir 21.9.1955 günlü Talimatname Eki, m.4).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Birlik önceliği; başvurunun, ilk başvuru tarihinden sonra yapılan bütün başvurulara nazaran önceliğin sağlar.

Örnek: Belçikalı bir buluş yapan A, 1 Şubat tarihinde Bern'deki uluslarası büroya başvuru yapar. 1 Mart'da aynı buluş için, A'dan tamamen bağımsız olarak B tarafından Belçika Patent Müdürlüğü'ne başvuru yapılır. A, 1 Aralık'ta bu kez uluslararası başvurudan dolayı öncelik sistemiyle birlikte Belçika patent müdürlüğüne başvurusunu yapar. Belçika patent müdürlüğü B'ye değil A'ya patent vermek zorundadır. Çünkü A'nın başvurusu öncelik hakkından (1 Şubat) yararlanacaktır. Bu arada B'ye patent verilmişse, A bu patentin iptalini isteyebilir.

I.2.2. Buluş daha önce bir sergiye konulmuşsa (sergi/fuar önceliği):

Başvuranın lehine olarak, buluşunu daha önce bir iç, ya da dış sergide sergilediği için, serginin başlangıç gününden sonra sergi önceliği hesaplanır.

Batılı ülkelerden Federal Alman mevzuatına göre, sergi önceliğinin koşulları şunlardır:

-Söz konusu sergi, Resmi Gazetede yayımlanan düzenlemeye göre sergi korumasına alınmış olmalıdır. Tasarı (m.2) "resmi mahiyette olan veya resmen tanınmış bulunan milletlerarası sergiden sözeder.

-Buluş başvurusu, serginin başlayışında sonraki 6 ay içinde sunulmuş olmalıdır (PK Tas.m.2).

Bu koşullar varsa, sergi önceliği hakkı doğmuş olur.

I.2.3. Buluşun hukuka aykırı olarak ele geçirilmesi durumunda:

Yasaya aykırı olarak alınan bir buluşla ilgili başvuru, zarar görenin başvurusu üzerine geri alınmış, ya da reddolunmuşsa, zarar gören geriye dönüşlü öncelik hakkı ile patent başvurusunu yapabilir.

Bununla ilgili önceliğin koşulları şunlardır:

-Zarar görenin buluşla ilgili başvurusu, sınai mülkiyet dairesinin, hukuk aykırı eski başvuruya geri aldığına, ya da reddettiğine dair bildiriyi yapmasından itibaren bir ay içinde yapılmış olmalıdır.

-Zarar gören, ayrıca başvuru günü olarak hukuka aykırı eski bildirinin başvuru gününün kabul edilmesini istemiş olmalıdır.

II. Buluşların Yasa Dışı Olarak Ele Geçirilmeleri:

Başvuran, buluşu yabancı belgelerden yasaya aykırı olarak elde etmiş ve zarar gören de bu yüzden itirazda bulunmuşsa, patent verilmesini isteme hakkı kendisine tanınmaz.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Türk mevzuatı; ilk başvuran, buluşu çalan kimse de olsa tesçilin yapılacağını ve hak iddia edenin mahkemeye başvurarak buluşunun çalındığını ispatlaması gerektiğini öngörür.

Bu sonucun doğabilmesi için başka birinin ilgili belgelerinin çalınmış olması gerekir. Bu tür başlıca belgeler yazılı tanımlama ve tasvirler, teknik resimler, modeller, tesisler ve uygulamalardır.

-Bunun için başkasının belgeleri ile buluş başvurusu arasında bir nedensellik bağı bulunmalıdır.

Söz gelimi A'nın buluşu, onun memuru olan B tarafından C'ye ifşa edilmiştir. C buluşunu kendi adına patente kaydını isterse, A'nın buluşu çalınmış olur.

Gerekli ve yeterli olan; yapılan buluş başvurusunun önemli içeriğinin yabancı belgelerden alınmış olmasıdır. Fakat birisi yabancı belgeler yardımıyla bağımsız bir buluş yapmağa özendirilmişse ve bu buluşu için de patent isterse, bu durumda yasa dışı bir ele geçirme söz konusu edilemez.

Bundan başka ele geçirmenin yasalara aykırı yoldan sağlanması gerekir.

-Başvuranın iyi niyeti, ele geçirmedeki yasa dışı özelliği ortadan kaldırmaz.

-Ancak, haklı olanın (ister açık ister kapalı olarak) rızasını vermesi durumunda yasa dışı'lık ortadan kalkar.

Bu sonuç bakımından haklı olan kişinin razı olması için bir ücret alıp almadığı önemli değildir.

Durumdan zarar gören, Sınai Mülkiyet Müdürlüğü ve Bölge İdare Mahkemesi nezdinde itirazda bulunabilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Altıncı Bölüm

SINAİ MÜLKİYET DAİRESİNE BAŞVURU

Patent başvuruları Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Sınai Mülkiyet Dairesi'ne form dilekçeyle yapılır. Başvuru, bakanlığın yurtiçi örgüt birimlerine -bulunmayan yerlerde- valiliklere yapılabilir (İBK 5). Ancak başvuru ve özelliklerine geçmeden önce başvurunun yapıldığı dairenin örgüt yapısına da kısaca değinilebilir.

I. Sınai Mülkiyet Dairesi'nin örgüt yapısı:

Sınai Mülkiyet Daire'sinin bu günkü ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı çerçevesinde yürütülen modernizasyon programı ile yeniden örgütlenecek örgüt şeması şöyledir:

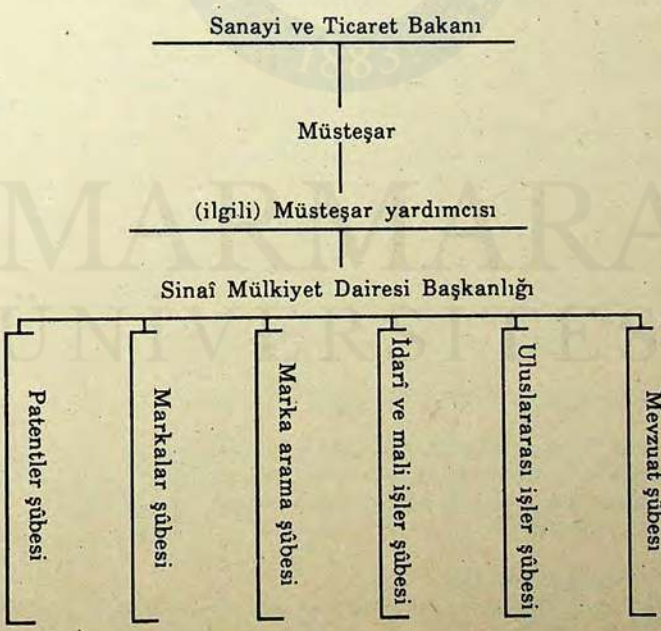

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

BM Kalkınma Programı ile başlatılan proje, öncelikle "bilgi işlem ekipmanları kullanılarak, sistematikleştirilmiş patent ve marka prosedürlerinin" kurulmasını amaçlamaktadır (87/11671 Kr.19472/27,5,1987, Millerlerarası antlaşma, proje, B). Bu proje ile ayrıca Sınai Mülkiyet Dairesinden Dünya Fikri Haklar Örgütü "WİPO", Avrupa Patent Örgütü "EPO" gibi "uluslararası bölgesel kuruluşlarla iş birliği yapması beklenmektedir". Projenin başka bir amacının Patent İşbirliği Antlaşması (PCT) gibi başkaca uluşlararası örgütlere Türkiye'nin hazırlanması ile ilgili önlemlerin Sınai Mülkiyet Dairesi aracılığıyla alınması olduğu da, anlaşmada açıkça belirtilmiştir.

Anlaşmada ayrıca sanayileşme ile sınai mülkiyet haklarının korunması arasında bağlantı özellikle vurgulanmak istenmiş ve aynen şu ibarelere yer verilmiştir:

"..Yürürlükteki 1879 tarihli Patent Kanunu, birkaç kez yapılan tadilâta rağmen esaslı bir değişiklik vâki olmamış ve ... kalkınma hedefine yeterince katkıda bulunmamıştır. 1983 yılında hükümet, Sınai Mülkiyet Sisteminin modernizasyonuna özellikle Patent kanunu ve yönetmeliklerinin revizyonuna başlamış bulunmaktadır. Bu yeni kanunun kabulü ve prosedürlerin ıslahı, yenilik ve buluş faaliyeti için teşvikleri kuvvetlendirecek, sonuç olarak Türk Sınai Teşebbüsleri tarafından imal edilen ürünler ve kullanılan proseslerle alâkalı buluşlar için geliştirilmiş bir patent himayesini sağlamak ve ürünlerini pazarlamada bu gibi teşebbüslerin kullandıkları yasal himayeyi daha etkili hale getirmek suretiyle Türk sınai ve ticari teşebbüsleri tarafından yapılan yatırımların emniyeti temin edilecektir. Yeni kanun, patent himayesini geliştirmek suretiyle Türkiye"ye yabancı teknolojinin transferini de arttıracaktır. Sınai Mülkiyet Sistemi'nin modernizasyonu çalışmalarına ve gösterilen hedefleri tahakkuk ettirmeğe, Mayıs 1984 yılında Ankara'yı ziyaret eden WİPO heyetinin raporundaki tavsiyeler esas alınarak başlanmıştır." (RG. 19472/27.5.1987, Proje D).

Proje kapsamı şöyle tanımlanmıştır:

-Patent tasnif kapasitesinin geliştirilmesi,
-Patent ve marka prosedürlerinin daha etkili hale getirilmesi,
-Kompüterize edilmiş patent ve marka kataloğu sistemi,
-Personel eğitimi.

II. Başvuru koşulları:
Dilekçede buluş sahibinin adı, soyadı, adresi, buluşa verilen ad,

korumanın 5,10 ya da 15 yıldan hangisi için istendiği, öncelik hakkı isteminin bulunup bulunmadığı yazılır. Buluşun unvanı (adı) kısa olmalı ve buluşu en çok iki cümlede ifade etmelidir.

Bu arada gereken başvuru harcının da vergi dairesine yatırılmış olması gerekir.

Patent başvurusunda şunlar yer alır:

Başvuruda, patentle korunması istenen konu, tam olarak açıklanmalıdır. Bu amaçla konunun girdiği türün bildirilmesi yeterlidir: Söz gelimi kumaş kesme gereci, birbirinden ayrılabilen karoseri, ucu çıkarılarak takılabilen yazı kalemi gibi.

Her buluş için, ayrı bir başvuru yapılmalıdır.

Tek tek başvuru zorunluğu, hem işleme hız sağlama amacıyla, hem de her başvurunu harç ve vergisi ayrıca alınsın diye öngörülmüştür. Ancak temel olan sorunun çözülebilmesi açısından, bir buluşun belirli bölümleri, ya da yan buluşlar, birlikte incelenmek gerekirse, bu başvuruların birlikte yapılmaları mümkündür.

Söz gelişi bir temel buluş ve ek patentle güçlendirilecek olan bir iyileştirmc buluşu, hepsi birlikte başvuruya konu yapılabilir.

Aynı şeyler, içindeki bağımsız buluş elemanları ile birlikte incelenmesi gereken kombine buluşlar için de, ifade edilebilirler.

II.1. Eklenecek Belgeler:

II.1.1.Târifname (Tanım)
Bu tanımda; buluş konusu, o günkü tekniğe getirdiği yenilik, benzerlerinden farkı açıkça belirtilmelidir (Yönetmelik, m.18, RG. 21.9.1955).

Tarifname 4 takım olarak verilir (RG. 6.11.1956).

Tarifnameye ayrıca "kapak sahifesi" konulmak gerekir ve kapağa buluş sahibinin adı, soyadı, adresi, buluşa konulan isim, vekil varsa unvan-isim ve adresi, buluşun yabancı ülkede tescilli olup olmadığı, öncelik hakkı istenip istenmediği belirtilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Buluş, öylesine eksiksiz tanımlanıp tasvir edilmelidir ki; başka bir uzman kişi buluştan yararlanabilecek durumda olmalıdır (PK Tas.m.18).

Tasvir ve tanımda şunlara yer verilmelidir:

a)Buluşun amacı ve tekniğin son durumu,
Yabancı ülke yasaları, Sınai Mülkiyet Dairesi'nin istemi üzerine buluş sahibinden tekniğin durumu hakkında bilgi istenebileceğini belirtmektedirler.

b)Buluşun teknik görevi ve getirdiği çözümün tam tasviri.
Öyleyse söz gelimi bir kumaşta özel bileşim ve özellikleri; bir gereçte zorunlu parçaları, çalışma biçimi ve kullanma amacı; bir yöntemde eylemlerin sırası ve başlangıç ve çıkış maddeleri tam olarak belirtilmelidir.

c)Buluşun sınai kullanım alanı ve buluşla amaçlanan teknik gelişmeyi ortaya çıkaran durumlar açıklanmalıdır.

II.1.2.Tarifname özeti: Tarifnamede ayrıntılı olarak anlatılanların 100 kelimeyi geçmeyen özeti olarak sunulur (Sınai Mülkiyet Yönetmeliği, m.17/b).

II.1.3.Patent İstemi (Metalip)
Tasvir ve tanımdan ayrı olarak, patente bağlanacak olanın ve korunması istenenin ne olduğu (patent istemi-"metalip") belirtilmelidir. Bunlar daha çok yenilik hakkı iddia edilen ve özellikle korunması istenen teknik hususlardır. İstenenler, tarifnameden daha uzun olmamalıdır (PK Tas.m.18/3).

"Patent istemi" açıklığa kavuşturulurken; buluşun dayandığı bilinen'lerin önce belirtilmesi ve bunun üzerine oturacak buluşun özelliklerinin eklenmesi yerinde olur.

"Patent istemi" (metalip) buluşu tanımlama denemesidir; bu da, istenen hukuki korumanın konusuyla tamamen aynı değildir. Buluşu yapan, buluşunun koruma altına alınmasını; aslında -tasvir ve çizimler de dahil-bütün patent belgelerinden çıkarılabildiği biçimde isteme amacındadır.

Bir tek başvuruda; tek buluşla ilgili birden fazla "patent istemi" bir arada yapılabilir ve bunlar aynı türden yan istemler gibi ileri sürülebilir (söz gelimi yöntem yanında ürünlerin de korunması iste-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

nebilir veya bir temel isteme bağlı alt istemler, söz gelimi genel buluş yanında belirli uygulama biçimlerinin de korunması gerekebilir) (PK Tas.m.19).

II.1.4.Teknik Resimler (gerekli çizim ve grafikler) deneme parçaları da başvuruya eklenmelidir. (Berat formalitelerinin sadeleştirilmesi hk. antlaşma, 6749 sa.K.m.3; Sınai Mülkiyet Yönetmeliği, m.19)

Konuyla ilgili Danıştay Kararları:

"Genel surette askeri alanda uygulanan ve havadan ağır yüklerin indirilmesinde kullanılan "yük paraşütlerine mahsus paraşüt kubbesi" ünvanlı ihtiraın tescili istemi üzerine, İhtira Beratı Kanununun 12. maddesi gereği olarak, bu ihtiraın satın alınıp alınamıyacağının sorulduğu Milli Savunma Bakanlığınca numune istenmesi dolayısıyla, davalı idarece davacıya numune göndermesi yolunda bildirim yapılmasında aynı yasanın 5.maddesine aykırılık bulunmadığından bu yoldaki işleme karşı açılan davanın reddine karar verilmiştir" (12.D. 11.12.1972 gün, E: 1970 / 1538, k. 1972/4061; Dan. 12.D. Kr.1976, s.449)

«Dikişsiz metal boru çekiminde bir gelişim» ünvanlı ihtira beratı talebi üzerine, mekanizmanın mümkünlüğü hakkında karar verilebilmesi için resim ve açıklamalara ihtiyaç olduğuna ilişkin dava konusu işlemde, sonradan davacı tarafından bu talep yerine getirilmiş olmakla, isabetsizlik görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir". (12. D. 18.12.1972 gün, E: 1971/2854, K: 1972/4154; Dan. 12 D. Kr. 1976, s.450)

II.1.5.Vekâletname

Başvuran kendisi değilse, buluş sahibinin vekili, vekâlet belgesini iliştirir.

"İhtira beratı tescil taleplerinin dilekçeye vekâletname eklenmemesi sebebiyle reddedilmesine dair işlemin iptali dileğiyle açılan davada, İhtira Beratı Kanununun 6. maddesi hükmünde, vekâletnamenin dilekçeye eklenceği belirtilmiş olup aynı kanunun 16. ve Sınai Mülkiyet Mevzuatının Tatbik Suretini Gösterir Yönetmeliğin 17. maddesinin (g) bendi ve 25. maddeleri hükmü, vekâletnamenin eklenmemesini dilekçenin reddi sebebi olarak saymış ve 3 ay içinde yeni bir dilekçe verilebileceğini belirtmekle ilk müracaatın yapılmamış addolunacağı, yapılan 2. müracaatın mutebar sayılacağı, ihtira sahibine hak tanıma bakımından bu dilekçenin esas alınacağı cihetle davalı idarenin bu yolda müesses tasarrufunda isabetsizlik görülmediğine; diğer taraftan Türkiye'nin 6749 sayılı Yasayla katıldığı "Berat Taleplerinde Aranan Formalitelere Müteallik" Avrupa Anlaşmasına, İsviçre katılmadığından Paris İttihadı Mukavelesinin ikinci maddesi delâletiyle davacının, bu anlaşmadan faydalanmasının mümkün bulunmamasına, keza Avrupa anlaşmasının 3. maddesinde akit devletlerin vekil gösterilmesi hususunda mevzuatlarında hükümler koyma hakları mahfuz tutulmasına binaen davacının talebinin reddinde bu yönden de isabetsizlik görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir. (12.D.24.10.1966 gün, E: 1965/28, K: 1966/2932; Dan. 12.D.Kr. 1976, s.441)

II.1.6.Yabancıların başvurularında ek belgeler:

Türkiye'nin katıldığı uluslararası sınai mülkiyet sözleşmelerine katılmış bulunan ülke uyrukları, ya da uyruk olmasalar da, o ülkelerde oturan gerçek ve tüzel kişiler de, Türkiye'de patent başvurusunda bulunabilirler; (aynı imkân, Türkiye'nin ikili

anlaşma yaptığı ya da karşılıklılık ilkesini tanımış olan üke uyruğu ve oturanları için de geçerlidir). (PK Tas.m.12). Ancak Türkiye'de konutu bulunmayan başvuranların, kendilerini bir vekille temsil ettirmeleri zorunludur (PK Tas.m.13). Öncelik istemiyle ilgili belgelerin de başvuruya eklenmesi gerekir (PK Tas.m.17/h).

II.1.6.1.Kaynak ülke belgesi (menşe memleket vesikası):
Yabancı başvuran, dış ülkelere başvurursa, ya da patent almışsa, bu belgeleri de eklemelidir.

İlgili Danıştay Kararları:

"..Sınai Mülkiyet Yönetmeliğinin 17. maddesi hükmüne göre, menşe memleket vesikasının aslı ile noterlikçe tasdikli tercümesinin birbirine uygun bulunması gerektiği cihetle ihtira beratı tescil talepnamesinin, menşe memleket vesikalarına uymaması sebebiyle reddinde mevzuata aykırılık görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir." (12. D. 23.11.1965 gün E: 1965/22, K: 1965/1150; Dan. 12.D.Kr. 1976, s.448)

"İhtira tescil talepnamesinde yazılı ünvan ile menşe memleket vesikasındaki ünvanın birbirinden farklı olduğu ve menşe memleket vesikalarında ayrı ayrı bulunan ünvanların birleştirilmek suretiyle tescilinin talep edildiği idare tarafından tesbit edilmesi üzerine tescil talebinin reddedilmesine mütedair işlemde mevzuata aykırılık görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir. (12. D.23.11.1965 gün, E: 1965/18, K: 1965/1151; Dan. 12. D.Kr. 1976, s.449)

Menşe memleketinde iki ayrı berata bağlanan ihtiraın memleketimizde tek ünvan altında birleştirilerek tescili talebinin kabul edilmemesinde isabetsizlik bulunmadığı : Menşe memleketinde iki ayrı berata bağlanan ihtiraın bizde tek ünvan altında birleştirilmiş şekilde tesciline dair davacının talebinin reddedilmesinde, İhtira Beratı Kanununun 2. ve 11. maddeleriyle 6894 sayılı Yasayla iştirak ettiğimiz Paris İttihadı Mukavelenamesinin 4. maddesi hükümlerine bir aykırılık görülmediği gibi davacının menşe memleketinde iki ayrı talepnameyle tescil ettirdiği ihtiraların birleştirilmiş haliyle mevcut bir ihtirası da bulunmadığına göre davanın reddine karar verilmiştir". (12. D. 21.11.1966 gün, E: 1965/233, K: 1966/3218; Dan. 12. D.Kr., 1976 s.449)

II.1.7.Klişe: Teknik resimler açısından gerekli görülürse 6x6 boyunda klişeler de eklenir.

II.1.8. Dizi pusulası (Belge ek listesi)
Başvuruya eklenen bütün belgeler liste olarak verilir.

Berat isteğini muhtevi dilekçe altında ekli evrakın nev'i ve cinsi belirtüdiğnen nazaran evrakın cetvelin verilmediği gerekçesiyle isteğin reddinde isabet bulunmadığı : -İhtira Beratı Kanununun 5. maddesinde idareye verilmiş olan evrakın bir cetvelinin dilekçeye eklenmesi gerektiği belirtilmiş ve davacının berat talebine dair dilekçesine, ayrıca evrak listesini eklememesi sebebiyle talebi reddedilmiş ise de; idareye verdiği matbu dilekçe altında, eklenen evrakın nev'i ve cinsinin açıkça gösterildiği anlaşıldığına ve kanun vazının gayesinin, verilen belgelerin nev'i ve cinsi ve adedi hususunda bir uyuşmazlığın çıkmaması olduğuna nazaran, idarenin madde metnini dar anlamda mütalâa ile müesses işleminde, kanunun ruh ve maksadına uyarlık bulunmadığından dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir. (12. D. 28.3.1967 gün, E: 1965/3134, K: 1967/434; Dan. 12. D.Kr. 1976, s.441)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

II.1.9. İmza Sirküleri (Başvuruyu yapanın bir şirket olması durumunda).

II.1.10. Başvuru Harcı Makbuzu:
Vergi dairesine yatırılan başvuru harcı, iliştirilmeli; öncelik hakkı isteniyorsa, buna ait ek harç da yatırılmaladır.

II.2. Eksik belge için ek süre sorunu:
Belgelerin eksik olması durumunda başvurana üç aylık ek bir süre tanınır. Süresi içinde belgeler tamamlanmazsa başvuru reddedilir. (Danıştay Kr. için Yosmaoğlu s.19) Tasarı, ayrıca bir, iki aylık süre'nin verilebileceğini belirtir. (m.21)

«..Sekizinci Dairemiz, sınai mülkiyet mevzuatının tatbik suretini gösterir talimatnameye ek talimatnamenin İhtira Beratı Kanununa aykırı olması nedeniyle anılan yönetmelik hükümlerine göre yapılan işlemlerin iptaline karar vermiş olduğu halde Onikinci Dairemiz, sözü geçen talimatnamenin yasalara uygun bulunduğu kanısına vararak aynı konuda açılan davayı reddetmiş ve böylece iki Daire kararları arasında aykırılık ve uyuşmazlık ortaya çıkmıştır.

İptali istenilen talimatnamenin, Beratlar Enstitüsüne iştirakimize ilişkin anlaşmanın onanması hakkındaki 6563 sayılı Yasaya dayanılarak çıkarılmış olması nedeniyle, biz de, Onikinci Daire kararındaki görüşe katılmakla beraber, 521 sayılı Yasanın yürürlüğü girdiği tarihten bu yana, söz konusu edilen uyuşmazlıkları çözüme bağlamakla görevli, Onikinci Dairenin bu konudaki içtihatları istikrar kazanmış bulunduğundan artık içtihatların birleştirilmesine lüzum kalmamış olduğu düşüncesindeyiz.» yolundaki açıklamaları dinledikten, konu ile ilgili kararlar ve mevzuat incelendikten sonra gereği görüşüldü:

A-içtihadın birleştirilmesine konu olan kararlar:

I.Sekizinci Dairenin 15/3/1965 günlü ve E: 1963/9890, K:1965/1215 sayılı kararı: «Bu kararda; ihtira beratı verilmesiyle ilgili isteklerin hangi şartlar altında reddedileceği, İhtira Beratı Kanununun 16 ıncı maddesinde belirtilmiştir. İncelenen dosyadan davacının müracaatının Kanunun 16 ıncı maddesine uymamaktan değil de, sınai mülkiyet mevzuatının uygulama şeklini gösterir 21/9/1955 günlü yönetmeliğe ek 6 Kasım 1956 günlü yönetmeliğin 1 inci maddesinde yazılı üç aylık süre içersinde lüzumlu belgeleri vermediğinden bahisle reddedildiği anlaşılmaktadır. Yönetmeliklerle kanuna aykırı yeni hükümler getirilemeyeceğinden, yönetmeliğin 1 inci maddesi hükmünden bahisle davacı müracaatının reddinde açıklanan sebeplerle isabet bulunmadığından, yapılan işlemin iptaline» denilmiştir.

II.Onikinci Dairenin 5/6/1972 günlü ve E: 1971/3698-3718, K: 1972/1564 sayılı kararı: Bu kararın Sekizinci Daire kararına aykırı olan ve üç aylık süre ile ilgili kısmında «Anayasanın 113 üncü maddesi; kanun ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak ve bunlara aykırı olmamak üzere yönetmelikler çıkarabileceğini öngörmüştür. İdarece bu esasa göre çıkartılan sınai mülkiyet mevzuatının tatbik süresini gösterir yönetmeliğe ek yönetmeliğin 1 inci maddesinin 2 nci maddesinin 2 inci fıkrası, yenilik tetkiki için Beratlar Enstitüsüne gönderilecek evrakları ilgilisinin tebliği tarihinden itibaren üç ay içinde hazırlayarak idareye göndermesi lüzumunu hükme bağlamıştır. Maddedeki üç aylık süre tanzimi olup, hak düşürücü bir süre değildir. Bu sürenin geçirilmesi ihtira sahiplerinin kanunun 35 inci maddesinin tanıdığı haktan bütünü ile istifade edememeleri neticesini doğurmaz. 6563 sayılı kanunda bu sürenin geçirilmesi ile hakkın düşeceğini belirten bir hüküm olmadığı gibi, söz konusu yönetmelik hükmünün de böyle bir maksadı öngördüğü söylenemez. Üç aylık sürenin geçmesinden sonra yapılacak müracaatı yeni bir müracaat kabul edip muameleye koymak gerekir» şeklindeki görüş benimsenmek suretiyle davanın reddine karar verilmiştir.

B-İnceleme:

Yukarıda yazılı Sekizinci ve Onikinci Daire kararları Sınai Mülkiyet mevzuatının tatbik suretini gösterir 21/9/1955 tarihli yönetmeliğe ek 6/11/1956 tarihli yönetmeliğin 1 inci maddesinin 2 nci fıkrası hükmü ile ilgi olup aykırı verildiği ileri sürülen kararlar yönetmelikteki süre ile ilgili hükmün farklı bir biçimde yorumlanmasından doğmuş bulunmaktadır.

Anayasamızın 113 üncü maddesi, kanun ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak ve bunlara aykırı olmamak üzere yönetmelikler çıkarılabileceğini hüküm altına almış bulunmaktadır. İptali istenilen Sınai Mülkiyet mevzuatının uygulama şeklini gösteren yönetmelik, Anayasanın amir hükmüne dayanılmak suretiyle, La Haye Beratlar Enstitüsüne katılmamıza ilişkin 616/1947 tarihli anlaşmanın onaylanması hakkındaki 6563 sayılı Yasaya dayanılarak çıkartılmış ve İhtira Beratı Kanununa göre, ihtira beratı verilmesi ile ilgili tescil sisteminden, anlaşmanın kabul ettiği tahkik sistemine geçmemiz sebebiyle, ihtiraların yenilik vasfının incelenmesinin ne suretle yaptırılacağı 6563 sayılı bu Kanunda geniş bir şekilde ele alınmadığından yenilik vasfının tetkikine karar verilen ihtiralara ait evrak ve vesikaların La Haye Anlaşmasının tatbikine mütealllik Yönetmelik hükümlerine göre hazırlanması için adı geçen, ek yönetmelik çıkarılmış bulunmaktadır. Anılan yönetmelikte yer alan üç aylık süre, yenilik incelemesine ilişkin işlemlerin düzenli ve zamanında yürütülmesini sağlamak amacına yöneliktir.

Yönetmeliğin dayanağı olan 6563 sayılı Kanunda bu sürenin geçirilmesi halinde berat istemi hakkının düşeceğine dair bir hüküm yer almamıştır. O halde üç aylık sürenin geçirilmesine rağmen, her zaman berat müracaatında bulunmak mümkün olabilmekte, ancak bu müracaatı yeni bir müracaat olarak kabul etmek gerekmektedir. Bu görüş 1966 yılından beri İhtira Beratı Kanunundan doğan anlaşmazlıklara bakmakla görevli Onikinci Dairenin bu konuda verdiği mütecaddit kararlarla istikrara kavuşturulmuş, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Onikinci Daire tarafından verilen bu kararların ışığı altında idari işlemler tesis etmeye başlamış ve 1976 yılından bu yana üç aylık süre ile ilgili konularda Onikinci Daireye başkaca ihtilâf intikal etmiş olduğuna dair evrak kaleminde bir kayda rastlanmadığından ve bu konudaki içtihad yerleşik nitelik kazandığından, söz konusu kararlar yönünden içtihatların birleştirilmesine gerek olmadığına 26/6/1980 tarihinde oybirliği ile karar verildi." (Dan. İçt. Bir. Kur. Kr., E: 1976/2, K: 1980/6, 26.6.1980; Dan. Der. 36-37/1980, s.81 vd.)

İşlemin tebliğ tarihi olarak kabulü gereken günden itibaren 90 günlük süre geçirildikten sonra açılan davanın süre aşımından reddi :- «Ara sabanı imalatında ıslahat» ünvanlı ihtiranın tescili istemi üzerine, incelemenin La Haye'de yapılması gerektiği, bunun için evrakın üç ay içinde gönderilmesi, aksi halde talebin hükümden düşeceği yolunda tesis edilen kesin ve yürütülmesi gerekli işleme vaki 9.9.1969 günlü itirazın reddine ilişkin 2.12.1970 günü olarak kabul edilse bile, 521 sayılı Yasanın 67. maddesinde öngörülen 90 günlük dava açma süresi geçirildikten sonra 12.9.1970 gününde açılan davanın süre aşımı yönünden reddine karar verilmiştir". (12. D. 20.3.1973 gün, E: 1970/3938, K: 1973/875, Danıştay 12. D.Kr.1976, s.440)

İdarece, yenilik tetkikine karar verilen ihtiraya ait bilgi ve belgelerin ilgililerce hazırlanması için verilen 3 aylık sürenin hak düşürücü bir süre olmayıp tanzimi bir süre olduğu : «Menşe memleketle yenilik incelemesi yapılan ihtiranın tescili isteminin, La Haye Milletlerarası Beratlar Enstitüsünde yenilik incelenmesi yaptırıldıktan sonra kabul edileceği ve bu ihtira'ya ait gerekli evrakın 3 ay içinde gönderilmemesi halinde istemin hükümsüz kılınacağı yolundaki işlemin iptali istemiyle açılan davada; 6563 sayılı Yasa idareye tescili istenilen ihtiranın yenilik tetkikini yapma yetkisini verdiğine ve yenilik tetkikine karar verilen dava konusu ihtiraya ait bilgi ve belgelerin hazırlanması için iradece, Sınai Mülkiyet Mevzuatının Tatbik Suretini Gösterir Yönetmelik hükmü uyarınca ilgiliye tanınan 3 aylık sürenin tanzimi olduğuna hak düşürücü bir süre olmadığına ve bu sürenin geçmesinden sonra idarenin bu hususta yapılan yeni istemleri reddedilmeyip işleme koyduğuna göre, dava konusu işlemde mevzuata aykırılık bulunmadığından davanın reddine karar verilmiştir." (12.D. 9.4.1973 gün, E: 1970/5101, K: 1973/1159; Dan., 12 D.Kr., 1976, s.447)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

3 aylık sürenin hak düşürücü nitelikte bulunmadığı: «Yabancı memlekette yenilik tespiti yaptırılarak ihtira beratı alanların ihtiralarının Türkiye'de de berata bağlanmasını istemeleri halinde idarenin yeniliğin incelenmesinin istenmesini haklı gösterecek nedenleri belirtmek suretiyle yenilik incelemesi yaptırmasında 6563 sayılı Yasaya aykırılık bulunmamakta ise de; sınai mülkiyet mevzuatının tatbik şeklini gösterir yönetmeliğe ek yönetmeliğin 1. maddesinin 2. fıkrasında yer alan ve yenilik incelemesi için Beratlar Enstitüsüne gönderilecek belgeleri ilgilisinin hazırlayarak idareye vermesi ile ilgili 3 aylık süre, hak düşürücü bir süre olmayıp düzenleyici nitelikte olduğundan idarenin 3 aydan süre, hak düşürücü br süre olmayıp düzenleyici nitelikte olduğundan idarenin 3 aydan sonraki başvurmayı yeni bir başvurma kabul ederek işlem yapması gerekirken, davacının bu süreyi geçirdiği nedeniyle İihtira Beratı Kanununun 35. maddesinden faydalandırılmamasında isabet bulunmadığından aksine yapılan işlemin iptaline karar verilmiştir.» (12.D.21.6.1971 gün, E: 1970/3068, K: 1971/1548; Dan., 12. D.Kr, 1976, s.446)

III.Başvuran ve buluşu yapan

III.1. Bağımsız olarak hak kullanmağa ehil olan herkes, başvuran (patent arayan) olabilir. Tüzel kişiler, buluş yapamasalar da başvuruda bulunabilirler.

III.2.Başvuran, patent verilme duyurusundan önce, buluşu yapanın adını bildirmek zorundadır.

Başvuran, buluşu tek başına yapmamışsa, patent isteme hakkını nasıl elde ettiğini belirtmelidir.

Yapılan beyanların doğruluğunu Sınai Mülkiyet Dairesi soruşturmazsa da, beyanın yanlışlığı saptanırsa, patent istemi reddedilir.

IV.Başvuruyu değiştirme ve geri alma

IV.1.Başvuru, patentin verilmesine dek her zaman geri alınabilir.

IV.2.Başvuruya ekleme veya düzeltmeler -bazı ülkelerde- ancak belirli koşullarda yapılabilir:

a)Öncelikle bu suretle başvuranın konusunu değiştirmeğe kalkışılmamalıdır. Değişiklik ya da ekleme adıyla, başvurusu yapılan buluş yerine başkası konamaz.

b)Ayrıca bu tür istemlerin, patentin verilme işlemi tamamlanmadan daireye ulaştırılması gerekir.

V. Başvurunun incelenmesi:

Sınai Mülkiyet Dairesi'ne gelen başvuru önce biçim olarak incelenir ve belgelerin öngörülen biçimde hazırlanıp hazırlanmadığına bakılır. Eksiklik saptanırsa, başvurandan belirli süre tanınarak tamamlaması istenir; aksi halde başvuru reddedilir.

Söz gelimi Fransa'da -oradan esinlenen İBK'mızdaki düzenleme gibi- sadece başvuru sistemi geçerlidir ve şekil eksiği olmayan her başvuru, maddi koşulları da taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın patente bağlanabilir. Gerçi bu sistemde formalite hızlandırılmış oluyor-

sa da, hukuki kararlılığa da yeterince güven unsuru sağlandığı savunulamaz.

İBK (m.11) "... kâr ve zararı başvurana ait olmak üzere ve buluşun sağlıklı, gerçek, yeni olup olmadığı bir ön incelemeden geçirilmeden, yararı ve tarifname sağlığı incelenmeden, verilecek belgede devletin garantisi de söz konusu edilmeksizin" başvurana patent verilmesini öngörmektedir.

Başvuru ile ilgili esasın incelenmesinde; önce başvurulan buluşun patent yeteneği bulunup bulunmadığı araştırılır; bu arada, gerçek bir buluşun olup olmadığı sanayie aktarılıp aktarılamayacağı, yeni olup olmadığı ve patent korumasına girmeyen bir konuyla ilgili olup olmadığına bakılır.

Ayrıca aynı konuda daha önce verilmiş bir patentin bulunup bulunmadığı araştırılır. Aynı konuda daha önce başvuruya konu olmuş bir buluş varsa, önce onun sonuçlandırılması gerekir. Patent isteminin reddine karşı yasa yoluna başvurulabilir. Buluşun "yenilik" özelliğinin incelenmesi konusuna yukarıda ayrıntılı olarak değinilmişti. (Dördüncü Bl.II.1.1.).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Yedinci Bölüm

PATENT VERME KARARI

I. Kararın biçimi ve içeriği:

Sınai Mülkiyet Dairesi, itiraz süresinin dolmasından sonra, patent verilmesi istemini karara bağlar. Başvurunun, gerekli koşulları taşıdığı saptanırsa, patent verilir. Aksi halde reddedilir ve bu red, ilân olunur.

Alman hukukunda patent verilmesi kararını itirazda bulunulmazsa; inceleme mercii verir. Patent dairesi kararından önce, özellikle itiraz edilen hususlar açısından başvuruyu, yeniden incelemeye tâbi tutar.

Alman uygulamasında başvuran yazılı olarak isterse, başvurunun ilânı gerekirse 6 aya kadar ertelenebilir.

Bu kural, başvuranın, ekonomik yönden daha iyi değerlendirebilmesi, ya da yabancı bir ülkeye de başvuruda bulunabilmesi bakımından buluşunu şimdilik saklı tutmayı çıkarına daha uygun görebilmesi ihtimalinden ötürü konulmuştur.

Bu karara karşı-Alman hukukunda-patent mahkemesine bir ay içinde dava açılabilir. Mahkemeye başvuracak olan; patent verilme isteminin reddine başvuran ve patent verilmesi kararına karşı ise, vaktiyle patent başvurusuna itiraz eden kimsedir.

II. Patentin verilmesi:

Patent verilmesi, hak doğurucu bir idarî tasarruftur. Bu kararla başvuran, herkese karşı ileri sürülebilecek, tek başına kullanma hakkını elde etmiş olur.

Bununla birlikte verilmiş patent, gerçekte patent verilme koşullarından her hangi bir biçimde yoksunsa, yine de patente karşı iptâl davası-hem de etkileri geçmişe dönüşlü olarak-açılabilir.

Patent verilme kararının şeklen hukukî geçerlilik kazanmasından sonra (yani itiraz süresinin-kullanılmaksızın-dolmasından, ya da yapılan itirazın kesin olarak reddinden itibaren) Sınai Mülkiyet Dairesi, patentle ilgili olarak şu işlemleri yapar:

1. Patent verilmesini özel patent siciline kayıt ve ilân eder. Patent sicili Sınai Mülkiyet Dairesi'nce yürütülen kamuya açık bir kayıt sistemidir ve verilmiş bütün patent koruma haklarının kaydına yarar.

Bu sicile re'sen (kendiliğinden) her patentin konusu, süresi, sahibinin adı, adresi, varsa vekili, patentin silinmesi ve düzeltmeleri, iptali, geri alınması ve buluşun adlandırılması yazılır.

Alman hukukunda ayrıca talebedilirse, patent sahibinin kişiliğiyle ilgili her türlü değişiklikler, lisans verilmesine açık olduğu ve tekelci lisansa konu olup olmadığı kaydedilir.

Bütün bu kayıtların aslında beyan edici (tespit edici) etkileri vardır.

Patent sicili patent sahibinin korunmağa değer çıkarlarına ters düşmedikçe; tasvir, teknik resim, model, deneme parçaları ile birlikte her isteyenin incelemesine açıktır. İsteyen, harcını ödeyerek, belgelerden örnekler de alabilir (İBK, 29)

Nitekim Sınai Mülkiyet Dairesi'nin 27.4.1983 günlü genelge ile sanayi odaları ve bilim çevrelerine "patentlendirilen ve himaye süreleri devam etmekte olan buluşların dahi, sınai mülkiyet idarelerinde mevcut dökümanlarının, teknik resim ve tarifnamelerinin, araştırma ve geliştirme faaliyetinde bulunan kişi ve kuruluşlar tarafından tetkiki hukuki ve idari açıdan mümkün bulunmaktadır.

Bu itibarla Bakanlığımızda mevcut; himaye süreleri biten 14.000 adet patent ile, halen tescilli bulunan 7000 adet patent, Resmi Sınai Mülkiyet Gazetelerimizde mevcut özetler arşivlerimizde bulunan dosyalar ve sicil kayıtları itibariyle alakalı kişi ve kuruluşların tetkikine ve istifadelerine takdim edilmektedir.

Günümüzde patent konusuna duyulan alakanın daha da artması sebebiyle bu hizmetin bütün alâkalı kişi ve kuruluşlar itibariyle yaygınlaştırılması hedef alınmıştır.

Bilgilerinizi ve bu hizmetten istifade olunması düşünüldüğü takdirde, Bakanlığımız Sınai Mülkiyet Dairesi Başkanlığına başvurulması çağrısında" bulunmuştur. Ancak bu genelge sonradan aşağıdaki Danıştay kararına konu olmuştur:

* Dava; davalı bakanlığın "İhtira Beratı Kanunu çerçevesinde bugüne kadar verilmiş bulunan ve halen yürürlükte olan 7000 adet patent ile himaye süresi biten 14.000 adet patentten ilgililerin faydalandırılması» konusundaki 38. maddesi 28.3.1983 gün ve 5790 sayılı kararına ilişkin genelgenin iptali istemiyle açılmıştır.

Davalı idare tarafından davacı şirketçe, İhtira Beratı Kanununun 38. maddesi uyarınca yatırılması gereken harcın zamanında yatırılmaması nedeniyle berat hakkının sakıt olduğu ve dava konusu işlemle menfaat ilişkisi kalmadığı iddia edilmekle birlikte, söz konusu harcın süresinde yatırıldığı anlaşıldığından bu iddiayı dikkate almak mümkün değildir.

İhtira Beratı Kanununun 29 uncu maddesi «Beratlara mütealllik tarifnameler ile resim ve nümune ve modeller her beratın müddeti muayyenesi inkizasına değin Ticaret ve Ziraat Nezaretinde hıfzolunur ve hariçten görmek isteyenlere mecanen ibraz edilir ve tarifname ve resimlerin suretleri masarifi resmiye ve imaliyesi alınarak istek edenlere verilir.» hükmünü 30 uncu maddesinde «Resmi muayyenin taksiti sanisi tediye olunan beratın tarifnamesiyle resimleri aynen veya mücmelen ilân kılınır ve bir sene evvel verilmiş olan beratların fihristi ertesi sene zarfında dahi neşir ve ilân edilir.» hükmünü getirmiştir.

Bu maddelerde, ihtira beratlarına ait tarifnamelerin açık olduğu, görmek ve incelemek isteyenlere gösterileceği gibi ihtiralara ait tarifname ve resimlerin isteyenlere de harç karşılığı verileceği açıklanmış bulunmaktadır. İptali istenilen genelge ile de, yasada belirlenen bu durum, ihtiralar konusunda yapılacak incelemelerin teknolojide sağlayacağı faydalar düşünülerek ilgililere duyurulmuştur.

Diğer taraftan İhtira Beratı Kanununun 1. maddesinde, ihtiralara ait tarifnamelerin açıklanmasını engelleyici hüküm bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenle, hukuki dayanağı bulunmayan davanın reddine..» (Dan. 10.D., E. 1983/1018, K. 1984/1935, 20.11.1984. Dan.Der. 58-59/1985, s.363 vd.).

İngilizceden tercüme edilirken unutulan ibarenin, tescilli ihtiraa ilave edilmesi gerektiği: «Davacının ihtirası evvelce tescil edilirken, ihtiraın İngilizceden tercümesi sırasında «yüzde 19 uzama kabiliyeti» ibaresinin unutulduğunun anlaşılması üzerine davacının tescilli ihtirasına mezkûr ibarenin ilave edilmesine ilişkin talebinin Bakanlıkça reddedilmesi işleminde, 6749 sayılı Yasayla iştirak ettiğimiz Avrupa Andlaşmasının 5. ve Sınai Mülkiyet Mevzuatının tatbik Suretini Gösterir Yönetmeliğin 18. maddesinin (d) ve (g) bendleri hükmüne uyarlık görülmediğinden dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir.» (12. D. 13.6.1967 gün, E: 1966/958, K: 1967/1058, Dan. 12. D. Kr., 1976, s.451)

2. Patent sahibine, patent verilmesi konusunda bir belge (patent belgesi) düzenlenir. Bu belgenin kanıt olma özelliği vardır. Bunun dışında belgenin, kamu garantisini içerme, ya da kimlik belgesi yerine geçme özellikleri yoktur (karş. İBK. m.11).

III. Patent İlânı

Başvuru, inceleyen makamca reddedilmezse, bazı batı ülkelerinde (söz gelimi Almanya'da) patent verilmesine karşı itiraz ileri sürebilecek üçüncü kişilere imkân vermek üzere daha başvuru aşamasında ayrıca ilân edilir.(1)

Bizde ise tesçil, inceleme sonunda yapılır ve ilgiliye tesçil belgesi verilir (PK Tas. m.23). İlân "Resmi Sınai Mülkiyet Gazetesi"nde, Sınai Mülkiyet Dairesi yayın organında yapılır. (Sınai Mülkiyet ile

---

(1) Alman mevzuatına göre patent başvurusundan itibaren 4 ay içinde ilândan istisna edilme kararı ilgililere iletilmezse buluşun gizli yönünün olmadığı anlaşılır. Sır özelliği kalmazsa, ilândan istisna kararı sonradan kaldırılabilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ilgili Neşriyat Yönetmeliği: RG. 17687/7.5.1982). Patent tesçili ile ilgili ilânda patent isteyenin adı, uyrukluğu, adresi, patentin uluslararası tasnif kodu, sicil numarası, yetki dışı olarak kullanıma karşı koruma altında olduğu ve korumanın başlangıç tarihi, süresi, patente konulan isim belirtilir. İlânda ayrıca teknik resim ve temel olan tamın ve tasvirler, tarifname özeti, varsa, öncelik hakkı yer alır. Ek patentlerde, asıl patentle bağlantıyı gösteren açıklamalarla birlikte benzer ayrıntılar da belirtilir. (Sınai Mülkiyetle ilgili Neşriyat Yönetmeliği, RG 17687/7.5.1982, m.3/II).

Buluş bir devlet sırrı niteliği taşıyorsa, ilân yapılmaz.

IV. Gizli (Devlet sırlarıyla ilgili) Patentler

Devlet sırrını ilgilendiren konularda verilmiş olan patentler, "gizli patent"lerdir (PK Tas. m.22/6).

Müdafaai memleket veya idarei harp ile alâkadar olan ihtiraatın mektümiyetine dair" kararnameye (3. Recep .1336 - 15.4.1334) göre özel komisyonu tarafından gizli tutulmasına karar verilen buluşlar, gizli tutulur.

Bu özellikte bir başvuru Sınai Mülkiyet Dairesi'ne ulaştığında inceleme dairesi, ilgili mercilerle irtibat kurduktan sonra, ilân hükmünün uygulanmaması konusunda karar verebilir (PK Tas. m.24/2). Bunlar hakkında İBK. 18., 29., 30. ve 31. maddelerinin yayın, ilân ve gösterme ile ilgili hükümleri uygulanmaz (Kararname, m.2).

Buluş yeni ise ve önceliği bulunuyorsa, "gizli buluş" için de kuşkusuz patent verilebilir. Bu tür patentler, gizlilik özelliği bulunan başka sicile kaydedilirler. (2)

İBK da (m.11) ülke savunması ile ilgili konulardaki patentler bakımından buluş sahibine bedeli ödenerek patentin uygulanmasını devletin üstlenebileceği belirtilmiştir. Buluş sahibi, önerilen ücreti kabul etmezse, bedeli hakem belirler.Fakat kararnamede bu konuları düzenlemek için çıkarılacağı belirtilen "nizamname" (m.3) bu güne dek çıkarılmamıştır.

---

(2) Batı Alman mevzuatında; patente bağlanabilen bir buluşunu, alınan gizlilik kararı sonucu barışçı amaçlarda da kullanamayan buluş sahibi, devlete karşı -gereğinde dava konusu yapılabilen- tazminat isteme hakkı da elde eder.

«...Türk tipi nüklear ve Türk tipi termonüklear bombalar konularındaki ihtira'ya ait tarifnamenin, bu ihtirai kuvveden fiile getirmeye yeterli bulunmadığı gerekçesi ile, bir tetkik kurulu önünde gerekli izahatın verilmesi için, dâvacılara üç aylık bir süre tanındığı taraflar arasında ihtilâfsızdır.

Ancak, verilen bu üç aylık süre dolmadan, dâvacıların tarifnameyi % 20 noksanıyla kaleme aldıkları ve bunu kasten yaptıklarını açıklamaları ve talep sahiplerinden İbrahim Ateş'in imzasını geri alması nedeniyle ihtira talebi red olunmuştur.

Dâva dosyasının incelenmesinden, dâvacıların, kendilerine resmi bir tebligat yapılmadan vaki soruşturma da, tetkik heyeti başkanı olduğunu söyleyen, ancak yazılı bir vesika göstermiyen Prof. Nejat Aybers ile Millî İstihbarat Teşkilâtından iki memura tarifnamenin % 20 nokşan olduğunu beyan ettikleri, fakat bilâhare 10/Kasım/1969 günlü dilekçe ile soruşturmanın gayri resmi olması ve konunun gizliliği sebebi ile bu şekilde kamufle edilmiş bir beyanda bulunduklarını bakanlığa bildirdikleri anlaşılmaktadır. Hadisenin tarzına göre bu beyan red sebebi olarak görülememiştir.

Diğer taraftan, dâvacılardan İbrahim Ateş imzasını geri almadığını iddia etmekle olup, bakanlık da bunun aksini ispatlıyamamış bulunmaktadır. Kaldı ki, dâvacılardan biri imzasını geri alsa dahi, bu her ikisini de kapsayan talepten sarfınazar edildiği anlamına gelmez.

Bu sebeplerle ve yetkili olduğu bilinen bir tetkik kurulunca gerekli inceleme yapılmadan ittihaz olunan red işleminde isabet görülemediğinden, bu yönden dâvanın kabulü..» (Dan. 12. D. E. 1970/1760, K.1970/1823, 12.10.1970: Dan.Der.3/1971, s.485)

1883
MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883
MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Sekizinci Bölüm

PATENTTEN DOĞAN HAK (Patent hakkı), İPTALİ VE SONA ERMESİ

I. Patent hakkının içeriği

I.1. Patent sahibinin tekelci kullanım hakkı:
Patent sahibinin, korunan buluşunu tek başına (tekelci) kullanma hakkı vardır (PK Tas. m.27). Bunun sonucu olarak,

-patent sahibi, buluş konusunu sınai alanda tek başına değerlendirme hakkı elde eder veya kendisi ya da aracı kişilerle buluş konusunun üretimine geçer;

-buluş konusunu, üçüncü bir kişinin tasarrufuna, ya da kullanım alanına tahsis ederek buluşu dolaşıma sokar;

-kullanım hakkını bir üçüncü kişiye devretmek amacıyla satışa sunar;

-ya da buluşunu amacına uygun olarak kullanmağa başlar.

I.2. Bu hakkın sonucu olarak buluşun kullanımı, başka herkese karşı yasaklanmış olur. Bu yasak, sadece belirli bir iş yerinde kullanımın yasaklanması biçiminde değil; kişisel olarak, ya da ev işinde yapılanlar hariç olmak üzere her türlü kullanımın yasaklanması yönünde uygulanmalıdır.
Söz gelimi üreten, ürününü sadece kendi konutunda kullanıyorsa, patentle koruma altına alınan böyle bir radyo gerecinin imalâtı yasağa girmez. Ancak böyle bir radyonun bir okul, ya da hastanede kullanımı yasak olmak gerekir. Buluşun dolaylı olarak kullanımı da, yasak kapsamına girer. Söz gelimi bir radyo patent koruması altında ise, sadece korunan aletin sevkiyatı değil, korunan aletin yapımı için gerekli yedek parçaların sevkiyatı da yasak kapsamına girer.

II. Korumanın kapsamı:
Patent korumasının kapsamı, bir yorum sorunudur.

1. Yorumun amacı, patent verilişinin gerçek kapsamının belirlenmesidir. Dualitik kurama göre; patent verilişinde dairenin belir-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

lediği patent konusu ile patente tecavüz durumunda açılan davalarda mahkemelerin tespit ettiği "patent korumasının kapsamı" arasında bir fark yaratılır. "Tek'lik kuramı" ise bu ayırımı reddeder ve patent verilişinin sadece konu'yu değil, korumanın kapsamını da belirlediğini ileri sürer. Dairenin amacı, korumanın kapsamını tam olarak tasvir etmese de, buluş düşüncesini bütün sonuçlarıyla korumaya almaktır. Mahkeme, patente aykırı davranış iddiasını incelerken, patent belgesiyle kamuya açıklanan tekniğin yeterince ifade edilip edilmediğini araştırma durumundadır. Bu yorum sırasında; patent dosyasında bulunan bütün açıklamalar ve teknik resimler ile başvuru zamanındaki tekniğin durumu göz önünde tutulur.

2. Patent koruması; buluş düşüncesinin, başlangıçta öngörülen amacın dışındaki kullanımları da kapsar. Ayrıca patent sahibince bilinmese de, buluş düşüncesinin başka uygulama biçimleri de koruma altındadır.

Kombinasyon patentlerinde, buluşun bütününe temel olan münferit etkiler de (her birinin bağımsız buluş niteliği taşımaması koşuluyla) korumadan yararlanırlar.

3. Koruma kapsamı; patentin üretim, ya da usûl (yöntem) patenti oluşuna göre değişir.

a) Üretim patenti, üretim yolları değişik de olsa, patentte tanıtılan ürüne uyan her üretimi kapsar.

b) Yöntem (usûl) patenti ise; buluş düşüncesinde açıklanan sınır içinde dolaysız olarak uygulanan usûlün kullanılması ile sınırlıdır (karş. PK Tas. m.27/2). Taslak (m.55); bir maddenin üretim yöntemiyle ilgili patent alınması durumunda, aynı nitelik ve bileşimdeki her maddenin patenti alınmış olan yönteme göre üretilmiş sayılacağı varsayımına yer verir.

III. Patentin iptali:

Patente bağlanabilecek buluşların koruma altına alınması gereklidir. Öte yandan sadece patent başvurusu öncesinde değil, patent verilişi sonrasında da, patente bağlanabilme koşulları açısından olası itirazlara imkân tanımak gerekmiştir. Patent verilmesinden sonra bu imkân patentin iptali davası yoluyla uygulanabilir. Böyle bir davada gerçekten koşulların bulunmadığı saptanırsa, patent iptâl edilir. İptal davası nedenleri ile patent başvurusuna karşı itiraz nedenleri arasında pek fark yoktur.

III.1. Aşağıdaki nedenlerin bulunması durumunda idare mahkemesi patentin iptaline karar verir:

a) Buluşun patente bağlanış tarihinden itibaren üç -başvurudan sonraki 4- yıl içinde üretime konulmaması, ya da üretim uygulamasına iki yıldan fazla ara verilmesi ve sonraki iki yılda zorunlu li-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

sans verilmemesi, başka deyişle patentin en geç toplam 6 yıl içinde işletmeye konulmaması (İBK.38; PK Tas. m.48, 49). Taslağa göre (m.28) patentin uygulamaya konulduğu, üç ay içinde ve üretime devam olunduğu da, her iki yılda bir yazılı olarak bildirilmelidir.

Üretime koymamayı Danıştay kararları da iptal-iskat nedeni sayar:

İhtira konusunun yasada öngörülen sürede fiile getirilmemesinin berat hakkının iskatına sabep olacağı: "İhtira Beratı Yasasının 40. maddesi, üçüncü şahısların berat sahipleri aleyhine açacakları iptal ve ıskat davalarının genel mahkemelerde görüleceğini amir olup, bu hükmün idarece yapılan ıskat işlemi aleyhine açılan davalara şümulü bulunmadığı, ihtiraların sözü geçen yasanın 38. maddesine göre 2 yıl, 6894 sayılı Yasa ile iç hukuka aktarılan La Haye Metninin 5. maddesinin (A/4) fıkrası uyarınca 3 yıl içinde Türkiye'de imal olunması gerekirken berat tarihinden itibaren 13 yıl geçmesine rağmen makbul sebep gösterilmeksizin Türkiye'de mevkii fiile konulmadığının sabit olduğu sözü geçen Milletlerarası anlaşmanın 5/A-1. maddesindeki anlaşmaya dahil memleketlerden birinde imal edilen şeylerin ithalinin beratın sukûtünü icap ettirmeyeceği yolundaki hükmün, bu hükmün suistimalini önleyen aynı anlaşmanın 5/a-3. maddesi ile konulan mecburi lisans müessesesinin Türk hukukunda bulunmaması karşısında içi hukuk kuralları gözönünde tutularak yorumlanması ve iç hukukta ithal yasağı mevcutsa ona itibar olunmasının az gelişmiş ülkelerin milli menfaatleri icabı bulunduğundan, kanunlar gibi andlaşmaların da milli menfaatlere aykırı hükümleri muhtevi olması düşünülmiyeceğinden, bu konuda iç hukuk kuralının tatbikinde, milletlerarası anlaşmaların iç hukuka takdimen uygulanacağı yolundaki genel prensibe de aykırılık görülmediği cihetle iskat işlemi aleyhine açılan davanın reddine karar verilmiştir." (12. D. 15.6.1970 gün, E: 1968/1117, K: 1970/1310; Dan. 12. D. Kr. s.452)

Patent korumasının bir başka nedeni de, ülke teknolojik düzeyine katkısı olacak buluşların özendirilmesidir. Bu amaca yaramadığı saptanan patentin korumadan çıkarılmasının ve iptalinin gerekçesi de bu düşüncede yatar (Danıştay kararı, Yosmaoğlu, s. 38-40).

b) Tesçilli patentin konusuna giren ve yabancı ülkede üretilen malın ülkeye ithal edilmiş olması da, başka bir iptal nedenini oluşturur (İBK. m.38).

«...Dâva; Amerika Birleşik Devletlerinde mukim The Gillette Company'e ait 12744 ve 12750 sayılı ihtira beratının şimdiye kadar mevkii fiile getirilmediği ve meşru mazerette beyan edilmediğinin anlaşılması üzerine dâvacı tarafından bu beratların İhtira Beratı Kanununun 38 ve 6894 sayılı Kanunla yürürlüğe konulan anlaşmanın 5 inci maddesine göre hükümsüz sayılması yolundaki talebin, zikrolunan maddelerin tatbiki ile ilgili olan ve Danıştayda rüyet olunan bir dâva sonuna kadar mümkün olmadığı ileri sürülmek suretiyle reddedilmesi yolundaki dâvalı idarece müesses 21/3/1969 günlü işlem ile bahis konusu beratların iptali istemiyle açılmış bulunmaktadır.

29/1/1965 günlü 12744 ve 12750 sayılı ihtira beratlarının konusunun ihtira Beratı Kanununun 38 inci maddesi gereğince iki yıl ve herhalde 6894 sayılı Kanunla tasdik olunan anlaşmanın 5 inci maddesinin A/4 fıkrası gereğince 3 yıl içinde Türkiyede mevkii fiile getirilmesi gerekirdi. Oysaki incelenen dâva ve ihtira beratı dosyalarına göre dâvacıların bugüne kadar bu hususu gerçekleştirmedikleri anlaşılmaktadır.

Antlaşmanın 5 inci maddesinin A/2 fıkrası ihtiraın tatbike konulmaması gibi

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

suistimalleri önlemek için ittihat memleketlerinin gerekli tedbirleri alabileceğini belirtmekle beraber A/3 fıkrasında ancak mecburi lisans verilmesinin suistimallerin önlenmesine kâfi gelmemesi halinde beratın iskatına karar verilebileceğini de derpiş etmektedir. Ancak Türk hukukunda mecburi lisans müessesesi bulunmadığına göre, bu hüküm bütün ittihat memleketlerine tanınan iskat yetkisinin, mecburi lisansı uygulamayan Türkiye yönünden bertaraf edildiği manasına alınamaz. Aksine bir düşünce Türkiyenin suistimallere rağmen müdahale yetkisini kullanamaması gibi bir anlaşmanın dahi derpiş etmediği bir neticenin hasıl olmasına sebebolur. Bunun ise hukuken tecvizine imkân olmamak gerekir.

Bu itibarla dâvalı idare işleminde isabet görülmediğinden dâvalı idarece tesis edilmiş olan 21/3/1969 gün ve 1190-6/2356 sayılı işlemin iptaline.» (Dan. 12. D., E. 1969/1956, K. 1970/2936, 31.12.1970: Dan. Der. 3/ 1971, s. 488-489).

« Dâva, dâvacılardan Farben Fabriken Aktiengesellschaft'ın hamili ve diğerinin lisans hakkı sahibi bulunduğu «Fosforik Ester İmâl ve İstimali» unvanlı, 14/9/1953 gün ve 7822 sayılı İhtira Beratının, 13-14 sene geçmesine rağmen mevkii mer'iyete konulmaması sebebiyle İhtira Beratı Kanununun 38 inci ve 6894 sayılı Kanunla musaddak Andlaşma'nın 5 inci maddesi hükümleri gereğince hükümsüz sayılması yolundaki Sanayi Bakanlığı işleminin iptali talebiyle açılmış bulunmaktadır.

İhtira Beratı Kanunu'nun 40 ıncı maddesi, ihtira beratından mutazarrır olan üçüncü şahıslar tarafından açılacak iptal ve iskat dâvalarının genel mahkemelerde görüleceğini amir olup, bunun iskatı mutazammın idari işlemler aleyhine berat veya lisans sahiplerince ikame olunacak iptal dâvalarına şumulü bulunmamasına mebni, ihtilâfın rüyet ve hallinin Danıştay'ın görevi dahilinde olduğuna oyçokluğuyla karar verildikten sonra işini esasına geçildi.

Kanun'un 38 inci maddesinde sözü edilen sebepler kamu düzenine ilişkin olduğundan, bunların varlığı halinde berat hakkının iskatına karar vermek idarenin yetkileri cümlesindendir. Bu itibarla iptali istenilen işlemin yetkisizlikle malûl olduğu yolundaki dâvacı iddiası yerinde görülmemiştir.

14/9/1953 tarihli ihtira beratının konusu «Fosforik İmali ve İstimali» olduğuna göre; söz konusu maddenin, İhtira Beratı Kanunu'nun 38 inci maddesi gereğince iki yıl ve herhalde 6894 sayılı Kanunla musaddak Andlaşmanın 5 inci maddesinin A/4 fıkrası gereğince üç yıl zarfında Türkiye'de imaline geçilmek lâzım gelirdi. Oysaki dâvacıların, 1965 yılına kadar sadece bu aktif maddeyi muhtevi preperatların ithaliyle iktifa ettikleri anlaşılmaktadır. Gerçi andlaşmanın 5 inci maddesinin A/1 fıkrası «ittihat memleketlerinden birinde veya diğerinde imal edilmiş mevaddın, berat sahibi tarafından beratın verildiği memlekete ithali beratın sukutunu intacetmez» hükmünü muhtevidir. Ancak bu hükmün mutlak olarak uygulanması, berat veren memleketleri, berat sahibi memleketin pazarı durumuna getirebileceğinden maddenin iç hukuk kuralları da göz önünde bulundurularak yorumlanması gerekir. Berat veren memleketin mevzuatında ithal yasağı koyan bir hüküm mevcut ise evvelâ ona itibar edilmesi zaruridir. Ancak iç hukukta böyle tahdide yer verilmemiş ise, antlaşma gereğince berat mevzuu maddenin ithali, beratın sukutunu intacetmeyecektir. Bu durum antlaşmaların iç hukuk kurallarına takdimen uygulanacağı yolundaki genel prensibin çiğnenmesi anlamına da gelmez.

Filhakika sanayii gelişmemiş memleketler yönünden berat mevzuu maddenin münhasıran ithal yoluyla mevkii fiile konulmasının önlenmesi milli menfaatler icabındandır. Kanunlar gibi antlaşmaların da akid memleketlerin milli menfaatlarına aykırı hükümleri muhtevi olması düşünülemeyeceğine göre mezkûr antlaşma hükmünün böylece yorumlanıp uygulamasında zaruret bulunmaktadır.

Kaldı ki söz konusu devrede memlekete ithal edilen madde, berat mevzuu «Fosforik Ester» olmayıp, bunun preperatlarından ibaret bulunduğu cihetle hadisenin bu andlaşma hükmü ile ilgilendirilmesi esasen mümkün değildir. 1965 yılından itibaren, berat mevzuu aktif maddeyi muhtevi preperatların imaline başlanmış olması da kanunu'un aradığı manada «mevkii fiile» getirme sayılamıyacağından; dâvacıların berat tarihine göre 13-14 sene geçmesine rağmen bir özrümakbul dermeyan etmeksizin ihtirası Türkiye'de tatbike koymadıkları sabit bulunmaktadır.

Antlaşmanın 5 inci maddesinin A/2 fıkrası ihtiraın tatbike konulmaması gibi suistimalleri önlemek için ittihat memleketlerinin gerekli tedbirleri alabileceğini belirtmekle beraber, A/3 fıkrası ancak mecburi lisans verilmesinin suistimallerin

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

önlenmesine kâfi gelmemesi halinde beratın iskatına karar verilebileceğini derpiş etmektedir.

Ancak; Türk Hukukunda mecburi lisans müessesesi bulunmadığına göre, bu hüküm bütün ittihat memleketlerine tanınan iskat yetkisinin mecburi lisansı uygulamayan Türkiye yüzünden bertaraf edildiği manasına alınamaz.

Aksi halde ittihat memleketleri arasında bulunan Türkiye'nin, suistimallere rağmen müdahale yetkisini kullanmaması gibi andlaşmanın dahi derpiş etmediği bir netice hasıl olur.

Bu sebeplerle dâva konusu ihtira beratının iskatına karar verilmesinde usul ve mevzuata aykırılık görülmediğinden, mesnedi bulunmayan dâvanın reddine» (Dan. 12. D., E. 1968/1117, K.1970/1310; 15.6.1970; Dan.Der. 2/1971, s.306 vd.)

«..4788 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin kurulması hakkındaki Yasanın 13 üncü maddesinde; genel mahkeme veya idare veya askeri yargı yerleri, aynı konuya ve aynı taraflara ait olan ve aynı sebebe dayanan bir dâva hakkında ayrı ayrı vazifesizlik kararı verdikleri takdirde taraflardan her biri vazife uyuşmazlığını ileri sürerek dâvaya bakmaya vazifeli yerin belli edilmesini Uyuşmazlık Mahkemesinden isteyebilecekleri hüküm altına alınmış bulunmaktadır.

Dâvacı tarafından açılan ve uyuşmazlığa konu teşkil eden 9936 sayılı İhtira Beratının sükût etmiş olduğuna karar verilmesi dâvasında, İstanbul Asliye Birinci Ticaret Mahkemesinin 28/6/1968 gün ve E. 1966/394,K. 1968/447 sayılı kararında (Tor Isteeg Corporation S.A.H. Firması ile Topuz Kollektif Şirketinin Danıştay 12 inci Dairesinin 26/5/1971 gün ve E. 1971/1310 K. 1971/1377 sayılı kararında da Sanayi ve Ticaret Bakanlığının dâvalı olarak gösterildiği saptanmıştır. Bu durumda adlî ve idarî yargı kararlarında gösterilen dâvalıların başka başka olması nedeniyle ortada Mahkememizce çözümlenmesi gerekli olumsuz bir görev ihtilâfı bulunmamaktadır. Bu nedenle istemin reddi gerekir.» (Uyuşmazlık Mah. K. E. 1971/96, K. 1972/105; 15.4.1972; Dan.Der.)

«..Davacı vekili, müvekkillerinden Gazal Gaz Aletleri A.Ş. nin imal ettiği ve diğer müvekkilinin de dolum yaptığı likit petrol gazı tüplerinde kullanılmak üzere davalının imal ederek piyasaya sürdüğü (tüpgaz emniyet kelepçesi)nc 14.3.1983 tarihinde Sanayi Bakanlığından ihtira beratı da aldığını, sadece Aygaz tüplerinde kullanılabilen bu kelepçelerin can ve mal güvenliği açısından telafisi imkansız zararlar yarattığı gibi, sistemi bozarak standarda uygunluğunu da ortadan kaldırdığını, bu durumun raporlarla saptanmasına rağmen davalının hilafı hakikat olarak kelepçenin tehlikeyi önleyeceği, gaz tasarrufu ve daha uzun kullanma sağlayacağını ilan suretiyle haksız rekabette bulunduğunu, ayrıca kelepçenin de ihtira niteliği taşımadığını, belirterek, haksız rekabetin tesbiti ile men'ine ve haksız rekabetin neticesi olan maddi durumun ortadan kaldırılmasına, kelepçelerin toplanılarak imhasına ve ihtira beratının iptaline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekilleri cevabında, davacının tüplerinde kullandıkları valf dedantör sisteminin noksanlıkları ve mahzurları bulunduğunu müvekkillerinin geliştirdiği ve ihtira beratı aldığı kelepçelerin tüpe takılması halinde, tüpte bulunan bütün gazın kullanılması imkanını sağladığı gibi tehlikeleri de önlediğini, her türlü deneylerin yapılmasından sonra ihtira beratı verildiğini ve TS 1862 standardında bulunmayan bir yöntem için beratın verildiğini, beratın iptalinin idarî yargıya ait olduğunu, fiilin haksız rekabet teşkil etmediğini, davacıların tüplerin kötülenmesi iddiasının doğru olmadığını ve salt onların imal ettikleri dedantörlere yönelttilmiş bir eylem olmadığını, haksız rekabetin koşullarının bulunmadığını ileri sürerek davanın reddini istemişlerdir.

Mahkemece davanın kabulüne karar verilmiştir.

İhtira Beratı Kanununun 40, 41 ve 42. maddeleri gereğince ihtiranın butlanı, ihtira hakkının düşmüş olması veya iptali hakkında dava açılabileceğine, bu davaların adliye mahkemelerinde bakılacağına, hükmün kesinleşmesinden sonra durumun ilgili Bakanlığa bildirilip ayrıca ilan edilmesinin gerekmesine, hükme dayanak yapılan bilirkişi raporunun doyurucu ve inandırıcı gerekçeyi içermiş bulunmasına, davalı tarafından verilen gazete ilanlarında buluşu olduğunun belirtilmesine, oysa bilirkişi raporuna göre böyle bir tehlike olmadığı gibi bu aletin gereksiz de olduğunun

anlaşılmasına, ancak bu suretle gazetelerde ilan verilmesi ve neşriyat yaptırılmasının haksız rekabeti oluşturacağına (TTK. Madde 57) göre davalı vekilinin yerinde olmayan temyiz itirazlarının reddi ile hükmün onanması gerekmiştir.»(Yg. 11. HD. 28.5.1985, t. 2492-3307 YKD, s.209)

«Dâvalı idare yanında dâvaya müdahale isteminde bulunan The Gilette Company vekili H.W. Stock Haleflcri Douglas G. Whittal ve Ortakları vekilinin dilekçesi incelenerek katılma dilekçesinde belirtilen ilgililere göre dâvaya müdahale isteğinin, 521 sayılı Danıştay Kanununun 88 inci maddesi delâletiyle Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 53 üncü maddesi uyarınca ve dâvalı idare yanında müracaat tarihinden itibaren kabulüne, müdahil müstakillen duruşma talep edemiyeceğine göre bu konudaki talebin reddine oybirliğiyle ve İhtira Beratı Kanununun 40 ıncı maddesinde, ihtira beratından mutazarrır olan üçüncü şahıslar tarafından açılacak iptal ve iskat dâvalarının adlî mahkemelerde görüleceğine dair olan amir hükmün, iskatı mutazammın ve bunlarla ilgili idari işlemler aleyhine berat ve lisans sahiplerince ikame olunacak iptal dâvalarına şümulünün bulunmamasına binaen ihtilâfın rüyet ve hallinin Danıştayın görevi dahilinde olduğuna oyçokluğuyla» (Dan. 12. D. E. 1969/1065, K. 1970/2936, 31.12.1970, Dan. Der. 3/1971, s.488)

Berat sahipleri ile üçüncü kişiler arasında beratın kullanılmasından ve ihtira hakkının sona ermesinden doğan uyuşmazlıkların adliye mahkemelerinde çözümleneceği: « İhtira Beratı Yasasının 40. maddesine göre, İhtira Beratı sahipleriyle üçüncü kişiler arasında beratın kullanılmasından ve bu yasanın 38. maddesinde yazılı sebeplerle ihtira hakkının sükûtundan doğan uyuşmazlıkların görülmesi ve çözülmesi adli mahkemelere ait olduğundan 521 sayılı Yasanın 75. maddesinin (A) bendi gereğince davanın görev yönünden reddine karar verilmiştir.» (12. D. 26.5.1971, E: 1971/1311, K: 1971/1378; Danıştay 12. D. Kr. C.I. Ank-1976, s.440)

c) Tesçilli patentlerin yıllık harçlarının zamanında yatırılmaması da, patentin iptaline neden olur (İBK. 38). Ancak taslağa göre; iptal işleminden sonraki 6 ay içinde harçların iki katı cezası ile ödenmesi durumunda patent hakkı geri verilir (m. 48/3).

Yıllık taksitleri öngörülen sürelerinde ödenmediği için geçerliliğini yitiren patentlere ait geçen yıl taksitleri -koruma süresinin bitmemesi koşuluyla- iki kat cezasiyle birlikte ödenirse, yeniden geçerlilik kazanırlar (10.3.1296 tarihli ihtira beratı kanunu muvakkatine müzeyyel madde hakkında kanun, No. 1939; RG. 2072/7.4.1932).

d) Patente bağlanmağa değer bir buluşun saptanamayışı (buluşun yeni olmayışı, sanayie aktarılamayışı, yasalara, ya da ahlâka aykırı düşmesi, gıda-içki ve ilâç gibi ürünlerle ilgili olması türünden durumların saptanması) (Karş. PK Tas. m.49).

e) Buluşun, daha önceki bir başvuru sahibininki ile aynı olması (Karş. PK Tas. m.49)

f) Buluşun yasa dışı yollarla ele geçirilmiş olması.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

III.2. İptal kararı ile patent, geçmişe dönüşlü olarak iptal edilir ve sanki hiç verilmemiş gibi sonuçlar doğurur. Öyleyse iptal kararından önce patenti kullanarak, aykırı işlemde bulunan üçüncü kişilere artık yasaya aykırılık iddiası ileri sürülemez; buna dayanan bir tazminat davası açılmışsa, redde uğrar; alınmış bir hüküm icraya konma yeteneğini yitirir. Böyle bir hüküm nedeniyle tahsil edilmiş tutarlar "sebepsiz zenginleşme" hükümlerine göre iadeye tâbi tutulurlar.

Eskiden başlamış olan, patente aykırılıktan doğan bütün ceza davaları düşer; kesinleşmiş ve uygulanmakta olan hükümler "muhakemenin iadesi" yoluyla ortadan kaldırılırlar.

III.3. İptal kararı, patentin sadece bir bölümü için verilmişse, anılan sonuçlar yalnız iptal edilen bölüm bakımından geçerli olur. İptal dışı kalan buluşun, gereğinde yeniden formüle edilmesi zorunluğu ortaya çıkabilir.

IV. Patentin Sona Ermesi:

Patent; sürenin dolması, yıllık ücretin ödenmemesi, vazgeçme ve geri alma gibi nedenlerle sona erebilir.

IV.1. Sürenin Dolması:

Patent; öngörülen sürenin (ki İBK. m.4'e göre 5, 10 ve 15 yıl olabilir) dolması ile sona erer. Süre; başvuruyu izleyen günden itibaren hesaplanır. Süre dolmasıyla yalnız ana patent değil, ek patentler de sona erer.

Konuyla ilgili bir Danıştay Kararı:

«Dâva, Gaz Aletleri Anonim Şirketi adına 10 yıl süre ile geçerli olmak üzere tescil edilen «Kozangas sistemi valf ve detantör» ünvanlı ihtiraın, 10 yılın sonunda koruma süresinin 5 yıl daha uzatılması isteminin reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

İhtira beratından doğan hak her ülkede belli bir süre ile sınırlandırılmıştır. Çünkü ihtiralar belli bir gelişme ve ilerleme düzeyine ulaşmış teknik ve bilime dayalı olup toplumun malı olarak sayılmaktadır. Bu itibarla ihtiraların yalnızca muhterilere ait olduğu düşüncesi hiçbiryerde taraftar bulamamıştır. Ancak toplumun bilim ve tekniğin büyük katkısı olan ihtiraların teşviki için bunlar belirli bir süre muhterilerin tekeline bırakılmıştır. Ülkemizde de İhtira Beratı Kanununun 4 üncü maddesindeki «beratın müddeti beş, on ve onbeş seneden ibarettir» hükmü ile ihtiralar için 3 ayrı koruma süresi tanınmıştır.

Bu sürelerden herhangi birinin seçimi berat alan muhterinin isteğine bırakılmıştır. Ancak bu üç ayrı koruma süresinden birinin seçiminden sonra korunacak olan ihtiraın koruma süresi kesinlik kazanmaktadır. Diğer bir deyimle 5 yıllık koruma süresinden yararlanmak isteyen muhterinin 5 yılın sonunda koruma süresinin 15 yıla çıkarılmasını isteme hakkından söz edilemez. Çünkü tescil edilerek ilân edilen ihtiraın ne zaman toplumun açık yararına bırakılacağı herkesin bilgisine sunulmuş bulunmaktadır.

Öte yandan ihtiraların yukarıda açıklanan özellikleri de bunu gerektirmektedir.

Nitekim ihtira Beratı Kanunumuzun 4 üncü maddesi de ihtiraların bu özelliklerine uygun biçimde düzenlenmiştir. İhtiraların 15 yıla kadar korunabileceği yolundaki genel bir açıklamadan kaçınılarak birbirinden kesin olarak ayrılmış, beş, on ve onbeş yıl gibi üç ayrı süre kabul edilmiştir.

Bu durumda on yıl korunması istenilen uyuşmazlık konusu ihtiraın bu sürenin sonunda koruma süresinin yasanın 4 üncü maddesine göre onbeş yıla çıkarılması mümkün olmadığından bu yoldaki istemin reddine ilişkin dava konusu işlemde yazılı hukuk kurallarına aykırı bir yön bulunmamaktadır.

Yukarıda açıklanan nedenlerle yasal dayanaktan yoksun olan davanın reddine.» (Dan. 12. D., E. 1975/864, K. 1976/906; 19.4.1976: Dan. Der. 24-25/1977, s.547)

IV.2. Yıllık harcın ödenmemesi:

Yıllık ücretin ödenmeyişi (İBK. m.38) yüzünden bir patentin iptali için -söz gelimi Almanya'da- ayrıca koşulların gerçekleşmesi gerekir.

Özellikle Almanya mevzuatı iptal sonucunu doğurabilmesi için ücretin sürenin doluşundan itibaren iki ay içinde ödenmemesine rağmen, patent dairesinin bu iki ayın sonunda ücret ödenmesini ve sonuçlarını yazılı olarak hatırlatmasını şart koşar.

Patentin sona ermesi, ancak tanınan ek sürenin dolması tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Danıştay Kararı:

İhtira beratı harcı yıllık taksidi Harçlar Kanununda gösterilen süre zarfında ödenmediği takdirde beratın hükümden düşeceği: «.. 5887 sayılı Harçlar Kanununun 105. maddesinde yazılı berat harcı yıllık taksidinin, vade gününden itibaren bir yıl içinde zammı ile birlikte ödenmediği takdirde, beratın hükümden düşeceğine dair hükmü, amir hüküm olup, harcın bizzat yatırılması gerekmediği gibi ibraz edilen iki hastalık raporu tarihleri arasında raporsuz süre bulunduğu cihetle beratın hükümsüz sayılması yolunda müesses işlemde mevzuata aykırılık görülmediğinden davanın reddine karar verilmiştir.» (12. D. 9.11.1965 gün E/252, K: 1965/930 Dan. 12. D. Kr., 1976, s.451)

IV.3. Vazgeçme ile sona erme:

Patent sahibi de sonradan patentinden vazgeçebilir. Bu vazgeçmenin Sınai Mülkiyet Dairesi'ne yöneltilen noterden düzenlenmiş yazılı bir açıklama biçiminde yapılmış olması gerekir (PK Tas. m.47). Vazgeçmenin geçerli olabilmesi için, patentin olası tekelci lisans alıcılarının da onayları gereklidir. Aksi halde onların hakları saklıdır. Vazgeçme, yazılı bildirinin yapıldığı tarihten itibaren geçerli olur ve sicile kaydedilir.

IV.4. Geri alma yoluyla sona erme:

Buluşun kamuya yararlı olması, yurt içinde sanayie aktarılması ile gerçekleşir. Bu beklenti gerçekleşmezse, aşağıdaki koşullarda, üçüncü bir kişinin davası üzerine mahkeme kararıyla patent geri alınır:

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

a) Buluş yalnızca yurt dışında uygulanmış olmalıdır.

b) Patent, -taslağa göre- toplam en geç 6 yıllık süre içinde yurt içinde sanayie aktarılmamış olmalıdır. Bu arada aradığı halde patent sahibinin uygulama için sermaye bulup bulamamasının; ya da başkaca bir kusurunun olup olmamasının sonuca etkisi yoktur.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Dokuzuncu Bölüm

PATENT HAKKININ İHLALİNE KARŞI DAVALAR

I. Hukuk Davaları

I.1. Tecavüzün kaldırılması ve önlenmesi davaları:

Taslağa göre, (m.52);

-patent başvurusunda gerçeğe aykırı bildirim yapan, taslağa göre (m.52)

-patentli ürünü yasağa aykırı olarak üreten, böyle bir ürünü satan, dağıtan ve ticarete konu eden (İBK. m.43),

-lisans hakkında olmayan yetkileri kullanan,

-ve bunlara katılanlara karşı zarar gören kimseler tecavüzün kaldırılması davası açabilirler. Olası tecavüz durumları için de tecavüzün önlenmesi davası açılabilir.(1)

Tecavüzde bulunanın veya temsilcilerinin eylemleri bakımından kusurlu olup olmadıklarına bakılmaz; ancak mahkeme karar verirken; tecavüz edilen hakkın derece ve önemini, tecavüzün kapsam ve ağırlığını, hakkına tecavüz edilenin eşlik eden kusurunun bulunup bulunmadığını göz önünde tutar (PK Tas. m.52/ s.fk.).

I.2. Tazminat davası:

Zarar görenler, aynı nedenlerle hakka saldırıda bulunandan tazminat isteyebilirler (İBK. m.40). Mahkeme, tazminata karar verirken; saldırıda bulunanın kusurunun niteliği, biçimi ve eylemin süresini göz önünde tutarak, zarar görene "kârdan yoksunluk" olarak ek bir ödemeyi de hükme bağlayabilir. Gerekirse, ayrıca manevi tazminata da hükmedilebilir (PK Tas. m.53).

"Zarar tehlikesi" ile ilgili bir Yargıtay kararı aşağıdadır:

Bugün için yerli sanayiin korunması amacıyla aynı mamullerin yurt dışından ithali yasaklanmış olsa bile ekonomik koşullar elverdiğinde ileride bu mamullerin de ithaline izin çıkması heran mümkün olduğu gibi davacının ihtira beratını alıp Türkiye de de tescil ettirdiği kutuları aynen imal ve istimal ederek onun şöhretinden ve buluşundan - ihtiraından - davalının

---

(1) Ayrıntılar için: Ayiter, age, s. 143 vd. Patentle ilgili hukuki anlaşmazlıklar, Asliye hukuk mahkemelerinde çözümlenir (İBK. 40; Ayrıntılar için: Hirş age, s.126).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

valının kötü niyetli olarak yararlanması nedeniyle "zarar tehlikesi" unsuru gerçekleşebilir. Kaldı ki iltibas oldukça imalat ve istimalin engellenmesini davacının isteyebileceği İhtira Beratı Yasası'nın 50. maddesi hükmü olup bunun için muhtemel zararın aranmasına dahi gerek bulunmamaktadır. " (Yg. 11. HD. 22.11.1985, 4677/6377; TTY. 56,57, 58; 551 S.Y. 43,50; Dönmez, Markalar ve haksız rekabet, s.192)

I.3. Tecavüze araç olan üretici gereç ve makinaların patent sahibine verilmesi:

İBK(m.50) mahkemenin, patentli ürünü taklit yoluyla üretenlere tazminat dışında üreten makinalara el konulması ve bunların patent sahibine verilmesi kararını alabileceğini de hükme bağlar. Bu gibi hükümlerin ilânına da karar verilebilir.

«..Dava, davacının (tescilli ihtira beratının korunması), davalının bunu taklit etmesine son verilmesi, haksız rekabetin saptanması ve önlenmesi, bu iş için davalının kullandığı malzemelerin imhası, zarar ve mahrum kalınan kâr olarak 250.000 liranın ve ayrıca Türkiye'de davacının iş imkânları önlendiğinden 150.000 lira maddi tazminatın davalıdan tahsil, 100.000 lira manevi tazminata hükmedilmesi, verilecek kararın da yayınlanması istemleriyle açılmış tam bir haksız rekabet davasıdır.

Davacının ihtira beratının Türkiye'de de tescilli olduğu tartışmasız olup İhtira Beratı Kanunu'nun 43 ve 50 nci maddeleri bu hakka tecavüz edenlere karşı gerek ceza gerekse tecavüzün önlenmesi ve tazminat isteme hakkı ile ilgili hukuk davaları açma yetkisini ihtira beratı sahibi davacıya tanıdığı gibi, TTK.'nun 56 ncı maddesinde (Haksız rekabet aldatıcı hareket veya hüsnüniyet kaidelerine aykırı suretlerle iktisadi rekabetin her türlü suiistimalidir) şeklinde aynı yasanın 57/5 inci maddesinde (başkasının emtiası, iş mahsulleri, faaliyeti veya ticaret işletmesiyle iltibaslar meydana getirmeye çalışmak... Başkasının haklı olarak kullandığı... gibi tanıtma vasıtalariyle iltibasa meydana vermek...) sözleriyle tanımlamasına ve tesbit dosyasındaki bilirkişi raporuna göre davalı tarafından davacının tescilli ihtira beratlı şeker draje kutularının aynısı davalı tarafından imal ve istimal edildiği anlaşılmaktadır. Esasen yerel mahkeme de bunun aksini var saymamış, ancak yabancı olan davacının aynı tip draje şeker ve mamullerinin Türkiye'ye ithaline izin verilmediğinden henüz davacı için bir zarar söz konusu olamayacağı görüşü ile davayı reddetmiş ise de, bu görüş, TTK.'nun 56 ve izleyen maddelerindeki hükümlerine ters düşmektedir. Zira TTK.'nun 58 inci maddesi davacının açabileceği davaları sıralarken mutlaka bir zarar doğmuş olması şartını aramamış, ancak zarar gören veya «böyle bir tehlikeye maruz bulunan kişi»nin dava hakkı olduğunu açıkladığı gibi aynı maddede (d) bendi hükmünce davacı lehine zarar ve ziyan tazminatı olarak «haksız rekabet neticesinde davalının elde etmesi mümkün görülen menfaatin karşılığına dahi hükmedebilir» denmiştir. O halde, bugün için yerli sanayiin korunması amacıyla aynı mamullerin yurt dışından ithali yasaklanmış olsa bile ekonomik koşullar elverdiğinde ileride bu mamullerin de ithaline izin çıkması her an mümkün olduğu gibi davacının ihtira beratını alıp Türkiye'de tescil ettirdiği kutuları aynen imal ve istimal ederek onun şöhretinden ve buluşundan-ihtiraından-davalının kötüniyetli olarak yararlanması nedeniyle «zarar tehlikesi» unsuru gerçekleşebilir. Kaldı ki iltibas oldukça imalat ve istimalin engellenmesini davacının isteyebileceği, İhtira Beratı Kanunu'nun 50 nci maddesi hükmü olup bunun için muhtemel zararın aranmasına dahi gerek bulunmamaktadır.

O halde mahkemece işin esasına girilerek tarafların delilleri değerlendirilmek, davadaki her kalem istem hakkında ayrı ayrı karar verilmek gerekirken, aksine düşünce ile verilmiş olan kararın bozulması gerekmiştir. Bu nedenlerle kararın bozulmasına..» (Yg. 11. HD. 22.11.1985, t. 4677-6377 Dönmez, s.193)

«.. dâvacının ihtira beratine tecavüz edildiğinin tesbit edilmesine ve haksız fiilin dâvalı tarafından grişilen bir taahhüt dosyasıyle yapıldığının anlaşılmasına ve

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

dâvalının müdebbir tacir gibi hareket etmesi T.T.K. nun 20/2. fıkrası gereği olup belediyece dâvalıya ihaleye çıkarılan işin şartnamesinde ihtira beratına tecavüz eden kayıtlar bulunması imalatı yapan dâvalıyı sorumluluktan kurtaramıyacağına binaen yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle temyiz olunan kararın onanmasına..» (Yg. Tic.D. 19.4.1973, t. 1874-1789 Dönmez, age. s. 205)

Bazı karar ilân örnekleri aşağıdadır:

"Davalı Şahlan Ege Elektrikli Cihazlar Sanayi ve Pazarlama A. Şirketi'nin Şahyah H 2001 markalı ütüsünü davacı Elektropak Elektrik Sanayi A. Şirketi'nin La-31 model (Rowenta) ütüsüne benzetmek suretiyle haksız rekabette bulunduğunun tesbitine, işbu haksız rekabetin önlenmesine, davalının adı geçen ürünlerinin üretiminin durdurulmasına, mevcutlarının satışının önlenmesine, hüküm özetinin İstanbul'da müntesir günlük gazetelerden birinde bir kere ilanına, davacı vekiline takdir edilen 11 bin TL vekalet ücretinin davalıdan alınarak davacıya verilmesine Asliye 2. Ticaret Mahkemesinin 985/467 esas 987/841 kararı No:sı ile 12/11/1987 tarihinde karar verilmiş ve bu karar Yargıtay'ca onanmak suretiyle kesinleşmiş olduğundan keyfiyet karar gereğince ilan olunur" (Barometre: 15.5.1987)

«Esas : 1078/558 Karar : 1979/160

Eskişehir'de mukim, ..tarafından davalılar, Kayseri ve Ankara aleyhine Ankara Asliye 2. Ticaret Mahkemesinin 1976/79 sayılı Tesbit ve İhtiyat-i Tedbir dosyası ile vaz edilen, dava konusu Kovalı linyit sabalarının Satışlarının men ve Mevcutlarının Toplatılması Kararından sonra, Mahkememizde 9.2.1976 günü açılan davada; Davacının Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından 17551 sayı ile ve "Kovalı Linyit Sobalarının İmalinde Islahat" ünvanı ile İhtira Beratı almış olduğu, davalılardan Kayseri'de mukim ..davacının İhtira Beratı ile himaye edilerek imal ettiği Kovalı Linyit Sobalarının tekniğini ve özelliklerini aynen taklit etmek suretiyle Soba İmal ettiği, bunları ..markası altında satışa arz ettiği, diğer davalı ..nun Ankara'da bu sobaların satışını yaptığı, böylece haksız rekabette bulundukları, bundan davacının iktisadi menfaatlerinin zarar gördüğü iddia edilmiş ve dava dilekçesinde sıralanan taleplerin karar altına alınması istenilmiş olmakla; yapılan yargılamada, davacı vekili ..davalarını ibraz edilen Belgeler, Şahadet, Bilirkişi Tetkikatı v.s. ile isbat etmiş ve davalıların hiçbir savunması Mahkemece kabule şayan bulunmamıştır. Bu arada ittihaz olunan Yargıtay Kararına da uyularak, Sonuçta; Özetle,

1-Davacı, ...Eskişehir tarafından, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından 17551 sayı ile alınan "Kovalı Linyit Sobalar İmalinde Islahat" unvanlı İhtira Beratı ile himaye edilerek imal ve satışa arz edilen...marka sobaların aynısının davalılardan....tarafından taklit edilmek suretiyle ...markası altında imal ve satışa arz edildiği sabit bulunmakla, davalı ...işbu imal ve satış fiillerinin ve diğer davalı ...nun ise bunları satmakla icra eylediği satış fiilinin Haksız Rekabet teşkil ettiğinin ve bu vakaların T. Ticaret K.nun 57/5 maddesine aykırı olduğunun tesbitine,

2- Her iki davalının bu sebeple vaki haksız rekabetlerinin men'ine ve satışa araz edilen ...markalı Kovalı Linyit Sobalarının imal ve satışlarının men'ine,

3- Her ne nam altında olursa olsun 17551 sayılı İhtira Beratı ile nitelenen sistem ile davalılar tarafından, bir başka adla da olsa, Kovalı Linyit Sobası İmal Edilmemesine ve Satışa Arzedilmemesine ve bu suretle vaki olacak İltibasın Men'ine,

4- Taklit olduğu tesbit edilen ...marka Sobaların ve ayrıca bunların imaline mahsus alat ve edavatın İhtira Beratı Kanununun 50. maddesi gereğince zabtına ve bunların Berat Sahibi olan davacıya verilmesine ve karar örneğinin mahkeme divanhanesine asılmasına,

5- Hükmün kesinleşmesini müteakip, masrafı davalılardan alınmak üzere, T.Ticaret K.nun 61. maddesi gereğince İstanbul, Ankara, İzmir ve Kayseri'de yayınlanan günlük gazetelerin birer tanesinde, ikişer defa olmak üzere ve karar örneğinin mahkeme divanhanesine asılmasına, ilanı suretiyle üçüncü şahıslara duyurulmasına....., 14.5.1979 günü oybirliğiyle karar verilmiştir.» (15.11.1979, Yeni Asır).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Üretim araçlarına sahiplenmeyi de öngören bu hükmün anayasaya aykırı olduğu yolundaki savı Anayasa mahkemesi aşağıdaki kararıyla red etmiştir:

"...İtiraz yoluna başvuran mahkeme, taklit olunduğu anlaşılan eşyanın üretimine ilişkin alât ve edavatın zoralımına ve berat sahibine verilmesine ilişkin İhtira Beratı Kanunu'nun 50. maddesinin Anayasa'ya aykırılığını, günümüzdeki teknik alanda ve sanayide tek eşya yapan aletler yerine birçok işlemi birlikte yapan dev makinaların kullanıldığı, büyük bir tezgahta haksız rekabetin konusuna giren işlem yanında daha birçok işlemler yapıldığı ve çeşitli mallar üretildiği, bu makinalardan birinde haksız rekabete konu olan bir birim mal üretildi diye bu tür makinaların çok amaçlı olduğu dikkate alınmadan haksız rekabeti yapan kişinin elinden zorla alınarak, ihtira beratı sahibine verilmesinde kamu yararı bulunmadığı ve bu durumun mülkiyet hakkının özüne dokunduğu gerekçesine dayandırmaktadır.

İhtira Beratı Kanunu, 1. maddesi ile sanat ve sanayiye ilişkin her nevi icat ve keşfiyat ve ıslahattan yararlanma hakkının Devlet tarafından verilecek "berat" ile sağlanması esasını getirmiştir.

Söz konusu Yasanın 50. maddesi, berat verilmek suretiyle yararlanma hakları Devletçe sağlanan kişiler tarafından icat, keşif, ya da islâh edilen eşyanın taklit edilmesini önleyici nitelikte bazı yaptırımları öngörmektedir. Bu madde hükmüyle güdülen amaç, haksız rekabetin önlenmesi yanında, buluşların (ihtirâât, keşfiyat ve islahat) özendirilmesi, bulucuların korunması yoluyla kamu yararını sağlamaktır.

Belirtilen nedenle itiraz konusu edilen hükmün Anayasa'nın 35. maddesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır. Ancak ileri sürüldüğü gibi çok amaçlı ve çok işlemli taklit edilen eşya yanında başka maddelerin de üretimini yapan ya da üretiminde kullanılan makina ya da tezgahların bu madde kapsamı dışında tutulması doğaldır. Çünkü madde, "imale mahsus" alet ve edavatın zoralımını öngörmüştür. Taklit olunan şey dahil bir çok eşyayı üreten makina ya da tezgahın, özel olarak taklit olunan eşyayı yapmak için kurulduğu söylenemez. Çünkü bir alet ve edavatın, bir şeyin üretimine "mahsus" olmasının kabul edilmesi, yalnızca o şeyin imâlinde kullanımı gerekli kılar. Bu nedenlerle itiraz olunan hükmün anayasanın 38. maddesine aykırı bir yönü görülmemiştir. Kaldı ki bu durum, bu konuda katıldığımız uluslararası sözleşmelerle uyum içindedir.

Anayasa'nın 48. maddesi çalışma ve sözleşme özgürlüğü ile ilgili kurallar getirmektedir. Bu maddeye göre, Devlet, özel teşebbüslerin güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak önlemleri alacaktır. Kişilerin, icat ve keşiflerinden yararlandırılmaları, buluşların korunması, ticari faaliyetin güvenlilik ve kararlılık içinde yürütülmesiyle ilgilidir. Taklit yoluyla, haksız rekabet yapan kişilerin, ticari yaşamın, güvenlilik ve kararlılıkla devamına zarar verecekleri açıktır. Anayasa'nın 35. maddesiyle ilgili incelemede belirtildiği gibi, İhtira Beratı Kanunu'nun 50. maddesi bir çok şey üreten makina ya da fabrikanın değil, özel olarak taklit edilmek suretiyle haksız rekabete konu olan eşyanın yapımına mahsus alet ve edavatın zoralımını ve berat sahibine verilmesini öngörmektedir.

Sonuç olarak, itiraz konusu maddenin Anayasa'nın 48. maddesine de aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

Anayasa'nın 49.maddesinin birinci fıkrasında "çalışma herkesin hakkı ve ödevidir" diye belirtildikten sonra ikinci fıkrası ile "Devlet çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek, çalışmayı desteklemek ve işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli tedbirleri alır." hükmü getirilmiştir. İhtira Beratı Kanunu'nun 50. maddesinde öngörülen yaptırım, Anayasa'nın, "çalışanların hayat seviyesinin yükseltilmesi", "çalışma hayatının geliştirilmesi", "çalışanın desteklenmesi" yolundaki ilkelerine uygun düşmektedir.

Bu yolla, çalışma ve çalışanın desteklenmesinde, icat ve keşifte bulunanların haklarının korunmasında ve böylece haksız rekabetin önlenmesinde Anayasa'nın söz konusu buyurucu kuralına aykırı bir yön yoktur.

İtiraza konu edilen 11 Rebiulâhir 1297-10 Mart 1296 günlü İhtira Beratı Kanunu'nun 50. maddesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına..." (Anayasa Mhk. Kr. E. 1981/10, K. 1983/16, 8.12.1983; RG. 18482/7.8.1984).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

II. Ceza Davaları:

I.1'de anılan kimselerle

-yasaklı ürünü nerden aldığını bildirmekten çekinenler,

-yasağa aykırı olarak patenti kullanmağa devam edenler aleyhine Asliye ceza mahkemelerinde dava açılır ve eylemi yapan 15 günden 1 yıla kadar hapis cezası ile ağır para cezasına çarptırılır (Karş. İBK. m.44, 47; TK.57 vd.).

Taslakta da haksız ürünü yapan tesislerin müsadere ve imhasının da karara bağlanabileceği (PK Tas. m.60) hükmü tekrarlanmaktadır (İBK. m.50)

Yalnız görevleri sırasında suç işleyenler değil, eylemden bilgisi olması gereken işletme sahibi, yönetici temsilcileri de eylemi yapan gibi ceza görürler (PK Tas. m.61).

Ceza davası açma yetkisi, zarar görenler yanında Sınai Mülkiyet Dairesi ile Ticaret ve Sanayi Odalarına da tanınmaktadır (PK Tas. m.62). Cezaî takibat, bugün için şahsi davanın açılmasına bağlıdır (CMUK. 344/8). Ceza mahkemesi, şahsi hak konusunda da karar verebilir (CMUK. 358). Bu nedenle Türkiye'de bu tür anlaşmazlıkların çoğu kez ceza mahkemelerinde çözümlenmesi eğilimi vardır.

İBK iki taklit suçu öngörür: Biri taklit, öteki taklite benzeyen suçlar.

a) Taklit suçu (İBK. 43):

Bu suçun oluşması için önce geçerli bir patentin bulunması gerekir. Ayrıca patent sahibinin hakları zedelenmiş olmalıdır. Hakkın zedelenmesi, patentli malın üretimi ve patent konusu araçların kullanımı yoluyla olmalıdır.

b) Taklide benzer suçlar: Bunlar taklit olunmuş eşyayı bilerek saklama (ihfa) ve bilerek satma ya da satılığa çıkarma ve ayrıca patentli malı bilerek ithal etmektir (İBK. 44).(2)

Taklit suçu, patent sahibinin çalışanı tarafından yapılırsa ceza ağırlaşır (İBK. 42). (Bir aydan 6 aya kadar hapis ve para cezası)

c) Patent varmış gibi davranma suçu (İBK. 39)

TCK (183)'da ayrıca patentle ilgili devlet sırlarının açığa vurulmasını cezalandırır.

---

(2) Ayrıntılar: Ayiter, age, s.153

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Onuncu Bölüm

FAYDALI MODELLER; SINAİ RESİM VE MODELLER

Türkiye'de yasal düzenlemesi bulunmayan sınai mülkiyetle ilgili başka iki konu da; faydalı modeller ve sınai resim ve modellerdir.

"Küçük buluşu" olarak da nitelendirilen "faydalı modeller"; araç, gereç ya da bir makinanın iş görme gücünü çabuklaştıran yahut zaman tasarrufu sağlayan, ya da pratik olarak kullanılabilen buluşlardır.

Faydalı modeller, Paris antlaşmasına göre "patent" olarak kabul görmektedirler.(1)

Faydalı modellerin de ihtira olarak tescil edilmesi gerektiği : «..Nelerin ihtira olarak tescil edileceğini açıklayan 1879 tarihli İhtira Beratı Yasasının 1 ve 2. maddelerinde, sanayi alanındaki buluşlar arasında bir ayırım yapılmadığına ve Paris İttihadı Mukavelesinin 4. maddesinde de, faydalı modellere tescil yönünden ihtira beratleri derecesinde önem verildiğine göre, «Damarlı çukur panolar» ünvanlı ihtiraın faydalı model olduğundan bahisle tescil edilmemesinde isabet bulunmadığından bu yolda verilen dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir.» (12. D. 14.3.1972 gün, E: 1970/2882, K: 1972/756, Dan., 12. D. Kr. C.I, s.442)

Faydalı model olduğu saptanan ihtiraın tescil edilmemesinde isabet bulunmadığı : «Faydalı model olduğu idarece kabul edilen «Naylon üzerine muhtelif kuş resim basılı, gidilen yerde monte edilerek uçurulan ve avdette sökülerek elde taşınılabilen çocuk uçurtmaları» isimli ihtiraın 1879 tarihli İhtira Beratı Kanununun 2. maddesi hükmü uyarınca tescil edilmesi gerekirken, bu yoldaki istemin reddinde isabet bulunmadığından dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir.» (12. D. 23.6.1973 gün, E: 1970/3570, K: 1973/1968; Dan. 12. D. Kr. 1976, C.I, s.443)

I. Sınai Resimler

Bunlar; ticari amaçla el, makina, ya da kimyasal yöntemlerle bir şeyin süslenmesine elverişli çizgi ve renklerin birleştirilmelerini ve düzenlenmelerini ifade ederler.

II. Sınai Modeller:

Sınai modeller, üretime model oluşturabilen ve düzeni, dış durumu, süslenmesi, ya da görüntüsü bakımından ayırıcı ve tamamlayıcı niteliği bulunan eşyalardır. Danıştay kararlarında sınai resim ve modellerin Paris antaşması çerçevesinde korunacağı belirtilir. Sınai model ve resimler Türkiye'de ayrıca Ticaret Kanunu Haksız Rekabet hükümleri çerçevesinde korunurlar.

---

(1) Ayrıntılar için: Bruchhausen, s.222.

Sınai resim ve faydalı modellerle ilgili ihtiraların da tescil edileceği : «Sanayi alanında bir nevi küçük ihtira niteliğinden olan sınai resim ve modellerin de diğer ihtiralar gibi himaye olunacağının 1879 tarihli Yasanın 1 ve 2. ve Paris İttihadı Mukavelesinin 4. maddelerinde öngörüldüğü ve diğer taraftan tescili istenen buluşun, buzdolabının iç ve dış yüzeyleri arasına bir usulle poliüretan akıtılmak suretiyle köpüklü tecrit olduğu, tezyinle ve fonksiyonunu belli bir şekle sahip olduğu takdirde ifa edebilmesi hali ile ilgisi bulunmadığı ve yasanın 2. maddesinde belirtildiği gibi bilinen vasıtaların yeni bir şekilde kullanılması suretiyle yeni bir netice meydana getirme teşkil ettiği cihetle buluşun faydalı model, sınai resim ve modeller sınıfına girdiği için tescilinin yapılmaması işleminin bu sebeplerle iptaline karar verilmiştir.» (12. D. 14.3.1972 gün, E: 1970/2582, K: 1972/801, Dan. 12. D.Kr, C.I, s.442)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Onbirinci Bölüm

LİSANS SÖZLEŞMESİ

I.Patent ve Know-How Kavramları ve Yasal Dayanak:

Hukuk uygulamasında patentin önemli başlıca görüntülerinden biri de "lisans sözleşmeleri" dir.

Patent hakkı, buluş sahibinin patent isteme hakkını ve patentten doğan haklarını anlatır. Markalar gibi patent hakları da devredilebilir ve miras bırakılabilir.(1)

Lisans anlaşması ise, lisans verenin patentten ya da markadan doğan haklarını kullanma yetkisini lisans alana devrettiği sözleşmeyi ifade eder. Bu sözleşmeyle lisans veren, patentten veya markadan doğan haklarını lisans verene devretmiş olmaktadır.

Belirli bir tekniği uygulamaya koyabilmek için gerekli teknik, ticaret ve işletmecilik bilgi ve becerileri "Teknik bilgi" (Know-How) olarak nitelendirilirler. Teknik bilgi bir işin başından sonuna kadar nasıl uygulanacağını gösterir.

Bu deyim, Dünya Sınai Mülkiyeti Koruma Birliği'nce (AIPPI) şöyle tanımlanmıştır:

"Kazanç amacına dönük olarak yeni'lik taşıyan ve -patente bağlanabilme özelliğine bakılmaksızın- belirli bir meslek ya da sanayi ile ilgili tekniği uygulamaya yarayan bütün bilgi ve üretim araçlarıdır"(2)

Dünya Fikrî Mülkiyet Örgütü (WIPO/OMPI) de kavramı "sınai mülkiyetle ilgili tekniğin kullanılmasına yarayan bilgi ya da üretim yöntemleri olarak tanımlar.

İngilizce "nasıl'ı bilme" anlamı taşıyan "Know-how", bütün kademeleriyle baştan sona üretimin nasıl yapılacağını gösterebileceği gibi, üretimin yalnızca belirli aşamaları ile de yetinebilir. Örgütlen-

---

(1) Ayrıntılar için: Bruchhausen; Patent Sorten Schutz und Gebrauchsmusterrecht s. 151 vd.

(2) Yosmaoğlu, age., s.49. Uluslararası Ticaret Odası literatüründe Know-How, "sadece gizli tutulan teknik bilgi ve formüller değil, patenti uygulayabilmek için gerekli yöntem ve işlemlerle ilgili bilgi ve becerilerin tümü" olarak nitelendirilmiştir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

me ve yöntemle ilgili işletme etkinlikleri de "Know-How"ın konusunu oluşturabilir ki o zaman buna "ticari Know-How" denir. Fakat uygulamada asıl önem taşıyan teknik Know-How'dır.

Bir üretim mekanizması için gerekli teknik bilgiler iki yönlü olabilir; bunlardan ilki tesçil ve ilân edilen patentten edinilen bilgilerdir. Fakat bir de "işletme sırrı" denen yöntemin gizli tutulmuş bilgileri olabilir. Gizli tutulan bilgiler, tek tek belirli kademelerde bilinen bilgilerin bileşimi ya da birikimini ifade edebilir. Gizli tutulan bu bilgiler belki özel bir "gizli tutma yükümlülüğü" öngören sözleşme ile açıklanırlar. Know-how deyimi; hem bilinen, hem de gizli tutulan bu iki tür bilgi grubunu topluca anlatır. Know-how'ın mutlaka patente bağlanmış, tesçil edilmiş bir bölümünün de bulunması gerektiği yolunda bir kural da yoktur. Know-how'un hiç bir bölümüne patent alınmamış da olabilir.Bu yüzden korumaya alınmamış hakları ileri sürerek Know-How sahibinin genel yasaklama hakkının bulunmadığı belirtilmelidir.

İlgili buluşun patente bağlanmasından ya da patent için başvurusundan önce de lisans verilebilir. Patent lisansı, korunması için patent başvurusu yapılan, ya da yapılması tasarlanan lisanslar bakımından söz konusu olur. Fakat aslında buluş için hiç başvuru yapılmayacaksa ve aksine buluşun gizli tutulması amaçlanıyorsa, bu durumda kullanım hakkının devri, ancak "Know-How" sözleşmesi ile olabilir. Buluş için başvurunun yapılması planlanmış olsa bile, başvuru öncesindeki aşamada yapılan sözleşme bakımından taraflar arası ilişki, başvurunun yayınlanmasına kadar da "Know-How" sözleşmesi gibi işlem görecektir. Ancak ilişki ilândan itibaren "Know-How" sözleşmesi, patent lisansı sözleşmesine dönüşür. (3)

Buluş fikrini soyutlaştıran teknik sinaî mülkiyet, okuyucusuna, tasviri yapılan ürünü taklit etme imkânını vermez. Koruma hakkının sahibi de, soyut koruma bakımından hiç de gereği olmayan uygulama basamaklarının somut ayrıntılarını patent müdürlüğüne açıklamağa da ilgi göstermez. Buna karşılık lisans alan koruma hakkı yanında Know-How'ı da kullanabilmeyi hedef edinir. Know-How'sız bir koruma hakkı, sadece kismî bir değer taşır.

Öte yandan söz gelimi Alman Kartel makamları, herkesin öğrendiği bilgilerin lisans sözleşmesine konu edilmesi ve gereksiz yere bir lisans ücretine bağlanmasını yasaklar (Karş. GWB 21)

---

(3) Bernhardt/Krasser, age., s.689

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Türkiye'de patentin devri ve lisans sözleşmeleriyle ilgili düzenlemeler 10.3.1296 (1880) 23.3.1879 tarihli "İhtira Beratı Kanunu Muvakkatı"nın 25.-28. maddelerinde yer alır. (Türkiye ayrıca işaret edildiği gibi sınaî mülkiyetin uluslararası korunması hakkındaki 1883 Paris antlaşmasının Londra metnine de katılmıştır (30.1.1957 g. ve 6894 sa. K). Sınaî mülkiyet mevzuatının uygulaması -markaları da kapsayacak biçimde- iki ayrı yönetmelikle de ayrıca belirlenmiştir (RG. 9109/21.9.1955 ve 6.10.1956).

Türkiye'deki Patent yasasına göre, patentin bedelsiz ya da belirli bedel karşılığında kısmen ya da tamamen devri mümkündür (İBK. 25). Devir işlemi -belirli harcı yatırılarak- noterde yapılır. Bu devrin üçüncü kişilere karşı geçerli olmasının koşulu, sınaî mülkiyet dairesine tesçil ettirilmesidir.

Türk yasası lisans sözleşmesi'ni patent konusunun belirli sayıda ve belirli süre için üretim hakkının devri olarak tanımlamaktadır (İBK. 26). Bu hüküm patentin işletilmesinin devri anlamına yorumlanabilir. (4)

Lisans sözleşmesiyle patentin kullanılma hakkı el değiştirmektedir.

II. Teknoloji transferinin başkaca araçları:

Teknoloji transferinin lisans sözleşmeleri dışında da uluslararası uygulamada başka araçları da vardır: (5)

II.1. Joint ventures biçimindeki yerli ile ortak yabancı yatırımlar:

Ortaklığın güçlü yanı durumundaki yabancı teknoloji sahibinin bu tür yatırımlarda girdi'leri dünya piyasa fiatları üstünde satma, teknik servislerin fiatını yüksek tutma, yüksek management ücretleri yoluyla kârını yükseltme yolları bulma imkânları vardır. Ayrıca yabancı yatırımcının ihracata belirli sınırlamalar getirmesi de bu gibi durumlarda karşılaşılan bilinen sakıncalar arasında yer alırlar.

---

(4) Karş. Hirş, Sınai ve Fikrî Haklar, 1948, s.123; Ayiter, age, s.107.
(5) Keegan, Multinational Marketing, s.244; Karş.: Yüksel, Die Rechtsnatur.. des Lizenzvertrages in der Türkei, II/1989, s.13.

TABLO : 1 LİSANS VEREN VE ALANIN AMAÇLARI

	LİSANS VERENİN AMACI	KÂRI YÜKSELTME	LİSANS ALANIN AMACI
	TEKNOLOJİ SATIŞINDA LİSANS VERENİN AYRINTILI AMAÇLARI		TEKNOLOJİ EDİNİLMESİNDE LİSANS ALANIN AMAÇLARI
TEKNOLOJİ ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME (AG)	- Teknolojinin satışı, royalty (teknoloji ücreti) veya diğer bir türden gelir elde etmek - Satılan teknolojiye bağlı olarak, yapılan araştırma ve geliştirme giderlerinin geri dönüş hızını artırma, - Ortak girişimlerin (joint ventures) kurulmasına yol gösterebilecek Çapraz Lisans anlaşmalarında olduğu gibi teknik işbirliğinin kurulması		- Yüksek araştırma ve geliştirme risk ve giderlerinden kaçınma - Araştırma ve geliştirme çabalarının olmayışı - Lisans alanın araştırmasına destek ve/veya diğerlerine teknik yardım sağlama.
PAZAR	- Piyasanın genişlemesi, - Doğrudan satış yoluyla erişilmesi güç olan pazarlara açılma - Bölge pazarına bir ürünü adapte etmek - Lisans alana ürün, hizmet, hammadde, donanım ve yedek parça sağlayarak kârı artırmak - Tam anlamıyla sahipli bir yan kuruluşu örgütlemenin ya da bir piyasaya ulaşmada sermaye gereksinimini azaltmanın güçlüğü. - Lisans verenin bütün itibarını tam anlamıyla ortaya koymak.		- Dış pazarlara girme çabası - Bölge pazarındaki güçlü rekabete karşı dayanma çabası - İthal ikamesi yoluyla kâr sağlama.
ÜRETİM	- Ucuz işgücünden yararlanma, bir şirketin sermayesine katılma, - Ham maddelerin sürümünü sağlama		- Ürün kalitesini geliştirme - Bölge koşullarına göre geliştirilen teknoloji elde etme.

Kaynak : UNIDO, Technology payment Evaluation Summary results of a pilot exercise, 7.9.1983, Y. 83 - 61527, s.3
Tabloların düzenlenişinde araştırma görevlisi çalışma arkadaşım Dr. Osman Gürbüz yardımcı olmuştur.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

II.2. İş yönetme sözleşmeleri (Management contracts):

Bu sözleşmeler gerçi az gelişmiş ülkelerin sanayi kalkış dönemleri için en uygun çözümler gibi görünürlerse de , bunlarda da girdi maliyetlerini yüksek tutma ve mühendislik ve tamir hizmetlerine yüksek ücretler alma sakıncaları görülmektedir. Ancak uygulamada bunların sayıları çok azdır. Bu sözleşmeler genellikle girdi satıcıları ya da tesis üreticileri bakımından ilgi çekici olmaktadır. Oysa söz gelimi makina ve tesis satıcısının az gelişmiş ülkeye teknoloji katkısı sınırlı olmaktadır; çünkü üretici, geldiği ülkeye en uygun modeli düşünmekten çok kendi üretimini satmanın yollarının aramaktadır. Getirilen model ya çok ilkel ya çok gelişmiş olmakta, yedek parça bulunması sorun olmakta, ekipman maliyeti yükseltmektedir.

II.3. Uluslararası kuruluşlardan teknisyen sağlanması:

BM gibi kuruluşların yolladıkları elemanlarla sağlanacak teknoloji transferi semboliktir ve genellikle standartların altındadır. Teknoloji yaygın hale gelmedikçe, gelişmiş teknolojinin firması herhangi bir elemanından feragati göze almayacaktır. Teknolojinin bu yoldan başarılı örneklerine rastlamak zor olmaktadır.

III. Lisans Sözleşmesinin Hukuki niteliği:

Yasanın gerçi, her iki kurumun da -malları düzenleme işlevlerindeki benzerlikten ötürü gayri maddi haklara çoğu kez aynî haklara benzer çözümler öngördüğü bilinmektedir. Belirtelim ki, lisans sözleşmesi'ne gereğinde aynî hak özellikleri tanımanın pratikteki sonucu özellikle, lisans alanın -lisans verenin katılmasına ihtiyaç duymaksızın- lisans hakkına müdahale durumunda üçüncü kişiye karşı inisiyatif kullanma imkânında görülür.

İsviçre Federal Mahkemesi de eski (1899) bir kararında (BGE 23 I 910) lisansı, patent hakkının bölünmüş bir parçası saymış ve ona aynî hak niteliği tanımıştır. Federal Mahkeme başka bir kararında (BGE 61 II 138) lisans verenin patentin korunması konusundaki yükümlülüğünden söz etmekte ve lisans alana sözleşmede böyle bir yetki tanınmaması durumunda, sözleşmenin yapısının bu sonucu çıkarmaya yetmeyeceği açıklanmakta ve ilişki, hasılat kirası olarak değerlendirilmektedir. Görülüyor ki, Federal Mahkeme bu eski kararlarında lisans ilişkisinde şahsi nitelik görmekteydi. Ancak Federal mahkeme daha sonraki kararlarında (6) tekelci lisans alana dava hakkını tanımakta ve fikrî hakların devredilemezliği -kabul edildiği halde, kullanma hakkını elde eden kişinin aynî bir ilişki kurduğu görüşüne uyularak, dava hakkı tanınmaktadır.

---

(6) Ayrıntılar için : Ortan, age. s. 65.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Buna karşılık Anayasa mahkemesi patent hakkında mülkiyet niteliği görmemektedir.

Anayasada da (m. 36) taşınır ve taşımaz mallar üzerindeki mülkiyet ve diğer gayrimaddi haklar (bu arada patent hakkı) garanti altına alındığı gibi bunların kamu yararına sınırlandırılabileceği de kurala bağlanmıştır. Fakat buna rağmen Anayasa mahkemesi benzer bir yan alan niteliğindeki "fikri haklar" la birlikte patent hakkını da mülkiyetle açıklanamayacak bir hak olarak yorumlamıştır. Karara göre "Fikrî haklar"ın Anayasa'nın mülkiyet hakkı için tanıdığı teminattan faydalanamayacağı, bu hakların sadece bir ölçüde anayasa teminatı altında bulunduğu, ihtira üzerindeki hakkın mameleke girmekle birlikte, mülkiyetten başka bir hak olduğu" görüşüne yer verilmiştir.(7)

Türk yazarların görüşleri değişiktir: Hirş (8) Lisansta şahsi nitelik görür. Ayıter de lisans alanın üçüncü kişilere dava hakkı bulunmadığını, lisans verenin taklit edenlere karşı dava hakkını kullanmaması durumunda, tazminatla yükümlü olduğunu belirtir. Buradan hareketle Ayıter, İBK. 27. maddesinin "ihtira hakkının bir kısmının ferağ ve intikali halinde bunun üçüncü şahıslara karşı tesir edebilmesi için tescili gerekli görmekte, o halde lisans sözleşmesinin de tescili gerekir" sonucuna varmaktadır.(9)

Patentle ilgili "bölünebilirlik teorisi" (Abspaltungstheorie) patent sahibinin yetkilerinin bir demet oluşturduğu ve bunların her birinin ayrı ayrı devredilebileceği görüşüne dayanır. İBK 1. maddesi ihtiradan yararlanım hakkının ihtira sahibine ait olduğunu öngörmektedir. Buradan da Türk hukukunun yararlanma biçiminde "olumlu" ve gereğinde üçüncü kişileri yasaklama biçiminde "olumsuz" yönüyle patent hakkının bölünebilirliğini kabul ettiği belirtilebilir. Ancak bu olumsuz yön (yasaklama) yasada açıkça dile getirilmemiştir. Fakat İBK 43, 44. maddeleri patent sahibinin tekelci hakkının doğal sonucu olarak, sahibolduğu men yetkisiyle beratlı malı taklit, taklit edilmiş eşyayı saklama, satma ve satışa çıkarma durumları ceza'ya konu edilmişlerdir.

Bu nedenle Türk hukukunda patent sahibinin tekelci, hakkının bölünerek tasarrufa elverişli olduğu ve böylece İsviçre patent yasasında (m. 33) olduğu gibi, patent hakkının kısmen, veya tamamen devredilebildiği ileri sürülmektedir.

---

(7) Anayasa mahk. Kr. 28.12.1967, 67/49, RG. 30.1.1969
(8) Hirş, Fikri ve sınai haklar, Ankara - 1948, s. 123
(9) Ayıter, Nuşin; İhtira Hukuku, s. 122, 67

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Buna karşılık İBK 1. ve onu tamamlayan 43. maddelerinde ve "ihtira beratlarının ferağ ve intikalini" düzenleyen fasılda patent'in mülkiyet kurumundan hiç de ayrı tutulmadığı, "sınai mülkiyet" biçimindeki adlandırmanın bile kuruma, mülkiyete benzer özellikler verdiği ileri sürülmüştür.(10)

Patent lisansı sözleşmesinin hukuki niteliği literatürde uzun süre tartışılmıştır.

Genel olarak İsviçre hukukunda -ve bir dönem 1933'e kadar Alman hukukunda- lisans sözleşmesi borçlar hukukunun "hasılat kirası" ile açıklanmıştır. (karş. BK. 270) (11)

Yapı ve amaçlardaki temel farklılıklara rağmen, bütün hükümleri ile olmasa da, hasılat kirasını lisans sözleşmelerine de uygulama görüşü, Türk hukukunda egemen görülmektedir. (12)

Gerçi lisans sözleşmesini, borçlar hukukunun öteki kurumlarıyla da yorumlama eğilimi eksik olmamaktadır. Ancak hiç biri konuya hasılat kirası kadar daha yakın görünmemiştir: Satış sözleşmesiyle açıklama çabası; patent sahibinin tekelci lisansa rağmen, buluşunda tasarruf yetkisini saklı tuttuğu durumlarda soruna çözüm getirememektedir.(13)

Öte yandan lisans sözleşmesinin, hasılat kirası türünde iki taraflılık yerine, daha çok bir işbirliği anlaşması özelliği taşıması göz önünde tutularak, lisansta "ortaklık sözleşmesi" yapısı da görülmek istenmiştir. Buna göre; somut örneklerinde lisans alanın lisans verene karşı normal lisans bedeli ödeme yükümlülüğü dışında taahhüde girmesi, ilişkiye tam iki taraflılığı aşan bir işbirliği sözleşmesi niteliği kazandırmaktadır; yine de bu çıkar birliği, ortaklık sözleşmesi kadar değildir. Ayrıca karşılıklı haklara saygıyı öngören "saldırmazlık koşulu" (Nichtangriffsabrede) ve buluşun birlikte işletilmesi gibi koşullar da, ortaklığa benzer öğelerdir. Bundan başka lisans bedelinin ciro, ya da net kâra göre düzenlendiği durumlarda lisans verene, lisans alanın muhasebe kayıtlarını denetleme imkânının tanınması da sözleşmeye ortaklık ögesi sokabilmektedir.

---

(10) Orlan, age, s. 77

(11) Ancak yine de hasılat kirasının tarım gayrimenkullerine dönük belirli amacını lisans'la ve BK. 271, 273, 277. maddelerinin, lisans sözleşmesiyle bağdaştırılması güçlükler yaratmaktadır. (Karş. Ayıter, age, s.110).

(12) Karş. Poroy, Reha; Internationale lizenzverträge, 2. Aufl. Weinheim 1958, s. 449.

(13) Aytıntılar için: Stumpf / Hesse, age. s.36; Bernhardt/Krasser, age., s.699

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Bunlar gibi karşılıklı sır saklama, yeniliklerin ilerde duyurulması yükümlülüğü, belirli görev ayırımlarının öngörülmesi gibi durumlarda, lisans sözleşmesine ortaklık ögeleri sokulmuş olur. Birlikte çalışma ilişkisinin sözleşmede yoğunlaştırıldığı örneklerde, gerçek ortaklık sözleşmesi niteliği, daha da belirginleşebilir. Bu gibi durumlarda lisans ilişkisi adi ortaklık (BK. 520) görüntüsüne yaklaşabilir. Böyle olunca da, patentin (ya da buluşun) ekonomik olarak birlikte değerlendirilmesi konusunda ortak bir amaç saptanmış olmaktadır. Bununla birlikte bu koşullarda bile, lisans sözleşmesi ile güçlendirilmiş bir sadakat bağı üzerine kurulu borç ilişkisi çerçevesinde sadece bir çıkar ve güç birliği gözetilmiş olmaktadır.

Basit patent ortaklıklarında (einfache Patentgemeinschaft) taraflar, patent üzerindeki hakları saklı kalarak, karşılıklı olarak birbirlerine patent verme yükümlülüğü altına girmektedirler. Kartelin ilk aşaması türünde, uygulamada ortaklık sözleşmesi çerçevesinde lisans düzenlemelerinin yapıldığı görülmektedir. "Uygulanmış patent ortaklıkları" (durchgeführte Patentgemeinschaft) da, patent birlikleri'nin (patent pool) bir türünü oluştururlar. Bunlarda lisansı alan gerçek kişi değil, çoğu kez bir A.Ş., Ltd. Şti. veya Holding gibi bir üst organ (Konsern) olmaktadır. Böylece bu üst organ, patentlerin kullanım hakkını basit lisanslarla ortaklarına devretmektedir.

Lisans sözleşmesi başlığı altında ürün satışı, ham madde teslimi, araç-gereç kiralaması gibi teknik konulara da yer verildiği görülmektedir. Bu gibi durumlarda karma içerikli sözleşmeler ortaya çıkmaktadır.

Görülüyor ki, lisans sözleşmesiyle -satışta olduğunun aksine- devir edenin hak sahipliğinin ortadan kalkacağını kabul etmek mümkün değildir.

Bütün bu açıklamalara rağmen lisans sözleşmesinin kuşkusuz "kendine özgü" (sui generis) bir sözleşme olduğu belirtilebilir. Öte yandan bu yorum, somut örneğin özelliğine göre konuya uyan başka kurumların özelliklerinden yararlanmayı da engellemez.

Ancak görülmektedir ki; hasılat kirası (BK. 270-298) kurumu, benzetilen hukuk kurumları içinde lisans sözleşmesinin yapısına en uygun düşenidir. Gerçi bir hakkın aynı süre için birden fazla kişiye kiralanmasının mümkün olmayışı, bu yorumun çelişkilerinden ilkini oluşturmaktadır. Fakat burada önemli olan hak sahipliğinin lisans verende kalması ve devredilenin sadece kullanım hakkından ibaret bulunmasıdır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Sözleşmeyi, "kendine özgü yapı" özelliğinden ötürü ilişkilerin doğasından çıkarılacak belirsiz hukuk kurallarının geliştirilmesine açık tutmak, hukukta (14) güvensizlik yaratır; kaza ve bilimsel iştihatlar da bugüne dek konuyla ilgili ortak ilkeleri ortaya çıkaramadığı için, belirli hukuk kurumlarını temel almanın pratik yararı açıktır.

IV. Lisans Sözleşmesinin Kapsamı ve Biçimi:

Lisans sözleşmesiyle devredilen patentin kullanma hakkının kapsamı konusunda, görüşler değişiktir. İcra (edim) yetkisini de içeren lisans sözleşmesi; hem kullanma ve hem de satış yetkilerini kapsar. Buna karşılık sadece satış yetkisi veren lisansın, edim (icra) yetkisini vermediği kabul edilebilir. Öte yandan patent hem usul patenti (Verfahrenspatent) ve hem de gereç/tesisat (Vorrichtungspatent) niteliğinde ise, lisans sözleşmesi ile patentin bütün kapsamı ile devredildiği sonucu çıkarılabilir.

Sözleşme, kuşku yoktur ki, lisansın kapsamının saptanması bakımından ilk başvurulacak metindir. Sözleşme, sadece ana patentin (Hauptpatent) devredildiğini belirtiyorsa ve ek patent (Zusatzpatent)leri, işletme bilgileri ve diğer konuları kapsam dışı tutuyorsa, buna uyulmak gerekir. Ancak taslakta (m. 33) "patente dayalı hakların dışında, lisans alanın ekonomik ve ticari faaliyetlerini engelleyici hükümlerin "sözleşmeye konulamayacağı öngörülmüştür. Ana patent de birden fazla olabilir; bu taktirde hangisinin lisans sözleşmesi konusunu oluşturduğu belirtilmelidir. Sözleşme kapsadığı ek patentler konusuna da açıklık getirmelidir, aksi halde ek patentin kapsam dışında kaldığı varsayılır. Ancak ek patentin, ana patentin kullanılması bakımından zorunlu olması durumunda, lisansla ek patentin de devredildiğini kabul etmek gerekir.

Öte yandan nitelikleri gereği (IBK. m. 18'e göre) sicile kaydedilip kamu oyuna ayrıca açıklanmayan üretim sırları (Fabrikationsgeheimnisse)nın lisansın kapsamı dışında olduğu varsayılır. Ancak lisans sözleşmesi açıkça üretim sırlarını da içeriyorsa, buna uyulur.

Lisansın özelliğinin gerektirmesi durumunda, işletme bilgilerinin de lisansa dahil olduğu kabul edilebilir.

Lisans ya da Know-How sözleşmesi sonucu olarak "Teknik bilgi" ile ayrıntılı biçimde yöntem, formül, teknik resim, plan, katalog, ürün kontrolüne yarayan araçlar, uygulama el kitapları, teknik de

---

(14) Karş.: Henn, age, s.84.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

neyimler partnere devredilir, karşılıklı ziyaret ve kişisel incelemeler gerçekleştirilir. Bu açıdan "teknik bilgi"yi patentlerin tarifnamelerinde bulunmayan, patenti alınmış buluşla ilgili ayrıntılı ek bilgiler olarak nitelendirmek mümkündür.(15)

Know-How'dan beklenen hizmet türleri şunlar olabilir:

1. Mühendislik hizmetleri: Bu hizmetle sözleşme tarafına teknik bilginin özel durumlara uyacak ayrıntılı bilgileri aktarılır.
2. Teknik yardım: Know-How verenin, alıcı ülkesindeki mühendislik hizmetleri ile Know-How ile aktarılmak istenen tekniği gerçekleştirmek için yaptığı hizmetlerdir.

Bir teknik bilgi sözleşmesinde genel olarak yer alacak konular şöyle sıralanabilir:

-Know-how'ı tanımlayan bütün belge ve kitapların (proses kitabı) teslimi yükümlülüğü ve teslim zamanı,
-Yöntemi gerçekleştirecek mekanik araç ve verilerin teslimi (mechanical engineering) ve koşulları, araç yerleştirme (lay out) projeleri, yerleşim ve atölye plânları, montaj plânları, kalite kontrol ve analiz gereçleri;
-Ham madde nitelikleri, yapım özellikleri, üretim formülleri, işlem ve üretim aşamaları;
-Teknik danışmanlık,
-Yan ürün ve artıkların değerlendirilmeleri;
-Gelişmeleri zamanında duyurma;
-Sözleşme bedeli, ödeme yöntemi, tekelci yetki tanıyıp tanımadığı;
-Yarı ürün, ürün örnekleri verilip verilmeyeceği;
-Personel eğitim ve değişimi konuları;
-Satıcının vereceği malzeme ve yedek parça garantileri;
-Teslim ve ödeme gecikmelerinin yaptırımları;
-Anlaşmazlıklarda hakem koşulu.

Öte yandan bir başka teknik sorun olarak, patente bağlanmamış buluşların -İBK. göre de - lisans sözleşmesine konu olabileceği belirtilmelidir (karş. İBK. 26, 36) Ayrıca buluşu ayrıntılarıyla açıklayabilme koşulu ile gelecekteki patentlerin bile lisans sözleşmesine konu edilmeleri mümkündür.

Türk mevzuatına göre (İBK. 28) "düzeltme buluşları" konusunda "ek tasdikname" alınır ve lisansı devralan, kuşkusuz bu "ek tasdikname" kapsamından da yararlanır. Fakat gelecekteki buluşun devri taahhüdünü bu sözleşmeye dahil saymak güçtür.

---

(15) Schutz-Süchting, in: Münchener Vertrags-handbuch, Bd. 3, s.243

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Böyle bir taahhüt BK. 22. anlamında sözleşme vaadi olarak yorumlanabilir. Fakat gelecekteki bütün buluşların devri taahhüdü, ekonomik özgürlüğün tasvibedilemeyecek kısıtlanması olarak da görülebilir ve bu yüzden geçersiz sayılabilir (TMK. 23). Sözleşme konusu, açıkça belirlenmelidir. Duruma göre teknik bilgi de (technische Lehre) lisans sözleşmesine konu olabilir. Patentler, tesçil edilip kamuya duyuruldukları (ilân edildikleri: İBK. 13) için, kapsamındaki teknik bilgiler açıkça saptanabilir ve sözleşme konusuna bu kapsamıyla dahil edilebilirler.

Aslında lisans sözleşmesi özel bir şekle bağlı değildir. İBK (m. 25) patent devirlerini yazılı şekle bağlamıştır. Taslaktada (m. 30/2) noter onayı öngörülmüştür. Devrin de, üçüncü kişilere karşı geçerli olması için tescil edilmesi gerekir. Taslağa göre tesçil, sözleşmenin geçerlilik koşuludur. (İBK Tas. m. 29/ 4).

Uygulamada lisans verenin yan yükümlülükleri de önem taşıyabilir: Lisans alana düzenli olarak teknik bilgilerin ulaştırılması ve bu bilgilerin güncelleştirilmesi, lisans verenin kaliteyi bir dönem denetlemesi, lisans alanın personelinin eğitilmesi de bu yan yükümlülükler arasında yer alabilir. Bu gibi yükümlülükler, kuşkusuz teknik bilgi devrini kapsamaktadır.

V. Lisans Sözleşmesi Türleri:

Lisans sözleşmeleri çeşitli görüş açılarından bölümlenirler:

1. Lisans alanın yetki kapsamına göre bölümleme:

Bunlardan ilki - ve yaygın- lisansın verdiği yetki kapsamına göre yapılan basit tekelci lisans ayırımıdır.

Türk mevzuatında tekelci ya da basit lisans ayırımı yapılmamıştır; bununla birlikte her iki türün de kararlaştırılması mümkündür.

1a) **Basit Lisans**: Lisans veren, sözleşmeye rağmen daha sonra -ve gereğinde aynı içerik ve aynı kullanım alanı için- başkalarına da lisans verme hakkını kendine saklı tutar. Basit lisansın etkisi sadece sözleşme taraflarınadır ve borç hukuku ilişkisi doğurur. (16) Burada kuşkusuz lisans alanın rekabet ve pazarlık gücü sınırlıdır. Basit lisansta lisans veren, başkalarına alt lisans verme hakkını kendine

---

(16) Eruchhausen, age, s. 153.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

saklı tutar. Patenti devrederse satın alan, basit lisans sözleşmesinin tarafı olmaz (17).

1b) **Tekelci Lisans** : Lisans veren, bu sözleşme ile lisans alana, aynı özellikte (konu, süre ve yöre gibi) başka bir kimseye lisans vermeyeceği yükümlülüğü ile lisansı kullanma yetkisi vermektedir. Böylece lisans alan, alanında ve o yörede önemli bir rekabet üstünlüğü elde etmektedir. Bu yönden özellikle tekelci lisansta aynî bir nitelik bulunduğu belirtilir.

Fakat tekelci lisans da; kullanma biçimi, yöre ve süre açısından sınırlandırılabilir. Ayrıca lisans verenin, o bölgeye verdiği daha önceki basit lisanslar da geçerliliklerini koruyacaklardır. Fakat tekelci lisans alan da, bu sözleşme ile basit lisans türünde alt lisanslar (Unterlizenzen) verme yetkisi elde etmektedir.

2. Lisansı değerlendirme sınır ve aşamalarına göre ayırım:

2a) Üretim Lisansı:
Üretim lisansı (Herstellungslizenz) ile lisans alana sadece patent konusu malı üretme yetkisi tanınır; kullanım ve satım yetkisi lisans verende bırakılır. (18)

Gerekli ham maddenin lisans verenden alınacağı koşulu da getirilebilir; buna karşılık yapılan üretimi-sözleşme çerçevesinde olarak- lisans veren satın almak zorundadır. Bunu yerine getirmezse, yani lisans veren ürünü satın almada temerrüde düşerse lisans alana bizzat satma yetkisinin (BK. 92 - Selbsthilfeverkauf) tanınması gerekir. Sözleşmeden bu sonuç çıkarılamıyorsa, lisans alana satış yetkisinin de tanınması zorunlu olur. Bu yapısıyla üretim lisansının hukuken istisna sözleşmesi (BK. 355) ile ilişkisi kurulabilir.

2b) Geliştirme ve yeniden yapma lisansları:
Geliştirme lisansında (Entwicklungslizenz), lisans alan aldığı lisansı temel ederek ürünü geliştirme yetkisi elde eder. Lisans alan, gelişimin belirli aşamasında modele göre yapma (Nachbaulizenz) almışsa, son aşamalarına yaklaşmış ürünü aynı biçimde üreterek rizikosuz bir imkândan yararlanma fırsatı elde eder. Ancak modele uyma zorunluğu, lisans alanı aktivitesinde kuşkusuz belirli oranda sınırlamış olacaktır. Çünkü bu durumda lisans veren, üretime de

---

(17) BGHZ 83, 251; Bruchhausen, s.153; Schultz-Süchting; age., s.268; Bernhardt / Krasser, age., s.691.
(18) Ayrıntılar için: Henn, age., s.75.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

satışa da müdahale imkânlarını elde tutar. Lisans veren üretimini belirli sınırın üstüne çıkaramıyorsa, kendisine rakip yaratan böyle bir lisans türünü vermeyi göze alacaktır. Bunu önleyen, uygulamanın karma çözümleri de vardır: Lisans alana lisansı verilir, satış hakkı ise lisans verende bırakılır.

2c) Montaj Lisansı :

Montaj lisansı (Montagelizenz) lisans verenden sağlanacak teknik, resim, model, tanıtma ve tasvirlere göre teslim alınmış parçalar lisans alan tarfından bir araya getirilip nihai ürüne dönüştürülmektedir. (19) Öte yandan montaj lisansları çoğu kez yeniden yapma lisansı ile bir arada olduğundan "yeniden yapma-montaj lisansından " (Nachbau-Montagelizenz) da söz edilir. Bu tür lisanslar ithalâtı güdümlü ve döviz imkânları sınırlı, az gelişmiş ülkelerde -Türkiye'de yaşandığı gibi- sanayiin kuruluşunun ilk kalkış dönemlerinde daha çok görülürler.

2d) Kullanım Lisansı:

Kullanma lisansı (Gebrauchslizenz) ile lisans alan - uygulaması sınırlı da olsa- lisans verenin patentli makine ve gerecini kendi işletmesinde kullanma hakkını elde eder. Ancak bu lisans, alana ürünü satma, ya da üretime kalkışma yetkisi vermez.

Bu yapısıyla söz konusu lisansta , bir oranda - hasılat kira'sı yapısı görülebilir. Fakat alınan bir "usul patenti"nin kullanımının, bunun satım ve üretimini de kapsayacağı belirtilmelidir.

2e) Satış Lisansı :

Satış lisansı (Verkaufs -(Vertriebs) -Lizenz) ile ürünün piyasaya sürülmesi yetkisi tanınır. (20) Ürün, çoğu kez lisans verenin deposundan teslim alınmaktadır. Lisans alan, malı kendi deposundan satıyorsa, mülkiyeti elde etmiş olması yüzünden patent serbest hale geleceği için, işlemin bu durumda normal ticari satım olarak görülmesi gerekir. Lisans, satış için, lisans alanın üçüncü bir kişinin yardımından yararlanmasına engel değildir. Ancak bu lisans genellikle alt lisans verilmesine elverişli değildir.

Uygulamada üretim ve satış lisansları çoğu kez bir aradadır ve bu amaçla lisans veren, lisans alana patent ve işletme bilgilerini (Know-How) birlikte verir.

---

(19) Ayrıntılar için: Henn, age., s.101.
(20) Ayrıntılar için: Henn, age., s.79.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

3. Dış ticaret sınırlamasına göre ayırım :

3a) İthal lisansı (Importlizenz) ile lisans alana, patentle korunan ürünleri ülkesine ithal ve satma yetkisi tanınmakta ve bunlar çoğu kez satış lisansı ile bir arada yürütülmektedir.

3b) İhraç lisansı (Exportlizenz) ile lisans alana patente bağlı ürünü ihraç etme hakkı verilmektedir. Bunun için ürün, ihraç edilen ülkede korunmaya değer kalitede sayılmalıdır.

4. Yöre, üretim yeri, ürün sayısı, süre sınırlaması öngörülen lisanslar:

4a) Yöresel lisans

Bu durumda lisans alana belirli bir bölge, ya da ülke için (yöre lisansı - Bezirkslizenz); ya da bütün ülkeler için lisans verilebilir (Dünya lisansı - Weltlizenz). Lisans alan - lisansın özelliğine, basit ya da tekelci olmasına göre- patente dayalı üretimi yapıp satma yetkisi elde eder.

4b) Süre ile sınırlı lisans:

Lisansın kullanımı için belirli bir süre konmuşsa "süreli lisans" (Zeitlizenz) söz konusu olur. Böyle bir sınırlama konmayan lisansların, temeli olan patentin koruma süresi boyunca geçerli olacağı varsayılır. Lisans alan sözleşme süresinde ürettiği malı, süre geçse de, satma yetkisini elde eder.

4c) Kişiye, ya da işletmeye bağlı lisans:

Kişiye bağlı lisans (persönliche lizenz), lisans alanın kişiliği göz önünde tutularak yapılmış bir sözleşmedir ve bu yüzden sözleşme, ya da mirasla başkasına geçemez. Öyle ki lisans alan, işletmesini sonradan başkasına devretse de, lisans kendisinde kalır ve yeni bir işletme açarsa, orada yine lisansını değerlendirebilir.

Buna karşılık işletme lisanslarında (Betriebslizenzen), ekonomik bir bütünlük (eine wirtshaftliche Einheit) olarak düşünülen işletmenin bütünü için lisans verilmektedir. (21) Bu anlamda olarak lisans alan, işletmesini büyütür ve genişletirse, lisansını yeni iş yerlerinde de kullanabilir. Sözleşmede işletmenin devri halinde lisansın geçerliliğinin kalmayacağı koşulu varsa, lisansın devri önlenmiş olur, aksi halde lisans devir ile birlikte işletmede kullanılmağa elverişli sayılır.

---

(21) Henn, age., s.97.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Genellikle basit lisanslar, işletme lisansı olarak değerlendirilirler. Zorunlu lisansların da yapıları işletme lisansı gibidir.

4d) Teknik sınırlamalı lisanslar

Lisans verilirken; ya sadece ana, ya da ek patent verilebilir; yahut ikisi birden kullanıma açılır. Bu tür sınırlamalar "teknik sınırlama" (Technische Beschränkte Lizenz) olarak nitelendirilirler. Ya da usul patentinin ancak belirli biçiminde kullanılması (söz gelimi lisans verenden alınacak makinalarda kullanılması gibi) da öngörülebilir.

4e) Kota sınırlamalı lisans

Lisansa, aylık -yıllık en çok üretim sınırlaması (Kota-Quoten-Lizenzen) da konulabilir. (22)

VI. Marka Lisansının Bazı Özellikleri

Markaların kullanım hakkının da başkalarına devredilmeleri mümkündür. Ancak batılı ülke hukuklarında bu sonuç önceleri ciddi olarak tartışılmıştı. Alman Yargıtay'ı da "markanın lisansının verilmesinin, marka sahibinin üçüncü kişilere karşı, markadan doğan tecavüzlere karşı ileri sürebilme konusunda borçlar hukukuyla ilişkili hakkından vazgeçmesi anlamına geldiğini" belirtmiştir (12.1.1966, BGHZ 44 S.372, 375). Aynı Yargıtay başka bir kararında; marka lisansı verilişinde gerçek bir lisans işleminin ve hiç bir tekelci durum yaratılmasının söz konusu olmadığı görüşünü ileri sürmüştür (BGH, 18.2.1977, GRUR 1977, s.539). Bununla birlikte markada lisans hakkının bulunduğu ve kullanım hakkının tanınabileceği kabul edilmektedir.

VI.1. Halkın yanıltılmasının önlenmesi

Marka lisansının verilişiyle halkın aldatılmasına fırsat verilmemek gerekir. Bu nedenle yabancı ülke içtihatları, marka kullanılacak olan malın kalitesi hakkında kamu oyunda yanılgıya neden olacak marka lisans devirlerini caiz görmemektedirler (BGH, 12.1.1966, BGHZ 44.s.372). (23) Eğer marka lisansı bu tür tehlikelere karşı önlemler öngörmüyorsa, sözleşme batıl olur. Avusturya ve İskandinav ülkeleri hukuklarındaki genel eğilim bu doğrultudadır. (24)

---

(22) Ayrıntılar için: Schultz-Süchting, age., s.251.
(23) Schultz-Süchting, Münchener Vertragsbuch Bd. 3, München - 1984, s.33[illegible].
(24) Stumpf/Hess, Der Lizenzvertrag, 5.Aufl., s.280

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Marka sahibi aynı markanın değişik mallarını farklı yapıda piyasaya sürme hakkına da yetkilidir. Avrupa Adalet Divanı'nın genel eğilimi de, tüccarın bir milli piyasaya sürülmüş malın, farklı yapı ve kalitede olmasına rağmen başka milli pazarlara ihraç edilebileceği doğrultusundadır. Marka sahibi, üçüncü bir kişiye markasının tekelci kullanım hakkını tanısa bile bu hakkını elinde tutar.

Türk markalar yasası bu konuda şu temel hükmü öngörür: "... Ferdî marka, kullanıldığı müesseseden müstakil olarak ve hangi emtia için tesçil edilmişse, o emtianın tamamı veya bir kısmı için devir ve temlik edilebilir. Veya marka hakkının kullanılması için lisans verilebilir. Devir ve lisans sözleşmesinin noterlikçe tanzim edilmiş olması şarttır. Lisans sözleşmesinde, markanın kullanılacağı süre, kullanma şekil ve şartları lisans bedeli markanın kullanılacağı emtianın gösterilmesi mecburidir. Devir ve lisans, marka sicil kaydına tesçil tarihinden itibaren üçüncü şahıslara karşı hüküm ifade eder." (Markalar K.m.34). Yasaya göre " müşterek markalar ve birlik markaları devir ve temlik edilemez, lisans mevzuu olamaz ve haczedilemez" (m.36/1).

Marka lisansı genellikle bir patentin değerlendirilmesi ya da belirli bir ürünün benzerinin üretilmesi sözleşmeleri çerçevesinde söz konusu olur. Özellikle konsern (ve holdingler) bütün işletmeleri için aynı markayı kullanma ihtiyacını duyarlar. Ayrıca aynı markanın, Holding'in yurt dışındaki yatırımlarında da kullanılması gerekli olur. Bu çerçevede olarak lisans alana marka birlikte devredilebilir. Birçok işletmeler, sınırlı bir süre için marka lisansını verme eğilimi taşırlar.

Bazan lisans verenin işletmesinde üretilmeyen ve sürümü de yapılmayan ve fakat lisans verenin yalnızca iştiraklerinde ya da lisans alanlarında üretilip sürümü yapılan mallarla ilgili marka lisansının verilmesi ihtiyacı doğar. Ancak Alman ve kara Avrupa hukukunda markanın işletmeye bağımlılığı kuralı geçerli olduğundan, lisans veren bu gibi durumlarda üreten işletmesinin yokluğunu lisans alanının işletmesinin bulunmasıyla gideremez.

Marka devirlerinde harç sorunu aşağıdaki Danıştay kararına konu olmuştur:

"..Devralan şirket söz konusu markaların eski sahibi olsa da, yapılan işlem bir devir muamelesi mahiyetinin haiz olduğu cihetle 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun 111. maddesinde yer alan ve "Bu kanunda ve ekli tarifede aksine hüküm bulunmayan hallerde, bu kısımda yazılı olup harca tâbi tutulmuş olan belgelerin, yenilenmelerinde veya devir suretiyle başkalarına intikallerinde ve her herhangi bir sebeple iptal edildikten sonra yenilenmelerinde tekrar tam harç alınacağı "şeklinde hükmü

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

karşısında ihtilâfa konu işlemden yeniden devir harcı alınması gerekeceğinden... (D. 12. D., 1928/2794, 18.11.1971; Sağlam, Türk Markalar Kanunu Şerhi.., s.126).

VII. Genel olarak sınaî hakların şirketlere sermaye olarak konulmaları:

Gayrimaddi hakların şirkete sermaye olarak devirleri statüde yer almışsa, şirket devredecek ortağın ayrıca rızasını almadan yetkili mercilerden bu hakların devri işlemlerinin yapılmasını isteyebilir (TK. 140/3). Anonim ortaklık türünde de, tüzel kişilik kazandıktan sonra şirket, bu hakların sahibi olur ve istediği gibi kullanır (TK.285/2). Anonim şirket tarafından satın alınan bir sınaî hakkın bedeli olarak -kuruluştan sonraki iki yıl içinde- şirket sermayesinin 1/10'unu aşan bir tutarın ödenmesi üstlenilirse, genel kurulda onaylanıp ticaret siciline kaydadilmedikçe, sözleşme geçerli olmaz (TK. 311).

Gayri maddî hakların bilanço için değerlendirilmeleri bakımından Türk yasası; patent, lisans ve know-how'ların belirli indirimlerden sonra en çok maliyet değeri üzerinden anonim şirket bilânçosuna geçirilebileceğini öngörmektedir.

VII.1. Sınaî Hakların Yabancı Sermaye Olarak Getirilmeleri:

Patent, lisans ya da Know-How biçimlerinde dışarıdan Türkiye'ye getirilecek teknolojinin, işletmeye sermaye olarak konması mümkündür. Sınaî mülkiyet hakkı, Türkiye'deki tamamı yabancı sermaye olan bir işletmeye konabilir. Bu durumda yabancı sermayenin bir şirket tüzel kişiliği kazanmış olması bile gerekli değildir; çünkü yabancı kuruluş Türkiye'de şûbe açabilir ve teknolojisini Türkiye'ye bu çerçevede sokabilir. Sınaî hak, şirkete sermaye olarak da konulabilir (BK. 521/1 TK. 139/5). Yabancı sermayenin Türkiye'deki yerli sermaye ile ortak bir şirket kurması durumunda da böyle bir sermayenin konulması mümkündür.

Türkiye'ye gelen yabancı sermaye 6224 sayılı Yabancı sermayeyi teşvik yasasından (ya da 6326 sayılı Petrol yasasından) yararlanma izni almışsa, kârlar ve ana paranın transferi gibi sınaî hakkın ücretinin transferi de devletin garantisi altındadır (6224 sa. K. ve 6326 sa. K. m. 3/30 fk.c).

6224 sayılı Yabancı Sermayeyi teşvik kanunu "ana yabancı sermaye"ye dahil olan değerleri sıralarken "Lisanslar, patent hakları ve fikrî haklar ve hizmetler" den söz eder (6224 sa. k. m. 2/3). Sınaî hakların bu anlamda "yabancı sermaye" olarak kabul edilebilmesinin genel ve özel belirli koşulları vardır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Önce genel anlamda söz konusu yabancı sermaye yatırımının
- ülkenin ekonomik gelişimine yararlı bir yatırım sayılması,
- özel sektöre açık bulunan bir iş koluyla ilgili bulunması,
- tekel kurucu ve özel bir imtiyaz nitelikleri taşımaması gerekir (6224 sa. K. m. 1).

Yabancı sermaye ile kurulacak şirket için yasa özel bir hukuki biçim öngörmüş değildir. Ancak uygulamanın gereksinimleri göz önünde tutulunca anonim (ya da en azından bir limited) şirketin kurulması tercih edilmektedir. Yerli ortaklarla kurulacak şirket bakımından eskiden öngörülen, yabancı sermayenin payının azamî tutarıyla ilgili sınırlamalar da Yabancı sermaye Çerçeve kararnamesi (RG. 19117/25.5.1986) ile kaldırılmış bulunmaktadır.

Türk mevzuatı, sağlanan kârın transferi bakımından da herhangi bir sınırlama öngörmemektedir. Sağlanan kârın izni alınarak ana sermayeye katılması da mümkündür (6224 sa. K. m.3).

Yatırım müsaadesini, Devlet Planlama Teşkilâtı Yabancı Sermaye Daire'si verir ancak 50 milyon doları aşan yatırımlarda müsaadede bakanlar kurulu onayı gerekir. Yabancı sermaye yatırımı ile ilgili olarak yabancı personel çalıştırılması, satış veya tasfiye halinde yabancı sermayeyi temsil eden pay senetlerinin karşılığı tutarın transferi, kârın transferi ya da ana sermayeye katılması gibi konularda da D.P.T. yabancı sermaye Dairesi yetkili bulunmaktadır. (6224 sa. K. m. 9). Yabancıların çalıştırılmaları konusu son bir tebliğ (m. 10; RG. 19745/5.3.1988) ile yalnız yabancı sermaye yatırımları için değil "Türkiye'deki özel sektör kuruluşları, yatırım ve işletme dönemlerinde, kuruluşa faydalı olmak ve 6 aydan uzun çalışmak üzere istihdam edecekleri yabancı uyruklu idarî ve teknik personelle (belgeli turistik müesseseler sadece üst düzey idarî ve teknik personel için) ilgili müracaatlarını.. Devlet Plânlama Teşkilatı Yabancı Sermaye Dairesi Başkanlığı'na" yapabileceğini saptamıştır.

Petrol yasası da (6326 sa. K. nun 6987 sa. K. la değişen) hükümleri petrol kaynaklarının devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunu belirledikten sonra, bu kaynakların özel sektör yatırımlarıyla geliştirilip değerlendirilmesi amacıyla yabancı sermaye izninin verilebileceğini öngörür. Bu çerçevede olarak petrol "hakkı sahibi"ne (müsaade, arama ruhsatnamesi, işletme ruhsatnamesi veya belgesi alana) Petrol Dairesine başvurarak gerekli gereçleri ithal ve bu arada patent, lisans ve know-how getirebilme yetkileri tanımaktadır. Bu yoldan getirilen sınaî hakların değerleri tespit edilerek, bunların da

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

"yabancı sermaye" sayılmaları mümkün olur (m. 3/30 c), 4). İşletmenin ekonomik değerlerine aktifleştirilen masraflar eklenip, amortisman payları düşüldükten sonra bulunacak "sermaye mevcudu", vergiden muaf olarak dışarıya transfer edilebilir (Petrol K. 98). Petrol işleminden sağlanan nakdî fonlar da, dışarıya transfer edilebilirler.

VII.2. Teknolojinin yurt dışından satın alınması ve müsaade zorunluğu:

Konuya değinen son tebliğe göre (RG. 19745/5.3.1988); "Lisans, know-how, teknik yardım ve yönetim anlaşmaları" başlığı altında bu sözleşmelerin belirli belgeleri eklenerek D.P.T. Yabancı Sermaye Daire'since müsaadeye bağlanması gerektiği belirtilmektedir.

Başvuruya eklenecek belgeler şunlardır:

1. Sözleşme taslağı,
2. Sözleşme konusu "mal ve hizmetlerin" üretileceği tesislerin varlığını kanıtlayan belgeler,
3. Üretimin yapılabilirlik raporu,
4. Sınaî hak satacak dış kuruluşun yıllık ciro tutarı ve araştırma giderlerinin bildirilmesi,
5. Sözleşme konusu ürün patenti tesçil edilmişse, belgesi.

D.P.T. Yabancı Sermaye Dairesi başkanlığı sözleşmeyi değerlendirirken; sözleşmede satış fiatı ve ihracat konularında bir sınırlandırma olmamasına, ödemelerin üretim temeli üstüne ve net satış fiatı esas alınarak hesaplanmış olması ve anlaşmazlıklarda çözümle ilgili düzenlemelerin bulunması konularında özen gösterilir (Tebliğ 6/2).

Değerlendirmenin sonucu olumlu ise, Yabancı Sermaye Dairesi başkanlığı onaydan önce sözleşmenin 4 orjinal nüshası ve noterden onaylı çevirisinin ve damga vergisinin ödendiğine dair belgenin de sunulmasını istemektedir.

Yabancı Sermaye Dairesince onaylanmış bulunan teknoloji sözleşmeleriyle ilgili ödemelerin transferi -başkaca bir izin gerekmeksizin- sözleşme hükümleri çerçevesinde bankalar tarafından yapılır.

Lisans sözleşmelerinin onayı sırasında ilgili bakanlıkların görüşleri de alınabilmektedir. Söz gelimi ilâç sanayii ile ilgili incelemelerde Sağlık ve Sosyal Yardım bakanlığının görüşü alınmakta idi. Gerçi Türk mevzuatına göre, ilâç ve benzerleri için patent veril-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

mez (İBK. 3). Bu yüzden gerçi ilâçlar lisans konusu da olamazlar. Fakat ilaç sanayiinde söz konusu olan lisans, üretim yöntemi için verilen patente dayanan lisans sözleşmeleridir.

VIII. Lisans sözleşmesinin tesçili

Türk mevzuatı aslında lisans sözleşmesi için özel bir şekil şartı gözetmemektedir. Ancak patent konusu ürünün "tehlikeli" sayılması durumunda patent ve lisans sahibinin hükûmetin "kefalet ve nezareti" altında bulunacağı belirtilir (İBK. 26/2). Yönetmelik de (m.30) patent devrinde aranan biçim koşullarının lisans sözleşmesinde de geçerli olduğunu öngördüğünden, sonuçta lisans sözleşmelerinin de noterde yapılması ve tesçil edilmeleri gerekecektir. Öte yandan lisans sözleşmelerinin şahsî hak doğurduğu benimsenirse, bu sözleşmenin üçüncü kişilere karşı geçerliliği için tesçilinin gereği konusunda kuşku duyanlar da vardır. (25)

Konuyla ilgili, yeni eğilimlerde gayri maddi haklar da, mülkiyete benzetilerek, bu hakkın bölünmezliği sonucuna varılmaktadır. Patentin sicile kaydedilmesi de, lisansa aynî hak niteliği tanınmasını kolaylaştırmaktadır. İBK (m. 25) göre; intikal işleminin üçüncü kişilere karşı geçerli olabilmesi için, düzenlenen devir senedinin Sınai Mülkiyet Dairesi'ne "ibraz ve tevdi edilerek" tescil edilmesi gerekir. Talimatta özel hüküm yoksa da, lisansa ilişkin tescil isteminin patent sahibince yapılması gerekmektedir. İBK (m. 27)'ndan lisans sözleşmelerinin tescili gereği çıkarılmaktadır; bu "ferağ ve intikal"hakkın üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesinin koşulu olarak görülmektedir.(26)

Patentlerin devri gibi lisans sözleşmelerinin tesçili için de Bakanlıkta Sınaî Mülkiyet Daire'sinde bir sicil tutulur ve işlemler altı ayda bir ilân edilir (İBK. 27,18). Patent devri ya da lisans sözleşmelerine konu olan patentle ilgili olarak sonradan değişiklik ve düzeltme belgesi alınırsa; patenti devralan ve lisans alan kişiler bunlardan da yararlanma hakkını elde ederler (İBK. 28). Devir işlemlerinin yapılabilmeleri için, yabancı ülkede oturan patent ya da lisans sahiplerinin yerel noterlikten onaylı haktan vazgeçtiklerine dair bir belgeyi de sunmaları gerekir (Yönetmelik, m.30).

İsviçre hukukunda da sözleşmenin geçerliliği tesçile bağlıdır. Oysa Alman hukukunda tesçil sadece ispat kolaylığı sağlar. (27)

---

(25) Poroy, International Lizensvertraege (Türkei), Berlin-1958, s.451 gibi.
(26) Karşı görüş: Poroy s. 451'dan naklen Ortan, s. 91; Ayıter, İhtira hukuku, s.105.
(27) Ayıter, Nûşin; İhtira hukuku, s.105.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

"..Vakıa davalılardan Mustafa ile davacı ve aynı zamanda davalı olan Bayram arasında yapılan ortaklık sözleşmesi ve aynı gün yapılan satış sözleşmesinden çok evvel Hayat markası 1962 yılında davalı Mustafa tarafından oğlu davacılardan Şevket'e devredildiği mübrez vesikalardan anlaşılmakta ve bu sebeple mahkeme kararında markanın Şevket'e devir tarihi olarak gösterilen 26.8.1968 tarihi yanlış ise de; Markalar Kanununun 34. maddesi gereğince devir ve lisans sözleşmesinin noterlikçe tanzim edilmiş olması şart olup, devrin sicil kaydına tescil tarihinden itibaren 3. şahıslara karşı hüküm ifade edeceğinden muamelenin yapıldığı tarihte meri bulunan bu kanuna göre, temyiz eden devrin eski tarihli olduğunu ileri süremeyeceği gibi, 1962 yılında yapıldığı iddia edilen devir muamelesi Âlameti Farika Nizamnamesinin 4. maddesi gereğince hükûmetten resmi izni alınmadan yapıldığından bu tarihi, bu yönden de ileri süremeyecektir.Davacı ile oğul arasındaki münasebet açıkça belli değildir. Ancak Bayramın bonolarında Mustafa ve Şevket alacaklı olarak gösterilmektedir. Bu bonoları ciro suretiyle hamiline Bayram ödemiştir. Satışı da Şevket kabul etmiştir. Bu suretle Mustafa'nın temsil münasebeti halden istidlâl olunmaktadır (BK. 32). Bu halde satış ve ortaklık mukavelesinin sarih hükümlerine göre marka'nın da devre dahil olduğunun kabulü zaruridir. Bu sebeplerle Bayram'ın davasının kabulü doğru olmakla hükmün onanması gerekmiştir." (Yg. TD. 11.5.1970 E. 18/K. 1946; Eriş, s.372)

Tek yanlı beyanın değil ancak bir sözleşme'nin tesçil edilmesi gerektiği hususu aşağıdaki Danıştay kararına konu olmuştur:

".. 551 sayılı Markalar Kanununun 34. maddesinin 2, 3, 4. fırkaları "ferdi marka kullanıldığı müesseseden müstakil olarak ve hangi emtia için tescil edilmişse o emtianın tamamı veya bir kısmı için devir ve temlik edilebilir veya marka hakkının kullanılması için lisans verilebilir.

Devir ve lisans sözleşmesinin noterlikçe tanzim edilmiş olması şarttır.

Lisans sözleşmesinde, markanın kullanılacağı süre, kullanma şekil ve şartları, lisans bedeli ve markanın kullanılacağı emtianın gösterilmesi mecburidir" hükmünü vaz'etmiştir.

Ankara 9. Noterliğince düzenlenen 8/8/1968 tarihli 10414 sayılı Vural Demirok imzalı "Marka kullanma beyannamesi" kanuna uygun devir ve lisans sözleşmesi, addedilmez. Zira bu belgede tek taraflı bir irade beyanı vardır.

Davacı ile müdahil arasında aktolunan 1/1/1969 tarihli mukavele ise, kanunun lisans sözleşmesi için aradığı şartları taşımayıp adi bir ortaklık mukavelesi mahiyetindedir.

İdare Hukukunun genel prensiplere göre; idare yanlışlıkla tesis ettiği işlemden rücu edebilir. Bu sebeple muteber olmayan mukaveleye istinaden yapılan tescil işleminin iptalinde, mevzuata aykırılık yoktur." (12. D., E. 1969/3417; K. 1971/1196; Dan. Der. 5/1972, s.343)

IX. Sözleşme Tarafları:

Lisans sözleşmesi, karşılıklı yükümlülükleri içeren iki yönlü bir sözleşmedir. Sadece sahibi ancak lisans verme yetkisine sahiptir. Uygulamada sözleşmeye, sahibinin patentte tasarruf yetkisi olduğu hükmü konabilmektedir. Lisans alan da, lisansını üçüncü bir kişiye devrederse, "alt lisans"tan söz edilir. Alt lisans ekonomik açıdan ekonomik iş birliğini ifade ederken, hukuken asıl lisans ilişkisine yabancı bir ilişki olarak görülür. Alt lisans alan, asıl lisans sözleşmesi metnini de elde etmelidir. Alt lisans alan, bedeli ödemek zorundadır. Alt lisans verenle alan arasında (BK. 148) lisans konusunun işletilmesi bakımından "alacaklılar dayanışması" vardır. Bu ilişkiye kiracının kiracısı (BK. 259) hükümleri de uygulanır. An-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

cak sadece tekelci lisans yetkisi olanın alt lisans verme yetkisi vardır.

İBK'nda patentin kamulaştırılması üzerinde hüküm yoksa da, söz gelimi İsviçre Patent Yasası (m. 32), patentin tamamen veya kısmen kamulaştırılabileceğini öngörmüştür. Bu durumda artık lisans sözleşmesi yetkisinin de kalmayacağı bellidir. Taraflardan birinin iflası ile lisans sözleşmesi sona ermez. Ancak tekelci lisansta, lisans alan, iflas ederse, lisansının iflas masasına geçeceği kabul edilirse de, basit lisansın devredilemeyeceği belirtilmelidir.

Patentten doğan hak haczedilebilir. (İBK 85 vd.) Patent haczedilince, lisans alanın muhatabı patent sahibinin alacaklısı olacaktır. Fakat haciz alacaklısı, bu durumda ne patenti kullanabilir, ne de lisans verebilir. Alacaklı, lisans bedeline haciz koydurmuşsa, üçüncü şahistaki borçlu alacağı gibi işlem yapılacaktır. (İc İfK 89). Hakların-gereğinde - nasıl satılacağı konusunda (İc İfK 121) yasa hükmüne göre, icra tetkik mercii'nden görüş alınır. Tekelci lisans intifa hakkına ilişkin hükümler gibi haczedilebilir. (MK. 717 vd; İc İfK 83, 94). BK. na göre (m. 152) lisans alanın haklarının bir alacak gibi üçüncü bir kişiye devri mümkündür.

Basit lisans (persönliche lizenz) devir ve mirasla geçmediği için, bu lisansın devri geçerli sayılmamaktadır. Öte yandan tekelci lisans-işletme lisansı (Unternehmenslizenz) niteliğinde olanlar hariç-devredilebilir.

Tarafların hak ve yükümlülüklerini öncelikle yapılan lisans sözleşmesi belirleyecektir.

IX. l.Lisans alanın yükümlülükleri:

Lisans sözleşmelerinde bu konuda genellikle lisans bedelinin ödenmesi, kullanım ve gelişmeleri, ihlâlleri duyurma, reklâm ve tanıtım, rekabet yasağına uyma gibi konulara yer verilir.

a) Bedelin ödenmesi:

Bedel; her zaman para değil, yerine göre bir lisans değişimi (Austauschlizenz), ya da butlan davası açmaktan feragat bile olabilir. Ancak normal kural, lisans verene belirli ölçülere göre bir paranın ödenmesidir. (Bedelin belirlenme biçimlerine yukarıda değinilmişti). Lisans bedelinin zamanla indirilmesi, ya da artırılması (Anlaufklauseln) da kararlaştırılabilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Patentle ilgili olağan lisans sözleşmelerinin aksine Know-How sözleşmelerinde genellikle lisans alıcısının toplu bir peşin ödemesi kararlaştırılır. Bunun gerekçesi arasında Know-How veren'in ödemelerin düzenli yapılması bakımından patent hakkı sahibi kadar güven altında olmaması anılır. Öte yandan patent koruma hakkı lisans verene, sözleşmenin ortadan kalkması durumu için lisans alana karşı üretimin bırakılması yolunda istem hakkı tanırken, Know-How'da bu imkân yoktur. Know-How veren, daha sözleşmenin başlangıcında işletme sırlarının tümünü partnere açıklayarak bütün imkânlarını devretmiş olur. Bu yönen de Know-How veren'in lisans verene göre çok daha risk altında olduğuna işaret edilir. (28)

Bedel ödenmezse sözleşme, ya da yasadaki yaptırımlar (BK.106) uygulanır. Belirli dönemlerde yapılacak lisans bedel ödemeleri 5 yıllık zaman aşımına (BK. 126/bI) tâbidir.

Öte yandan konunun bir de kambiyo mevzuatını ilgilendiren yönü vardır. Konuyla ilgili son düzenlemelerde konulan kural şöyledir:

"b) Lisans, Patent, Know-how ve Yönetim Anlaşmaları Ödemeleri Lisans, patent, know-how gibi gayri-maddi hakların Türkiye'ye ithali ve yapılan yönetim anlaşmalarının yürürlüğe konulması Bakanlığın iznine bağlıdır."

"Bu hakların kullanılması karşılığında ve yönetim anlaşmaları gereğince ödenecek ücretler Merkez Bankasınca döviz iznine bağlanır." (TPKK hk. 30 sayılı Karar ile Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığı'nın 84-30/1 ve 86/8 sayılı Tebliğlerine İlişkin TCMB Genelgesi: I/Z, RG. 19413/say.3 1987)

Lisans ücreti ödenmesi, farklı ölçülere oturtulabilir:

Parça lisansı (Stücklizenz) ile üretim/satış birimi başına periyodik biçimde, lisans verene belirli ödemenin yapılması öngörülür. Hesaplama; satış fiatı ve cironun belirli bir yüzdesi ile de ifade edilebilir. Ciro üzerinden lisans bedeli (Umsatzlizenzgebühr) uygulamada bazı sorunlara neden olmaktadır. (Söz gelimi özellikle patent konusu ürünün, genel sürümde yalnız belirli oranda bir paya sahibolması durumunda).

---

(28) Schultz-Süchting, age., s.260

Götürü lisans'ta (Pauschalizenz) -uygulamada az rastlanırsa da- lisans bedeli, üretim ve satışa bağlı olmaksızın baştan saptanır (Festlizenzgebühr) ve bir defada veya taksitlerle ödenir.

Karışık lisans (gemischte lizenz) ile; önceden saptanan belirli tutar ile birlikte üretilen/ satılan parça başına da ayrı bir ücret kararlaştırılır. Hattâ sözleşmelerde asgari bir lisans bedelinin (Mindestlizenzgebühr) kararlaştırıldığı da olur.

Serbest lisans'ta (Freilizenz) lisans alanın lisans verene karşı bir edimi söz konusu değildir. Burada genellikle patent sahibinin patent hakkının hukuken geçerliliği konusunda kuşkusu vardır ve lisans alanın, patente aykırılık davasından vazgeçmesine karşılık, patent sahibinin -aslında pek güvenemediği- tekelci haktan lisans alanı yararlandırması amaçlanır. Bu lisans bazan da bir uzlaşma/sulh unsuru olarak ortaya çıkar. Fakat lisans alanın, bedel ödemediği her lisans "serbet lisans" sayılmaz; bu tespit özellikle lisans alanın para dışında bir karşı ediminin söz konusu edildiği durumlar için geçerlidir. Ayrıca karşılıklı patent değişimlerinde de "ücret" unsuru ortadan kalkabilir.

Lisans alan, lisans verene, lisans bedelinin saptanması bakımından defter ve kayıtlarında inceleme ve denet yetkisi tanıyabilir (Karş. TK.79,80). Denetleme hakkının, bu tespit ihtiyacı ile sınırlı tutulması gerekir. Taraflar bu konuları sözleşmede genellikle ayrıntılı biçimde saptamaktadırlar.

Hesap verme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda, lisans veren buna rağmen sözleşmeyi geçerli sayıp olumlu zararının, ya da feshedip olumsuz zararının tazminini isteyebilir(BK.106 vd.).

Danıştayın aşağıdaki kararında teknoloji düzeyi tartışılabilecek bir lisansa ödenecek ücretin tesçil istemi tartışılmaktadır.

İstemin Özeti: Davacı şirket ile, yabancı hissedar General Electric Co. arasındaki teknik yardım ve lisans anlaşmasının süresinin uzatılması hakkındaki anlaşmayı tescil etmeyen davalı idare işleminin iptali istemiyle açılan dava sonunda Danıştay 12. Dairesince verilen 17.7.1974 günlü 1974/1466 1974/2031 sayılı ve davanın süre yönünden reddine ilişkin kararın; dava 521 Sayılı Yasanın 70 inci maddesinde öngörülen süre içinde açıldığından ve davada süre aşımı bulunmadığından bahisle düzeltilmesi ve dava konusu işlemin; uzatılması istenen anlaşma gereğince her yıl yeni teknoloji temin olunduğu, bu bakımdan 25 yıldanberi teknolojinin yerleşmiş olması gerektiği şeklindeki işlem gerekçesinin vakıalara uymadığı.. Öte yandan uzatılması istenen anlaşmanın idarenin anladığı gibi değil, teknoloji transferini içermekle beraber teknik yardım ve işbirliğini kapsayıp lisans anlaşmasınıda şumulüne aldığı, talebin bu yanlış tavsifle reddinin anlaşmanın vasfına uymadığı ileri sürülerek iptali istenmiş..

Karar: Dava; davacı şirketle, yabancı hissedar G.E. Company arasındaki teknik

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

yardım ve lisans anlaşmasının 31.12.1973 tarihinden 31.12.1978 tarihine kadar olmak üzere 5 yıl süre ile uzatılmasına dair mukavelenin tescili için yapılan başvurmanın, davalı idarece "Ücret ödenerek temin edilen bu teknolojinin 25 yılı geçen bir süre sonunda Türkiye'de yerleşmiş olması gerektiğinden bahisle reddi yolundaki işlemin iptali istemiyle açılmıştır. Davacı her yıl yeni teknoloji temin olunduğu cihetle teknolojinin yerleştiği gerekçesinin yerinde olmadığını kendilerine royalty hakkı tanıyan 4/7529 ve 5/784 sayılı kararnameler varken anlaşmanın devamı süresince royalty ödenmesi gerektiğini, anlaşmanın yalnız teknik yardım anlaşması olmayıp daha geniş kapsamlı bulunduğunu ve işlemin iptali gerektiğini iddia etmekte, davalı ise teknolojinin yerleştiğini, bu teknoloji için artık ücret ödenmesinin bahis konusu olmadığını, ülkenin ekonomik koşulları nazara alınarak işlemin tesis olunduğunu ve davanın reddi gerektiğini savunmaktadır. Şu hale göre uyuşmazlık, yabancı hissedar tarafından temin olunan teknolojinin yerleşmiş olup olmadığı, teknoloji yerleşmiş ise 4/7529 ve 5/784 sayılı kararnamelere göre bu teknoloji için ücret ödenip ödenmiyeceği ve anlaşmanın teknoloji transferi dışında teknik yardım ve işbirliğini ve lisansı da kapsayıp kapsamadığının tayin ve tesbitine ilişkin bulunmaktadır.

Dava dosyası ve 11.10.1976 günlü ara kararı ile getirtilen işlem dosyasında bulunan belgelere göre; davacı şirketin 29.4.1952 yılında kurulduğu, 6224 sayılı yasadan yararlandırılmasının 4/7529 sayılı kararname ile kabul edildiği, 5/784 sayılı kararname ile yabancı ortakla lisans anlaşması yapmasına müsade olunduğu, kurulduğu tarihten itibaren 25 yıl geçen bir süredir ücret ödenerek teknoloji transfer edildiği anlaşılmaktadır.

Teknik yardım ve lisans anlaşmasının yapılması ve bunun karşılığında yurda getirilecek teknoloji için ücret ödenmesinde amaç; kalkınmakta olan ülke ekonomisine; belirli bir teknolojinin yurda getirilmesi ve yerleştirilmesi süretiyle katkıda bulunmaktır. Amaç bu olunca getirilen teknolojinin bundan böyle getirilmesinde ve yurda yerleştirilmesinde ülke ekonomisi açısından yarar bulunup bulunmadığı, anılan teknolojinin yurda yerleşip yerleşmediğinin ve bu teknolojinin yeni olup olmadığının takdiri ülke ekonomisini gözönünde tutması gereken bu konuda gerekli tedbirleri almaya yetkili bulunan idareye aittir. Bu bakımdan 25 yıldır ücret ödenerek yurda getirilen teknolojinin; idarece, yerleşmiş olduğunun kabulü yerinde olup işlemde bu yönden bir sakatlık bulunmamaktadır.

Öte yandan; davacı şirketin yabancı ortaklarının yurda getirdikleri sermayeye 6224 sayılı kanunun uygulanmasına imkan veren 4/7529 ve 5/784 sayılı kararnamelerde belirtilen, aynî ve nakdi sermaye kazancı dışında ayrıca yabancı ortaklara, ampul satışları üzerinden % 5 ve bilahare % 2,5 nisbetinde olmak üzere verilmesi öngörülen royalty'nin, anılan kararnamelerde ayrıca bir süre tayin olunmadığından ancak mezkur iznin verildiği tarihte davacı şirket ile yabancı şirket arasında mevcut lisans anlaşmasının yürürlük süresi içinde ödenmesi mümkündür. Royalty'nin anlaşmanın yürürlüğünden sonra devamı için 6224 sayılı yasanın 1. maddesine göre yeni bir karar alınması zorunlu olup, bu konuda; idarenin takdirine bağlıdır ve istem ancak memleketin ekonomik gelişmesine yararlı olması halinde kabul edilebilir. Kararname ile öngörülen royalty'nin ödenmesi teknoloji akımına bağlı olduğuna ve teknoloji akımı anlaşma ile temin olunacağına göre, yerleşmiş bir teknolojinin bundan böyle yurda girmemesi ve bunu temin edecek anlaşmanın onaylanmamasında isabetsizlik düşünülemez. Dava konusu olayda davacı şirketin anlaşma süresinin uzatılması isteminin idarece Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına intikal ettirildiği ve işlem dosyasında bulunan 20.2.1974 günlü 74/1108 sayılı yazı ile 1948 yılında alınan bir teknolojinin 25 yılı geçen bir süre sonunda artık Türkiye'ye yerleştiğinden bahisle kabul edilemiyeceğinin bildirildiği, bu teknik kuruluşun bildirisi ve idarenin, anlaşmanın süresinin uzatılmasının ülke ekonomisine yarar sağlamıyacağı ve royalty ödenmesinin döviz kaybına neden olacağını gözönünde tutularak reddedildiği anlaşıldığından, tesis olunan işlemde yasaya ve hizmet gereklerine aykırı bir durumda görülememiştir. Diğer taraftan davacı şirkete 4/7529 ve 5/784 sayılı kararnamelerle tanınan haklar, açıklanan ve mevzuata uyduğu saptanan durum karşısında ve royalty aynen devam ettiğinden ortada davacı şirketin müktesep haklarını ihlal eden bir durumda söz konusu olmamaktadır.

Ara kararımız üzerine getirtilen anlaşmaların incelenmesinden, bunların esas olarak bir teknik bilgi anlaşması olduğu, aynı zamanda bir markanın kul-

landırılmasını da kapsadığı; ancak bu hususun anlaşmanın esas niteliğini değiştirmediği, sonuç olarak ortada ihtira beratının bahis konusu olmadığı görülmektedir. Şu hale göre davacının anlaşmanın niteliği bakımından ileri sürdüğü iddialar yerinde bulunmamakta ve sonuç olarak teknik yardım ve işbirliği anlaşmasının süresinin uzatılmasına ilişkin dava konusu işlem usul ve yasaya uygun olarak tesis edilmiş olmaktadır.

Açıklanan nedenlerle dayanaktan yoksun bulunan davanın reddine, "(Dan. 12.D. 1977/966, 4.4.1977; Yosmaoğlu, age, s. 74 vd.)

IX. 1.a.1. Lisans Ücretini Etkileyen Faktörler:

İşletmecilik yaşamındaki ilişkiler, kâr sağlama amacı temeline otururlar. Ancak lisans ilişkisinde lisans alan bir kamu kuruluşu ise, böyle bir girişimde kamu sektörü açısından kar amacı yanında ekonomik ve sosyal amaçlar da etkili olacaktır.

Aşağıdaki tabloda bu kârı yükseltme amacının lisans alan ve veren açısından özel görüntüleri özetlenmiştir:

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ULUSLARARASI TEKNOLOJİ AKIŞI GÖSTERGELERİ (1962 - 1986)
(Milyar dolar, cârî fiatlarla)

Göstergeler	1962	1965	1970	1972	1974	1976	1978	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Sermaye malı ihracatı														
1. Gelişmiş ülkelerden dünyaya	23.8	32.7	63.7	85.7	146.4	195.2	262.5	356.4	365.7	350.6	340.3	367.6	389.2	469.1
2. Gelişmişlerden az gelişmişlere	6.8	9.0	15.5	21.3	41.0	66.6	88.0	114.3	127.9	120.6	104.4	102.8	97.8	107.7
3. Gelişmişlerden Doğu Blokuna	.8	1.0	2.2	3.1	5.9	9.4	11.6	11.1	9.5	9.9	10.5	8.6	9.0	11.8
4. Doğu blokundan az gelişmişlere	–	.9	1.5	1.7	2.4	3.5	5.0	6.9	7.1	7.5	7.2	8.7	6.6	–
5. Az gelişmişlerden Gelişmişlere	.1	.1	.6	1.3	3.3	4.4	7.4	12.5	13.0	14.2	17.6	22.8	22.6	26.3
6. Az gelişmişlerden az gelişmişlere	.3	.4	.7	1.1	2.7	4.4	6.9	12.0	14.0	13.2	12.7	13.3	12.9	11.2
Dolaysız yabancı sermaye yatırımı														
7. Gelişmişlerden dünyaya	3.3	2.8	10.4	10.8	20.1	18.1	33.2	48.6	62.7	54.7	48.5	53.3	48.4	64.4
8. Gelişmişlerden az gelişmişlere	–	.5	2.0	1.7	.2	4.4	8.4	7.5	20.7	24.7	14.3	14.7	10.9	10.8
9. Az gelişmişlerden dünyaya	–	–	–	–	.1	.5	.5	1.1	.2	1.0	.8	.4	.4	.6
Royalty alışları														
10. Gelişmişlerden dünyaya	–	–	–	3.7	4.7	5.5	7.7	9.4	9.6	9.6	10.4	10.9	8.4	–
11. Gelişmişlerden az gelişmişlere	–	–	–	.8	1.0	1.1	1.7	2.2	2.4	2.2	2.5	2.4	1.4	–
Teknik işbirliği														
12. Gelişmişlerden az gelişmişlere	–	–	1.8	2.2	3.2	3.8	5.0	7.3	7.4	7.4	7.7	7.7	8.2	9.6

Source: UNCTAD secretariat computations based on data from (i) United Nations for capital goods exports, (ii) OECD and IMF for foreign direct investment, (iii) national sources from OECD countries for royalties and fees, and (iv) OECD for technical co-operation grants. UNCTAD, TD/B/C. 6/145, 18.8.1988, Recent trends in international technology flows and their implications for development, s.2

Tabloda görüldüğü gibi, teknoloji transferi aracı olan lisans sözleşmesinde yanlar'ın amaçları değişik yönlü olabilecektir. Teknoloji transferine biçilecek fiat da, lisans alan ve veren'in belirtilen amaçları ne oranda düzenlenen sözleşmede gerçekleştirebildiklerine bağlı olarak belirlenecektir.

Kârı yükseltme amacına dönük değişik etkenlerin girişimin karakterinin özel sektörle ya da kamu sektörüyle ilgili olmasına göre farklılıklar göstereceği de aşağıdaki iki tabloda ele alınmıştır. Bunlardan ilkinde özel girişimlerde teknoloji fiatını etkileyen, onu izleyen tabloda da kamu sektörününü lisans sözleşmelerinde temel alınan fiat belirleme etkenleri görülebilmektedir:

IX.1.a. 2. Lisans ücreti saptanma yöntemleri

Teknoloji alış veriş aracı olan lisans sözleşmelerinde, ücretin adil bir biçimde saptanması bakımından değişik yöntemler geliştirilmiştir; ancak bütün durumların özelliklerini göz önünde tutabilecek bir yöntemin varlığından da söz edilemez. Teknoloji ücretinin saptanmasında, yatırım öncesi çalışmalar çerçevesinde elde edilen belirli veri'lerden yararlanılabilir. Buna rağmen sonuçta saptanan ücret, aslında yan'ların pazarlık gücü, büyüklük ve etkenliği, pazardaki konumları, finansal kapasite ve lisans alanın teknolojiyi uygulayabilme ve kendine mal edebilme yeteneği gibi çeşitli etkenlerin bir bileşkesi olarak ortaya çıkacaktır.

Bununla birlikte aşağıda yer alan niteliklerle ilgili veri'lerin ücret saptanmasında etkili oldukları belirtilebilir:

-İş kolunun genel yapı ve eğilimleri,
-Lisans veren şirketlerin bu alanda lisans verilişinde genellikle uyguladıkları ortalama "teknoloji ücreti".
-Lisans alanın, teknolojiyi geliştirebilmesi bakımından kendi maliyetini ifade eden fırsat maliyeti,
-Girilmek istenen pazar potansiyeli.

Devlet kurumları bakımından da alacakları lisanslar için ödenebilecek en çok ücreti belirleyecek belirli ölçütlerin bulunmadığı da açıktır. Fakat sonuçta belirlenen teknoloji ücretinin bir bakıma ödemeler dengesini etkileyen bir yeni faktör olarak ortaya çıkacağı da bellidir.

Bu arada belirtelim ki, UNIDO söz konusu belirsizliği azaltmayı amaçlayan ve teknolojiye yapılan ödemelerin değerlendirilmesi amacına dönük belirli yöntem ve ölçütler de geliştirmiştir(29).

(29) Bu yöntem ve ayrıntıları için: UNIDO, agy., s.8 vd.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

TABLO : III

TEKNOLOJİ FİATINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

PAZAR	- Büyüklük - Ürün türü - Rekabet
TEKNOLOJI	- Sürenin teknolojik düzeyi (çözümlenen / çözüme kavuşturulan teknik sorunların yapısı, yenilik ve orijinalite derecesi, önce ki benzerlerine göre teknik ve ekonomik üstünlükleri) - Rakip teknolojilerin durumu ve bu teknolojiler üzerindeki rekabette avantaj derecesi, - Alternatif teknolojinin durumu ve bu teknolojilerin gelişme olasılıkları, - İlgili sanayi kolunda teknik yeniliğin gelişimi
KORUMA	- Kapsanan sınaî mülkiyet hakları çerçevesi - Sözleşme özelliği ve süresi - Rakiplerin uyguladığı lisans politikaları - Güvenceler (garantiler)
ÜRETİM	- Teknolojinin benimsenişi - Lisans alanın teknik ve yönetim yeteneği üzerindeki uzun süreli olası etkileri - Teknik ustalık bilgisi (know-how)'nın gelişme aşaması ve güvenilebilirlik derecesi.

Kaynak: UNIDO, Caracas - Eight Meeting, agy, V. 83 - 61527, s.4

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

TABLO - IV

KAMU SEKTÖRÜNÜN TEMEL AMAÇLARI

ÜRETİM	- Çıktının artırılması - Temel sanayi kollarına, ekonominin kârlılığını etkileyecek, büyük yatırımları gerektiren (alt yapı, elektrik gibi) kolaylıkların sağlanması. - Plânlama ve kalkınmaya araç sağlama - Fiat istikrarı sağlama.
FİNANSAL	- Ödemeler dengesine katkı - Yatırımlar için tasarruf sağlama.
SOSYAL	- İşgücü istahdamını artırma, - Model yaratma, - Gelir dağılımını düzeltme, - Bölgesel kalkınma, - İşgücünde yetenek geliştirme, - Refaha katkı, - Çevre kirliliğini azaltma.
SİYASAL	- Ulusal güvenlik - Ulusal yeterlilik
TEKNOLOJİK	- Teknik yeniliği yayma

Kaynak : UNIDO, agy, s.5

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

b) Kullanım yükümlülüğü:

Lisans alan için -sözleşmede açıklık yoksa- böyle bir yükümlülüğün yayım sözleşmesinden (BK.372 vd.) çıkarılmak istendiği de görülmektedir(BK.375 ve FSEK.58).

Özellikle tekelci lisansta, kullanma zorunluğu bulunduğu kabul edilmektedir. Lisans verenin sözleşmeden para giriş beklentileri de bunu gerektirir. Buna karşılık götürü ödemenin kararlaştırıldığı lisanslardan kullanım zorunluğunun çıkarılamayacağı ileri sürülmektedir. Genel kural olarak, lisans alana devredilen yetkilerin çokluğu ve yoğunluğu oranında, kullanma yükümlülüğünün artacağı belirtilebilir. (30)

Bu nedenlerle de basit lisansta kullanım yükümlülüğü olmadığı ileri sürülür. Çünkü bu durumda lisans veren, lisansı daha başkalarına da verme ve ayrıca kendisinin de kullanma yetkilerini elde tutmaktadır.

Alman hukuku; kullanılmayan lisans için, verenin belirli bir süre tanınmasına rağmen, kullanma ihtarına uyulmamasını fesih ve tazminat isteme nedeni saymaktadır.

Öte yandan özellikle reklâm yükümlülüğü açıkça öngörülmemişse, tekelci lisanstan bile böyle bir sorumluluğun çıkarılması mümkün görülmemektedir.

c) Lisans alanın yan yükümlülükleri:

Sözleşmelere konu olan başlıca yan yükümlülükler şöylece sıralanabilir:

Kural olarak lisans alanın, verene karşı "iyi ilişkiye özen" (Nichtangriffsabrede) kuralına uyması gözetilir. Fakat bu söz gelimi patentin iptali, ya da hakkın düşmesi durumunda zarar görenin patent vereni dava etmesine engel değildir (İBK.40). Bu haktan lisans alanın yazılı olarak feragatinin bile geçerli olmayacağını belirtenler vardır.(31)

Bu çerçevede olarak lisans alanın, sözleşmeye üçüncü kişilerin aykırı davranışlarını lisans verene duyurma zorunluğu vardır. Ancak sözleşme, bu gibi durumlarda dava açma yetkisini lisans alana tanıyabilmektedir.

---

(30) Henn, age., s.159.
(31) Schultz-Süchting, age., s.267; Karş. Henn, age. s.186.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Lisans alanın, patentin düzeltilme ve yenileştirilmesi sonuçlarını, yaptığı üretimde değerlendirme hakkı vardır.

Lisans sözleşmesine bağımlı olarak ham madde ve gereçlerin lisans verenden alınması yükümlülüğü de, sözleşmelere konabilmektedir. Ancak lisansa bağımlı satım sözleşmeleri antikartel mevzuatı uygulayan ülkelerde bu hukuka girebilen rekabet kısıtlaması açısından incelemeye konu olabilirler.

Sözleşmelerde genellikle ürünün en çok ve en az satış fiatları da belirlenir. Bu tür koşullar da, rekabet kısıtlamasına karşı yasalara aykırı düşüp düşmediği açısından inceleme konusu yapılabilirler.

Sözleşme ile lisans alanın, ayrıca üretim kısıtlamaları ve hattâ belirli ülke ve bölgelere ihracat yapmama gibi yükümlülükler altında tutulduğu da görülmektedir.

IX.2. Lisans verenin yükümlülükleri:

Lisans veren açısından yükümlülük iki yönden tanımlanabilir: Bu sözleşme ile lisans verenin lisans alana patentin kullanım imkânını sağlamasını "olumlu"; tekelci hakkını lisans alana ileri sürmekten vazgeçmesini de "olumsuz" karakterli yükümlülükler olarak görmek mümkündür. Aslında sözleşme, her iki yönlü değişik yükümlülüklerin kombinasyonu niteliği taşır. (32)

İsviçre Federal Mahkemesi de bir kararında (BGE,5l, II,57); (33) bu sözleşme ile lisans verenin, lisans alana patent hakkının kullanımını sağlama ve kendine ait tekelci hakkı kullanmaktan vazgeçme yanında, gerekli teknik bilgi ve gereçler konularında yardımcı olma gibi çifte karakterli yükümlülükler altına girdiğini açıklamıştır.

a) Kullanımı ve kullanımın devamını sağlama yükümlülüğü:
Lisans veren her şeyden önce, lisans alana patentten doğan haklardan yararlanma imkânı (Pflicht zur Genußverschaffung) sağlamalıdır. Patente bağlanmamış buluşlarla ilgili lisanslar için de, aynı yükümlülük vardır.

---

(32) Karş. Bernhardt / Krasser, age., s.700.
(33) Ortan, age., s.174.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Ancak gelişen tekniğin, bu hakkın ekonomik olarak değerlendirilmesini güçleştirmesi ve hattâ imkânsızlaştırması riskini lisans verene yükleyememek gerekir. Taraflar, buradan doğacak güvensizliği, daha baştan göze almak durumundadırlar. Buna karşılık lisans verenin, patentle korunan teknik bilginin öngörülen işlevini yerine getirmesinden ve kullanılabilirliğinden sorumlu olduğu kabul edilmek gerekir. (Alman yargıtayı da aksi halde lisans alana sözleşmeden dönme hakkı tanımıştır(BGH, GRUR 1965, s.298).

Fakat yasamıza göre; patentle ilgili teknik bilgiler ayrıca ilân edilmiş olacakları için (İBK.18), lisans verenin lisans alana ayrıca bu konuda bilgi verme yükümlülüğü pek kabul edilmemektedir.

Lisans verenin sadece kullanım hakkını sağlaması yetmez; lisans sözleşmesinin uzunca süreli ilişkiyi öngören yapısına uygun olarak yararlanmanın devamını sağlayıcı (Pflicht zur Genußerhaltung) önlemlerin de, lisans veren tarafından alınması gerekir. Bu çerçevede olarak lisans veren patentin devamı için gerekli önlemleri alacak; maddi ve hukuki ayıplardan sorumlu olacak; sözleşmede aksine hüküm yoksa, yıllık patent harçlarının ödemesini aksatmayacaktır (ancak tekelci lisans hakkı veren sözleşmelerde bu yükümlülük, genel olarak lisans alana ait olur. İBK(m.38) yıllık harçların zamanında ödenmemesi durumunda hakkın düşeceğini hükme bağlar (Karş. Harçlar yasası).

Basit lisans vericisinin, lisans konusu patentten bizzat yararlanmağa devam etme hakkı bulunduğu genellikle kabul görmektedir. Fakat tekelci lisans sözleşmesinin, aynı konuda sonradan başkalarına lisans verilmesi yolunu kapayacağı da belirtilmelidir. Ancak lisans verenin daha sonra başkalarına da lisans vermesi durumunda, sonrakine tanıdığı imkânları lisans alana da tanıma durumunda olduğu (en çok kayrılan kişi kuralı-Meistbegüngstigungsklausel) ve devrin, üzerindeki tekelci lisans sözleşmesi ile yapılmış sayılacağı kabul edilebilir. Tekelci lisans alan, lisansı devredebilir ve rehnedebilir.

b) Patent hakkından vazgeçilmemesi yükümlülüğü:

Lisans veren, hele tekelci lisans alanın onayını almadan patentin korunması hakkından vazgeçemez. İBK.mızda bu konuda hüküm yoktur; fakat İsviçre patent yasası (m.24) ve Federal Almanya yasası (m.12) patent hakkının bir bölümü, ya da tamamından vazgeçilebileceğini öngörür. Öte yandan öğretide de genellikle basit li-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

sans verenin patent hakkı korumasından vazgeçebileceği, kabul görmektedir.

Lisans hakkına üçüncü kişilerin tecavüzü durumunda ortaya çıkacak zararlar için, tecavüz edene karşı harekete geçme yükümlülüğünün lisans alana mı, verene mi ait olduğu tartışmalıdır. Alman hukukunda da lisans verenin böyle bir yükümlülüğünün bulunup bulunmadığı tartışmalıdır. Alman Yargıtayı "lisans alan için "en çok kayrılan" ilkesinin öngörüldüğü basit lisans anlaşmalarında, korunma hakkına tecavüzün lisans verence önlenmemesi durumunda, lisans alanın lisans bedelinin indirimini isteme hakkının doğacağına" karar vermiştir (29.4.1965, GRUR, 1965, s.591). Alman Yargıtayı lisansa tecavüz durumunda lisans alanın dolaysız olarak müdahale edemeyeceğini fakat lisans verenden doğan zararın tazminini isteyebileceğini belirtmiştir (BGH, GRUR, 1974, 335)

Lisans verenin kusuru ile sonradan üçüncü kişilere patentin öncelikle kullanımı hakkı tanınırsa, bundan lisans verenin sorumlu tutulması gerekir. Öte yandan patenti üçüncü bir kişi "ıslah" ederek (İBK.23), bu düzeltmesini bağımsız bir patente bağlatırsa; lisanstan yararlanma sınırlanmış olacak ve bağımlı bir patent (İBK.24) durumu ortaya çıkacaktır. Bu durumda lisans alana sözleşmenin feshi, ya da bedelin indirilmesini isteme hakkı tanınmalıdır.

Bundan başka özellikle patent sahibinin hakkını lisans yoluyla değerlendirmekten kaçınması, ya da kamusal yarar gerekçeleriyle zorunlu lisansın ortaya çıkması durumunda, lisans alana, kusurlu lisans verene karşı gördüğü zararı isteme ile birlikte sözleşmeyi feshetme (BK.96), ya da onun yeni koşullara uydurulmasını isteme hakkı tanınmalıdır.

Ayrıca İBK.ndaki belirli koşullarda (İBK.36) patentten doğan hak süresinden önce sona erebilir. Bu durumda kusuruna göre lisans alan, lisans verenden tazminat isteyebilir (BK. 117, 96). Lisans alana aynı istemin, buluş sahibinden başka birinin patent korumasına kavuşması ve lisansa konu olan haksız patenti iptal ettirmesi (İBK.1) durumunda da tanınması gereklidir.

c) Lisans verenin yan yükümlülükleri:

Sözleşme süresince lisans veren, belirli bir süre eğitilmiş işgücünü lisans alanın yararına sunma durumundadır. Ücretin, nasıl ve kimin tarafından ödeneceğini sözleşme belirler. Hüküm yoksa, lisans verenin ücrete katılması konusu, personelin

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

çalışmasının kendi çıkarlarıyla da ilgili olup olmadığına bakılarak karara bağlanır. Bunun gibi lisans veren, alanın çalışanlarını eğitmeyi de üstlenebilir.

Lisans veren, teknik güçlüklerde lisans alana yardım etmek durumundadır. Lisans veren ham madde ve yardımcı gereç derlenmesinde de lisans alana yardımcı olur.

Lisans verenin genellikle lisans alanla rekabetten kaçınmak, lisans alanın ülkesine ihracat yapmamak gibi yükümlülükleri de bulunmak gerekir.

Sözleşmeye genellikle lisans verenin marka lisansı verme yükümlülüğü de konur. Ayrıca patentle birlikte, patentin uygulanışını çok daha kolaylaştıracak teknik bilgilerin (Know-how) de verilmesi yükümlülüğünü lisans verene yüklemek âdil olur. Bu teknik bilgi, hem sözleşme yapılışı sırasında verilmesi gerekli türden olabilir; hem de sözleşmenin uygulanışı sırasında da benzer teknik bilgilere ihtiyaç duyulabilir.

Lisans alanın rekabet gücünün korunması bakımından, sözleşmede açıkça belirtilmişse, lisans veren patentteki düzeltme ve yeni gelişimleri de duyurma yükümlülüğü altına girebilir.

IX.3. Lisans verenin sorumlulukları:

a) Hukukî ayıplardan sorumluluk

Patent hakkının sözleşme sırasında şeklen mevcut olmayışı, ifa imkânsızlığını (BK.20) ortaya çıkarır. Bundan başka başlangıçta şeklen mevcut olan patent, ilişki süresi içinde varlığını yitirirse, kullanmanın devamının sağlanması yükümlülüğü yerine getirilmemiş olur ve bundan doğan ifa imkânsızlığı lisans vereni alana karşı sorumlu duruma düşürür(BK.96). Öte yandan lisansın verilişi sırasında patent üçüncü kişiye tekelci lisansla devredilmiş durumda ise, lisans veren bu hukuki ayıptan sorumlu olur(34).

Patent, aslında yasal koşulları bulunmadığı halde alınmışsa (İBK.36) bir "muvazaa-patent" (Scheinpatent) söz konusu edilebilir. Bu durumda yasa, yetkili daireye patenti iptal hakkı tanıdığı için, doğacak sonuçtan kimin sorumlu olacağı, tarafların sözleşme yapılırken sadece "görünürde bir patent" niteliğini önceden bilip bil-

---

(34) Bruchhausen, age. s.155.

mediklerine bakılarak çözümlenir. Lisans veren önceden durumu biliyor idiyse, hilesi nedeniyle (BK.28) hukuki ayıbın sorumlusu olacaktır. Durumu, sözleşmenin iki yanı da önceden biliyor idiyseler, ifanın sonraki imkânsızlığı (BK.117) ileri sürülemeyecek ve sonuçtan kimse sorumlu tutulamayacaktır. Tam aksine, durumu önceden taraflardan hiç biri bilmiyor idiyse, lisans veren, ifası imkânsız bir edimi yüklenmiş (BK.20/1) olacağı için lisans alan sadece ödediği lisans bedelini sebepsiz zenginleşme kurallarına göre (BK.62/2) geri isteyebilme hakkı elde edecektir.(Karş. BK.272).

Durumun temel hatâ (BK.24/4) olarak yorumlanması da, aynı sonucu doğuracaktır.

İsviçre Federal mahkemesi de (22.3.1949, GRUR 1949, s.419); patenti iptal edilen sözleşmenin geçersiz olacağını kabul etmiştir. Bu durumda iptale kadarki dönemde lisans alan patenti kullanmış olacağından, lisans alanın olası sebepsiz zenginleşme (BK.62) istemine karşı, tanınacak "exceptio doli" çerçevesinde, iptal kararı öncesi dönem için lisans bedelini elde tutma hakkını ileri sürebilir. (35) Böylelikle "görünürdeki patent"in gerçek etkileri de -hakkaniyetli bir biçimde- gözönünde tutulmuş olur. Ancak İsviçre Federal mahkemesi başka bir kararında (BGE 85 II, 38, 41); geçerliliğinin sözleşmede ön koşul olarak yer alması durumunda, patent iptal edildiğinde, artık gerçek etkilerinin göz önünde tutulamayacığını belirlemiştir.

Patentin sadece bir bölümünün butlanına karar verilirse, iptal edilmeyen bölümlerin yeni bir sözleşmeye çevrilmesinin (convertion) mümkün olup olmadığı incelenmelidir. Türk hukuku, çevirme kurumunu öngörmese de, Yargıtay yorum ilkesini tanıyarak buna imkân vermiştir. (36)

Patent hakkının kamulaştırılması durumunda ise, işlem sonraki imkânsızlık (BK.117) olarak görülebilir ve lisans veren böyle bir sonuçtan sorumlu tutulmaz.

Patentin korunan hak bölümünün -patentle ilgili olarak sonradan ortaya çıkan bir ihlâl veya butlan davası sonucu- sınırlandırılması durumunda; lisans alana sözleşmeyi fesih, ya da bedelini indirme istem haklarının tanınması uygun olur. (37)

Patent sahibinin hakkını zedeleyen hukuka aykırı durumlarda lisans veren, durumun ortadan kaldırılmasını dava etmelidir (TK. 57, 58 c).

---

(35) Karş. Ayiter, age., s.127
(36) Kaneti, S.; Hukuki işlemin çevrilmesi, İstanbul-1972, s.86'ya atfen Ortan, s.203.
(37) Karş. Alman Yargıtay kararı: BGH, NJW, 1958, s.222.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

b) Maddi ayıplardan sorumluluk:

Lisans verenin maddi ayıplara karşı sorumluluğu kuralları, satım sözleşmesinden esinlenmiştir. Kural olarak lisans verenin patentin verimliliği, ya da ekonomik rekabet gücü konusunda bir garantisi söz konusu edilemez. Fakat , Alman Yargıtayı, patentin sürüm ve kârlılığının sözleşmeye temel edilmesi durumunda, ortaya çıkacak aksi sonucun fesih nedeni oluşturacağını kabul etmiştir. (38) Buna göre kârlılık konusundaki yanılma (BK. 24/1), lisans alana sözleşmeyi fesih hakkı vermelidir. O halde lisans veren, lisansın teknik nitelikleriyle ilgili olarak yazılı bir yükümlülük üstlenmişse, bunların eksikliğinden sorumlu olur ve bu durumda, lisans alanın yine satım sözleşmesine benzetilerek satıcının, alıcıya karşı malın özelliklerini gerçekleştirememe durumunda olduğu gibi (BK.194) sözleşmeyi fesih ve uğradığı zararın tazminini (BK.202), ya da bedelin indirilmesini isteme hakkı doğar. Öte yandan açıkça bir yükümlülük öngörülmese de, lisans veren alana karşı, patentin sözleşme çerçevesinde teknik açıdan uygulanabilir olmasından sorumludur. Bu anlamda lisanstan, mevcut teknik imkân ve yardımcı araç ve gereçlerin uygulanması ile patentin işlevini yerine getirme yeteneğinin bulunması anlaşılır. Buna karşılık patentin fabrikasyona elverişli olmasının, lisans verenin garanti ve tekeffülü altında olmadığına da değinilmektedir.

Lisansın teknik olarak icra edilememe kusuru lisans alana, bedelde indirim isteme hakkı verir. Böyle bir ayıbın tespiti, lisans alana ifanın yerine getirilmesinden kaçınma hakkını vereceği kabul edilmektedir(Karş. BGB 232 veya 478).

c) Patentin zararlı yan etkilerinden sorumluluk:

Teknik olarak uygulanabilme niteliği yanında zararlı yan etkilerinden doğacak zararın sonuçlarının so mluluğunun kime ait olacağı tartışmalıdır. Düsseldorf Eyalet ..ahkemesi, madencilik alanında sağlığa zararlı kimyasal sonuçlar veren, bir usul patentinin uygulamasının yetkili makamca durdurulması üzerine lisans alana sözleşmeyi fesih hakkı tanımıştır. (39) Bu durumda; lisanstan önceki yararlanma nedeniyle önceden ödenmiş bedelin geri verilmesi istenemezse de, sonraki bedelin ödenmesi de söz konusu olmaz.

İBK. (m.26), lisans veren'le alan'ın, patentin uygulanmasının tehlikeli sonuçlarından sorumlulukları konusunu ele almakta ve buradan, lisans verenin bu tür zararlı sonuçlardan kusuru oranında sorumlu olacağı kuralı çıkarılabilmektedir.

---

(38) GRUR, 1935, s.890'a atfen Ortan, s.217
(39) Ortan, s.227, OLG Düsseldorf 1929.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

IX.4. Zorunlu Lisans ve "re'sen lisans":

Patent hakkını mülkiyet hakkı gibi yorumlayan ülkelerde de, patent sahibinin patentle sağladığı tekel durumunu, toplum için üretime fırsat vermeyecek biçimde kötüye kullanmasını önleyici çözümler getirilmiştir. Zorunlu lisans bu ihtiyaçtan doğmuştur. Ayrıca 1883 tarihli Paris anlaşması (m. 5) da; patent hakkının değerlendirilmemesi durumunda zorunlu lisans kurumunu öngörmüştür. Buna göre patent izninden itibaren 3 yıl içinde değerlendirilmeyen patentler, zorunlu lisansa konu olabilirler. Taslakta da (m. 34) başvuru tarihinden 4 yıl, patent tarihinden itibaren üç yıl içinde işletmeye konulamayan patentler için mahkeme kararıyla zorunlu lisans verilebileceği belirtilir. Alman hukukunda zorunlu lisansın koşulları arasında, buluşa bedel önerilmesine rağmen, patent sahibinin devre hazır olmadığı ve kullanılması, kamu yararına uygun düşen patentler, ancak zorunlu lisansa konu olabilir. (PatG. 24,85) Bunun üzerine lisans isteyen mahkemeye başvurur ve mahkeme kararıyla "basit lisans" biçimiyle, buluş kullanıma sunulur.(40)

İsviçre patent yasasına göre de (m. 36 - 38) üç yıl geçmesine rağmen kullanılmayan patenti herkes, konuya yararını kanıtlayarak, mahkemeye yazı ile isteyebilir ve mahkeme kararı lisans kapsamını ve ücretini de saptar.

Türk İBK. zorunlu lisansa yer vermez. 6894 sayılı yasa ile 1883 Paris sözleşmesi (1958 ve 1967 değişiklikleri ile) Türk iç hukukuna girmiştir.

Tasarıda bundan başka; kurulan sınai tesiste buluşun normal kapasitede işletilmemesi, buluş sahibinin aynı ürünü ithal etmesi sonucu üretime geçmemesi gibi nedenler de, zorunlu lisans nedenleri arasında sayılmıştır (m. 34). Zorunlu lisans isteminde bulunan mahkemeye, zorunlu lisans verilmesini gerektiren nedeni ortadan kaldıracağını kanıtlarsa, kendisine zorunlu lisans verilmesi yolunda karar verilir. Mahkeme karardan önce sinaî mülkiyet dairesinin görüşünü alarak, koşulların bulunduğunu saptarsa, taraflara ücret üzerinde anlaşmaları için 30 günlük süre tanır. Taraflar anlaşamazlarsa, lisansın koşulları ve tarafların hak ve yükümlülükleri mahkeme kararında belirlenir. Kararın bir örneği sicile geçirilir (PK Tas. m. 42). Ancak mahkemeden böyle bir kararın verilmesinin istenebilmesi, zorunlu lisans isteyenin en az 6 ay öncesinden patent sahibinden lisans isteyip makul şartlarla lisansın verilmesini sağlayamadığını kanıtlamasını gerektirir (m. 37). Karar ayrıca lisansın sınır ve kapsamını da belirtmelidir (m. 38).

---

(40) Ayrıntılar için: Bruchhausen, age, s. 157

Tasarıda ayrıca; ülke sağlığı, güvenliği açısından gerekli görülen buluşlar bakımından, ücretini mahkemeye tespit ettirerek bakanlar kurulunun da zorunlu lisans kararı alabileceğini öngörmektedir (m. 35). Karş. TBK. m. 11) Ek patent sahiplerinin de temel patent sahibinden zorunlu lisans verilmesini isteme hakkı vardır (m. 36).

Taslak, zorunlu lisans alanın da belirli koşullarda lisansı başkasına devir yetkisi bulunduğunu belirlemektedir (m.41).

Öte yandan İBK. (38. maddesi) patent sahibinin önce yıl sonlarında ödenecek patent harcını yatırmaması ve sonra da patente bağladığı buluşu özürsüz olarak patent belgesini aldıktan sonraki iki sene içinde Türkiye içinde değerlendirilmemesi ya da 2 yıldan fazla ara vermesi, yahut aynı ürünü ithal etmesi durumunda patent hakkının ortadan kalkacağını öngörmüştür. Karşılaştırıldığı gibi İBK'nın öngördüğü süre ile iç hukuk niteliği kazanmış Paris sözleşmesinin belirlediği süreler farklıdır. Bu iki sürenin özelliğini tartışan bazı mahkeme içtihatları da soruna "patentin iptali" açısından yaklaşmakta ve zorunlu lisansla konunun bağlantısını kurmamaktadırlar.

Aşağıdaki Danıştay kararları bu yönden ilgi çekicidir:

"Öngörülen süre içinde Türkiye'de uygulamaya konulmayan ihtira beratlarının iptali gerekir. Milletlerarası antlaşmaların kabul ettiği mecburi lisans yoluna gitme imkânı, bu müessese Türk hukukunda olmadığı için yoktur. Böyle bir imkânsızlık, Türk devletinin ihtira beratını iskat etme yetkisini ortadan kaldırmaz. Bu sebeplerle aksi yöndeki idari işlemin iptali gerekir" (Danıştay 11. D, 31.12.1970, 1969/1065, 1970/2936 TİK, I/1972, s. 651).

"Sanayi bakanlığı 13-14 yıl mevkii fiile getirilmeden ve makul bir özür de dermeyan edilmeksizin elde bulundurulan ihtira beratını hükümsüz saymıştır. İhtira Beratı Kanunu'na uygun olan bu işlemin, Lâ Haye anlaşmasına aykırılığı da ileri sürülemez. Zira iç hukuktaki yasağa itibar edilmek gerekir. Bu sebeplerle iptal davasının reddine karar verilmelidir. "(Danıştay 12. D, E. 1968/ 1117, K. 1970/1310; 12. Daire Kararları C.I, 1976, s. 452).

"... bir taraftan İBK'nun 38. maddesi, diğer taraftan 6894 sayılı kanunla kabul edilen Sınai Mülkiyetin himayesi hakkındaki Beynelmilel Paris İttihatnamesi'nin hususi ile Londra metni esas alınmak iktiza eder. Kanuni kaide şudur ki, bir ihtilafın hallinde hususi kanunlarla kabul edilmiş hususi hükümler mevcutken, daha umumî hükümlere gidilmesi câiz değildir. Binaenaleyh 10.3.1296 tarihli İBK'nun 38. maddesini nevama tadil eden daha hususi bir kanunla kabul ve iltihak edilmiş bulunan maruz ittihatnamenin 5. maddesinin evvelen nazara alınması iktiza etmektedir. Mezkûr 5. maddenin 4. bendi.... aynen (....) hükmünü ihtiva etmektedir. Görülüyor ki, İBK'nun 38. maddesine nazaran "özrü makbul terimi", "meşru mazeret" şeklinde değiştirilmiş ve iki senelik mazeretsiz müddet de, üç sene olarak uzatılmış ve beratın iptal ve iskatı derhal yapılmayıp mazeretsiz geçirilen müddetlerden sonra mecburi lisans verilmesine müteallik bir müeyyidenin tatbiki zaruri kılınmış ve bu mecburî müddeti de geçtikten sonra mecburî lisans verilmesine müteallik bir müeyyidenin tatbiki zarurî

kılınmış ve bu mecburî müddeti de geçtikten sonra ancak iptal veya iskat hususunda muamele yapılabileceği kayıt ve işaret olunmuş ve nihayet kanunda berat tarihi müddetlerinin işlenmesine mebde sayıldığı halde, mukavelede beratın ifa tarihi bu hususi müddetlerin işlenmesine başlangıç olduğu kabul olunmuştur" (Yg. TD. 15.3.1971, E. 1970/1922, K. 1971/1954; Ortan, age, s. 163).

Böylelikle saptanmalıdır ki, Türk İBK; Paris sözleşmesi (m. 5 (A)/3) nin patent hakkının kötüye kullanılmasına karşı koyduğu iki önlemden (zorunlu lisans ve patent iptali) sadece patent iptali'ni (m. 38) öngörmüştür. Öte yandan İBK'nda bir de "re'sen lisans" kurumu vardır. Buna göre; ulusal savunma gerekleriyle ilgili buluşlar için, hükümet, gereğinde "bedeli"ni ödeme koşuluyla patent verebilir. Bedeli, bilirkişi belirler ve taraflar anlaşamazlarsa, üçüncü bilirkişi Yargıtay başkanınca seçilerek kurul oluşturulur. Burada söz konusu olan, bir kamulaştırma değildir.

Patent yine sahibinin olmakla birlikte, devlet tek yanlı açıklamasıyla adeta bir lisans sözleşmesi ortaya çıkarmaktadır.(41) Bu bakımdan Türk hukukunda patent sahipleri için zorunlu bir uygulama ilkesinin geçerli olduğu ve savunma endüstrisi için "re'sen lisans" kurumunun öngörüldüğü belirtilmelidir.(42)

Öte yandan Türk hukukunda da -Paris sözleşmesinden ötürü- zorunlu lisansın bulunduğu kanısına eğilim gösteren yargıtay içtihatları da vardır:

"... Böyle olunca mazeretsiz olmak kaydı ile faaliyetsiz geçmesi tecviz edilebilen (ilk) müddetin sonu 28.9.1962'dir. Ve bu tarihten sonra eğer tâlip zuhur etseydi, mecburi lisans müeyyidesinin idari makamlarca tatbiki safhasına geçilmesi mümkündü ve caizdi. Hal bu ise davalı berat sahibi (x) şirketi ilk üç senelik devrinin hitamında bir ay kadar evvel yani 10.9.1962 tarihli müracaat ile işletme lisansını vermek üzere talip aramış olduğuna dair arka arkaya üç defa gazete ile yaptığı ilânı da muhtevi olmak üzere ekleriyle Sınai Mülkiyet Müdürlüğü'ne keyfiyeti bildirmiş ve iki sene daha bekledikten sonra 3.9.1964 tarihli ikinci müraacatını da keza aynı şartlar içerisinde yapmış bulunduğu mübrez vesikalarla sabit ve davacının da kabulü altında bulunmuştur. Böylece kanunî terimi ile (özrümakbul) ve mukavelevi terimi ile (meşrû mazeret) hali tespit edilerek selâhiyetli idari merciye intikal ettirilmiş olmaktadır. Binaenaleyh, artık hiç bir zaman mecburi lisans verilmesi müeyyidesinin tatbikine zaruret hasıl olmamış ve bunun neticesi olarak da yukarıda aynen alınan 4. benddeki metnin son ibaresine göre (beratın iskat ve iptali için her hangi bir muamele yapılması) safhasına geçilmesi mümkün ve caiz bulunmamıştır." (İstanbul As. 1. Tic. Mhk. E. 1966/394, K. 1968/447). (43)

---

(41) Karş. Ortan, s. 165
(42) Ayiter, K.'ya atfen Ortan, s. 165
(43) Ortan, age, s. 166

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

X.Lisans Alanın Patentle İlgili Davalar Bakımından Durumu

Patentin iptali ve ihlâli ile patentle ilgili tespitleri içeren davalarda, lisans alanın davacı ya da davalı olabilme durumları, öğretide tartışmalıdır.

Lisans alana önce -genel olarak- patentin butlanına karar verilmesi için iptal davası açma yetkisi tanınmaktadır (Karş. İBK. 40). İsviçre hukukuna göre, iptal davası açan kişinin, öncelikle iptaldeki çıkarını kanıtlaması gerekir. Lisans ilişkisinin, ortaklığa benzer sonuçlar doğuran yoğunlukta olması durumunda ancak, lisans alana dava açma hakkı tanıyan yorumlar da vardır. Fakat böyle bir "yoğunluk" koşulunun, iyi niyet ilkelerine aykırı düşeceği belirtilebilir.

Öte yandan lisans, patent üzerinde bir hak sağlamadığı için, patentin iptali konusunda lisans alana karşı dava açılamaması gerekir. Başka bir görüş; patent ihlâllerine karşı lisans alana davacı olabilme yetkisinin tanındığı durumlarda, davalı olma imkânının da verilmesi gereğine değinir.

Lisans konusu patentin ihlâl edilip edilmediği, bir tespit davası olarak ortaya çıkabilir. İsviçre hukukunda bu konuda da lisans alana davacı olma yetkisi tanınmaktadır. Bunun gerekçesi olarak; tıpkı patentle ilgili ihlâllerde olduğu gibi, patente değinen hukuki bir durumun tespitini istemede de lisans alanın çıkarının bulunduğuna değinilir.

Patente yönelik saldırıların hukuki sonuçlarına İBK.nda da yer verilmiştir. Buna göre "zarar ve ziyan davası" hakkı saklı olmakla birlikte, lisans alan, taklit edenlerden tazminat isteyebilir(BK. 41 ve İBK. 49,50). (44)

Tekelci lisans hakkı sahiplerine tanınan aktif ve pasif dava ehliyeti, gerek Alman gerekse İsviçre hukukunda basit lisans sahibine tanınmamıştır. Öte yandan lisans verenin, patente yapılan tecavüzlere karşı dava açmaması, lisans alanın haklarını zedeler. Böyle bir tutum, lisans sözleşmesine aykırılık olarak yorumlanmalıdır. Bu durumda lisans veren, doğan zararı, borcunu gereği gibi yerine getirmemiş olması nedeniyle kusursuz olduğunu kanıtlamadıkça, tazmin etmekle yükümlüdür(BK. 96).

---

(44) Ayiter (age., s.144) buna karşılık lisanz alanın önleme ve tecavüzden kaçınma davası açamayacağını belirtir.

Aynı sonuç, lisans alana sağlanması gereken kullanma imkânının süreklilik karakterinden de çıkarılabilir(Karş. BK.249). Lisans alan da haksız rekabet niteliği taşıdıkça (TK. 57 ve BK. 48), bu gibi durumlarda, patente tecavüzde bulunan kişiye karşı dava açabilir.

(Patentin aksine işletmenin Know-How'ı (B.K. 41 karş. BGB 823/1 anlamında) mutlak bir hakkı ifade etmez: Bir Know-How'ı zedeleyene karşı müdahele imkânları oldukça sınırlıdır. B.K. 41. anlamında bir istem hakkının ileri sürülebilmesi bakımından işletmenin, hakkı zedeleyenin malı taklidiyle somutlaşan Know-How'ı haklı olmayan biçimde ele geçirdiğinin katılanması çok güçtür. Ancak bütün bu güçlüklerine rağmen, açıklama ve taklide karşı önlem açısından Know-How'ın gerek bağımsız lisans sözleşmesi gerekse patent lisans sözleşmesinin tamamlayıcısı olarak uygulamadaki rolü son derece geniştir.

XI. Sözleşmenin Sona Ermesi:

Sözleşme için öngörülen sürenin dolmasıyla, sözleşme sona erer. Böyle bir süre belirlenmemişse, patentin koruma süresi dolunca, lisans ilişkisi de sona erer.

Lisansın kullanımı için belirli bir süre konmuşsa "süreli lisans" (Zeitlizenz) söz konusu olur. Böyle bir sınırlama konmayan lisansların, temeli olan patentin koruma süresi boyunca geçerli olacağı varsayılır. Lisans alan sözleşme süresinde ürettiği malı, süre geçse de, satma yetkisini elde eder.

Sözleşmenin öngördüğü fesih nedenleri de sözleşmeyi sona erdirirler. Özel bir neden öngörülmese de, "önemli nedenlerin" ortaya çıkışı ilişkiye son verebilir (Karş. BK.535/7.).

Tarafların yükümlülüklerinde ağır saysaklamalarda bulunmalar, güven sarsıcı belirli durumların ortaya çıkması, diğer tarafın sözleşmeye bağlı kalmasını; katlanılamayan bir durum biçimine sokabilir.

Taraflardan birinin yükümlülüklerini yerine getirmede temerrüde düşmesi, diğerine sözleşmeyi fesih ve sözleşmeden dönme hakkı verebilir(BK.106,108).

Bundan başka, aksi kararlaştırılmadıkça, sözleşme, kişiliği gözetilerek yapılmışsa alanın ölümü ile sona erer; fakat işletme lisansları ölümle sona ermez.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Öte yandan lisans verenin ölümü, genel olarak sözleşmeyi sona erdirmez; meğer ki ilişki ortaklık benzeri, verenin kişiliğine bağlı bir nitelik taşısın.

Taraflardan birinin iflâsı, genellikle kira sözleşmelerindeki gibi yorumlanır. Bilindiği gibi âdi kira sözleşmesi de, ölümle kendiliğinden sona eren ilişkilerden sayılmamaktadır (BK. 248). Böylece Türk hukuku açısından, lisans alanın iflâsında, patent henüz lisans alana verilmemişse, lisans veren kendisine uygun süre içinde teminat gösterilinceye kadar, patenti teslim etmeyebilir(BK.82); böyle bir teminat verilmezse, sözleşmeyi feshedebilir. Fakat patent, lisans alana teslim edilmişse, lisans veren; lisans alanla iflâs idaresinden kendisine lisans bedelleri için teminat gösterilmesini isteyebilir (BK.261); verilmediğinde, lisans verenin sözleşmeyi fesih hakkı doğar.

Lisans veren iflâs ederse ve patent, lisans alana henüz teslim edilmemişse, iflâs masasından artık teslim istenemez; buna karşılık paraya dönüşen bir istemde bulunulabilir (İcİfK. 198/1). İflâs sırasında patent teslim edilmişse, sözleşme, iflâs masasına karşı da varlığını sürdürür.

Ancak ortaklık türü yoğun ilişki biçimini alan lisanslarda iflâsla sözleşme de sona erer(Karş. BK. 539/3)

XII. AET Kartel Hukuku ve Lisans Sözleşmeleri:

Sözleşmede açıklık olmaması durumunda, lisans alanın patenti sınırsız kullanma hakkı olduğu varsayılır. Uygulamada kullanım konusu, belirli sınırlamalarla da belirlenebilmektedir: Lisansın belirli yörede veya belirli sürede kullanılması, lisans alanın şahsına verilmesi, lisans bedelinin saptanma biçimine göre lisans verilmesi gibi. Lisans veren, ayrıca dolaysız olarak patentin konusuna girmeyen ve borçlar hukukuna konu olan; fiat belirleme, marka sınırlamaları, belirli grup, ülke ya da kişilere satış, ham madde teslimi gibi kayıtlamalar da getirebilir. Lisans alan bunlara uymazsa, sözleşmeye aykırılık etmiş olur; fakat bu yüzden patent hukuku anlamında hak ihlâlinden söz edilemez. Uluslararası kartel hukuku da (söz gelimi AT - antl. 86 ve Alman GWB 20, 21) kullanma yetkisi sınırlamalarına müdahale edebilir.

Öte yandan AT Adalet Divanı; lisans sahibinin, aynı bölgede başkalarına lisans vermeme ve aynı bölgede lisans alanla rekabete girişmeme yükümlülüğü altına girdiği, "tekelci açık bölge lisans sözleşmelerinde AET antlaşması 85. maddesine aykırılık

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

görmemiştir; ancak söz konusu ürünün büyük masraf edilerek geliştirilerek piyasaya sürülmüş bir mal niteliği taşıması gerekir". (45) Avrupa Adalet Divanı, buna karşılık aynı ürünün bütün ithalatçılarına ya da başka lisans alıcıları tarafından aynı bölgeye getirilen her ürüne karşı lisans alıcısına garanti veren üçüncü kişilerin her türlü rekabetini önlemeye dönük kesin bölge koruması içeren lisans sözleşmelerini AET antlaşmasına aykırı bulmuştur. (46)

Taraflar, yaptıkları lisans sözleşmesine uygulanacak hukuk düzenini belirleyebilirken, özellikle AT ülkeleri tarafından kamu hukuku düzenlemesi olarak algılanan kartel hukukuna değinen kurallar, tarafların yetkisine bırakılmamıştır. Ülkeler kartel hukukunu ordre public konusu olarak ele almakta ve kendileriyle ilişkili kartel hukuku düzenlemelerine müdahele etmektedirler.

Roma antlaşması; üye ülkelerarası ticarete zarar vermeğe elverişli ve Ortak Pazar çevresindeki rekabete engel olacak, sınırlandıracak, ya da bozacak nitelikteki sözleşmeleri Ortak Pazarla bağdaşmaz saymakta ve yasaklamaktadır (AET antl. 85). Bu tür sözleşmeler Roma antlaşmasına göre batıl sayılırlar (m.85/2).

AT komisyonu ve Adalet Divanı bu yasağı, pazar ilişkilerinde farkedilebilir etkilerinin görülmesi ya da beklenmesi durumunda uygulamaktadır; bu açıdan katılan işletmelerin büyüklük ve pazar payları da göz önünde tutulmaktadır. (47)

Bir lisans sözleşmesinin etkileri yalnızca bir AT ülkesinde değil de, birden fazla üye ülkede görülebiliyorsa o zaman AET rekabet hukuku uygulanacaktır. Ortak Pazar'ın bu ilkesi "Devletler hukukunun tek bir ülkenin egemenlik alanını sınırlandıran kurallara" da uygun düşmektedir. (48) Bilindiği gibi Atatürk dönemi eski Adliye Bakanlarından Prof.Mahmut Esat Bozkurt'un La Haye Adalet Divanında bizzat savunduğu Lotus Bozkurt davası, uluslararası hukuk / yetki anlaşmazlıklarında yeni bir takım ilkeler getirmişti. Bunlardan birinin yansıması durumundaki devletler hukukunun örf ve âdet kuralı haline gelen bu ilkelere göre, bir devlet ülkesiyle ilişiği kurulan her olayı kendi kurallarına göre çözümleyebilir. Bu kuralın uygulanmasına hak verecek bir "ilişki" nin var sayılabilmesi için o

---

(45) Eu GH, GRUR Int, 1982, 530, 535; Bruchhausen, s. 154
(46) EuGH., GRUR Int. 1982, 530, 532 f).
(47) Bernhardt / Krasser, age., 4. Augl., s.716
(48) Yüksel, Ali Sait; Assozierung im europaeischen Recht unter besonderer Berücksichtigung des Wettbewerbsrechts, Frankfurt / M. -1965, s.245

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

olayın, kendi kuralını uygulamak isteyen ülkede bir hakkı zedelemesi veya bir hak sahibinin zarar görmesi ya da olayın o ülkede başlaması ya da bir uyruğunun olaya fiilen karışmış olması yeterlidir. (49) Bu nedenlerle AET kartel hukukundan çok daha ciddî yaptırımlar öngören ABD kartel hukuku Amerikan mahkemeleri, ABD'yle her hangi bir bağlantısı kurulan AT lisans ve kartel sözleşmelerine de uygulama eğilimi göstermektedirler. Bir sözleşme bu anlamda ABD'ye yapılacak ihracat veya oradan yapılacak ithalata kısıtlamalar getiren özellikler taşıyorsa, sözleşmeye hiç bir Amerika'lı katılması ve iş etkinliği Amerika'da gelişmiş olmasa bile, Amerikan mahkemeleri konuyu çözümlemede kendilerini yetkili saymaktadırlar.

Bu nedenlerle dikey fiat bağlamaları, belirli alıcılara karşı boykot öngörülmesi, tekel kurma çabaları, fiat ayırımcılıkları (diskriminasyon), ihracat yasakları, ayırımcı satış koşulları, pazar bölüşmeleri, belirli hammadde ya da malları alma zorunlulukları öngören lisans sözleşmelerinin AT kartel hukukunda ciddî sorunlarla karşılaşabileceği gözönünde tutulmalıdır.

Ancak Roma antlaşması; bu sözleşmelerin malların üretim ve dağıtım koşullarını düzeltme, ya da ekonomik gelişmeyi özendirme amaçlarına dönük olması, doğan kârdan tüketicinin de mâkul ölçüler içinde yararlandırılması durumlarında, yasaktan istisna edilebileceklerini öngörmektedir (m. 85/3). Yasak dışında tutulma kararı tek tek sözleşmeler için verilebileceği gibi toplu halde belirli grup sözleşmeler için de öngörülebilir. Yasak dışı bırakılma kararını millî makamlar veremez. Bu konuda AT komisyonu yetkilidir. (50) Sınaî mülkiyet haklarıyla ilgili kısıtlamalar içeren sözleşmelerin de grup olarak yasak dışı bırakılabilme imkânlarını öngören düzenlemeler de yapılmıştır (2.3.1965 g. ve 19/65 No.lu konsey yönetmeliği).

Komisyonun sonuçlandırmadığı ya da müdahele etmediği durumlarda yasak sözleşmeler, üye ülke makam ve mahkemeleri tarafından dava ve işlem konusu edilebilirler. Bu durumda AT ülkesi mahkemeleri de AET antlaşması 85. vd. maddelerini uygulayacaklardır. Bu konularda topluluk hukukunun yorumlanması açısından Avrupa Adalet Divanı'nın görüşünün alınması gerekecektir (AET antl. m.177).

---

(49) Verdross, Alfred; Völkerrecht, 4. Aufl., Wien-1959, s.248.
(50) Bernhardt /Krasser, age., s.717; Ayrıntılar için: Dreiss, age., s. 9 vd.; Henn, age., s.201

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Aslında Ankara antlaşması da ilke olarak (m.16) "âkit tarafların, Topluluğu kuran anlaşmanın 3. bölümünün I. kısmında yer alan rekabet.. ile ilgili hükümlerde anılan ilkelerin ortaklık ilişkilerinde uygulanması gerektiğini.." kabul ettiklerini belirtmiş ve bu açıdan işbirliğinin yoğunlaşacağı ilerki yıllarda AET'nda uygulanan ilkelere benzer kuralların assosiasyon ilişkisine de getirilmesini öngörmüş bulunuyordu. Katma Protokol de Ankara antlaşmasının anılan "program maddesi" nin ayrıntılarının ne zaman saptanacağını ve nasıl uygulamaya mal edileceğini belirlemiş bulunuyordu. Buna göre "Ortaklık Konseyi, bu protokolün yürürlüğe girişinden sonra 6 yıllık bir süre içinde Topluluğu kuran anlaşmanın 85, 86, 90 ve 92. maddelerinde belirtilen ilkelerin uygulama koşulları ve usullerinin" saptanacağını da öngörmekteydi (Katma Protokol, m.43). Bu durumda assosiasyon ilişkisi normal gelişimini gösterseydi, Türkiye ile ilişkiler bakımından da 1979 yılından beri AT'nin kartel hukuku ilkelerinin aynen uygulanması gerekecekti.

Lisans sözleşmeleri konusunda Komisyon 1970'li yılların başlarından itibaren sıkı bir karar geliştirme dönemine girdi. Bu çerçevede olarak komisyon, özellikle tekelci lisans sözleşmelerinde, lisans verenin lisansın başkaca talipleri ile sözleşme yapabilme yeteneğini yitireceği için bu tür lisansları 85. madde anlamında rekabet kısıtlaması olarak yorumladı. (51) Buna göre sadece sinaî mülkiyeti koruma hukuku Topluluk hukukuna girmiyorsa da, bu hakkın kullanılmasının Roma antlaşması hükümlerine tabi olmak gerekir. Bu temele dayanarak komisyon, lisans alana konulan patent ürünlerini doğrudan bir başka üye ülkeye göndermeme yasağı ile saldırmazlık koşulunu Roma antlaşmasıyla bağdaştıramadı.

Avrupa Adalet Divanı "Maissaatgut" kararında (8.6.1982, 258/78); "açık" tekelci lisansla kesin bölge korumalı tekelci lisans arasında bir ayırım gözetmektedir. "Açık" tekelci lisans; -bu yoruma göre- tekelcilik; hakkın sahibine aynı bölge için başkaca lisans vermeme yükümlülüğünü getirmesi ve lisans alıcısı ile de aynı bölgede rekabet yapmaması sonucunu doğurması bakımından, sadece hakkın sahibi ile lisans alan arasındaki hukuki ilişkiyi düzenlemektedir. Bu açıdan açık tekelci lisans üçüncü kişilerin durumlarıyla ilgili değildir. Oysa kesin bölge koruması öngören tekelci lisans tarafların, söz konusu ürünler ve düzenlenen bölge bakımından, başka bölgeler için lisans alanın paralel ithalâtı da dahil üçüncü kişilerin

---

(51) Kom. kararı: 22.12.1971 Burroughs / Geha - Werke; 18.6.1975 Kabelmetal / Luchaire, Bernhardt / Krasser, age., s.718.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

her türlü rekabetini ortadan kaldırma amacını içermektir. Bu yüzden açık tekelci lisans 85/1 ile tamamen bağdaşmaz durumda değildir. Çünkü burada söz konusu olan yıllar boyu ağırlık verilen araştırma etkinliği ile Alman piyasası için geliştirilmiş yeni ürünlerdir. Buna karşılık kesin bölge korumalı tekelci lisans, en azından o bölgeye yapılacak başka bir AT ülkesine getirtilmiş olan ürünün ithalatını yasaklamakta ve bu yapısıyla 85/1. maddeye açıkça aykırı düşmektedir.

Son olarak komisyonca kabul edilen "Patent lisansı sözleşmeleri için grup olarak yasak dışı bırakma yönetmeliği" (2349 / 84, 23.7.1984; AT RG. L 219 / 1984); patent ve lisans sözleşmeleri yapıldıklarından itibaren 1 yıl içinde yasak dışı sayılma kararına konu edilebilirler. Buna göre aşağıdaki Lisans sözleşmeleri -sadece iki işletme arasında yapılır ve aşağıdaki yükümlülüklerden birini ya da birden fazlasını içerirse- Roma antlaşması yasağı dışında bırakılabilir:

- Lisans alana saklı tutulan bölgede artık hiç bir lisansın verilmeyeceğine dair lisans verene öngörülen yükümlülük,
- Bu bölgedeki buluşlardan bizzat yararlanmama konusunda lisans verene öngörülen yükümlülük,
- Lisans alanının, lisans verene saklı tutulan bölgedeki buluşları bizzat kullanmayacağı yükümlülüğü,
- Başka lisans alanların bölgelerinde lisans ürününün üretim ve kullanımı, ya da patente bağlanmış usulün ya da bildirilen teknik bilginin kullanımının yasaklanmasını öngören lisans alanın yükümlülüğü,
- Lisans alana öngörülen, başka lisans alanların bölgelerinde aktif sürüm politikası izlememe yükümlülüğü,
- Lisans alana yüklenen; en çok beş yıl süreyle lisans konusu ürünün lisans verenin Ortak Pazar içinde ilk sürüme geçişi ya da bir lisans alana başlayan süre içinde başka lisans alanların bölgelerinde sürümde bulunmayacağına dair öngörülen yükümlülük.

Sürüm sınırlamalarının yasak dışı sayılabilmeleri için, lisans alanın lisans ürününü ya bizzat kendisi üretmeli ya da bağlı bir kuruluşuna ürettirmelidir. Dolaysız gönderme yasağından söz edebilmek için, bir başka lisans alan lehine olarak lisans alana, lisans alan ve veren arasındaki ilişkide böyle bir sınırlama olmaksızın, yalnızca 5 yıl için böyle bir şartın öngörülmesinin yasak dışı sayılması gerekir.

Yönetmeliğin 2. maddesi, 1. maddede yasak dışı sayılabilen yükümlülükler çerçevesinde kararlaştırılmasa da , 85. madde yasak kapsamı dışında tutulan yükümlülükleri sıralamaktadır:

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

- Teknik yönden zorunlu olan mal alma yükümlülükleri, kalite ve kontrol yükümlülükleri,
- Asgarî lisans ücretleri,
- Malı ve hizmeti üretme yükümlülüğü,
- Lisansın belirli teknik kullanım alanlarıyla sınırlandırılması,
- Patent varlığını sürdürdükçe, lisans süresi sonunda buluşu kullanma yasağı,
- Alt lisans verilmemesi ve lisansın devredilmemesi yükümlülüğü,
- Patent sahibi, patent ya da lisans hakkında bir işaretin konulması yükümlülüğü,
- Lisans verenin bildirdiği teknik bilginin, sözleşme sona erse de gizli tutulması konusunda lisans alana öngörülen yükümlülük,
- Lisans alana engel olmayan patent tecavüzlerinin takibi bakımından yükümlülük,
- En çok kayrılan kuralı,
- Deneyim değişimi ve düzeltme ve kullanım buluşlarının lisansa bağlanması konularında tekelci olmayan karşılıklı yükümlülükler.

Anılan yönetmeliğe göre aşağıdaki sınırlamalar sözleşmenin yasak dışı sayılmasını önlediği gibi, bütünüyle sözleşmenin grup yasak dışı sayılma işleminin reddi sonucunu da doğurur (Yön.m.3):

- Saldırma durumunda öngörülen lisans verenin sözleşmeyi fesih yetkisi hariç olmak üzere saldırmazlık yükümlülükleri;
- Yeni patentler gözönünde tutularak sözleşme süresini patentin bitiş süresinden de sonraya otomatik olarak uzatan sözleşmeler (oysa bu patentin sona ermesinden sonra lisans alana en azından her yıl sonu itibariyle sözleşmeyi fesih hakkı tanınmalıdır);
- 1. maddeye göre yasak dışı tutulan sözleşmeler ve lisans alana buluşu en iyi biçimde değerlendirme yükümlülüğü öngörenler de dahil, araştırma ve geliştirmede rekabet yasağı ve sınırlamaları;
- Fiat bağlamaları,
- Sürüm sınırlamaları,
- Koruma hakkı süresinin bitiminden sonraki ödemeleri kolaylaştırma amacı dışında olarak, patentin kısmen ya da tamamen karşılamadığı ürünler için de lisans ücreti ödemesi yükümlülüğü,
- Üretilen veya sürümü yapılan lisans ürünlerinin miktarlarıyla ilgili kısıtlamalar,
- Düzeltme ve kullanım buluş haklarının devri konusunda lisans alana öngörülen yükümlülük,
- Teknik yönden zorunlu olanlar dışında; başkaca lisans ya da patent veya belirli alım zorunlulukları öngören eşlendirici yükümlülükler,

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

- Yönetmeliğin 1. maddesindeki 5 yıllık süreyi aşan, başka lisans alanlar lehine lisans alana konulmuş dolaysız gönderme yasağı,
- Lisans ürünlerinin tüketici ve satıcılarına, lisans bölgesi dışında Ortak Pazara sürüm yapmaya ya da Ortak Pazarda başka satıcılardan mal alımına engel olucu sözleşmeler.

Yönetmeliğin 4. maddesi, 1. ve 2. maddelere göre yasak dışı tutulmasa da 3. maddeden de yararlanamayan rekabet sınırlandırıcı lisans sözleşmelerin, komisyona zamanında bildirilmek ve komisyonca 6 ay içinde reddolunmamak koşuluyla, yasak dışı olarak kabul edilmeyi öngörmektedir.

XVI. Uygulanacak Hukuk:

Lisans sözleşmesinin tarafları, uygulanacak hukuku da ayrıca kararlaştırabilirler. Taraflar yabancı bir bağlama kuralı (kollisiyon normu) kararlaştırırlarsa yollama yapılan yabancı hukuk da bir üçüncü ülke hukukunu bu konuda yetkili sayabilir. Bu tür yollamada alınacak olan sadece esasla ilgili hukuktur, yoksa usûl hükümleri için konuyu çözümleyecek olan her mahkeme kendi hukukunu uygular. (Bunun ilgi çekici somut görüntüleri de olabilir: söz gelimi İngiliz hukukunda zaman aşımı kuralları usûl hükümlerinden sayılır).

Özellikle Know-How sözleşmelerinde bu tür kullanılacak hukukun kararlaştırılması yaygındır.

Taraflar, uygulanacak hukuku kararlaştırmamışlarsa, anlaşmazlık uluslararası özel hukuk ilkeleri çerçevesinde çözümlenir. Lisans sözleşmeleri bakımından, borçlar hukuku ilişkilerinde genellikle, işlemde karateristik edimde bulunacak olan tarafın hukukunun uygulanması yolundaki kural, kabul görmez. Bu açıdan en yoğun bağlantı, lisansın verildiği ülkenin hukukunadır. Çünkü uygulama genellikle burada olacaktır ve işlemde bu hukukun etkisi büyüktür.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

KAYNAKLAR

AYITER, Doç.Dr. Nuşin; İhtira Hukuku, AÜHF yayını 236, Ankara-1986

BEIER, Prof.Dr. F.K.; Die herkömmlichen Patentstheorien und die sozialistische Konzeption des Erfinders, GRUR int. 1/1970

BEIER, F.K.; Hundert Jahre Pariser Verbandsübereinkunft Ihre Rolle in Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft, GRUR Int. 1983, Heft, 6/7, s. 339-347

BERNHARDT/KRASSER, Prof.Dr. Wolfgang/Prof.Dr. Rudolf; Lehrbuch des Patentrechts, 4. Aufl., München - 1986

BRUCHHAUSEN, (Nirk) Dr. Karl; Patent-, Sortenschutz- und Gebrauchsmusterrecht, Heidelberg -, 1985

DANIŞTAY Dergisi çeşitli sayıları

DEG, Deutsche Finanzierungsgesellschaft für Beteiligungen in Entwicklungslaendern GmbH; Deutsch- Indische Joint Ventures- Erfahrungsstudie, Bombay - Köln, 1988

DÖNMEZ, İrfan; En son içtihatlarla, açıklamalı Markalar ve haksız rekabet davaları, Ankara - 1987

DREISS, Dr. Uwe; Die kartellrechtliche Beurteilung von Lizenzvertragssystemen, Köln - 1972

EREM, Prof.Dr. Turgut; Türk marka hukuku, İstanbul - 1967

EUROPEAN INVESTMENT BANK; Innovation, Technology, and Finance; Edited by Arnold Heertje, Oxford - 1988

GAUL / BARTENBACH, Prof.Dr. Dieter / Kurt; Aktuelle Probleme des gewerblichen Rechtsschutzes, Bd. 1 und 2, Köln - 1975

GESELLSCHAFT für Arbeitsrecht und gewerblichen Rechtsschutz mbH.; Entwicklungstendenzen im gewerblichen

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Rechtschutz, Köln - 1975

GÖNEN, Eriş; Türk Ticaret Kanunu

HENN, Dr. Günter; Patent - und - Know-How-Lizenzvertrag, Ein Handbuch, Heidelberg - 1988

HİRŞ, Ord. Prof.Dr. Ernst; Fikri ve Sinai Haklar, AÜHF yayını, Ankara - 1948

KEEGAN, Warren J. (Prof.Dr.); Multinational Marketing Management, 2 th Edition, New Jersey - 1980

ORTAN, Dr. Ali Necip; Patent lisansı sözleşmesi, Ankara - 1979

PATENT KANUNU TASARISI VE GEREKÇELERİ

POROY, Prof.Dr.Reha; Internationale Lizenzvertraege, 2. Aufl., Weinheim - 1958

POROY, Prof.Dr. Reha; Türkiye'ye Teknoloji transferi, IKV seminer, İstanbul - 1969

SAĞLAM, Mehmet Adil; Türk markalar kanunu şerhi ve tatbikatı (Açıklamalar - Kararlar), Ankara - 1973

SCHULZ - SÜCHTİNG, Dr. Rolf; Patent - und Know-how-Lizenzrecht, in: Münchener Vertragshandbuch Bd. 3, München - 1984

STUMPF / HESSE; Dr. Herbert / Dr. Hannes; Der Lizenzvertrag, 5. Aufl., Heidelberg - 1984

UNCTAD Secreteriat; Technology payment evaluation summary results of a pilot exercise, ID / WG.405/3, 7.9.1983

UNCTAD Secreteriat; Recent trends in international technology flows and their implications for development; (UNITED NATIONS TD, Comittee on Transfer of Technology, 7th session, Geneva - 18.10.1988)

ÜNLER, Ayhan; Yabancı ülkelerde alınan ihtira beratlarının Türkiye'de tesçili, Ek. Hukuk Der.

VÖLP, Fromut; Muster für Patent -, Lizenzverträge, 3. Aufl., Heidelberg - 1963

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

WELLS, Dr. Louis T.; Multinational Enterprise and the Nation State (US Agency for international Development), 1969

WİEFELS, Dr.J.; Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, 9. Aufl., Düsseldorf - 1962

YARGITAY Kararları dergisi çeşitli sayıları

YOSMAOĞLU, Nevzat; Dünyada ve Türkiye'de Patentler, Know How'lar Markalar (Açıklamalı - Uygulamalı), Ankara - 1978

YÜKSEL, Prof.Dr. Ali Sait; Das türkische Patentrecht in der Gerichtspraxis, GRUR international, 2/1987

YÜKSEL, Prof.Dr. Ali Sait; Die Rechtsnatur und wirtschaftliche Bedeutung des Patent - und Know-How-Lizenzvertrages in der Türkei, in: The Journal of Contemporary Management, 2/1989

YÜKSEL, Dr. Ali Sait; Das türkische Warenzeichenrecht, GRUR International, 8-9/1967

1883
MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EKLER

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK: I

İhtira Beratı Kanunu (*)

(11 Rebiül'ahir 1297 - 10 Mart 1296)
(23 Mart 1879)

BİRİNCİ BAP

AHKÂMI UMUMİYE

BİRİNCİ MADDE. Hiref ve sanayie dair her nevi ihtiraat ve keşfiyat ve islâhattan istifade hakkı mucit ve kâşif ve muslihlere aittir ve bu hakkı istifade mevaddi atiyede tâyin olunan müddetler ile meşrut olmak üzere tarafı Devletten berat itası ile tasdik olunur.

İKİNCİ MADDE. Sanayice yeniden bir netice ve eser vücuda getirmek ve bunların husulü için vesaiti cedide ihdas ve yahut malûm olan vesaiti bir sureti cedidede istimal eylemek muhteriattan addolunur.

ÜÇÜNCÜ MADDE. Evvela terkibatı saydelâniyeye ve her nevi edviye ve muacelata ve saniyen umuru maliyeye ve muamelâtı sarrafiyeye dair lâyihalar için berat itası caiz olamaz.

DÖRDÜNCÜ MADDE. Birinci maddede beyan olunan beratların müddeti beş ve on ve onbeş seneden ibarettir. Beş senelik berat için on ve on senelik için yirmi ve onbeş senelik için otuz lira resmalınır ve bu resimler beratların müddetlerine taksim olunarak senesine isabet eden ikişer lira her sene iptidasında ve birinci sene taksidi beratın hini itasında peşin ahzolunur. taksit hululünde işbu resmî tediye etmeyen adam hakkı berattan sakit olur.

(Not : Bu maddenin harca müteallik hükümleri ile son cümlesi 29 Şubat 1952 tarihli ve 5887 sayılı Harçlar Kanunu ile kaldırılmıştır).

(*) Aslı, Başvekâlet Arşiv Umum Md. Hazinei Evrak, Meclis-i Mahsus 451 No.lu dosyadadır. İkinci nüsha. Divanı Hümayun, Meclisi Tanzimat Defteri 6. sahife 181.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

İKİNCİ BAP

BERATLARIN İSTİHSALİNE DAİR MUAMELÂT

BİRİNCİ FASIL

BERAT İSTİDASI

BEŞİNCİ MADDE. Berat talep eden adam şeraiti atiyeyi ifaya mecburdur.

Evvelâ talep edeceği berat için yazacağı arzuhali, saniyen ihtirakerdesi olan şeyin tarifnamesini, salisen tarifnamenin ahkâmını izah eden resim veya numuneleri, rabian vermiş olduğu evrakın bir cedvelini mühürlü zarf derununda olarak Ankara'da Sanayi Vekâletine ve taşralarla valii vilâyete veyahut istediği halde doğrudan doğruya Sanayi Vekâletine takdim ve irsal edecek ve bu muamelâtı sâkin olmadığı beldede icra eder ise bir ikametgâh ittahaz eyleyecektir.

ALTINCI MADDE. İstidanameler yalnız maddei esasiyeye ve şerh ve izahı lâzım olan teferruata münhasır olacaktır. Ve bunlarda hiçbir şart ve kaydi ihtirazi tahtında olmaksızın dördüncü madde ahkâmına tevfikan istenilen beratın müddeti zikir ve ihtira olunan şeye tarifi mücmel addolunabilecek bir unvan tahsis kılınacaktır. İstidanameler ile tarifenamelerde hâk ve silinti ve çıkıntı caiz değildir. Resimler ile eşkâl mürekkep ile tahtit ve mikyası âşariye tevlit edilecek ve tarifnamenin bir suretiyle beraber istidaya raptolunacak ve müstedinin takdim eylediği evrakın cümlesi kendi veyahut vekili tarafından imzalanarak vekilin vekâletnamesi dahi istidanemeye merbut bulunacaktır.

YEDİNCİ MADDE. Berat için alınacak resme mahsuben bir taksidi olan iki lirayı istidanın takdim olunduğu mahallin hükümetine teslim kılındığını müş'ir müstedi tarafından ilmühaber ibraz olunmadıkça ihtiraa dair ita edeceği evrak ve teferruatı kabul olunmaz ve berat talebine dair teslim olunan kâffei evrak ve emaneti tarihi tes'imi Ankara'da Sanayi Vekâletine taşralarda valilerin tahtı nezaretinde olmak üzere bu hususa dair tutulacak zabıt defterine kaydedilerek müstedi tarafından imzalandıktan sonra kaydının sureti damga resminin ahziyle müstediye ita kılınır.

(Not: Bu maddede yazılı harç miktarını tayin-eden hüküm 29 Şubat 1952 tarihli ve 5887 sayılı Harçlar Kanunu ile kaldırılmıştır).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

SEKİZİNCİ MADDE. Berat müddeti beşinci madde ahkâmına tevfikan takdim olunan evrak ve emanetlerin teslimleri tarihinden itibar edilir.

İKİNCİ FASIL

BERATLARIN SURETİ İTASI

DOKUZUNCU MADDE. Beşinci maddede beyan kılındığı veçhile taşralarda valii vilâyete takdim ve teslim olunan istidaname ve emanetler bir zabıt defterine kaydolunduktan sonra beş gün zarfında zaptının sureti musaddakasiyle tayin olunan resmi senevisinin tediyesini musaddak ilmühaber ve vekâletname ve evrakı mevcudenin cedveli sahibi istidanın cümleten mührü altında olarak vali tarafından batahrirat Sanayi Vekâletine irsal olunur. Müstedi Ankara'da ise zikrolunan muamelât sanayi Vekâleti tarafından icra kılınır.

ONUNCU MADDE. Vilâyetlerden irsal ve doğrudan doğruya ita ile muamelâtı icra kılınan evrak ve teferruatı Sanayi Vekâletinde sırası ile defteri muhsusuna kaydolunup istenilen berat ita kılınır.

ONBİRİNCİ MADDE. Bu kanun ahkâmına tevfikan berat istenilen muhteriat için bir gûna tahkikat evveliye icra olunmamak ve kâr ve zararı sahibi istidaya ait olmak ve ihtiraın sıhhat ve hakikatı ve yeniliği ve nef ve faydası ve tarifnamesinin sıhhat ve ihtiraa mutabakatı Devletin zıman ve kefaleti tahtında olmamak üzere berat ita kılınır.

ONİKİNCİ MADDE. (Muaddel madde 12 Mart 1334)

1- Vesaiti müdafaai memlekete müteallik ihtiraat için ledelicap Türkiye Cumhuriyeti Hükümetince bedeli verilerek tatbik ve istimâl edilmek şartiyle berat verilir.

2- Bu bedel tarafeynden müntehap ehli hibre marifetiyle takdir edilecektir. İhtilâf halinde bir üçüncü hakem intihap olunur. Bu hususta ittifak hasıl olmadığı takdirde üçüncü hakem tayin hakkı Mahkemei Temyiz Reisine aittir.

ONÜÇÜNCÜ MADDE. İhtira beratı balâsı Tuğayı Hümayun ile müzeyyen ve zeyli sanayi Vekâletinin mührü mahsusu ile musaddak olmak üzere muhteriin istidası hükmü kanuna muvafık bulunduğunu hâvi verilecek bir varakai resmiyedir ve altıncı maddede zikrolunan tarifname ve resimlerin sureti musaddakaları beratlara rap-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

tolunur. Bir beratın sahibi veya vekili tarafından muahharan bir nüshası istenildiği halde bir lira harç alınır ve resimlerin suretlerinin ihracı için vukubulacak masarif müstediye ait olur.

(Not: Bu maddede yazılı "Tuğayı Hümayun" İcra Vekilleri Heyetince ittihaz olunan 28 Kasım 1338 tarihli kararnameyle, ayrıca harç miktarını tayin eden hüküm 29 Şubat 1952 tarihli ve 5887 sayılı Harçlar Kanunu ile kaldırılmıştır).

ONDÖRDÜNCÜ MADDE. Türkiye Cumhuriyeti tebaasından ve tebeai ecnebiyeden ve memleketçe nafi şeyler ihtira edenler derecei ihtiraına göre mükâfat olmak üzere ihdas olunacak altın ve sim ve bakırdan mamûl madalyalar ile taltif olunacaklar ve verilen madalyanın resmini ihtira kerdesi olan eşyadaki markası mahalline vazeylemeğe muhteriler mecbur olacaktır.

ONBEŞİNCİ MADDE. (29 Şubat 1952 tarihli ve 5887 sayılı Harçlar Kanunu ile kaldırılmıştır).

ONALTINCI MADDE. Beşinci maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarıyla altıncı maddenin şeraiti mecmuası icra olunmaksızın verilen istidaname reddolunur ve resim namile peşin olarak ahzolunmuş olan meblağın nısfı tevkif kılınır. Fakat istidası reddolunduğunun kendisine tefhimi gününden itibaren üç ay zarfından kanuna tevfikan diğer bir isitdaname takdim eyler ise mukaddemce tediye etmiş bulunduğu meblağ alınacak resme tamamiyle mahsup edilir.

(Not: Bu maddede yazılı harç miktarını tayin eden hüküm 29 Şubat 952 tarihli ve 5887 sayılı Harçlar Kanunu ile kaldırılmıştır).

ONYEDİNCİ MADDE. (29 Şubat 1952 tarihli ve 5887 sayılı Harçlar Kanunu ile kaldırılmıştır).

ONSEKİZİNCİ MADDE. Sanayi Vekâleti tarafından verilen beratların fihristi muhteriatın tarifatı mücmelesiyle altı ayda bir kerre kavanini umumiye gibi resmen ilân kılınır.

ONDOKUZUNCU MADDE. İhtira beratlarının müddeti ancak kanun ile temdit olunabilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ÜÇÜNCÜ FASIL

İLÂVATI İHTİRAİYE TASDİKNAMELERİ

YİRMİNCİ MADDE.Bir ihtiram beratını haiz bulunanlar yahut ana alâkadar olanların müddeti muayenesi zarfından istadaname itasına dair beşinci ve altıncı ve yedinci maddelerde gösterilen şerait ve muamelâtı icra eyledikleri halde o ihtiram tâdil ve islal ve ikmaline hak ve selâhiyetleri vardır. İşbu tadilât ve islahat ve ilâvat tasdikname ile teyit olunur ve bu tasdikname tarihi itasından muteber olmak üzere ihtira beratiyle hükmen müttefiktir beratın inkizayi müddeti muayenesiyle beraber anında hükmü tamam olur ve tasdikname istidasından bir lira harç alınır ve alâkadarların biri tarafından istihsal olunan tasdiknameden diğerleri dahi müstefit olur.

(Not: Bu maddede kayıtlı harç miktarını bildiren hüküm 29 Şubat 1952 tarihli ve 5887 sayılı Harçlar Kanunu ile kaldırılmıştır).

YİRMİİKİNCİ MADDE. İhtira beratını ahara fariğ olanlar yirminci maddede gösterilen ilâvat tasdiknamesinin hakkı mütalebesinden sakıt olurlar.

YİRMİÜÇÜNCÜ MADDE. Bir ihtira beratını haiz bulunan veyahut ana alâkadar olanlardan başka bir kimse o ihtiram beratı tarihinden bir sene mürurına kadar tadilât ve ıslahat ve ilâvet için berat talep edemez. Fakat öyle bir talep vukuunda istidaname ve evrakı müteferriası Sanayi Vekâleti nezdinde mühürlü bir zarfa mevzuan ve emaneten hıfzolunur ve senenin hitamında işbu zarf açılıp istenilen berat ita kılınır ve işbu bir sene zarfında asıl berat sahibinin dahi tadilât ve ıslahat ve ilâvat için tasdikname veya berat itası hakkında istidası vuku bulmuş ise anın diğer müstedilere hakkı rüçhanı vardır.

YİRMİDÖRDÜNCÜ MADDE. Beratlı bir ihtira müteallik keşfiyat ve ihdasat için mücaddeden berat ahzeden şah aharın asıl ihtira beratı mutasarrıfının muhteriatını istimale hakkı olmıyacağı gibi anın dahi ikinci berat mutasarrıfının kesbi ihtiramı istimale salâhayeti olamaz.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

DÖRDÜNCÜ FASIL

İHTİRA BERATLARIN FERAĞ VE İNTİKALİ

YİRMİBEŞİNCİ MADDE. İhtira beratının hukuku tasarrufiyesi kabili inkisamdır. Bir kimse mutasarrıf olduğu ihtira beratını kâmilen veyahut kısmen bedeli muayyen mukabilinde veyahut bilâbedel terk edebilir ve bu da dördüncü maddede muharrer resmin ifasından sonra noterde ve bulunmayan mahallerde Asliye mahkemelerinde icra olunur. Muamelei intikal Ankara'da Sanayi Vekâletinde ve vilâyetçe hükümeti mahalliyede kayıt ve tescil kılınmadıkça şahsı salis için muteber olamaz ve işbu kayıt ve tescil muamelesi ferağ ve intikalin icra olunduğu noter veyahut mahkeme tarafından musaddak bir senet suretinin ibraz ve teslimine menuttur. Vilâyetlerde vuku bulan bu türlü kayıt ve tescillerin zabıtları ve musaddak senetlerin suretleri beş gün zarfında Sanayi Vekâletine irsal olunmak lâzımgelir.

YİRMİALTINCI MADDE. Bir muhteriin beratını istihsal eylediği şeyin adedi muayyenini müddeti muayyene zarfında imâl etmek üzere ahâr kimse ile mukavele ederek hakkı ihtiraının bir kısmını terk ve ferağ edebilmesi caizdir. Sahibi beratın muhteriatı tehlikeli bir şey olduğu halde istimalinden dolayı kendisi tahtı kefalet ve nezareti hükümette bulundurulacağı gibi o misillü muhteriatı satın alan kimse dahi hükümetçe kefalet ve nezaret altında bulundurulacaktır.

YİRMİYEDİNCİ MADDE . Muamelei ferağ ve intikal icra olunan ihtira beratlarının kayıtları için Sanayi Vekâletinde bir defter tutulur ve onsekizinci maddede muharrer kaideye tevfikan kaydolunan intikalât altı ayda bir kere ilân kılınır.

YİRMİSEKİZİNCİ MADDE. Bir ihtira beratını veyahut müteallik olduğu muhteriatın imali hakkını kısmen sahibinden teferruğ edenler bu türlü muhteriat üzerine muahharan sahibi evveli tarafından vukubulacak tadilât ve ıslahat için tasdikname alınır ise andan dahi istifade ederler. Ve bilmukabele mefrugunleh tadilât ve islâhata dair tasdikname aldığı halde andan dahi asıl ihtira beratının sahibi evveli veyahut ana alâkadar olanlar müstefit olurlar ve ilâve tasdiknamelerinden hakkı istifadesi olanlar bunların suretlerini bir lira harç itasiyle sanayi Vekâlet'inden alabilirler.

(Not: Bu maddede kayıtlı harç miktarını bildiren hüküm 29 Şubat 952 tarih ve 5887 sayılı Harçlar Kanunu ile kaldırılmıştır).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

BEŞİNCİ FASIL

BERATLARIN MÜTEALLİK TARİFNAME VE RESİMLERİN SURETİ İBRAZ VE İLÂNI

YİRMİDOKUZUNCU MADDE. Beratlara müteallik tarifnameler ile resim ve nümune ve modeller ve beratın müddeti muayyenesi inkizasına değin Sanayi Vekâletinde hıfzolunur ve hariçten görmek isteyenlere meccanen ibraz edilir ve tarifname ve resimlerin suretleri mesarifi resmiye ve imaliye alınarak istek edenlere verilir.

OTUZUNCU MADDE. Resmi muayyenin taksiti sanisi tediye olunan beratın tarifnamesiyle resimleri aynen veya mücmelen ilân kılınır. Ve bir sene evvel verilmiş olan beratların fihristi ertesi sene zarfında dahi neşir ve ilân edilir.

OTUZBİRİNCİ MADDE. İstek edenlere meccanen iare olunmak üzere tarifnamelerle resimler ve ilân olunmuş olan beratların fihristi Ankara'da Sanayi Vekâletinde ve Vilâyetlerde Meclisi İdare kaleminde emaneten hıfsolunur.

OTUZİKİNCİ MADDE. Beratların inkizayi müddeti muayyenelerinden sonra resim ve tarifnamelerinin asılları Ankara'da mektebi sanai nümunehanesinde hıfzedilir.

ÜÇÜNCÜ BAP

ECANİBİN HUKUKU

OTUZÜÇÜNCÜ MADDE. Tebaai ecnebiyenin Türkiye Cumhuriyeti memalikinde ihtira beratı almağa salâhiyetleri vardır.

OTUZDÖRDÜNCÜ MADDE. Berat talep eden ecnebiler haklarında işbu kanunun tâyin eylediği şeriat ve muamelât bilâistisna câri olur.

OTUZBEŞİNCİ MADDE. Memaliki ecnebiyede ihtira beratı alanlar ihtirakerdeleri hakkında Türkiye Cumhuriyeti memalikinde dahi berat alabilirler. Fakat beratlarının müddeti âhar memlekette almış bulunduğu beratlar müddetinin inkizasiyle hitam bulmak meşruttur.

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

DÖRDÜNCÜ BAP

İHTİRA BERATI HAKKINI İPTAL VE İSKAT EDECEK AHVAL İLE BUNLARA MÜTEALLİK DEAVİ

BİRİNCİ FASIL

İHTİRA BERATI HAKKINI İPTAL VE İSKATINI MÜSTELZİM AHVAL

OTUZALTINCI MADDE. Evvelâ keşif ve ihtira olunan şey nevicat olmadığı, saniyen üçüncü madde hükmünce berat itasına salih bulunmadığı, salisen sırf nazariyat ve ameliyattan ibaret olup sanayie sureti sarfı gösterilmeyen usul ve keşfiyat ve tashihatı mücerrede üzerine berat verilmiş olduğu, rabian eminyeti umumiyeyi ve nizamı memlekti muhil ve adap ve ahlâka ve kavanini mevzuaya muhalif bulunduğu, hamisen asıl ihtira olunduğu beyan olunan şeyin gayri hakkında sahte bir nam ile hilekârane berat istihsal kılındığı, sadisen berata merbut tarifname ihtiraın icrası için kâfi olmadığı veyahut sureti istimalini mükemmelen ve hakikaten mutazammın bulunmadığı, sabian 23 üncü madde ahkâmına muhalif berat istihsal edildiği halde bu misillü beratlar münfesih ve keenlemyekun addolunur ve işbu 36 ıncı maddenin dördüncü fıkrasiyle üçüncü fıkrasında beyan olunan şeylerin imâl veya füruhtundan terettüp edecek mücazat başkaca icra kılınır ve resen verilmiş olan berata ait olmayan tadilât ve ıslahat ve ilâvat ve tasdiknameleri dahi hükümsüz kalır.

OTUZYEDİNCİ MADDE. Berat istidanemesinin itası tarihinden evvel Türkiye Cumhuriyeti memalikinde ve diyarı ecnebiyede fiile getirilecek surette mevkii intişara konulmuş şeyler ihtiraati cedideden addolunmaz.

OTUZSEKİZİNCİ MADDE. Berat sahibi evvelâ berat resminin tekasiti muayyenesini her sene iptidasında peşin olarak tediye etmediği seniyen ihtira eylemiş olduğu şeyi berat tarihinden itibaren bilâözrü makbul iki seneye kadar Türkiye Cumhuriyeti memalikinde fiile getirmediği veyahut iki sene mütemadiyen tatil ettiği, salisen beratlı eşyanın ayni olan memaliki ecnebiye mamulâtını Türkiye Cumhuriyeti memalikine ithal eylediği halde berat hakkından sakıt olur. Şu kadarki makine modelleri ve sergii umumiyelere vazolunmak yahut Devletin müsadei mahsusiyle tecrübe edilmek üzere celbolunan mamulâtı ecnebiye Sanayi Vekâletinin ruhsatiyle Türkiye Cumhuriyeti memalikine ithal olunabilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

OTUZDOKUZUNCU MADDE. Kanuna muvafık beratı olmadığı veyahut beratının müddeti munkazi olduğu halde levha ve alâmeti farika ve damga ve yafta ve ilânlarında beratı unvanını derceyleyen ve berata mutasarrıf iken levha ve alâmeti farike ve damga ve yafta ilânlarında beratlı olduğu veyahut beratını zikredipte (Devletin kefaleti yoktur) ibaresini dercetmeyenlerden iki liradan kırkbeş liraya kadar cezai nakdî alınır ve tekerrürü halinde bunun iki katı ahzolunur.

(Not: Bu maddede yazılı cezayi nakdî Türk Ceza Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 16 Haziran 1949 tarihli ve 5435 sayılı kanunun ikinci maddesiyle on misline çıkarılmıştır).

İKİNCİ FASIL

DEAVİYE MÜTEALLİK MEVAT

KIRKINCI MADDE. İhtira beratının butlânı veyahut hakkı ihtiraın sükûtu andan mutazarrır olan şahıs tarafından dâva olunabilir. Bu dâvaların ve beratların tasarrufuna dair kâffei menaatın ruyeti Asliye Mahkemelerine aittir.

KIRBİRİNCİ MADDE. Bir beratın iptaline ve yahut hakkı ihandan bir kısmını teferruğ eden kimse aleyhine birlikte ikâme olunan dâva asıl berat sahibinin ikametgâhındaki mahkemelerde faslolunur.

KIRKİKİNCİ MADDE. Bir beratın iptaline ve yahut hakkı ihtiraın katiyen iskatına hüküm ve ilâm olduktan sonra keyfiyet Sanayi Vekâletine iş'ar olunarak onsekizinci madde mucibince ilân olunur.

BEŞİNCİ BAP

MUHTERİATI TAKLİT EDENLER HAKLARINDA OLUNACAK DEAVİ VE MÜCAZAT

KIRKÜÇÜNCÜ MADDE. Her kim âharın ihtiraı olan beratlı bir şeyi imâl veya beratın mebnei aleyhi olan vesaiti istimâl ile berat sahibinin hukukunu ihlâl eyler ise taklit cünhasiyle müttehem olur ve bu cünha ile mahkum olanlardan beş.... cezayi nakdi alınır.

(Not :Bu maddede yazılı cezayi nakdi Türk Ceza kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki 16 Haziran 1949 tarihli ve 5435 sayılı kanunun ikinci maddesi ile on misline çıkarılmıştır).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

KIRKDÖRDÜNCÜ MADDE. Taklit olunmuş eşyayı bilerek ihfa eden ve satan ve satılmağa çıkaran ve yahut Türkiye Cumhuriyeti memalikine ithal eyleyenler taklit cezasiyle mahkûm olanlar gibi mücazat olunur.

KIRKBEŞİNCİ MADDE. Onikinci maddede beyan olunan edavatı harbiye ve mühimmat nariyeden Millî Müdafaa Vekâletince kabul olunsun ve gerek olunmamış bulunsun intişarı memleketçe mazarratı mutip olacak muhteriatı bilâruhsat neşir ve furuht edenler Kanunun Cezanın 166 ıncı maddesinin zeyli mucibince mücazat görürler.

(Not: Kanunu Ceza, 13 Mart 1926 tarihli ve 76 sayılı Türk Ceza Kanunu ile kaldırılmıştır).

KIRKALTINCI MADDE. İşbu kanunun tâyin eylediği mücazat birlikte hükmolunamaz. Evvelce ikâme olunmuş dâvadan mukaddem vukubulan efalin kâffesi hakkında mücazatın eşeddi hükmedilir.

KIRKYEDİNCİ MADDE. Mükerrirler hakkında kırkinci ve kırküçüncü maddelerde tâyin olunan cezayi nakdilerden başka bir aydan altı aya kadar hapis cezası dâhi hükmolunur. Ve işbu kanunda gösterilen cümhaların birinden dolayı ittiham olunan şahıs beş sene mukaddem hüküm terettüp etmiş ise ana mükerrir itlâk edilir, taklit cünhasiyle müttehem olan şahıs berat sahibinin amliyesinden veya fabrika ve sanathanesinde ücretle müstahdem adamlardan bulunduğu ve yahut bunlardan olmayıpta berat sahibinin amele ve hademesiyle bil'iştirâk beratta tarif olunan suveri imaliyeye anların vasıtasiyle kesbi vukuf etmiş olduğu halde şeriki cünha addolunarak hakkında bir aydan altı aya kadar hapis cezası dâhi hâkmolunur.

KIRKSEKİZİNCİ MADDE. Mahkeme reisi berat sahibinin istidası ve beratın ibrazı üzerine takliden imâl edildiği iddia olunan eşyanın müfredat ve tarifatın mübaşirler ve ledelhace bir de ehli hibre marifetiyle septi defter olunmasını ve iktiza ettiği takdirde tahti kefalette olarak eşyanın tevkifini tahriren emredebilir. Şu kadar ki berat sahibi ecnebi ise her halde kefalete raptı meşruttur. Ve emri tahririnin ve kefalet alınmış ise, ana dair tanzim edilerek ilmühaberin suretleri eşyanın sahibine verilir ve bu muamelât tamamiyle icra olunmadığı halde keenlemyekûn addolunduğu gibi mutazarrır olan tarafın mübaşirler aleyhine tazmin dâvasına salâhiyeti olur.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

KIRKDOKUZUNCU MADDE. Septi defter olan veyahut tevkif edilen eşyanın bulunduğu mahal ile bunları taklit ve ihya veya Türkiye Cumhuriyeti memalikine ithal veyahut furuht eden şahsın ikametgâhı beynindeki mesafenin her günlüğüne birer gün ilâvesiyle defterin tâhriri tarihinden itibaren sekiz güne değin müstedi mahkemeye müracaat etmediği halde zarar ve ziyan dâvasına halel gelmemek üzere septi defter ve tevkif muamelâtının hükmü kalmaz.

ELLİNCİ MADDE. Taklit olunduğu tahakkuk eden eşyanın mahkemece karar verilir ise bunları imale mahsus alât ve edevatın taklit ve ihya ve ithal ve furuht eden şahsın tebriyei zimmet etse bile zaptına hükmolunur ve eşya ve alât ve edavatı mazbute zarar ve ziyan dâvasına halel gelmemek üzere berat sahibine verilir. Mahkemece tensip olunduğu takdirde buna dair verilen ilâm dahi mahkemenin duvarına tâlik edilir.

İHTİRA BERATI KANUNU METNİNDEKİ TADİLÂT NOTLARI

1- 20 / Nisan / 1340 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanunu mucibince, bu kanunda yazılı (Hükümeti Osmaniye) tabiri yerine (Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti) (memaliki Osmaniye) tabiri (Türkiye Cumhuriyeti memaliki), (Tebaai devleti aliye) tabiri yerine (Türkiye Cumhuriyeti tebaası) ve (Dersadet) kelimesi yerine (Ankara) ve (Ticaret ve Ziraat Nezareti) yerine Sanayi Vekâleti ikma edilmiş ve İcra Vekilleri Heyetince ittihaz olunan 28 / Teşrinisani / 1338 tarihli kararnameye tevfikan (tuğayı hümayun) ilga olunmuştur.

2- Bu kanunda yazılı (Mukavelât Muharrirleri) yerine 2 Mart 1929 tarihli kanun mucibince (Noterler), (Bidayeti mahakimi) yerine Muhakim teşkilatı hakkındaki 8 / Nisan / 1340 tarihli kanun mucibince (Asliye Mahkemeleri) kaim olmuştur.

3- Bu kanunda yazılı nakdî cezalar, 16 Haziran 1949 tarihli ve 5435 sayılı kanunla on misline çıkarılmıştır.

4- Bu kanunun 15, 17 ve 21 inci maddeleri 4, 7, 13, 30 ve 28 inci maddelerinin resim miktarlarını tâyin eden hükümleri ve 4 üncü maddesinin son cümlesi ile ayni kanunun 16 ıncı maddesinin resme müteallik hükümleri, 29 / Şubat / 1952 tarihinde neşredilmiş bulunan 5887 sayılı Harçlar Kanununun 126 ıncı maddesinin J fıkrasiyle kaldırılmıştır.

5- Kanunun metni bu değişikliklere göre tertip edilmiştir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883
MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK: II

Karar Sayısı: 7 / 10464

Taraf bulunduğumuz Sınaî Mülkiyetin Korunmasına ilişkin 1883 tarihli Paris Sözleşmesinin 1967 tarihinde Stokholm'de değiştirilmiş bulunan metninin 1 ilâ 12 nci maddeleri dışında kalan kısmına, bu Sözleşmenin 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca katılmamız; Dışişleri Bakanlığının 22/7/1975 tarihli ve ESGH. ESBD-757/028/75/ 3- 778 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 8/8/1975 tarihinde kararlaştırılmıştır. (RG. 15418 / 20.11.1975)

Sınaî Mülkiyetin Korunmasıyle ilgili olarak 20 Mart 1883 tarihinde akt edilen ve 14 Aralık 1900 tarihinde Brüksel'de, 2 Haziran 1911 de Vaşington'da, 6 kasım 1925 tarihinde La Haye'de, 2 Haziran 1934 tarihinde Londra'da, 31 Ekim 1958 tarihinde Lizbon'da ve 14 Temmuz 1967'de Stockholm'da tadil edilmiş bulunan Paris Sözleşmesi

ONİKİNCİ MADDE

1- Birlik ülkelerinden herbiri Sınaî Mülkiyetle ilgili ayrı bir daire kurmayı, ihtira, beratlarını, faydalı modellerin, Sınaî resim veya modelleri, fabrika veya ticaret markalarını halka tebliğ için bir merkezi tevdi yeri kurmayı taahhüt eder.

2- Bu daire süreli resmî bir gazete çıkaracaktır.

Bu daire:

a. Verilen beratların sahiplerinin isimlerini, beratlandırılmış ihtiraların kısa bir tanımı ile beraber;

b. Tescil edilmiş markaların örneklerini düzenli bir şekilde neşredecektir.

ONÜÇÜNCÜ MADDE
(Birliğin Kurulu)

1- a. 13- 17 nci maddeler gereğince Birliğin, birliğe bağlı ülkelerden müteşekkil bir kurulu vardır.

b. Her ülkenin hükümeti bir delege ile temsil edilir. Bu temsilci yanında yedek uzman ve danışmanlar bulundurabilir.

c. Her delegenin masrafları kendisini tayin eden hükümetce karşılanır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2- a. Kurul şunları yapar:

I- Bu konvansiyonun tatbiki birliğin gelişmesi ve ayakta kalmasıyla ilgili tüm sorunları inceler.

II- Fikrî Mülkiyet Dünya Örgütünü (aşağıda örgüt denilmiştir) meydana getiren sözleşmede öngörülen Fikrî Mülkiyetin Uluslararası Bürosu'na, (aşağıda Uluslararası Büro denilmiştir.) 13-17 nci maddeler gereğince, birliğe bağlı bulunmayan ülkelerin müşahadeleri de nazarı dikkate alınarak değişiklik konferanslarının hazırlanmasıyla ilgili direktifler verir.

III- Birlikle ilgili olarak örgüt Genel Müdürünün çalışmalarını ve raporlarını inceler ve onaylar. Birliğin yetki sorunlarıyla ilgili faydalı bütün direktifleri ona verir.

IV- Kurulun icra komitesi üyelerini seçer.

V- Kendi icra komitesinin çalışmalarını, raporlarını inceler ve onaylar ona direktifler verir.

VI- Program kararlaştırır, Birliğin üç yıl süreli bütçesini kabul eder, ve malî yıl sonu bütçe hesaplarını onaylar.

VII- Birliğin malî yönetmeliğini kabul eder.

VIII- Birliğin hedeflerinin gerçekleşmesine yararlı saydığı çalışma grupları ve uzmanlar komitesini kurar.

IX- Birliğe üye olmayan ülkelerin hükümetlerarası olan örgütlerin ve hükümetlerarası olmayan uluslararası örgütlerin hangilerinin Birliğinin toplantılarına gözlemci sıfatiyle katılabileceğine karar verir.

X- 13 den 17 ye kadar olan maddelerin değişikliklerini kabul eder.

XI- Birliğin hedeflerine ulaşması için uygun olan diğer her türlü girişimde bulunur.

XII- Bu antlaşmadan doğan diğer her türlü görevleri yerine getirir.

XIII- Kendisinin kabulü kaydıyla örgütü kuran antlaşmanın kendisine tanıdığı hakları kullanır.

b- Örgüt koordinasyon komitesinin mütalâasını aldıktan sonra, örgüt tarafından idare olunan diğer birlikleride ilgilendiren sorunları karara bağlar.

3- a. Aşağıdaki (b) paragrafının hükümleri saklı kalmak şartiyle bir delege sadece bir ülkeyi temsil edebilir.

b. 12. maddede öngörülen ve herbirisi özel millî bir Sınaî Mülkiyet Ofisi olan ve özel bir antlaşma gereğince müşterek bir ofis nezdinde gruplaşmış Birliğe üye ülkeler müzakere sırasında bu ofislerin birisi tarafından temsil edilebilirler.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4- a.Kurula üye her ülke tek bir oy kullanır.

b. Kurul üyesi ülkelerin yarısı görüşme nisabını teşkil eder.

c. Yukarıdaki (b) paragrafının hükümlerine rağmen beraber, bir toplantıda, temsil edilen ülkelerin sayısı yarıdan az fakat, kurul üyesi ülkelerin üçte birine eşit veya üçte birinden fazla ise kurul kararlar alabilir. Bununla beraber, kurulun kararları, usulünü ilgilendiren kararların haricinde, aşağıda öngörülen şartlar yerine getirildiği zaman ancak icraya konulabilir. Uluslararası Büro sözkonusu kararı, tebliğ tarihinden itibaren üç aylık bir süre içinde oylarını veya çekimserliklerini yazılı olarak ifade etmeleri için, temsil edilmemiş olan kurul üyesi ülkelere tebliğ eder. Bu sürenin sonunda oyunu veya çekimserliğini bu şekilde ifade eden ülkelerin sayısı toplantı sırasında nisabın elde edilmesi için çağrıya uymayan ülkelerin sayısına en azından eşitse söz konusu kararlar icraya konulur, yeterki aynı zamanda gerekli ekseriyet elde edilmiş olsun.

d- 17 nci maddenin 2 nci paragrafının hükümleri saklı kalmak kaydiyle kurul kararları kullanılan oyların üçte iki çoğunluğuyla alınır.

e- Çekimserlik, oy kabul edilmez.

5- a. Aşağıdaki (b) paragrafı hükümleri saklı kalmak kaydıyla bir delege sadece tek bir ülke adına oy kullanabilir.

b- 3.b/ paragrafında öngörülen Birlik üyesi ülkeler genellikle kurul olağan toplantılarında heyetleriyle temsil edilmek için teşebbüs ederler.

Bununla beraber istisnaî sebeplerle sözü geçen devletlerin birisi kendi millî delegesiyle temsil edilemezse, bir delegasyonunun sadece bir devlet adına oy kullanabilmesi yetkisi olduğundan, bu ülkelerden birisinin delegesinde kendi adına oy kullanması için vekâlet verebilir.

Bu konuyla ilgili her vekâlet Devlet Başkanı veya onun yetkili kıldığı Bakan tarafından imza edilmiş bir antlaşmayı gerektirir.

6- Kurula üye olmayan Birlik üyesi ülkeler toplantılarında gözlemci sıfatiyle bulunurlar.

7- a. Kurul, Genel Müdürün çağrısı üzerine, istisnai haller hariç örgüt Genel Kurulunun aynı döneminde ve aynı yerinde üç senede bir olağan olarak toplanır.

b. Kurul, İcra Komitesinin veya kurul üyesi ülkelerin dörtte birinin isteği üzerine Genel Müdür tarafından gönderilen çağrı üzerine olağanüstü olarak toplanır.

8- Kurul, iç yönetmeliğini onar.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ONDÖRDÜNCÜ MADDE
(İcra Komitesi)

1- Kurulun bir icra komitesi vardır.

2- a. İcra Komitesi, kurul üyesi memleketlerarasından kurulca seçilmiş memleketlerden meydana gelir. Bundan başka, örgüt merkezinin siyasi sınırları içinde bulunan ülke, 16 ıncı maddenin 7 nci paragrafının b bendi hükümleri saklı kalma kaydiyle, komitede resen bir oy hakkına sahiptir.

b. İcra komitesine üye her ülkenin hükümeti yedek eksper ve danışman bulundurabilen bir delege tarafından temsil edilir.

c. Her delegenin masrafları kendisini tayin eden hükümet tarafından karşılanır.

3- İcra Komitesine üye memleketlerin sayısı kurul üyesi memleketlerin sayısının dörtte birine tekabül eder. Bu komitenin üye sayısının hesaplanmasında dörde bölünme sonucu geriye kalan artık sayı hesaba katılmaz.

4- Kurul, İcra Komitesi üyelerinin seçimi sırasında, İcra Komitesini meydana getiren memleketler arasında bulunan birlikte ilgili olarak kurulmuş özel antlaşmalara dahil bütün ülkeler için zaruri ve hakkaniyete dayalı coğrafi bir ayırımı hesaba katar.

5- a. İcra Komitesi üyeleri meclisin toplantı dönemi bitişini müteakip, olagan toplantı süresi sonuna kadar görevde kalırlar.

b. İcra Komitesi üyelere kendi aralarında en az üçte ikilik bir sınırı aşmamak kaydıyle yeniden seçilirler.

c. Kurul İcra Komitesi üyelerinin yeniden seçilmesini ve seçim şekillerini düzenler.

6- a. İcra Komitesi şunları yapar:

I- Kurulun gündem tasarısını hazırlar.

II- Genel Müdür tarafından hazırlanan birliğin üç yıllık bütçe ve program tasarılariyle ilgili teklifleri kurula sunar.

III- Üç yıllık bütçe ve program sınırı (limiti) içinde Genel Müdür tarafından hazırlanan yıllık bütçe ve program hakkında mütalâada bulunur.

IV- Hesapların denetiminin yıllık raporlarını ve genel müdürün süreli raporlarını açıklamalarla birlikte kurula sunar.

V- Söz konusu Kurulun olagan iki toplantısı arasında ortaya çıkan durumu hesaba katarak ve kurulun kararlarına uygun olarak

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Genel Müdür tarafından Birliğin programının yapılması amaciyle faydalı bütün tedbirleri alır.

VI- Bu antlaşma çerçevesi içinde kendisine tevdi edilen bütün görevleri yapar.

b- İcra Komitesi, Örgüt tarafından idare edilen diğer birlikleri de aynı derecede ilgilendiren sorunlar üzerine örgütün koordinasyon komitesinin mütalâasından alınan bilgileri karara bağlar.

7-a. İcra Komitesi, Genel Müdürün çağrısı üzerine mümkün mertebe Örgüt Koordinasyon Komitesiyle aynı yerde ve aynı dönemde senede bir kere olagan olarak toplanır.

b- İcra Komitesi Genel Müdürün inisiyatifiyle Komite Başkanının yahut üyelerinin dörtte birinin talebi üzerine genel müdür tarafından gönderilen çağrı üzerine olagan üstü toplanır.

8- a. İcra Komitesine üye her ülke bir oy hakkına sahiptir.

b- İcra Komitesi; üye ülkelerin yarısı, ekseriyeti teşkil eder.

c- Kararlar verilen oyların adi çoğunluğuyla alınır.

d- Çekimser kalmak oy sayılmaz.

e- Bir delege sadece bir ülkeyi temsil edebilir ve onun adına oy kullanabilir.

9- İcra Komitesine üye olmayan Birlik üyesi ülkeler, icra komitesi toplantılarına gözlemci olarak katılabilirler.

10- İcra Komitesi iç yönetmeliğini onar.

ONBEŞİNCİ MADDE
(Milletlerarası Büro)

1- a. Birliğe verilen idarî görevler, edebi ve sanat eserlerinin korunması için Uluslararası Antlaşma gereğince kurulmuş "Birlik Bürosu" ile "Birleşik Bürosu"nun yerini alan Milletlerarası Büro tarafından sağlanır.

b- Milletlararası Büro özellikle Birliğin muhtelif organlarının sekretaryasını oluşturur.

c- Genel Müdür Birliğin en yüksek memurudur ve Birliği temsil eder.

2- Milletlerarası Büro sınaî mülkiyetin korunmasiyle ilgili bilgileri toplar ve yayınlar Birliğe dahil her ülke, her yeni kanun metnini ve sınaî mülkiyetin korunmasıyla ilgili bütün resmî metinleri derhal Milletlararası Büroya tebliğ eder. Bundan başka Birlik üyesi

her ülke, Milletlararası Büro tarafından faaliyetleri için faydalı mülâhaza edilen ve bir menfaat gösteren Sınaî Mülkiyetin korunmasını doğrudan doğruya ilgilendiren Sınaî Mülkiyet konusunda yetkili servislerin tüm neşriyatlarını verir.

3- Milletlararası Büro aylık bir mecmua yayınlar.

4- Milletlararası Büro, Birliğe dahil her ülkeye talebi üzerine, Sınaî Mülkiyetin himayesiyle ilgili sorunlar hakkında bilgiler verir.

5- Milletlararası Büro Sınaî Mülkiyetin Korunmasını kolaylaştırmak için etüd ve hizmetlerde bulunur.

6- Genel Müdür ve onun tayin ettiği her personel mensubu oy hakkı olmaksızın kurulun, İcra Komitesinin, diğer eksperler komitesinin veya çalışma grubunun tüm toplantılarına katılırlar. Genel müdür veya onun tayin ettiği bir personel mensubu bu organların resen sekreteridir.

7- a. Milletlerarası Büro Kurulun direktiflerine göre ve icra komitesinin işbirliği ile, 13 den 17 ye kadar olan maddeler hariç konvansiyon hükümlerinin değişiklik konferanslarını hazırlar.

b. Milletlararası Büro, değişiklik konferanslarının hazırlanması hakkında hükümetlerarası olan ve hükümetlararası olmayan uluslararası örgütlerle istişarede bulunabilir.

c. Genel Müdür ve kendisinin tayin ettiği kimseler oy hakkı olmaksızın bu konferanslarda tartışmaya katılabilirler.

8- Milletlerarası Büro kendisine verilen diğer bütün görevleri yapar.

ONALTINCI MADDE
(Malî Hükümler)

1- a. Birliğin bir bütçesi vardır.

b. Birliğin bütçesi Birliğe has gelir ve harcamaları, birliklere müşterek harcamalar bütçesinin aidatlarını ve gerektiğinde örgütün Konferans bütçesine konulan meblağı ihtiva eder.

c. Birliğe istinaî olarak tahsis olunmayan ancak örgüt tarafından idare olunan öteki bir veya birçok birliklerede aynı derecede tahsis olunan harcamalar birliklerin müşterek harcamaları olarak mütalâa edilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2- Birliğin bütçesi, örgüt tarafından idare edilen öteki birliklerin bütçeleri ile koordinasyon zaruretlerini de hesaba katarak yapılır.

3- Birliğin bütçesi şu kaynaklardan sağlanır:

I- Birlik ülkelerinin ödeneklerinden,

II- Birlik adına Milletlerarası Büro tarafından yapılan hizmetler karşılığında alınan harçlar ve paralardan,

III- Milletlararası Büronun birlikte ilgili yayınlarının ve bu yayınlarla ilgili hakların satışından,

IV- Bağışlar, hibeler ve yardımlardan,

V- Kira bedelleri faizler gibi çeşitli gelirlerden.

4- a. Bütçede aidat payını belirtmek için birlik üyesi her ülke bir sınıfa yerleşir ve yıllık katkı paylarını aşağıda tespit edilen birim esasına göre öder.

Sınıf	1	25
»	2	20
»	2	15
»	4	10
»	5	5
»	6	3
»	7	1

b. Bunu önceden yapmamış olan her devlet yerleşmeği arzu ettiği sınıfı, katılma veya onama belgelerini tevdi anında belirtebilir. Sınıf değiştirebilir. Aşağıda bir sınıf seçilirse, Genel Kurul'un olağan toplantılarından birisinde bildirilir. Böyle bir değişiklik adı geçen toplantıyı takip eden yılın Ocak ayının birinden itibaren hüküm ifade eder.

c. Her ülkenin aidatı, birlik bütçesine katılmış bütün üye devletler aidatları toplam meblağına oranla, o devletin yerleştiği kendi sınıf birimleri toplamı ile oranlı olarak aynı oran dahilinde muayen bir meblağdan ibarettir.

d. Aidatlar her yılın bir Ocak tarihinden itibaren ödenir.

e. Aidatarını ödemede gecikmiş olan her üye ülke, ödemede geciktirilmiş olan aidat miktarları, geçmiş iki yıllık aidatlarına eşit veya ondan fazla olursa üyesi bulunduğu birliğin hiçbir organında oy kullanamaz. Bununla beraber, bu organlardan herhangi bir ödemede yapılan gecikmenin olağanüstü ve önlenmesi imkânsız engellerle meydana geldiğine kanaat getirirse, böyle bir ülkenin adı geçen organlarda oy hakkını kullanmasına izin verilebilir.

f. Yeni malî bir yılın başlamasından önce, bütçenin kabul edil-

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

memesi halinde, malî yönetmelikte öngörülen şartlara göre önceki yılın bütçesi uygulanır.

5- Birlik adına Uluslararası Büro tarafından yapılan hizmetler karşılığı olarak ödenmesi gereken meblağlar ve harçların tutarı kurul ve icra komitesi ile bu konuda temas eden Genel Müdür tarafından tespit edilir.

6- a. Birliğin, Birliğe dahil her ülke tarafından tek bir ödemeyle yapılan meblağlardan meydana gelen bir döner sermayesi vardır. Sermaye yetersiz olursa Kurul artırılmasına karar verir.

b. Her ülkenin sözü edilen fona ilk ödeme tutarı veya bu fonun artırılmasına yaptığı katkı payının tutarı fonu yapıldığı veya artırmanın kararlaştırıldığı yıl için o ülkenin aidatı ile orantılı olur.

c. Ödeme miktarı ve şartları, örgüt Koordinasyon komitesinin mütelâası alındıktan sonra Genel Müdürün teklifi üzerine kurulca kararlaştırılır.

7-a. Örgüt ikamet yerinin arazisi üzerinde bulunduğu ülke ile akt olunan ikamet yeri sözleşmesinde, döner sermayenin yetişmediği hallerde, bu ülkenin avans vermesi öngörülür. Bu avansların miktarı avansın verileceği şartlar, her halikârda, sözü edilen devletle örgüt arasında akt olunacak ayrı sözleşmelere konu teşkil eder. Bu devlet avans vermeğe devam ettiği sürece icra komitesinde resen bir oya sahiptir.

b. Yukarıda (a) fıkrasında işaret edilen ülke ile örgütten herbirinin, yazılı bir notası ile avans verme mükellefiyetinden vazgeçme hakkı vardır. Fesih ihbarının yapıldığı yılın sonundan itibaren üç yıl sonra hüküm ifade eder.

8- Hesapların murakabesi üyelerin rızalariyle kurul tarafından tayin edilen dış kontrolörler veya Birlik üyesi ülkelerden biri veya birkaçı tarafından malî yönetmelikle öngörülen usullere göre yapılır.

ONYEDİNCİ MADDE

1 - 13, 14, 15, 16. maddeler ve bu maddenin değiştirilmesile ilgili teklifler kurul üyesi her ülke, İcra Komitesi veya Genel Müdür tarafından yapılabilir. Bu teklifler kurulun tetkikine sunulmadan en az altı ay önce Genel Müdür tarafından kurul üyesi ülkelere tebliğ edilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2- Birinci fıkrada işaret edilen maddelerle ilgili tüm değişiklikler kurul tarafından kabul edilir. kurul kullanılan oyların dörtte üçünü gerektirir. Bununla beraber 13 üncü maddeye bu fıkra ile ilgili tüm değişiklikler kullanılan oyların beşte dördünü gerektirir.

3- Birinci fıkrada öngörülen maddelerle ilgili her değişiklik, değişikliğin kabul edildiği sırada kurula üye olan ülkelerden dörtte üçü tarafından yasal kurallarına uygun olarak gerçekleştirilmiş değişikliğin kabulü ile ilgili yazılı notaların Genel Müdür tarafından alınmasından bir ay sonra yürürlüğe girer. Bu şekilde kabul edilmiş olan maddelerle ilgili her değişiklikle, değişikliğin yürürlüğe girdiği sırada kurul üyesi olan veya sonraki bir tarihte üye olacak tüm ülkeleri bağlar. Fakat üye ülkelerin mali külfetlerini artıran değişiklik yalnız bu değişikliği kabul ettiklerini bildiren ülkeleri bağlar.

ONSEKİZİNCİ MADDE

(1 den 12 ye kadar ve 18 den 30 a kadar olan maddelerin değiştirilmesi)

1- Bu antlaşma, Birlik sistemini geliştirecek şekilde mükemmelleştirici hükümler getirmek amacıyla değişikliğe tabi tutulacaktır.

2- Bu amaçla Birlik ülkelerinin temsilcileri arasında, Birlik ülkelerinden birinde konferanslar yapılacaktır.

3- 13 den 17 ye kadar olan maddelerle ilgili değişiklikler 17 nci madde hükümlerince düzenlenir.

ONDOKUZUNCU MADDE
(Özel Antlaşmalar)

Birlik ülkeleri Sınaî Mülkiyetin himayesi için, kendi aralarında, ayrı ayrı, özel Antlaşmalar yapmak hakkını saklı tuttuklarında mutabıktırlar. Ancak bu anlaşmalar bu konvansiyon hükümlerine aykırı olmayacaktır.

YİRMİNCİ MADDE

(Birlik ülkeleri tarafından katılma ve onaylama; yürürlüğe girme)

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

1- a. Bu Antlaşmayı imza etmiş olan Birlik ülkelerinden her biri Antlaşmayı onaylayabilir veya imzalamamışsa, Anlaşmaya katılabilir katılma veya onaylama belgeleri Genel Müdür nezdinde tevdi edilir.

b- Birlik ülkelerinden herbiri katılma veya onaylama belgesinde katılmasının veya onaylamasının şu maddelere tatbik edilemez olduğunu belirtebilir.

i- 1 den 12 ye kadar olan maddeler veya;
ii- 13 den 17 ye kadar olan maddeler.

c- Yukarıda tali (b) fıkrasına uygun olarak, bu fıkrada işaret edilen iki grup maddeden birisinin hükümlerini katılma veya onaylama belgesinden çıkartmış olan her ülke, daha sonra her zaman, katılmasının veya onayının hükümlerinin bu madde grubunu kapsadığını bildirebilir. Böyle bir bildiri Genel Müdür nezdinde tevdi edilir.

2- a. 1 den 12 ye kadar olan maddeler, (1. b. i) paragrafında müsaade edildiği gibi bir beyanda bulunmaksızın katılma veya onaylama belgesi tevdi etmiş olan Birlik Üyesi ilk 10 ülke açısından, bu katılma veya onaylama belgelerinin onuncusunun tevdiinden üç ay sonra yürürlüğe girer.

b. 13 den 17 ye kadar olan maddeler (1.b.ii) paragrafında müsaade edildiği gibi bir beyanda bulunmaksızın katılma veya onaylama belgesi tevdi etmiş olan Birlik Üyesi ilk 10 ülke açısından, bu katılma veya onaylama belgelerinin onuncusunun tevdiinden üç ay sonra yürürlüğe girer.

c. Yukarıda (a) ve (b) fıkraları hükümlerine uygun olarak, (1, b.i.) ve (1. b. ii) paragrafında işaret edilen iki madde gruplarından her birisinin ilk yürürlüğe girişleri ve (1-b) fıkrasının hükümleri saklı kalmak kaydiyle, yukarıda (a) ve (b) fıkralarında işaret edilenlerden başka, 1-17 nci maddeler bir katılma veya onaylama belgesi tevdi eden Birliğe dahil her ülke ve (1,c) fıkrasının tatbiki gereğince bir bildiri tevdi eden Birliğe dahil her ülkeye göre tevdi edilmiş olan belgede veya bildiride genel müdür tarafından daha sonraki bir tarih belirtilmedikçe böyle bir tevdi bildiri tarihinden itibaren üç ay sonra yürürlüğe girer.

3- Bir onaylama veya katılma belgesi tevdi eden Birlik üyesi her ülkeye göre, 1. b fıkrasında işaret edilen madde gruplarından herbirinin yürürlüğe girdiği tarihte 18 den 30 a kadar olan maddeler 2 a, (b) veya (c) fıkralarına uygun olarak bu hükümler açısından yürürlüğe girer.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

YİRMİBİRİNCİ MADDE

Birlik dışı ülkeler tarafından iltihak, (Yürürlüğe girme)

1- Birliğe yabancı her ülke bu Antlaşmaya katılabilir ve bundan dolayı Birliğin üyesi olabilir. Katılma belgeleri Genel Müdürün nezdinde tevdi edilir.

2- a. Bu Antlaşma hükümlerinin yürürlüğe girmesinden bir ay veya bir aydan fazla bir zaman önce katılma belgesini tevdi etmiş olan Birliğe yabancı her ülkeye göre, bu (20, 2.a) veya (b) maddesinin ilk defa tatbiki için hükümlerin yürürlüğe konulduğu tarihte yürürlüğe girer. Yeterki katılma belgesi ve sonraki bir tarih konulmuş olmasın, bununla beraber:

i- 1 den 12 ye kadar olan maddeler bu tarihte yürürlüğe konulmazsa, böyle bir ülke bu hükümlerin yürürlüğe konulmasından önce geçici dönem süresinde, bu maddelerin yerine Lizbon Anlaşmasının 1 den 12 ye kadar olan maddeleriyle bağlı olacaktır.

ii- 13 den 17 ye kadar olan maddeler bu tarihte yürürlüğe konulmazsa, böyle bir ülke, bu hükümlerin yürürlüğe konulmasından önce geçici dönem süresince ve bu maddelerin yerine ve Lizbon Anlaşmasının (3, 14.3) ve (5) maddeleriyle bağlı olacaktır.

Bir ülke, katılma belgesinde daha sonraki bir tarihi belirtirse bu Anlaşma bu ülkeye göre bu şekilde belirtilen tarihte yürürlüğe girer.

b- Bu Anlaşma maddelerinden sadece bir grubunun yürürlüğe girmesinden sonraki bir tarihte veya bu tarihten en az bir ay önce katılma belgesini tevdi etmiş olan Birliğe yabancı her ülkeye göre yukarıdaki (a) fıkrasında öngörülenler saklı kalmak kaydiyle bu anlaşma katılma belgesinde daha sonraki bir tarih belirtilmedikçe katılmasının Genel Müdür tarafından bildirildiği tarihten üç ay sonra yürürlüğe girer. Bu son durumda bu Anlaşma ve ülkelere göre bu şekilde belirtilen tarihte yürürlüğe girer.

3- Bu Anlaşmanın tamamının yürürlüğe girdiği tarihten sonra veya bu tarihten en az bir ay önce katılma belgesini tevdi etmiş olan Birliğe yabancı her ülkeye göre, katılması Genel Müdür tarafından bildirildiği tarihten üç ay sonra, bu Anlaşma yürürlüğe girer; yeterki katılma belgesinde sonraki bir tarih belirtilmiş olmasın. Bu son durumda, bu Anlaşma bu ülkeye göre böylece belirtilmiş tarihte yürürlüğe girer.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

YİRMİİKİNCİ MADDE
(Katılma veya onaylamanın etkisi)

(20.1) ve (28.2) nci maddelerde öngörülen mümkün istisnaları saklı kalması kaydiyle katılma veya onaylama itiraza yer vermeyecek şekilde bu Anlaşmada kayıtlı bütün menfaatleri ve hükümlerinin sağlandığı hak ve vecibeleri kapsar.

YİRMİÜÇÜNCÜ MADDE
(Önceki anlaşmalara katılma)

Bir ülke, bu Anlaşma bütünüyle yürürlüğe girdikten sonra, bu konvansiyonun önceki antlaşmalarına katılamaz.

YİRMİDÖRDÜNCÜ MADDE
(Ülke Birliği)

1- Birlik üyesi her ülke katılma veya onaylama belgesinde, bu konvansiyonun topraklarının tamamında veya bir kısmında uygulanabileceğini katılma veya onaylama belgesinde belirtebilir yahut daha sonra her an, bir nota ile Genel Müdüre haber verebilir. Bildirisinde veya notasında belirtilmiş olduğu topraklar için dış ilişkilerle ilgili sorumluluğunu üzerine alır.

2- Böyle bir beyanda bulunan veya böyle bir noktayı veren Birlik üyesi her ülke, bu konvansiyonun topraklarının tamamında veya bir kısmında hükümsüz olduğunu her an, Genel Müdüre bir nota ile bildirilebilir.

3 - a. 1 inci fıkra gereğince yapılan her beyan, beyanın ekli bulunduğu katılma veya onaylama belgesinin tarihiyle aynı tarihten itibaren ve bu fıkra gereğince verilen her bildiri Genel Müdür tarafından (ilgili taraflara) tebliğinden üç ay sonra hüküm ifade eder.

b. 2 nci fıkra gereğince yapılan her bildiri Genel Müdür tarafından alınışından on iki ay sonra hüküm ifade eder.

YİRMİBEŞİNCİ MADDE
(Ülke içinde anlaşmanın uygulanması)

1- Bu Konvansiyona katılan her ülke, bu Konvansiyonun tatbikini sağlamak için kendi Anayasasına göre lüzumlu tedbirleri almayı taahhüt eder.

2- Bir memleket, onaylama veya katılma belgesinin tevdi sırasında, kendi dahili mevzuatına göre, bu konvansiyonun hükümlerini tatbik edecek durumda olmasına mutabık kalınır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

YİRMİALTINCI MADDE
(Çekilme)

1- Bu konvansiyon süre tahdidi koymaksızın yürürlükte kalır.

2- Birlik üyesi her ülke, Genel Müdüre gönderilen bir bildiri ile bu Anlaşmadan çekilebilir. Bu bildiri önceki bütün anlaşmalarıda kapsar ve sadece adına yapılmış olan ülke için hüküm ifade eder ve Konvansiyon Birliğe dahil diğer ülkeler için yürürlükte kalır.

3- Çekilme, Genel Müdürün bildiriyi aldığı günden itibaren 1 yıl sonra hüküm ifade eder.

4- Bu madde ile öngörülen çekilme yetkisi, bir ülke tarafından Birliğin üyesi olduğu tarihten itibaren beş senelik bir müddetin bitmesinden evvel kullanılamaz.

YİRMİYEDİNCİ MADDE
(Önceki anlaşmaların uygulanması)

1- Bu Konvansiyon, tatbik edilen ülkeler arasındaki ilişkilerde ve tatbik edildiği ölçüde, 20 Mart 1883 tarihli Paris Konvansiyonunun ve müteakip değişiklik anlaşmalarının yerine geçer.

2- a. Bu Anlaşmanın veya bu Anlaşmanın tamamının tatbik edilmediği, fakat 31 Ocak 1958 tarihli Lizbon Anlaşmasının tatbik edildiği ülkelere gelince, 1 inci fıkra gereğince bu Anlaşmanın onun yerine geçmediği ölçüde Lizbon anlaşması tümü ile yürürlükte kalır.

b. Aynı tarzda, ne bu Anlaşmanın, ne de bu Anlaşmanın bir kısmının ve ne de Lizbon Anlaşmasının tatbik edilmediği ülkelere gelince veya 1 inci paragraf gereğince bu anlaşmanın onun yerine geçmediği ölçüde 2 Haziran 1934 tarihli Londra Anlaşması tümüyle yürürlükte kalır.

c. Aynı tarzda, ne bu Anlaşma, ne de bu Anlaşmanın bir kısmının ne de Lizbon Anlaşmasının ve ne de Londra Anlaşmasının tatbik edilmediği ülkelere gelince (1) inci fıkra gereğince bu Anlaşmanın onun yerine geçmediği ölçüde 6 Kasım 1925 tarihli La Haye anlaşması tümüyle yürürlükte kalır.

3- Bu Birliğe yabancı olupta bu Anlaşmaya katılmış olan ülkeler, bu Anlaşmaya katılmamış, ya da birliğe katılmış olsa dahi (20.I.b i) maddelerinde öngörülen bildiriyi kabul etmiş Birliğin her ülkesi nezdinde bu Anlaşmayı uygularlar. Adı geçen ülkeler söz konusu Birlik ülkelerinin kendi aralarında taraftar olduğu en son Anlaşma hükümlerini uygulamayı kabul ederler.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Adı geçen ülkeler söz konusu Birlik ülkelerinin kendi aralarında taraftar olduğu en son anlaşma hükümlerini uygulamayı kabul ederler.

YİRKİSEKİZİNCİ MADDE
(Değişik Hükümler)

1- Bu anlaşmanın tatbiki veya yorumuyla ilgili, Birlik Üyesi iki veya daha fazla ülke arasında konuşma yoluyla çözümlenemeyen her uyuşmazlık, söz konusu ülkeler bir başka tarz çözüm kabul etmedikçe, bahis konusu ülkelerden birisi tarafından dilekçe vermek suretiyle uluslararası Adalet Divanına götürülebilir. Uyuşmazlığı Divan'a götüren ülke tarafından, Uluslararası Büro haberdar edilecektir.

2- Her ülke, bu Anlaşmayı imza veya onaylama yahut Anlaşmaya katılma belgesini tevdi sırasında 1 inci fıkra hükümlerine bağlı olmadığını bildirebilir. Böyle bir ülke ile Birlik üyesi öteki her ülke arasındaki anlaşmazlıklara gelince 1 inci fıkra hükümleri tatbik edilmez.

3- 2 nci fıkra hükümlerine uygun olarak bir beyanda bulunmuş olan her ülke Genel Müdüre göndereceği bir tebligatla, her an, bu beyanı geri alabilir.

YİRMİDOKUZUNCU MADDE
(İmza, Lisan, Tevdi)

1- a. Bu Anlaşma Fransızca dilinde tek bir nüsha olarak imza edilmiş ve İsveç Hükümeti nezdinde tevdi edilmiştir.

b. Resmî metinler ilgili hükümetlere danışıldıktan sonra Almanca, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Portekizce, Rusca ve Kurulun belirteceği diğer dillerde, Genel Müdür tarafından hazırlanır.

c. Muhtelif metinlerin yorumlanmasında itirazlar olması halinde, doğru olarak Fransızca metni kabul edilir.

2- Bu Antlaşma 13 Ocak 1968 tarihine kadar Stockholmda imzaya açık kalır.

3- Genel Müdür bu Anlaşmanın imzalı metninin İsveç Hükümeti tarafından aslına uygun olarak tasdik edilmiş iki suretini Birlik üyesi tüm ülkelerin hükümetlerine ve talep üzerine her ülke hükümetine gönderir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

4- Genel Müdür bu Anlaşmayı Birleşmiş Milletler Örgütü Sekreteryası nezdinde tescil ettirir.

5- Genel Müdür, imzaları, onaylama ve katılma belgelerinin tevdiini, ve bu belgelerde bulunan bildirileri veya (20.1.) c. maddesinin tatbikiyle yapılmış bildirileri, bu Anlaşmanın tüm hükümlerinin yürürlüğe girdiğini, çekilme bildirilerini, ve 24 üncü maddenin tatbikiyle yapılmış bildirileri bu Birliğe dahil bütün ülke hükümetlerine tebliğ eder.

OTUZUNCU MADDE
(Geçici Hükümler)

1- Bu Anlaşmada, ilk Genel Müdür göreve başlayıncaya kada, Örgütün Uluslararası Bürosu'na veya Genel Müdüre yapılacak müracaatlar Birliğin Bürosuna veya Genel Müdürüne yapılmış sayılır.

2- 13 den 17 ye kadar olan maddeler gereğince bağlı olmayan Birlik Ülkeleri, Örgütü öngören konvansiyon yürürlüğe girdikten sonra beş yıl esnasında eğer arzu ederlerse bu maddelerce bağlıymış gibi, bu Anlaşmanın 13 den 17 ye kadar olan maddeleriyle öngörülen hakları kullanabilirler. Söz konusu hakları kullanmayı arzu eden her ülke, bu amaçla Genel Müdür nezdinde, kabul tarihinden itibaren yürürlüğe giren yazılı bir bildiri tevdi eder. Bu gibi ülkeler söz konusu sürenin bitimine kadar kurulun üyesi olarak tanınırlar.

3- Birlik üyesi tüm ülkeler örgütün üyesi olmadığı sürece, örgütün Uluslararası Bürosu Birlik Bürosu olarak da hareket ederek ve Genel Müdür de bu Büronun Genel Müdürü olarak hareket edecektir.

4- Birliğe üye tüm ülkeler, örgütün üyesi olur olmaz Birlik Bürosunun, hakları mecburiyetleri ve malları örgütün Uluslararası Bürosuna devr olunacaktır.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883
MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK : III

Karar Sayısı: 7 / 3355

Türkiye Büyük Millet Meclisince 8/6/1971 tarih ve 1408 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan "La Haye'de Milletlerarası Beratlar Enstitüsü'nün kurulmasına dair 6/6/1947 tarihli Anlaşma'nın değiştirilmesi hakkında 16/2/1961 tarihli Lahey Anlaşması ve Protokolü"nün onay belgesinin, Hollanda Dışişleri Bakanlığına tevdii tarihinde yürürlüğe girmek üzere onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 20/10/1971 tarih ve 757.008 - BMKY / 2-1045 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarih ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 2/11/1971 tarihinde kararlaştırılmıştır. (RG. 14026/28.11.1971)

Milletlerarası bir Beratlar Bürosu kurulmasına ait 6 Haziran 1947 tarihli La Haye Anlaşmasının 16 Şubat 1961 tarihinde La Haye'de yapılan değişik Metni

Âkit Devletler,

Sınaî Mülkiyetin Himayesi için 20 Mart 1883 tarihinde Paris'te imzalanan ve bu kere 31 Ekim 1958 tarihinde Lizbon'da değişikliğe tabi tutulan Mukavelenamenin 15 inci maddesine göre ve,

Milletlerarası bir Beratlar Bürosu kurulması hususunda 6 Haziran 1947 tarihinde La Haye'de imzalanan Anlaşmanın bazı hükümlerinin değiştirilmesine bağlanan alâkayı müdrik olarak,

Bu maksatla salâhiyetli mümessiller tâyin etmişler ve bu mümessiller aşağıdaki hükümleri kabul eylemişlerdir.

MADDE: 1

1. 6 Haziran 1947 tarihli La Haye Anlaşması ile kurulup Milletlerarası Beratlar Enstitüsü unvanını alan Milletlerarası Beratlar Bürosu, her aza Devletin millî idaresi veya, 2 nci maddenin tarifine göre, Enstitüye aza olan her Milletlerarası ve Hükümetlerarası Teşkilât tarafından alınmış berat taleplerine veya verilmiş beratlara mevzu teşkil eden ihtiraların yeniliği hususunda mucip sebepli mütalâalar vermekle vazifelendirilmiştir.

Münhasıran başka bir Devletin İdaresine veya Milletlerarası ve Hükümetlerarası bir teşkilâta gönderilmek üzere bir aza Devletin

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

millî idaresine tevdi edilmiş olan talepler, bu Anlaşmanın kasdettiği manada bu idare tarafından alınmış berat talepleri olarak telâkki edilmez.

2. Bundan başka bu maddenin 1 inci fıkrasında zikredilen ihtiralar için aynı fıkrada derpiş olunan mütalâalar.... ayrı mahiyette mütalaalar, 6 ıncı madde ile tesis olunan İdare Heyeti ile daha evvel mutabık kalmak şartı ile, Enstitü tarafından verilebilir.

3. Enstitü, ayrıca, her talep edenin hesabına olmak üzere, tekniğin vaziyetini gösteren, vesikalara müstenit, her türlü tetkike girişebilir.

MADDE : 2

1 inci maddenin 1 inci ve 2 nci fıkralarında derpiş olunan mucip sebepli mütalaaları hazırlamayı Enstitünün ihtimamına emanet etmiş ve ihtira beratı vermekle vazifelendirilmiş olan her Milletlerarası ve Hükümetlerarası Teşkilât, 9 uncu maddenin 1 inci fıkrasında tespit edilmiş şartlara riayet ederek Enstitü ile bir mukavele akdetmek sureti ile, bu Anlaşmanın 5., 6., 8., 9., 12., 13., 14., ve 17 nci maddeleri ile Protokolün 1. maddesinde tarif edilen haklar ve vecibelerle, Enstitüye, aza olabilir.

Bu Protokol bu Anlaşmanın ayrılmaz bir parçasını teşkil eder.

MADDE : 3

1 inci maddenin 1 inci fıkrasında zikredilen mucip sebepli mütalaa, mahiyeti ve genişliği Protokolün 1 inci maddesinin 1., 2., ve 3. fıkralarında tespit olunan ve vesikalarla raci bir tetkike dayanan bir mütalaadır.

MADDE : 4

Aza Devletler, ülkelerinde hüküm ifade eden berat taleplerinin veya beratların tamamının veya bir kısmının 1 inci maddenin 1 inci fıkrasında yazılı mucip sebepli bir mütalaaya mevzu teşkil etmesi mecburiyetini kendi millî kanunî mevzuatında veya milletlerarası Anlaşmalar yolu ile derpiş etmeği taahhüt ederler.

MADDE :5

Enstitü, vazifesini görebilmek için, aza Devletler ve teşekküller idareleri tarafından neşredilen ve verilmiş beratları veya berat taleplerini ihtiva eden fasiküller bedelsiz olarak bu Devletlerden veya Teşekküllerden almak hakkını haizdir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MADDE : 6

1. Enstitü, aza Devletlerin veya teşekküllerin birer mümessilinden ibaret olmak üzere bu Devletlerin veya teşekküllerin mümessillerinden mürekkep bir İdare Heyeti tarafından idare edilir.

2. Her aza Devlet İdare Heyetinde temsil edilmesini, icabında, diğer bir aza Devletin mümessiline tevdi edebilir. Bununla beraber İdare Heyeti azasından hiçbiri iki Devletten fazlasını temsil edemez.

3. İdare Heyeti dahilî nizamnamesini tanzim eder ve her yıl reisini seçer. İdare Heyeti reisin, azadan üçte birinin veya, müstacel hallerde, Enstitü Müdürünün daveti ile toplanır.

MADDE : 7

Bu Anlaşmanın diğer hükümleri ile kendisine havale edilmiş vazifelerden başka İdare Heyeti, Enstitünün umumî siyasetini tayin ve faaliyetini tanzim ve murakabe eder ve bilhassa,

(1) Bu Anlaşmanın yürütülmesi için lüzumlu nizamnameleri yapar ve bunların tatbikini mürakabe eder;

(2) Her yıl bütçeyi ve, icabında, tadiller ve ilâveler ihtiva eden bütçeleri reye koymak sureti ile kabul ve tasdik eder ve tatbikini murakabe eyler;

(3) Yıllık hesapları ve envanteri tetkik ve tasdik eder;

(4) Enstitünün faaliyetine ait yıllık raporu tasdik eder;

(5) Enstitünün Müdürünü ve malî murakıbını aza devletlerin vatandaşları arasından tayin eder, birinin ve diğerinin aylıklarını ve istifade edecekleri munzam menfaatleri tespit eyler ve bunlar üzerinde disiplin salâhiyetini kullanır;

(6) Müdüre lüzumlu umumî direktifleri ve malî murakıba faideli bilumum talimatı verir ve bu direktiflere ve talimata göre icraata nezaret eyler;

(7) Müdürlüğe bağlı işlerin listesini tespit ve Müdürün mütalaasını aldıktan sonra, bu işleri görecek olanları tayin ve bunların aylıklarını ve istifade edecekleri munzam menfaatleri tespit eder ve bunlar üzerinde disiplin salâhiyetini kullanır;

(8) Memurların tabi olacakları usul ve kaideleri tespit eder;

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

(9) Memurların ücretleri miktarını ve baremini ve istifade edecekleri munzam menfaatlerin mahiyetini ve verilmesi kaidelerini tespit eyler;

(10) 11 inci madde hükümlerine göre Enstitünün hukukî ehliyetini kullanmak hususunda Müdüre mezuniyet verir.

MADDE : 8

1. İdare Heyetinin reye konmayı icapettiren her kararı için reye müracaat edilir. Bu suretle rey verilmesinde her aza Devletin ve Teşkilâtın mümessili bir reye sahiptir.

Bununla beraber, aza bir Devletin veya Teşekkülünün senelik aidatı üzerinde tesiri olan meselelerde ve bu reye konmanın neticesi ne olursa olsun, her aza Devletin veya Teşekkülünün mümessili, bu maddenin 2., 3. ve 4. fıkraları hükümlerine göre rey hakları tanınmasının tanzim edilmiş olduğu şekilde yeniden reye konmayı talebedebilir. Karar reye konma neticesinde taayyün eder.

2. Yeniden reye konmada, her aza Devlet veya Teşekkül mümessilinin on reyi olup bu miktarı, 13 üncü maddenin 3 üncü fıkrasında tarif edildiği üzere, o Devletin veya Teşkilâtın senelik aidatı meblâğının bu fıkranın 3. cümlesinde tarif edilen, hesap vahidiyle yapılan bölme neticesine müsavi miktarda rey adedi inzimam eder.

Bu suretle tanınan rey adedi, genişletilerek, daha yüksek adedin tamamına iblâğ olunur. Bununla beraber bir aza Devlet veya Teşkilât mümessiline tanınan reylerin adedi yekûnu diğer bir aza Devlet veya Teşkilât mümessilinin haiz olduğu rey adedi yekûnunun beş mislini geçemez.

Hesap vahidi, aza Devletlerin veya Teşkilâtın senelik aidatı miktarının, aza Devletler veya Teşkilât adedinin on ile çarpma hasılı olan adetle bölme neticesinde elde edilen miktardır.

3. Her aza Devlet veya Teşkilât mümessiline tanınan rey adedi her sene başında, sonda evvelki senenin aidatı esasına göre tayin edilir.

4. Bir Devletin veya Teşkilâtın kabulünü takip eden ve bu maddenin 3 üncü fıkrası hükümleri tatbik edilmeyecek olan devrede bu aza Devlet veya Teşkilât mümessilinin haiz olacağı rey adedi İdare Heyeti tarafından tespit edilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MADDE : 9

1. İdare Heyetinin aşağıda yazılı kararları için aza Devletler veya Teşkilât mümessillerinin haiz olduğu reyler yekûnunun üçte iki ekseriyeti lâzımdır:

(a) Devletlerle veya Milletlerarası ve Hükümetlerarası Teşkilâtla anlaşmalar akdi ve zikredilen Anlaşmaların tatbiki hususunda lüzumlu nizamnamelerin kabulü veya tadili;
(b) Bu Anlaşmaya lüzumlu nizamnamelerin ve muhtelif sınıf memurlara tatbik edilecek hükümlere ait nizamnamelerin kabulü veya değiştirilmesi;
(c) 1 inci maddenin 2 nci fıkrasında zikredilen mütalâaların verilmesi;
(d) Müdürün tayini;
(e) 13 üncü maddenin 2 nci fıkrasında derpiş olunan muhasebe planının değiştirilmesi;
(f) 17 nci maddede zikrolunan merkez dışı servislerin kurulması.

2. Diğer kararlar leh ve aleyhte verilen reyler yekûnunun adî ekseriyetiyle alınır.
Reylerin eşitliği halinde ikinci defa reye konur; bu halde rey eşitliği teklif edilen kararın reddini tazammun eder.

MADDE : 10

Müdür Protokol hükümlerine, İdare Heyeti tarafından tespit olunan nizamnamelere ve bu Heyet tarafından verilmiş umumî direktiflere göre Enstitüyü sevk ve idare eder.

MADDE : 11

1. Enstitü hükmî şahsiyeti haizdir. Enstitü her âza Devlette millî mevzuatın hükmî şahıslara tanıdığı en geniş hukukî ehliyetten istifade eder.
2. Enstitünün hukukî ehliyetinin kullanılması Protokolda tespit edilen hudutlar içinde olmak üzere Müdüre tevdi edilmiştir.

MADDE : 12

1. Âza Devletler ve teşekküller bir giriş aidatı tediye ederler.
2. Devletlerin giriş aidatı, 20 Mart 1883 tarihinde Paris'te imzalanan ve bu kere 31 Ekim 1958 tarihinde Lizbon'da değiştirilen Sınaî

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Mülkiyetin Himayesine Mahsus Mukavelenamenin 13 üncü maddesinin 8 inci ve 9 uncu fıkralarında derpiş olunan hükümlerin tatbiki suretiyle tasnif ve ithal olundukları sınıfın vâhitleri adediyle taayyün eder. Vâhidin baliğ olduğu miktar Enstitünün merkezinin bulunduğu memleketin borsasında iki kilogram halis altının kabul tarihindeki raici bedeline tekabül eder.

3. Teşkilâtın giriş aidatı Enstitü ile aktedilen ve 2. maddede yazılı olan anlaşma ile taayyün eder.

MADDE : 13

1. Enstitünün senelik masrafları

(a) Aza devletlerin ve teşkilâtların senelik aidatı,

(b) 1 inci maddenin 3 üncü fıkrasında zikredilen hizmetlerin karşılığı,

(c) Bütün diğer tahsilât ve bilhassa Entitünün mallarının gelirleri ile,

karşılanır.

2. Enstitünün senelik masrafları idare masraflarından ve tetkik masraflarından terekküb eder.

Bu masrafların dağıtımı, İdare Heyeti tarafından adî ekseriyetle kabul edilen ve icabında 9 uncu maddenin 1 inci fıkrasında yazılı mevsuf ekseriyetle tadil olunan bir muhasebe planına göre yapılır. Bu muhasebe planı, İdare Heyeti tarafından tayin edilen hesap mütehassıslarının bir raporu üzerine tespit edilir.

Bu muhasebe planını esas alarak İdare Heyeti idare masraflarının yüzde nispetini tayin der. Bu yüzde nispet her beş senede bir gelecek beş senelik devre için tespit olunur.

3. Aza devletlerin ve teşekküllerinin senelik aidatı, bu maddenin 1. fıkrasının (b) ve (c) şıklarında gösterilen karşılıklar ve tahsilât indirildikten sonra, geri kalan senelik masraflar mebaliğini karşılar.

İdare masraflarını karşılayan kesir, bahis mevzuu olan bütçe senesi esnasında her devletin veya her teşkilâtın idaresi tarafından alınan berat talebi adedinin binle bölünmesinin bir üste vâhide irca olunan bölümüne, onların herbiri için, müsavi olan emsallerle aza devletler ile teşkilât arasında tevzi edilir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Tetkik masraflarını karşılayan kesir, bahis mevzuu olan bütçe senesi esnasında Enstitüden talebedilen ve 14 üncü maddede zikrolunan mütalâaların adediyle mütenasip olarak tevzi olunur.

4. İdare Heyeti her bütçe senesinin başlamasından evvel her aza devletin veya Teşkilâtın mezkûr bütçe senesi içinde tediye etmesi lâzım gelen ve idare masraflarını karşılayan aidatın muvakkat meblağını ve ondördüncü maddede zikri geçen mütalâa taleplerine, bahis mevzuu olan bütçe senesi içinde tatbik edilecek götürü tarifeyi tespit eder.

Bu suretle yapılan tediyeler bahis mevzuu olan bütçe senesinde aza devletler veya teşekküller tarafından ödenmesi icabeden senelik aidata avans teşkil eder.

5. Yukarıda yazılı senelik aidatı tayin maksadiyle İdare Heyeti, bu Anlaşmanın 1 inci maddesinin 2 nci fıkrasında ve Protokolun 1 inci maddesinin 2 nci ve 3 üncü fıkralarında derpiş olunan mütalâalar için, bu gibi mütalâaların tanzimi hususunda lüzumlu çalışmaların ehemmiyetiyle mütenasip emsalleri, Protokolun 1 inci maddesinin 1 inci fıkrasında tarif edilen tetkiklere dayanan mütalâaların tanzimine lüzumlu çalışmaların ehemmiyetine atıf yaparak, tespit eder.

6. İdare Heyeti 1 inci maddenin 3 üncü fıkrasında yazılı hizmetlerin meblağını tespit eder; bu belâğ bu gibi hizmetlerin ifası için lüzumlu idare ve tetkik masraflarının heyeti mecmuasından aşağı olamaz.

MADDE : 14

1. Her aza Devletin 13 üncü maddesinin 3 üncü fıkrasının 3 üncü paragrafında derpiş olunan senelik aidatının kesrini tayin için

(a) Bu Devletin millî idaresi tarafından istenilen veya gönderilen 1 inci maddenin 1 inci ve 2 nci fıkralarında yazılı mucip sebepli mütalâalar gözönünde tutulur;

(b) Bundan başka, Enstitüye bir iş'arda bulunması mahfuz kalmak kaydiyle, bu aza devletin koyduğu şartlar içinde hakikî veya hükmî şahıslar tarafından istenilen 1 inci maddenin 1 inci ve 2 nci fıkralarında yazılı mucip sebepli mütalâalar nazarı itibara alınabilir.

2. Aza teşekküllere gelince, 13 üncü maddenin 3 üncü fıkrasının 3 üncü paragrafında derpiş olunan senelik aidat kesrinin tayini için yalnız birinci maddenin 1 inci ve 2 nci fıkralarında yazılı

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

ve bu teşkilât tarafından istenilen mucip sebepli mütalâalar gözönünde tutulur.

MADDE : 15

1. Enstitü, sınaî mülkiyetin himayesine müteallik milletlerarası anlaşmaların hazırlanmasına veya tatbikine, kendi faaliyetini alâkadar ettiği nispette iştirak edebilir.

2. Bu anlaşmalarda vücuda getirilen teşkilât içinde Enstitü temsil edilebilir.

MADDE : 16

1. Enstitünün idare merkezi La Haye'de olmak üzere tespit edilmiştir.

2. Enstitü Hollanda Hükümetinin himayesi altına konulmuştur.

MADDE : 17

1. Bir aza devlet veya teşkilât tarafından istenilen mütalâaların hazırlanması Almanca, İngilizce, Fransızca ve Hollandacadan başka bir lisanda vesikalara müsteniden tetkikler yapılmasını icabettirdiği takdirde, Enstitü bu işi deruhte etmek için merkez dışı servisler kurulabilir; bundan dolayı husule gelebilecek munzam malî külfetler o devlete veya teşkilâta aittir.

2. Aza devletlerin veya teşekküllerinin hususî ihtiyaçlarını tatmin etmek için Enstitü aynı veçhile harekette muhtardır.

MADDE : 18

1. Bu Anlaşma, sınaî mülkiyetin himayesi için 20 Mart 1883 tarihinde Paris'te imzalanan ve son olarak 31 Ekim 1958 tarihinde Lizbon'da değiştirilen mukavelenameye dahil her devletin imzasına 31 Aralık 1961 tarihine kadar açıktır.

2. Bu Anlaşma tasdik edilecek ve tasdik vesikaları Hollanda Dışişleri Nezaretinde tevzi olunacaktır.

MADDE : 19

1. Bu Anlaşma, 6 Haziran 1947 tarihli Anlaşmaya taraf, imzalayan devletlerin, tasdik vesikalarının hepsinin tevdiini müteakip bir ay sonra yürürlüğe girer.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

2. 6 Haziran 1947 tarihli Anlaşmaya dahil olmayan ve bu Anlaşmayı imzalayan her Devlet için bu Anlaşma bu maddenin 1 inci fıkrasında yazılı tasdik vesikalarından sonuncusunun tevdiine tekaddüm etmek suretiyle imzalamaya ait tasdik vesikası tevdi edildiği takdirde aynı fıkrada derpiş olunan tarihte, veya imzalamaya ait tasdik vesikasının tevdiinin daha sonra olması halinde, bu tevdiden bir ay sonra yürürlüğe girer.

MADDE : 20

1. 18 inci maddede zikredilen Mukavelenameye dahil olduğu halde bu Anlaşmayı imza etmemiş olan her Devlet, bu Anlaşmaya iltihak edebilir.

2. İltihak vesikaları Hollanda Dışişleri Nezaretinde tevdi edilir.

3. İltihak, bu Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte hüküm ifade eder. İltihak vesikaları bu tarihten sonra tevdi edildiği ve iltihak vesikalarında daha sonraki bir tarih zikredilmediği takdirde, iltihak bu tevdiden bir ay sonra hüküm ifade eder.

MADDE : 21

Bu Anlaşmaya dahil her Devlet, yazılı olarak Hollanda Dışişleri Nezaretine iş'arda bulunmak suretiyle bu Anlaşmadan çıkabilir. Anlaşmadan çıkma bu hususiaki iş'arı Hollanda Dışişleri Nezaretinin aldığı seneyi takibeden ikinci senenin 31 Aralık tarihinde hüküm ifade eder.

MADDE : 22

1. Bu Anlaşmaya bilhassa Enstitü tarafından görülen hizmetlerin islâhına ve lüzumunda Enstitünün faaliyet sahasını geliştirmeğe yarayacak değişikliklerin yapılması için uygun zamanda gözden geçirilecektir.

2. Bu değişikliklerin fasılaları esnasında protokol ve eki, aza Devletler mümessillerinden bir konferansı ile ve derhal hüküm ifade etmek üzere değiştirilebilir. Bu konferans, değişikliklerin yürürlüğe girmesi için daha geç bir tarih tespit edebilir. Bu değişiklikler, temsil edilen Devletlerin ittifakile kararlaştırılır.

 MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Hollanda Dışişleri Nezareti bu Anlaşmayı imza eden veya bu Anlaşmaya iltihak eyleyen Devletlere aşağıdaki hususları bildirir:

(1) İmzaları ve onay belgelerinin tevdiini;

(2) İltihak vesikalarının tevdiini ve bu iltihakların hüküm ifade edeceği tarihi;

(3) Bu Anlaşmanın 19 uncu madde hükümlerine tevfikan yürürlüğe girdiği tarihi;

(4) 21 inci maddede zikredilen Anlaşmadan çıkma ihbarlarını ve Anlaşmadan çıkmanın hüküm ifade ettiği tarihi;

(5) 22 nci maddenin 2 nci fıkrasında derpiş olunan şartlar altında protokolün ve ekinin değişiklikleri metnini.

Yukarıdaki hükümleri tasdik zımmında aşağıda imzaları bulunan tam selâhiyetli mümessiller, yoluna uygun olarak tanzim edildiği kabul olunan selâhiyetnamelerini ibraz ederek bu Anlaşmayı imzalamışlardır.

16 Şubat 1961 tarihinde La Haye'de tek nüsha olarak Fransızca lisanında yapılmış olan bu Anlaşma Hollanda Hükümetinin arşivinde tevdi olunacaktır. Aslında mutabık olduğu tasdik edilen bir suret bu Hükümet tarafından diplomatik kanaldan Anlaşmayı imzalayan veya Anlaşmaya iltihak eden her Devletin Hükümetine verilecektir.

Belçika için
Fransa için
Lüksemburg için
Fas için
Monako için
Hollanda için
İsviçre için
Yugoslavya için
Türkiye için

ANKARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Protokol

MADDE : 1

1. Anlaşmanın 3 üncü maddesinde yazılı tetkikler için bu Protokolün ekinde zikredilen vesikalar, ihtiyaç halinde müracaat edilecek olanların asgarisini teşkil eder. Enstitüde kullanılmakta olan tasnifin tali kısımlarının ihtiva ettiği vesikalar ile, mahiyetleri itibariyle bu vesikalarla alâkalı olan ve tetkike tabi tutulan ihtiralar ve yakın vaziyetteki tali kısımların ihtiva ettiği vesikalar gözönünde tutulur.

2. Her aza Devlet veya Teşkilât bu maddenin 1 inci fıkrasında tarif edilenden daha sınırlı bir tetkike dayanan mütalâalar istemek hakkını haizdir.

Bununla beraber, İdare Heyetinin ittifakla hilâfına aldığı karar müstesna olmak üzere, bu hak, bir rüçhan hakkı mütalebesi dolayısiyle bu maddenin 1 inci fıkrasındaki tarife göre yapılan bir tetkike müstenit daha evvelki bir mütalâaya mevzu teşkil eden diğer bir berat talebinin veya diğer bir beratın ihtiva ettiği ihtiraın aynı ihtiraa müteallik berat talepleri veya beratlar için kullanılamaz.

3. İdare Heyeti ile önceden mütabakat hususu mahfuz kalmak üzere, bir aza Devlet veya Teşkilât bu maddenin 1 inci fıkrasında tarif edilen tetkikten daha geniş bir tetkike dayanan mütalâalar alabilir.

MADDE : 2

Anlaşmanın 10 uncu maddesiyle verilen selâhiyetin hudutları içinde olmak üzere müdür;

(1) Bütçeyi hazırlar ve icra eder;
(2) İdare heyetine senelik hesapları ve envanteri arzeder;
(3) Anlaşmanın 7 nci maddesinin (5) ve (7) rakamlarında gösterilenler hariç olmak üzere memurlar alır ve tayin eder;
(4) Tayin ettiği memurların ilerlemesini tanzim eder ve bu memurları üzerinde disiplin selâhiyetini kullanır;
(5) İdare Heyetine Enstitünün faaliyetine ait olmak üzere her sene bir rapor verir;
(6) Anlaşmanın 7 nci maddesinin (5) rakamında derpiş olunan hallere ait olanlarla İdare Heyeti azasına taallû edenler hariç olmak üzere İdare Heyetini müzakerelerinde hazır olmak hakkını haizdir.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MADDE : 3

Aşağıdaki hallerde Enstitünün hukukî ehliyetini kullanmak üzere İdare Heyeti tarafından verilmiş ve reisinin imzasile tasdik edilmiş olan selâhiyete ihtiyaç vardır:

(1) İhtiyatî mahiyette olanlar müstesna olmak üzere davalarda;

(2) Gayrimenkul alım ve satımına, bu gayrimenkullerin ilzamına ve gayrimenkul inşaatına müteallik muamelelerde;

(3) Bedeli 20 kilogram halis altına tekabül eden bir meblâğı tecavüz eden sair bütün muamelelerde.

MADDE : 4

Müdürün uzayan gaybubeti veya müdürlük mevkiinin münhal olması hallerinde Anlaşmanın 10 uncu maddesinde ve bu Protokolün 2 nci maddesinde derpiş olunan selâhiyetler İdare Heyetinin bu hususlarla vazifelendireceği memur tarafından kullanılır.

PROTOKOLÜN EKİ

Protokolün 1 inci maddesinin 1 inci fıkrasında zikredilen ve milletlerarası Beratlar Enstitüsü tarafından ihtiyaç için kullanılan vesikalar arasında mevcut olması icabeden vesikalar:

A) Beratlar:

1. Alman Beratlar	1877 den itibaren
2. Birleşik Amerika Devletleri Beratları	1921 den itibaren
3. Belçika Beratları	1926 dan itibaren
4. İngiltere Beratları	1909 dan itibaren
5. Fransa Beratları	1902 den itibaren
6. Lüksemburg Beratları	1947 den itibaren
7. Hollanda Beratları	1912 den itibaren
8. İsviçre Beratları	1940 dan itibaren

B) Neşredilen berat talepleri:

1. Alman berat talepleri	1957 den itibaren
2. Hollanda berat talepleri	1912 den itibaren
3. İsviçre berat talepleri	1961 den itibaren

C) Mevkut neşriyat ve teknik kitaplar:

Almanca, İngilizce, Fransızca veya Hollandaca neşredilmiş ve en mühimleri arasından intihap olunmuş mevkut neşriyat ve teknik kitaplar.

A, B ve C de zikredilen vesikalar muntazam ve günü gününe takip edilecektir.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

TEMENNİ

Konferans,

Milletlerarası Beratlar Enstitüsü memurlarının emekliliği hususunda bugüne kadar alınması kabil olan tedbirlerin bilhassa Enstitünün müracaat ettiği sistemlerin tenevvülü dolayısıyle tamamile tatmin edici bir usul olmadığına muttali olarak,

Aynı mahiyetteki meselelerle diğer Milletlerarası ve Hükümetlerarası Teşekküllerin karşılaştığını gözönünde tutarak,

Bundan başka bu Teşkilâtın memurları için müşterek bir emeklilik usulünün tesisi hususunda tetkikler yapılmakta olduğunu nazarı itibara alarak,

Enstitünün bu tetkiklere iştirak etmesine imkân verecek her teşebbüse tevessül etmeğe İdare Heyetini davet eder,

ve müteaddit Milletlerarası ve Hükümetlerarası Teşkilâtın müşterek emeklilik usulüne Enstitünün iştiraki suretinde veya böyle müşterek bir usulün meydana gelmemesi halinde Enstitüye mahsus bir emeklilik usulü şeklinde bütün memurlara açık yeknesak bir emeklilik usulünün tesisi maksadile İdare Heyetinin icabeden her teşebbüse girişmesini temenni eyler.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK : IV

T.C. Kurulu Meclis Kararı

(12 Mayıs 1961 Tarihli ve 10805 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır)
İhtira Beratı Kanununun 2 ve 3 üncü maddelerinin tafsirine mahal olmadığına dair T.C. Kurucu Meclis Kararı

Karar No : 51

23 Mart 1879 tarihli İhtira Beratı Kanunun 2 ve 3 üncü maddelerinin tefsirine mahal olmadığına dair Geçici Komisyonca hazırlanan aşağıdaki rapor, Kurucu Meclis Birleşik Toplantısının 8/5/1961 tarihli 12 nci Birleşiminde kabul edilmiştir.

8 Mayıs 1961

Yüksek Başkanlığa

Komisyonumuza havale buyurulan İhtira Beratı Kanununun 2 ve 3 üncü maddelerinin tefsiri hakkında Millî Birlik Komitesi Üyesi Sami Küçük ve arkadaşları tarafından verilen önerge ve ekleri Komisyonumuzca tetkik ve müzekkere olundu:

23 Mart 1879 tarihli İhtira Beratı Kanununun 2 nci maddesinde "Sanayice yeniden bir netice ve eser vücuda getirmek ve bunların husulü için vesaiti cedide ihdas veyahut malûm olan vesaiti bir sureti cedide istimal eylemek muhteriattan addolunur." denilerek ihtiraın tarifi yapılmış bulunmaktadır.

Bu kanuna göre;
a) Sanayice yeniden bir netice ve eser vücuda getirmek;
b) Bunların elde edilebilmesi için yeni vasıtalar bulmak veyahut bilinen vasıtaları yeni bir şekilde kullanmak;

Üzere iki nevi ihtira beratı ortaya çıkmakta olup, (a) fıkrasında madde, (b) fıkrasında ise usul ihtiraları kabul edilmekte ve usul bakımından verilen berat dolayısıyle o usulle elde edilen madde de himaye görmektedir.

Kanunun 3 üncü maddesinde ise, evvela terkibatı seydelâniyeye ve her nevî edviye ve mualeceta ve saniyen umuru maliyeye ve muamelâtı sarrafiyeye dair lâyihalar için berat itası caiz olmadığı

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

hükmü mevcuttur. Binaenaleyh 2 nci maddede belirtilen madde ve usul ihtiralarının müstahzarlara ve 767 sayılı Türk Kodeksi hakkındaki Kanunun 4 üncü maddesinde zikir ve tarif edilen ilâçlara taallûku halinde berat verilmesinin caiz olamıyacağı ve berat verilmiş olsa dahi İhtira Beratı Kanununun 36 ncı maddesi mucibince bu beratın hükümsüz sayılması gerekmektedir.

Tatbikatta ihtiraın tescili için Sanayi Bakanlığına yapılan müracaatta, bu Bakanlık talebin mevzuat hükümleri dairesinde yapılıp yapılmadığını; mevzuun, kanunun 2 nci maddesi şumulüne girip girmediğini tetkik ederek müracaatın mevzuat hükümlerine göre yapıldığını berat vermektedir. 3 üncü madde muvacehesinde terkibatı seydelâniyeye berat verilmemekle beraber bir ilâcın kimyevî madde ismi ihtiraa mücmel unvan verilmek suretiyle, ilâçlar için berat istenildiği ve verildiği görülmektedir.

Bu hal, yukarda işaret edilen hükümlere aykırı olarak memlekette bir ilâç inhisarı yaratmaktadır.

Yukarda belirtilen müstahzar ve ilâçlara Kanunun 3 üncü maddesi mucibince, mualecat tâbirinde madde ile birlikte usul de mündemiç bulunduğundan, berat verilmesini caiz değilken, berat verilmiş olursa, bu halde ıttıla kesbeden tescil makamı, Kanunun 36 ıncı maddesine dayanarak, bu gibi beratları re'sen iptal etmeye yetkili bulunduğu halde bugüne kadar ilâçlara verilen beratların iptali cihetine gidilmeyerek tatbikatın bu yolda yürütüldüğü anlaşılmıştır.

İlâçlara, kimyevî adların gösterilmesi suretiyle usul beratı alınması neticesi olarak ihtira beratı sahiplerinin elde ettikleri inhisar yüzünden memleketin büyük döviz kayıpları olmakta; halk da bazı hayatî ehemmiyeti haiz ilâçları bir kaç misli yüksek fiyatla almak durumunda bırakılmaktadır.

Bir misalle bu ciheti belirtmek, hâdisenin aydınlanması bakımından faydalı mülahaza edilmektedir.

Chloramphenicol kimyevî maddesi, Milletlerarası Kodekse bir ilâç olarak bu isimle kayıtlı bulunduğu halde, memleketimizde; "Teranötik olarak kıymetli esterler ve bunları elde etmeye mahsus usul" unvanı ile beratı alınmış bulunmaktadır. Burada kıymetli esterler diye ..... esas ilâç ismi saklanmıştır. Bu suretle elde edilen tüm inhisar hakkının kullanılmasından fiyat tekeli yaratılmış ve dünya piyasalarında bir kilosunun fiyatı 50 - 55 dolar civarında iken mezkûr beratı almış bulunan firma ve lisansiyeleri tarafından

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

110 - 150 dolar üzerinden memleketimize ithali suretiyle yılda 800 000 dolar yani 7 200 000 Türk lirası döviz ziyaına sebebiyet verildiği gibi, müstehlik de bu ilâca 6-7 lira yerine 14 - 15 lira ödemek zorunda bırakılmaktadır.

Buna ilâve edilecek birçok misaller daha vermek mümkündür. Bu meyanda Oxytetracycline ve buna benzer antibiyotiklerden uğranılan döviz ziyanının yekûnu yılda 38 200 000 Türk lirasıdır. Bunun halka inikâsı ise, 15 liralık ilâce 50 - 55 lira ödemek suretiyle tecelli etmektedir.

İhtira Beratı Kanunu Muvakkati, bu gibi suistimalleri önlemek için, ilâçlara ihtira beratı verilmesini önleyeci mahiyette olduğu gibi, milletlerarası anlaşmalarda yer alan hükümler de millî kanunumuzun bu suretle tatbikine mâni teşkil etmemektedir. Çünkü iltihak eylediğimiz sınai mülkiyetle ilgili milletlerarası anlaşmalarda, bilhassa 6894 sayılı kanunla tasdik ettiğimiz Sınaî mülkiyetin himayesine mahsus 20 Mart 1883 tarihli muaddel Paris İttihadı Mukavelenamesinin 2 nci maddesi, bu anlaşmaları imza eden Devletlerin vatandaşlarına, kendi vatandaşlarımıza tatbik edilen hususlarda gayri bir hususun tatbikini âmir değildir.

Yukarda belirtilen sebeplerle, İhtira Beratı Kanununun 3 üncü maddesine göre, 767 sayılı Türk Kodeksi hakkındaki Kanununun 4 üncü maddesinde kayıtlı, tababeti beşeriye ve hayvaniyede ilâç gibi müstamel bütün tıbbi nebatat ile basit veya mürekkep uzvî ve gayriuzvî maddeler yani ilâçlar için berat verilmemesini; her hangi bir kimyevî maddenin istihsal usulü için berat verilmiş olsa bile, bu kimyevî maddenin ilâç olduğu tesbit edildiğinde İhtira Beratı Kanununun 36 ncı maddesi mucibince beratı veren makam tarafından iptal edilmesi gerekir.

Hulâsa olarak :

İhtira Beratı Kanununun 3 üncü maddesi hükmü, bahis mevzuu terkibatı saydelâniyeye, her nevi edviye ve mualecata her ne nam; sebep ve usulle olursa olsun berat verilmesine müsait değildir.

Bu itibarla talep edilen bu gibi ihtiralara, kanunun 2 nci maddesinde "madde" ve "usul" beratı hükmüne uygun bulunsa bile 3 üncü madde hükmü muvacehesinde berat verilmemesi ve verilmiş olan bu kabil beratların hükümsüz addedilmeleri gerektiğinden yanlış tatbik gören sözü edilen 3 üncü maddenin, bu yanlış tatbikat sebebiyle ayrıca tefsirine mahal bulunmadığına oy birliğiyle karar verildi.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883
MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

EK : V

Sınai Mülkiyet Mevzuatının Tatbik Suretini Gösterir 21 Eylül 1955 tarihli Talimatnameye Ek Talimatname

(6 Kasım 1956 tarihli ve 9450 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır.)

Madde 1- 6563 sayılı kanunun verdiği selâhiyete istinaden Vekâletimizce yenilik vasfının tetkikına karar verilen ihtiralara ait evrak ve vesikaların La Haye Anlaşmasının tatbikına mütaallik Talimatname hükümlerine göre hazırlanması alâkalıya tebliğ edilir.

Alâkalı tebliğde bildirilen tarihten itibaren üç ay içinde bu evrak ve vesikaları hazırlayarak Sanayi Bakanlığına (Sınaî Mülkiyet Müdürlüğü) gönderilir.

Madde 2- Birinci madde hükmüne göre hazırlanıp tetkik için La Haye'deki "Milletlerarası Beratlar Enstitüsü" ne gönderilen ihtiralarına yenilik vasfının mevcudiyeti halinde, tanzim edilen beratlarına, 6563 sayılı kanun hükümlerine göre bu vasfın tetkik ettirildiği ve mevcut olduğu ayrıca işaret edilir.

Madde 3- Birinci madde hükmüne göre hazırlanıp tetkik için La Haye'deki "Milletlerarası Beratlar Enstitüsü" ne gönderilen ihtiralarına yenilik vasfının mevcud olmadığı tesbit edildiği takdirde, 10 Mart 1296 tarihli İhtira Beratı Kanununun 37 inci maddesi mucibince yeniliği olmadığı sebebiyle hükümsüzlüğü alâkalıya bildirir ve aynı kanunun 36 ıncı maddesi hükmüne istinaden de berat verilmez.

Madde 4- 29 Haziran 1956 tarih ve 6749 sayılı kanunla tasdik edilen "Berat taleplerinde aranan formalitelere mütaallik Avrupa Anlaşması"nın 7 inci maddesi mucibince, ihtiraın tescili için yapılan müracaatta Sınai mülkiyetin himayesine mahsus Paris ittihadı Mukavelenamisinin 4 üncü maddesi hükümlerine göre rüçhan hakkı talep edildiği takdirde, bu talep mezkûr müracaattan itibaren iki ay içinde dermeyan edilir. Bu müddet içinde talep vâki olmadığı takdirde rüçhan hakkı tanınmaz.

Madde 5- Dördüncü maddede yazılı Anlaşmanın ikinci maddesinin "c" fıkrası gereğince, bu Anlaşmayı imza ve tasdik eden

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

Devletlerin tabaaları tarafından ihtira tescili için verilen vekâletname her türlü tasdik muamelesinden muaftır. Yabancı lisanlarla verilen vekâletnamelerin Türkçe tercümelerinin noterce tasdikli olması lâzımdır.

Madde 6- 29 Haziran 1956 tarih ve 6749 sayılı kanunla tasdik edilen "İhtira Beratlarının Milletlerarası Tasnifi hakkındaki Avrupa Anlaşması" nın üçüncü maddesi hükümlerine göre, ihtira tescili için tevdii yapan kimse, bu Anlaşmaya ek "Milletlerarası tasnif" sisteminin işaretlerinin tarifnamelerinin sağ üst köşesine derleyecektir.

Madde 7- 21 Eylül 1955 tarihli Sınai Mülkiyet Mevzuatının tatbik suretini gösterir Talimatnamenin 17 inci maddesi mucibince dilekçeye eklenecek evraka resimlerin eni altı santimi geçmemek ve iki adetten fazla olmamak üzere ayrıca klişesi eklenir.

Madde 8- 1619 sayılı kanunla tasdik edilen sınai mülkiyetin himayesine mahsus 20 Mart 1883 tarihli Paris İttihadı Mukavelenamesinin altıncı maddesine istinaden tescil ettirilecek olan markalarla menşei ecnebi olan markalar hariç diğer markaların tescilleri sırasında, kelimelerin Türk alfabesine göre Türkçe olması lâzımdır.

Marka örneği üzerinde ecnebi lisanla yazı bulunan markalara ait tescil talepleri kabul edilmez.

Madde 9- 21 Eylül 1955 tarihli Sınai Mülkiyet Mevzuatının Tatbik suretini gösterir. Talimatnamenin 17 nci maddesinin "f" fıkrasında yazılı tarifnamenin ikisi pullu ikisi pulsuz olmak üzere dört ve C fıkrasında yazılı resimlerin ikisi pullu ikisi pulsuz olmak üzere dört nüsha olarak tevdii lâzımdır. (Memleket müdafaasiyle ilgili olduğu takdirde beşer nüsha).

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

KURZE INHALTSANGABE

In der Türkei bestehen gerade auf dem Gebiet des Wirtschaftsrechtes noch immer einige Gesetze aus der Zeit des osmanischen Reiches. So ist heutenoch das türkische Patentgesetz vom 23. märz 1879 (das sogenannte Ihtira Berati Kanunu - Erfindungsurkundengesetz), das sich stark an das französische Patentgesetz von 1844 anlehnt, in kraft. Schon seit Jahren wird an einer Reform des Patentrechts gearbeitet. Jedoch scheiterte der letzte Gesetzentwurf, bestehend aus 66 Artikeln, wiederum kurz vor seiner Verabschiedung.

Seit 1925 ist die Türkei Mitglied der Pariser Verbandsübereinkunft von 1883 in der Fassung von Washington. Mit Gesetz Nr. 1619 vom 15. mai 1930 ratifizierte die Türkei die Haager Fassung der PVÜ von 1925 und Mit Gesetz Nr. 6894 vom 30. Januar 1957 die Londoner Fassung von 1934. Mit Beschluß des Ministerrates Nr. 7/10464 vom 8. August 1975 schloß sich die Türkei auch der Stockholmer Fassung von 1967 mit Ausnahme der Artikel 1 bis 12 an.

Die Türkei ist dem NATO-Abkommen über die wechselseitige Geheimhaltung verteidigungswichtiger Erfindungen, die den Gegenstand von Patentanmeldungen bilden, das am 21. September 1960 in Paris unterzeichnet wurde, im Jahr 1962 beigetreten.

Wichtig ist noch der Beitritt zum Haager Abkommen über die Schaffung eines internationalen Patentinstituts vom 6. Juni 1947, den die Türkei mit dem Gesetz Nr. 6563 vom 13. Mai 1955 vollzog. Die Türkei hat am 29.12.1961 die revidierte Fassung dieses Abkommens einschließlich des Zusatzprotokolls unterzeichnet und mit Gesetz Nr. 1408 vom 8. Juni 1971 und Regierungsbeschluß Nr. 7/3355 vom 2. November 1971 ratifiziert.

Zwischen der Entwicklung des Patentrechts und dem Industrialisierungsgrad eines Landes besteht ein nicht von der Hand zu weisender Zusammenhang. So sind in der Türkei bis zum heutigen Tag insgesamt 22000 Patente registriert worden. 1985 wurden 590 Patentanmeldungen eingereicht, davon 152 vom türkischen und 438 von ausländischen Anmeldern. Bei 60 % der Anmeldungen durch Einheimische und bei 20 % der Anmeldungen aus dem Ausland wurde die erteilung eines Patents mit der Begründung "nicht durchführbar" abgelehnt. Demgegenüber war in der Bundesrepublik Deutschland Ende 1985 ein Bestand von 138691 rechtskräftig erteilten Patenten zu ver-

zeichnen. Die Zahl der Patentanmeldungen betrug 1985 45213, davon kamen 12366 aus dem Ausland und 32847 aus dem Inland.

Dieses Buch dient in erster Linie den Bedürfnissen der Studentenschaft unserer juristischen Fakültaet der Universitaet Marmara in Istanbul. Da aber auch die türkische rechtssprechung sorgfaeltig bearbeitet und auf die Praxis besondere Rücksicht genommen wurde, waere anzunehmen, dass das buch in dem betreffenden Interessentenkreis einen guten Anklang finden kann.

Um einen überblick über den Inhalt des Buches zu gewaehren, wurden im folgenden die Kapitel-überschriften wiedergegeben:

I. Patentrecht und Technologietransfer..... 1

II. Die Geschichte des Patentrechts und die internationalen Abkommen auf dem Gebiet des gewerblichen Rechts..... 5

III. Die patentfaehige Erfindung und das Erfindungsrecht..... 11

IV. Das Recht auf das Patent und die Erteilug des Patents..... 19

V. Prioritaet und die widerrechtliche Entnahme 37

VI. Die Anmeldung beim Patentamt..... 41

VII. Der Beschluss über die Erteilung des Patents..... 51

VIII. Das Recht aus dem Patent..... 57

IX. Der Patentverletzungsprozess und der Patentschutz..... 67

X. Gebrauchsmusterrecht..... 73

XI. Patent-, Know-How-, Warenzeichenlizenzvertraege..... 75

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

SUMMARY

This book is especially written to serve the educational needs of the Law School students studying at Marmara University in Istanbul. As a result of adding and arranging numerous Turkish jurisprudence to the text because of the practical necessities, it is expected to attract considerable attention of people who are interested in this subject.

In order to provide a general idea about the contents of this book, a list of the main topics is presented below:

I. Patent law and technology transfer..... 1

II. The history of patent law and international agreements on industrial property.....5

III. Inventions which are suitable to receive patents and the right of invention..... 11

IV. Patentable inventions and the right of invention in general 19

V. Priority and capturing of patents illegally..... 37

VI.Application for patents; application procedure and formalities.....41

VII. The decision about arranging and delivering of patents.... 51

VIII. The right emerging from patent.....57

IX. Criminal and civil lawsuits against patent infringements.....67

X. The protection of industrial and useful model right..... 73

XI. Licencing contract about the transfer of the patent right, know-how, and trademark..... 75

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883
MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

PROF. DR. ALİ SAİT YÜKSEL'İN YAYINLARI LİSTESİ
- KİTAP VE MONOGRAFİLER -

A. Kitaplar:

- **Bankacılık Hukuku** (Becerikli Matbaası), 247 s. İstanbul 1960, II. basım:
- **Bankacılık Hukuku ve İşletmesi** (Hüsnütabiat Matbaası) İstanbul - 1974. III. basım: Bankacılık Hukuku, Trabzon - 1982; V. Basım, İstanbul - 1986
- **Assoziierung im europäischen Recht unter basonderer Berücksichtigung des Wettbewerbsrecht** (Inaugural - Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades der Rechtswissenschaftlichen Fakultät der Johann - Wolfgang - Geothe - Universität zu Frankfurt am Main), 265 sh. 1965.
- **Internationale Steuern: Türkei** (Reihe: Internationale Steuern, 21. Lieferung).Titz Veklag GmbH - Mondorf (Rhein), 76 sh. 1969
- **Para Bulma ve Kredi İşleri** - İşletme Finansmanı (Bozak Matbaası), 426 sh. I. basım: İstanbul 1969; II. basım: 1971; III. basım: İstanbul - 1973.
- **Parabulma ve yatırım** (İşletme Finansmanı), İstanbul - 1975; II. basım: İstanbul - 1977; 3. basım: (**Parabulma ve yatırım - işletmelerde sermaye yönetimi**), İstanbul - 1982.
- **Ortak Pazar ve Bankacılık**, Türkiye Bankalar Birliği Yayın No. 36, (Ayyıldız Matbaası), 259 sh., Ankara 1970.
- **Ortak Pazara Geçiş Dönemi ve Türk Sanayii** (İpek Matbaası), İstanbul 1970.
- **Para Bulma** (Finansman)**nın Seçilmiş Konuları** (Prof.O' Donnell'la birlikte) (Ayyıldız Matbaası - Milli Eğitim Bakanlığı Yayını), 244 s. Ankara - 1970.
- **Bankacılık Yönünden Kredi Açma Sözleşmesi** (Hüsnütabiat Matbaası - İstanbul İTİA Yayınları: 54), 174 sh., İstanbul, 1972.
- **Ortak Pazar'ın** (AET) **Sosyal Düzeni ve Ortak Pazarla ilişkilerimizin sanayiimiz açısından sosyal yapıya muhtemel etkileri** (Ayyıldız Matbaası) Ankara - 1973.
- **Türkiye İlişkileri Açısından Avrupa Ekonomik Topluluğu.** Eskişehir İTİA Yayını: 157; I. basım: 1975; II. basım: İstanbul - 1979.
- **Sermaye Piyasası** (Dr. Gültekin Rodoplu ile birlikte) 278 sh. İstanbul - 1980.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

B. Monografiler:

- **Ortak Pazar Ülkelerinde Para Bulma Politikaları**, teksir, DPT: 901 - İPD: 78, Ankara 1969
- **Ortak Pazar Ülkeleri Sermaye Akışı Esasları ve Sermaye piyasaları**, teksir, DPT: 817 - İPD: 280, Ankara 1969.
- **Dış Ticaret Politikası Notları**, teksir, İstanbul 1968.
- **AET Düzenine ve Türkiye Yönünden Getireceği Sorunlara Genel Bakış** (Grup Çalışması), DPT: 580 - İPD: 233 Ankara- 1968.
- **Ortak Pazar Geçiş Dönemi Sorunları**, teksir, DPT: 886 - SPD: 202, Ankara, Nisan 1970.
- **Ortak Pazarda Küçük ve Orta İşletmelerin Sorunları**, teksir, DPT: 887 - SPD: 203, Ankara, Nisan 1970.
- **Katma Protokol Karşısında Türkiye'nin Sanayileşma Sorunu:** Eskişehir Sanayi Odası Yayınları: 6, Ankara - 1971.
- **Ortak Pazar Karşısında Türk Sanayiinin Durumu**, İAV, İstanbul - 1970.
- **Ortak Pazar İlişkilerimiz Ne Durumda, Nereye Gidiyor?** Eskişehir Sanayi Odası Yayınları: 16, Ankara - 1978.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ YAYINEVİ

MARMARA ÜNİVERSİTESİ 1883

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

ISBN 975 - 400 - 015 - 8

Marmara Üniversitesi
Teknik Eğitim Fakültesi
Döner Sermaye İşletmesi
Matbaa Biriminde Basılmıştır.

İstanbul - 1989